

ძველი გეგმული ენა

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს უმაღლესი და საშუალო სპე-
ციალური განათლების სახელმწიფო კომიტეტის მიერ დამტკიცებულია
სახელმძღვანელოდ უმაღლესი სკოლებისათვის

რედაქტორი აკ. ურუშაძე

ნაწილი I

გრამატიკა

რედაქტორი აკ. ურუშაძე

წინასიტყვაობა

ბერძნული ენის შესწავლას ჩვენში ამ ბოლო დროს განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა. ეს იმიტომ, რომ ფილოლოგიისა და ისტორიის დარგში მომუშავეთათვის მეტად დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ბერძენ ავტორთა ცნობებს კავკასიისა და, კერძოდ, საქართველოს შესახებ.

თბილისის უნივერსიტეტში კლასიკური ფილოლოგიის სპეციალიზაციის შექმნამ კიდევ უფრო აუცილებელი გახადა ბერძნული ენის ღრმად შესწავლა. კლასიკური ფილოლოგიის სამეცნიერო წრის ნაყოფიერმა მუშაობამ სტუდენტობას მეტი ინტერესი აღუძრა ძველბერძენი ავტორებისადმი, ხოლო ძველი ქართული მწერლობის შესწავლისას ბერძნული ენის ცოდნის საჭიროება უფრო თვალნათლივ დასანახი შეიქნა.

ივანე თევდორეს ძე ნიქარაძის „ძველი ბერძნული ენის სახელმძღვანელო“ პირველად 1951 წელს გამოვიდა და უკვე, კარგა ხანია ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად იქცა. სახელმძღვანელოს უქონლობა კი დიდ დაბრკოლებას უქმნის როგორც მასწავლებელს, ისე ძველი ბერძნული ენის შემსწავლელ სტუდენტსა და ასპირანტს. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის სამეცნიერო საბჭომ თავის ერთ-ერთ სხდომაზე გადაწყვიტა, ივანე ნიქარაძის სახელმძღვანელო ამჯერად გადამუშავებული სახით გამოცემულიყო. წიგნის გადამუშავება ჩვენ დაგვეწალა.

ახალ გამოცემაში შეიცვალა წიგნის აღნაგობა: საგრამატიკო ნაწილი წინ გადმოვიტანეთ, საქრესტომათიო მასალა კი მეორე ნაწილად წარმოვადგინეთ. შეძლებისდაგვარად გავასწორეთ პირველი გამოცემის ნებსითი თუ უნებლიე შეცდომები. სახელმძღვანელო განიტვირთა განმეორებათაგან. ამათ სანაცვლოდ დავუმატეთ გრამატიკული ახსნა-განმარტებანი და ახალი საილუსტრაციო მასალა. ჩვენს მიერ ჩატარებული გადამუშავება უპირატესად შეეხო წიგნის ფონეტიკურსა და მორფოლოგიურ ნაწილებს, ასევე ქრესტომათიასაც. მორფოლოგიის ნაწილში ახლად დაიწერა:

ა) I კანკლედობის მიმოხილვა და დამატებითი მასალა, სადაც ყურადღება გამახვილებულია ისეთ მნიშვნელოვან საკითხზე, როგორიცაა ბოლო მარცვლის კვანტიტეტი (რაოდენობა);

ბ) III კანკლედობა: არსებით სახელთა ჯგუფები აქ ისე განვალაგეთ, რომ შემსწავლელისათვის შედარებით ადვილად დასაძლევია ყოფილიყო. არსებით სახელთა ყოველი ჯგუფი ილუსტრირებულია მაგალითებით.

გრამატიკას დამატების სახით დავურთეთ ძირითადი ცნობები ბერძნული მეტრიკიდან.

სახელმძღვანელოს მეორე ნაწილს წარმოადგენს ქრესტომათია. იგი ახლად შედგენილი. ქრესტომათიის შედგენის დროს ვეყრდნობოდით იმ

პრინციპს, რომ ძველი ბერძნული ენის შემსწავლელი, რაც შეიძლება, მალე უნდა გადავიდეს გაბმული ტექსტის კითხვაზე. ამ წიგნის პირველი გამოცემის ქრესტომათიის პარაგრაფები, რომლებიც ამა თუ იმ საგანმანათლებლო მასალის პრაქტიკულად ათვისების მიზნით ცალკეული წინადადებებისგანაა შედგენილი, მინიმუმამდე დაეიყვანეთ. სამაგიეროდ გაეზარდეთ გაბმულ ტექსტთა რაოდენობა. ქრესტომათიაში წარმოდგენილია ბერძნული პროზის (ესოპე, ჰეროდოტე, ქსენოფონტი, არისტოტელე, სტრაბონი და სხვ.), ეპოსისა (ჰომეროსი) და ლირიკის (არქილოქე, მიმნერმე, სოლონი, სემონიდე, საფო) ნიმუშები.

ტექსტების შედგენის დროს ესარგებლობდით Bibliotheca Teubneriana-ს ბერძენ ავტორთა კრიტიკული გამოცემებით.

ქრესტომათიას თან ერთვის სიტყვების ახსნა მხოლოდ სავარჯიშო პარაგრაფებისა (§§ 1 — 23) და ჰომეროსის პოემებიდან მოტანილი ადგილებისათვის. ქრესტომათიის დანარჩენ მასალაზე მუშაობის დროს ენის შემსწავლელმა უნდა გამოიყენოს 1958 წელს გამოცემული ძეგლბერძნულ-რუსული ლექსიკონი.

ა.კ. ურუშაძე

ნაწილი I

გარემოება

ზონიტიკა

§ 1. ბერძნული ანბანი შეიცავს 24 ასოს; 17—თანხმოვანი ბგერის გამომხატველი ნიშანია, 7 კი — ხმოვანი ბგერისა:

მოხაზულობა	გამოთქმა	სახელწოდება	
A α	ა	ἄλφα	ალფა
B β	ბ	βῆτα	ბეტა
Γ γ	გ	γάμμα	გამა
Δ δ	დ	δέλτα	დელტა
E ε	ე (მოკლე)	ἒ ψιλόν	ე ფსილონ
Z ζ	ძ	ζῆτα	ძეტა
H η	ე (გრძელი)	ἦτα	ეტა
Θ θ	თ	θῆτα	თეტა
I ι	ი	ἰωτα	იოტა
K κ	კ	κάππα	კაპა
Λ λ	ლ	λάμβδα	ლამბდა
M μ	მ	μν	მუ
N ν	ნ	νν	ნუ
Ξ ξ	ქს	ξν	ქსი
O ο	ო (მოკლე)	ὀ μικρόν	ო მიკრონ
Π π	პ	πν	პი
P ρ	რ	ρῶ	რო
Σ σ, ς	ს	σίγμα	სიგმა
T τ	ტ	ταν	ტაუ
Υ υ	ჰ	ὕ ψιλόν	ჰ ფსილონ
Φ φ	ფ	φν	ფი
X χ	ხ	χν	ხი
Ψ ψ	პს (ფს)	ψν	ფსი
Ω ω	ო (გრძელი)	ὦ μέγα	ო მეგა

შენი შენა 1. დიდი (მთავრული) ასოებით იწერება საკუთარი სახელები (მათ შორის პალხთა და თვეთა სახელები) და საკუთარი სახელებისაგან წარმოებული ზედსართავი სახელები: 'Ελλάς (საბერძნეთი), 'Ελληνιστής (ბერძნული).

შენი შენა 2. სიგმისთვის ნუსხურ წერაში ორი ნიშანი იხმარება: σ — სიტყვის დასაწყისსა და შუაში და ς — სიტყვის ბოლოში. ორივე ნიშანი ყოველთვის გამოითქმის როგორც ქართული ხ. მაგალითები: *σιδος* (ბრძენი), *ηιδος* (იყენე). რთულ სიტყვაში პირველი შემადგენელი სიტყვის ბოლოს ნებისმიერად შეიძლება დაიწეროს σ : *πιδενερχομαι* ან *πιδσενερχομαι* (ეუხალოდები).

შენი შენა 3. γ გამოითქმის როგორც ქართული ნ თუ მის წინაა γ , κ , χ , ξ . მაგალითები: *αγγελος* („ანგელოს“ — მთაბე), *ακχυρα* („ანკურა“ — ლუბა), *αχις* („ახი“ — ახლოს), *φιδας* („ფადას“ — ფალანგი), *σφιδης* („სფინქს“ — სფინქსი). ასეთ γ -ს ნახალწური გამა ეწოდება.

შენი შენა 4. ანბანში ჩამოთვლილი ასოების გარდა ძველ ბერძნულ წარწერებში გვხვდება აგრეთვე ასო Φ , ეგრეთ წოდებული დიგაქა (*διδυγμα* — ღრმაღი γ). იგი გამოითქმოდა დაბლოებით ისე, როგორც ქართული ფ. ეს ასო დროთა განმავლობაში დაიკარგა. მისი კვალი კარგად ჩანს პომპროსის დიალექტში.

§ 2. ხმოვნები. ანბანში წარმოდგენილი 7 ხმოვანი ბგერის ნიშანი მართივი ხმოვნების გამომხატველია. ძველ ბერძნულ ენაში მოქმედებდა კვანტიტეტის (რაოდენობის) კანონი ე. ი. განირჩეოდა ორგვარი ხმოვანი: მოკლე და გრძელი. ϵ და $\omicron$ მოკლე ხმოვნებია, η და α გრძელი ხმოვნებია, α , ι და υ ხან გრძელია, ხან კი — მოკლე. α , ϵ , η , $\omicron$, α მავარი ხმოვნებია, ι და υ კი — რბილი. მართივი ხმოვნების გარდა ძველ ბერძნულ ენაში გვაქვს რთული ხმოვნები ანუ დიფთონგები. ორი ხმოვნის შეხვედრას სიტყვაში და მათ ერთ მარცვლად წარმოთქმას ეწოდება დიფთონგი. დიფთონგი ორგვარია: საკუთრივ დიფთონგები და შეკუმშული დიფთონგები.

1. საკუთრივ დიფთონგები. მოკლე ხმოვნები α , ϵ , $\omicron$ მომდევნო რბილ ხმოვნებთან (ι და υ) ჰქმნიან საკუთრივ დიფთონგებს. ესენია: $\alpha\iota$ — აჲ, $\epsilon\iota$ — ეჲ, $\omicron\iota$ — ოჲ, $\alpha\upsilon$ — აჴ, $\epsilon\upsilon$ — ეჴ, $\omicron\upsilon$ — ოჴ. ამ დიფთონგებში ორივე ხმოვანი გამოითქმის ($\omicron$ -ს გარდა). მაგალითები: $\pi\alpha\iota\varsigma$ („აჲს“ — ბავშვი) $\alpha\iota\varsigma\alpha$ („აჲტა“ — მიზეზი) $\Delta\alpha\rho\epsilon\iota\varsigma$ („დარეჲს“ — დარიოსი), $\epsilon\iota\upsilon\chi$ („ეჲ-ნაჲ“ — ყოფნა), $\omicron\iota\varsigma$ („ოჲ-ეჲ“ — ფიქრობს); $\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma$ („აჴტოს“ — თვითონ), $\beta\epsilon\upsilon\rho\iota$ („დებრო“ — აქეთ), $\omicron\upsilon\rho\alpha\tau\omicron\varsigma$ („ურანოს“ — ცა).

ბერძნული ენის დიალექტებში გვხვდება აგრეთვე შემდეგი საკუთრივ დიფთონგები: $\eta\upsilon$ — ეჴ, $\alpha\upsilon$ — ოჴ (ე. წ. გრძელხმოვნიანი დიფთონგები) და $\upsilon\alpha$ — ჴჲ.

მაგალითები: $\eta\upsilon\tau\omicron\varsigma$ — „ეჴ-ქსა-ნონ“ — გავადიდე), $\sigma\epsilon\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma$ („სე-ოჴ-ტუ“ — შენ თვითონ), $\mu\alpha\upsilon\alpha$ („მჴჲა“ — ბუზი).

შენი შენა: $\alpha\upsilon$ დიფთონგი გვხვდება ახალ-იონურ დიალექტში, ჰეროდოტეს თხზულებებში.

შეკუმშული დიფთონგები. გრძელი ხმოვნები α , η და α მომდევნო იოტასთან (ι) ქმნიან ერთ მარცვლს და ვილებთ შეკუმშულ დიფთონგებს (ანუ არასაკუთარ დიფთონგებს). ასეთ დიფთონგში ι არ გამოითქმის და იწერება გრძელი ხმოვნის ქვეშ, თუ ეს ხმოვანი ნუსხურითაა გამოხატული და — გვერდით, თუ ასო მთავრულია. ეს დიფთონგებია: $\alpha\iota \rightarrow \alpha$ ან $A\iota \rightarrow A$: (ორივე შემთხვევაში გამოითქმის α), $\eta\iota \rightarrow \eta$ ან $H\iota \rightarrow H$: (გამოითქმის η), $\alpha\upsilon \rightarrow \alpha$ ან $\Omega\iota \rightarrow \Omega$: (გამოითქმის α). მაგალითები: $\beta\omicron\alpha$ ან $\beta\alpha$ („ბა“ — ვმლერი), $\eta\tau\omicron\varsigma$ ან $\eta\tau$ („ეტუნ“), $\beta\omicron\tau$ ან $\beta\tau$ („ბოტ“ — სიმღერა), $\alpha\iota\tau\omicron\varsigma$ ან $\alpha\tau$ („ბადეს“ — ჯოჯოხეთი) $\beta\omicron\tau\epsilon\iota\varsigma$ („ბო-დებ-ონ“ — ოლეონი — ხელოვნებათა.

სასახლე ათენში). ნუსხურის ქვეშ მიწერილ :-ს ქვეშმიწერილი ეწოდება (jota subscriptum).

შენიშვნა 1. თუ ხმოვანთა შეხედრა სიტყვაში არ ქანის ერთ მარცვალს, ესე იგი არ არის დიფთონგი, ეს აღინიშნება ორი წერტილით მეორე ხმოვანზე (pointe diacritica — გამყოფი წერტილები). მაგ., $\mu\eta\pi\omega\varsigma$ („აჰ-ნოს“ — უძილო $\mu\eta\pi\omega\varsigma$ — „აჰრაჰო“ — ეამშვიდებ).

შენიშვნა 2. დიფთონგები ჩვეულებრივ გრძელია. გაზონაკლისის სახით α და ω დიფთონგები ზოგიერთ შემთხვევაში მოკლე ხმოვნებად ითვლებიან (პარგელსა და მეორე კანკლედობაში სიტყვის ბოლოს, ზოგ ხმნისართში და ხმნებში).

§ 3. მოკლე და გრძელი მარცვლები. მარცვალი შეიძლება იყოს გრძელი ან მოკლე წარმომავლობით (φύσει) და მდებარეობით (θέσει).

1) მარცვალი მოკლეა თუ მისი შემადგენელი ხმოვანი მოკლეა (ϵ , ι , η , α , ω) და მოსდევს ხმოვანი ან ერთი თანხმოვანი, მაგალითად, ყველა მარც-

ვალი მოკლეა სიტყვებში: $\phi\acute{\iota}\lambda\sigma\sigma\phi\acute{o}\varsigma$, $\mu\acute{\alpha}\chi\alpha\rho\alpha\varsigma$, $\epsilon\tau\epsilon\rho\acute{o}\varsigma$, $\acute{\alpha}\nu\eta$, $\chi\eta\rho\mu\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$...

2) მარცვალი გრძელია წარმომავლობით თუ გრძელ ხმოვანს (η , α , ω , ϵ , ι , η) ან დიფთონგს შეიცავს (გაზონაკლისები არის, იხ. § 2. შენ. 2). მაგალითად, ყველა მარცვალი გრძელია სიტყვებში: $\eta\rho\alpha\varsigma$, $\lambda\acute{\epsilon}\phi$, $\chi\acute{\epsilon}\nu\alpha$, $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\varsigma$...

3) მარცვალი გრძელია მდებარეობით თუ მოკლე ხმოვანს ორი ან მეტი თანხმოვანი ანდა ერთი რთული თანხმოვანი (ζ , ξ , ψ) მოსდევს. მაგალითად, გრძელია ბოლოდან მეორე მარცვალი სიტყვებში: $\mu\acute{\epsilon}\chi\upsilon\tau\epsilon\varsigma$, $\chi\acute{\epsilon}\chi\upsilon\rho\alpha\varsigma$, $\theta\acute{\epsilon}\rho\eta$, $\theta\acute{\epsilon}\nu\alpha$, $\epsilon\rho\acute{\alpha}\chi\epsilon\lambda\alpha$.

4) ორი ხმოვნის შერწყმის (კონტრაქციის) შედეგად მიღებული ხმოვანი (კონტრაქტირებული) გრძელი ხმოვანია, ამიტომ მისი შემცველი მარცვალიც გრძელი იქნება. მაგალითად: $\acute{\alpha}\chi\alpha\nu$ (α) ← $\acute{\alpha}\chi\alpha\omega$, $\iota\chi\mu\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$ (η) ← $\iota\chi\mu\acute{\iota}\tau\eta\omega\varsigma$.

5) თუ ხმოვანს ორი ისეთი თანხმოვანი მოსდევს, რომელთაგან ერთი ყრუა, ხოლო მეორე ნარნარა ($\mu\upsilon\tau\alpha$ cum $\lambda\iota\upsilon\iota\delta\alpha$), ასეთი ხმოვნის შემცველი მარცვალი შეიძლება მოკლედ იყოს და გრძელიც ($\sigma\upsilon\lambda\lambda\alpha\beta\alpha$ anceps).

შენიშვნა: ხმოვნის სიგრძე აღინიშნება ნიშნით [—]. სიმოკლე კი — ნიშნით [—]. ეს ნიშნები ხმოვანს თავზე დაესმის და ჩვეულებრივ საბელშძღვანელობებსა და ლექსიკონშია გამოყენებული.

მარცვლის სიგრძე-სიმოკლეს ($q\upsilon\alpha\upsilon\tau\iota\tau\alpha\varsigma$) დიდი მნიშვნელობა აქვს ძველი ბერძნული ენის მახვილისა და მეტრიკისათვის.

§ 4. ასპირაცია (spiritus) ანუ ფშვინვა. ბერძნულ ენაში ხმოვნით დაწყებულ ყოველ სიტყვას გამოთქმის დროს წინ უსწრებს დამატებითი ფშვინვა, რომელიც ორგვარია: ძლიერი და სუსტი. ძლიერი ფშვინვა უდრის ქართული ჰ-ს. მსგავსი მოვლენა დღესაც გვაქვს სვანურში. იქ მთელ რიგ ხმოვნით დაწყებულ სიტყვებს წინ უძღვის ჰ, მაგალ.: ძორი! (ჩქარა!), ძალდურდ (მთლად), ჰებ (ბაღი), ჰამ (დიდი), და სხვ. ეს მოვლენა ბერძნულ ენაში აღინიშნება ხმოვნის თავზე მიწერილი პატარა ფრხილით (') და ეწოდება $\sigma\upsilon\pi\iota\tau\iota\varsigma$ asper (ძლიერი ფშვინვა); მაგ: $\eta\mu\acute{\epsilon}\rho\alpha$ („პერეა“ — დღე), $\acute{\alpha}\sigma\pi\eta\rho\eta\varsigma$ („აჰერე-კა“ — აღმოვაჩინე); თუ ასპირაციის მქონე მარცვალს კიდევ მახვილიც მოუდის, მაშინ ჯერ იწერება ასპირაცია, მერე მახვილი გვერდით, როგორც ჩანს ეს სიტყვაში $\epsilon\mu\phi\eta\chi\alpha$. ასპირაცია დიდ ასოს ეწერება მარცხნივ, მაგ., $\eta\chi\alpha\theta\iota\varsigma$ („ჰეროდოტოს“ — ჰეროდოტე).

თუ ხმოვნით დაწყებულ სიტყვას სუსტი ფშვინვა აქვს, ის ჩვენს გამოთქმაში უდრის ნულს, ე. ი. არ გამოითქმის; ასეთი ფშვინვა აღინიშნება ხმოვნის თავზე (მთავრული ასოს მარცხენა გვერდზე) მიწერილი შებრუნებული პატარა ფრჩხილით ('); მაგ.: *ὄψα* („უკ“) არა, *Ἀριστοφάνης* (არისტოფანეს) და ამას ეწოდება *spiritus lenis* სუსტი ფშვინვა. თანხმოვნით დაწყებულ სიტყვებს შორის მხოლოდ *π*-თი დაწყებულ სიტყვებს აქვთ ძლიერი ფშვინვა (*spiritus asper*), მაგ., *πῦρ* (არეტორი) ორატორი, ფშვინვა ოდნავ ისმის, *Πόδας* („როლოს“, კუნძულის სახელია). თუ სიტყვაში გვაქვს ორი *ρρ*, ერთიმეორის მ.შ. დევნოდ, მაგ., *Πύργος*, მაშინ ორივე *ρ*-ს მოუღის ფშვინვა, ერთს — სუსტი, მეორეს — ძლიერი, მაგრამ არც ერთი არ გამოითქმის. შეიძლება ასეთი სიტყვები ფშვინვის ნიშნების გარეშეც დაიწეროს — *Πύργος*.

§ 5. მახვილი (accentus). სიტყვის რომელიმე მარცვლი შედარებით სხვა მარცვლებთან უფრო ხმამაღლა გამოითქმის, ასეთ მარცვალს ზევიდან ეწერება ნიშანი, მას ჰქვია მახვილის ნიშანი. მახვილის ნიშანი მოხაზულობით ორნაირია: მკვეთრი (') და შემოსილი (˘). მკვეთრი მახვილი გამოითქმის მკაფიოდ, შემოსილი კი მშვიდად, ხოლო გრძლად და ხმამაღლა: *φῆμι* („ჩემუგო“ — გაერბივარ), *φῆμι* („ჩემუგე“ — გაიქეცი). მკვეთრს ჰქვია აგრეთვე *ἄκρῳ* სი *acutus*, შემოსილს — *κύρῳ* სი *circumflexus*. მახვილის სმარება ემორჩილება შემდეგ ძირითად წესებს:

1. მკვეთრი მახვილი შეიძლება იყოს ბოლოდან ან პირველ, ან მეორე, ან მესამე მარცვალზე. ეს მარცვალი შეიძლება იყოს გრძელიც და მოკლაც.

2. მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე შეიძლება იყოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ სიტყვაში ბოლო მარცვალი მოკლეა, მაგ., *ἀντίπαλος* (ადამიანი).

3. ცირკუმფლექსი იწერება ბოლოდან მხოლოდ ორ მარცვალზე: პირველზე და მეორეზე, და მხოლოდ მაშინ, თუ ეს მარცვალი გრძელია.

4. ცირკუმფლექსი მეორე მარცვალზე ბოლოდან მაშინ გვხვდება, როდესაც ბოლო მარცვალი მოკლეა, მაგ., *φῆμι* (გაიქეცი!).

5. თუ ჩვენ გვაქვს მკვეთრი მახვილი სიტყვის ბოლო მარცვალზე და ასეთ სიტყვას მოსდევს მეორე სიტყვა (წინადადებაში, ან რაიმე გამოთქმაში) და მათ შორის არაერთი სასვენი ნიშანი არაა, მაშინ მკვეთრი მახვილი იღებს ასეთ ფორმას (˘), ამას ეწოდება ბლაგვი მახვილი (*gravis*), რადგან ეს ხმოვანი, რაზედაც ბლაგვი მახვილია, უფრო დაბალი კილოთი უნდა გამოითქვას, მაგ., *ἀντίπαλος* და *ἀντίπαλος* (კარგი კაცი).

იმისდა მიხედვით, თუ სად აქვს სიტყვას მახვილი და რა მოხაზულობისაა ეს მახვილი. სიტყვა ატარებს შემდეგ სახელწოდებას:

ა) *ὀξύτονον* (*oxytonon*) — მკვეთრი მახვილი სიტყვის ბოლო მარცვალზე, მაგ., *ῥαψῶς* (ოქრო).

ბ) *παροξύτονον* (*paroxytonon*) — მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე, მაგ., *ῥαψῶς* (ქვეყანა).

გ) *προπαροξύτονον* (*proparoxytonon*), — მკვეთრი მახვილი სიტყვის ბოლოდან მესამე მარცვალზე, მაგ., *ἀντίπαλος* (ადამიანი).

დ) პერისპომენონი (perispomenon) — შემოსილი მახვილი სიტყვის გრძელ ბოლო მარცვალზე, მაგ., *χρῆσις* (ოქროსი).

ე) პროპერისპომენონი (pro perispomenon) — შემოსილი მახვილი ბოლოდან მეორე გრძელ მარცვალზე, პირველი (ბოლოდან) მარცვალ კი მოკლე უნდა იყოს, მაგ., *χρῆσις* (ქვეყნები).

ვ) სიტყვებს, რომლებსაც ბოლო მარცვალზე არ აქვთ მახვილი (paroxytona, *prop ᾰρχή* *αἰχμή*, *properispomena*), ეწოდებათ აგრეთვე ბარიტონაზი (barytona).

შენიშვნა 1. როდესაც ერთდამევე მარცვალს მოუღის ასპირაცია (ფშინება) და მახვილიც, თუ როგორ უნდა დავწეროთ ეს ნიშნები, ამას გვიჩვენებენ შემდეგი მაგალითები: *οἶκος* (ასპირაცია მახვილის ქვეშა); *οἶκος* (ასპირაცია წინაა, მის გვერდით აკურტუსია; **Ηλεις* (ასპირაცია შემოსილი მახვილის ქვეშა); *αἶμα* ასპირაცია წინაა, მის გვერდით აკურტუსია).

შენიშვნა 2. როგორც ზეით, ზრუნებადი და ჯდვალებადი სიტყვები იცვლიან თავის მარცვლებს, მოკლე ნარცვლის ნაცვლად გრძელს იღებენ და შებრუნებრთ. ამისდამიხედვით სიტყვაში მახვილიც განიცდის ცვლილებებს: აკურტუსი შეიცვლება შენოსილთ და შემოსილი აკურტუსით: *Σειόμεθα* მახვილი წრით მარცვლიდან სხვა მარცვალზე გადავიდეს, მაგ., *ἰσλάσθω* (ზღვა), *ἰσλάσθω* (ზღვისა), *ἰσλάσθω* (ზღვებისა). ამნარად, მახვილიც დაკავშირებულია ამა თუ იმ მარცვლოვან ფორმასთან და არის მისი დამახასიათებელი; ამას ჩვენ ვნახავთ ქვევით კანკლელობაში და უღვლილებაში.

§ 6. ატონა (atona) ანუ უმახვილო სიტყვები. ზოგ სიტყვას არ გააჩნია საკუთარი მახვილი, ესენია:

1. არტიკლი (სქესის, ბრუნვის და რიცხვის მაჩვენებელი ცალკე სიტყვები): *ὁ* (მამრობითი სქესისათვის), *ἡ* (მდედრ.-თვის), *οἱ* (მრავლ. რიცხვი მამრ. ასქეს. სახელ. ბრუნვა), *αἱ* (მდედრ. სქ. მრ. რიცხვ. სახელ. ბრ.).

2. წინდებულები: *ἐν* (-ში), *ἐξ* ანუ *ἐκ* (-კენ) *ἐκ* ანუ *ἐξ* (-გან).

3. კავშირები: *καί* (თუ), *ὅτι* (როგორც).

4. უარყოფითი ნაწილაკები: *οὐ*, *οὐκ*, *οὐχ* (არ, არა).

შენიშვნა. შესაძლებელია, რომ წინადადებაში ატონამ მიიღოს მახვილი ენკლიტიკისაგან.

§ 7. ენკლიტიკები (encliticae). ავიღოთ წინადადება „პეტრე მასწავლებელია“; აქ შემასმენელი არის „მასწავლებელია“; იგი შედგება ორი სიტყვისაგან: მასწავლებელი; + ა, ანუ „არის“, რომელიც წინადადების აზრის მიხედვით ისე მჭიდროდ არის დაკავშირებული სიტყვასთან „მასწავლებელი“, რომ ერთადაც კი იწერება. სწორედ ასეთ მოვლენას აქვს ადგილი ბერძნულ ენაში. ეგრეთ ჩამოთვლილი სიტყვები ისე მჭიდროდ უკავშირდებიან რომელიმე წინამორბედ სიტყვას წინადადებაში, რომ მასთან გაერთიანების ნიშნად: ა) ან კარგავენ თავის მახვილს და სარგებლობენ წინა სიტყვის მახვილით, ბ) ან იმ წინა სიტყვას გადასცემენ თავის მახვილს, ისე, რომ მას გაუჩნდება ორი მახვილი (უფრო მაღლა გამოითქმის ბოლოს მდებარე მახვილი). ყველაფერი ეს ხდება მახვილის წესის მიხედვით. ეს წესები ქვევით გვექნება მოყვანილი. ისეთ სიტყვებს, რომლებიც მიკვლეული არიან წინასიტყვას, ეწოდებათ ენკლიტიკები. ენკლიტიკებს ეკუთვნიან:

1. დამხმარე ზმნა *εἰμι* (ვარ) თხრობითი კილოს აწმყო დროში, მაგრამ მხოლოდ ორმარცვლიან ფორმებში, მაგ., *εἰμι* (არის) — ენკლიტიკაა, ხოლო მეორე პირი *ἐγώ* (ხარ) — არაა ენკლიტიკა, რადგან ერთმარცვლიანია.

სმენისათვის. არც გამოთქმისათვის; ამას ეწოდება ჰიატუსი (hiatus), რაც ქართულად სიტყვისათვის ნიშნავს „ლიაობას“. ბერძენი მწერლები და ორატორები ჰიატუსს ძალიან გაუბრუნდნენ და ჰიატუსის ასაძღვნად შემუშავდა შემდეგი, ქვევით ჩამოთვლილი, ზომები.

1) შერწყმა ანუ შეკეცვა (contractio). ხმოვანთა შეხვედრა სიტყვაში იძლევა მათ შერწყმას, რის შემდეგაც ვიღებთ ან გრძელ ხმოვანს, ან ღიფთონგს. შერწყმას ფართო გამოყენება აქვს კანკლედობაშიც და უღვლილებაშიც (verba contracta). აქ მოვიყვანთ შერწყმის რამდენიმე მაგალითს: νόος = νοῖς (გონება), φιλία = φιλή (მიყვარს), ταχύς = ταχὺ (პატივს სცემენ). ეს მაგალითები გვიჩვენებენ შერწყმის შემდეგ წესებს: $\sigma + \sigma = \sigma\sigma$, $\epsilon + \omega = \omega$, $\alpha + \sigma = \omega$ და სხვა, შერწყმის შემთხვევისათვის არსებობს მახვილის შემდეგი წესები:

ა) თუ შესარწყმელ ხმოვნებს არ აქვთ მახვილი, არც შერწყმის შემდეგ მიღებულ ხმოვანს ექნება.

ბ) თუ მახვილი იყო პირველ შესარწყმელ ხმოვანზე, შერწყმულს ექნება შემოსილი მახვილი, მაგ., ταχ-ει = ταχῆ (პატივს სცემს).

2) კრაზისი (crasis), ანუ შერევა. წინასიტყვის ბოლოს მდებარე ხმოვანი უერთდება მომდევნო სიტყვის თავიჯიჯურ ხმოვანს, ორი სიტყვა იტყევა ერთ სიტყვად, ამას ჰქვია კრაზისი (შერთვა, შერევა). შერთვის ადგილას ზევით იწერება მძიმის მსგავსი ნიშანი ('), მას ეწოდება კორონისი, მაგ., τὸ θυμῶν = τὸ θυμῶν (სახელი). კრაზისის დროს ხმოვანთა შერთვის წესები ზეტწილად ივლივა, რაც ჩვეულებრივი შერწყმის დროს (contractio). კრაზისის განიკდიან: არტიკლი მის მომდევნო სიტყვასთან, მაგ., τὸ θυμῶν = τὸ θυμῶν; წინდებულები მომდევნო სიტყვებთან, მაგ., ποιῶν = ποιῶν (გასცეს), კავშირები მომდევნო სიტყვებთან, მაგ., καὶ εἰτα (და შემდეგ) = καὶ εἰτα ($\alpha + \epsilon = \alpha$, ამას ზედ აქვს კორონისი და მახვილი ἔ).

3) ელიზია (elision) თუ წინასიტყვის ბოლოჯიჯური ხმოვანია და მომდევნო სიტყვის თავიჯიჯურიც ხმოვანია, პირველი მეორის წინ ამოვარდება, ამას ჰქვია ელიზია; მისი წერითი ნიშანია აპოსტროფი ('), რომელიც იწერება ამოვარდნილი ხმოვნის ადგილას, ცოტა ზევით, მაგ., παρὰ ταῖς (მასთან) = παρὰ ταῖς.

4) მოძრავი ν (ἐφελκυστικὸν მისაღμεლი). კანკლედობის და უღვლილების დროს ბევრჯერ სიტყვა ბოლოვდება ან ϵ -ზე, ან ι -ზე; თუ ასეთ სიტყვას მოსდევს ხმოვნით დაწყებული სიტყვა, ზემოხსენებულ ϵ -სა და ι -ს შემდეგ ზოგჯერ იწერება ν, რაც სიძულს ჰიატუსს. ამ ν ეწოდება ἐφελκυστικὸν (მისაღმელი): მაგ., ἔλεγε ἐμοί (მთხრა მე) = ἔλεγε ἐμοί; παρὶς Ἀθηναίων (ყველა ათენელებს) = παρὶς Ἀθηναίων.

§ 9. რედუქცია (reductio ამოვარდნა). სიტყვის შიგნით მოკლე ხმოვნის ამოვარდნას ეწოდება რედუქცია, მაგ., γίγνηται-ის ნაცვლად γίγνηται (შევიქმნები), ϵ ამოვარდა; ἡλυσθαι-ის ნაცვლად ἡλυσθαι (მოვედი), ι ამოვარდა; οἶμαι-ის ნაცვლად οἶμαι (მგონია), ι ამოვარდა.

§ 10. თანხმოვნები. ბერძნულ თანხმოვანთა კლასიფიკაცია შემდეგნაირად წარმოგვიდგება.

წარმოთქმის მიხედვით	გამოთქმის ორგანოს მიხედვით			
	ხორხისმიერი gutturales	კბილისმიერი dentales	ბაგეთმიერი labiales	
ყრუ (mutae)	х	τ	π	მკვეთრი (tonues)
	γ	δ	β	მელერი (mediae)
	χ	θ	φ	ფშენიერი (aspiratae)
მზგერი semivocales	γ (γ, x, χ-ს წინ)	ν, λ, ρ	μ	ნარნარა liquidao
	ʰ(h) J	σ	(F)	სპირანტები

1. ნარნარა (liquidae) ბგერებია λ, μ, ν, ρ, მათ შორის μ და ν ცხვირისმიერი არიან (nasales).

2. ყრუ (mutae): x, γ, χ, π, β, φ, μ, δ, θ გამოთქმის ორგანოების მიხედვით:

ა) ხორხისმიერი: x, γ, χ; ბ) ბაგეთმიერი: π, β, φ; გ) ენაკბილისმიერი: τ, δ, θ; მათ შორის ა) მკვეთრებია x, τ, π; ბ) მელერებია γ, δ, β; გ) ფშენიერებია: χ, θ, φ.

ორმაგი თანხმოვნებია: ჯ — ქს, ფ — პს (ფს) და ჯ — ძ (ძეტა).

§ 11. თანხმოვნების შეხვედრა. თანხმოვანთა შეხვედრის დროს აღდილი აქვს სხვადასხვა ფონეტიკურ მოვლენებს.

ა) ასიმილაცია (დამსგავსება). ასიმილაციის საერთო წესია, რომ ყრუ თანხმოვანთა ერთმანეთთან შეხვედრამ საბოლოოდ მოგვცეს: ა) მკვეთრი მკვეთრის გვერდით (xπ, xτ, πτ...), ბ) მელერი მელერის გვერდით γβ, γδ, βδ, βγ. —) γ) ფშენიერი ფშენიერის გვერდით (χθ, ფθ. —). ეს მოვლენები შეგვხვდება უღვლილებში; მაგალ., ლეყა (ვირჩე), ლეყ-ტძ = ლეჟტძ (ჩრეული), ტ-ს წინ ყ გადავიდა x-ში; ლეყ-მჭყაი = ლეჟმჭყაი (ჩრეულად ყოფნა), მ-ს წინ ყ გადავიდა χ-ში.

ბ) ასიმილაცია μ-ს ზეგავლენით. 1. სიტყვის ფუძე ბოლოვდება რომელიმე ხორხისმიერ ბგერაზე: x, γ, χ; თუ სიტყვის ცვლილებამ ფუძეს მიუმატა μ-თი დაწყებული დაბოლოება, მივიღებთ შეხვედრას: xμ, γμ, χμ; ასიმილაციის კანონით: მელერის გვერდით უნდა იყოს მელერი, მივიღებთ: xμ=γμ; γμ=γμ, χμ=γμ; მაგ., ბიჯა (ვლენი), ფუძეა ბიჯა-. მივუმატოთ მოც და მივიღებთ არსებით სახელ-ს ბიჯა-მაც = ბიჯამაც (დენა) და სხვა.

2. სიტყვის ფუძე ბოლოვდება კბილისმიერი ბგერით: τ, δ, θ; თუ სიტყვას დაემატა μ, გვექნება შეხვედრა τμ, δμ, θμ, ასიმილაციის კანონით τ, δ, θ გადაიქცევა σ-დ, მივიღებთ τμ=σμ, δμ=σμ, θμ=σμ-ს, მაგალ., პეჭა ვარ-

წმუნებ, ფუძეა $\pi\epsilon\iota\mu$ -, ამ ზმნისაგან პასივის პერფექტი იქნება $\pi\acute{\epsilon}\text{-}\pi\epsilon\iota\mu\text{-}\mu\alpha\iota = \pi\acute{\epsilon}\text{-}\pi\epsilon\iota\mu\text{-}\mu\alpha\iota$ (დარწმუნებული ვარ), μ გადავიდა σ -ში.

3. სიტყვის ფუძე ბოლოვდება ბაგისმიერი ბგერით: π , β , φ ; თუ დაემატა μ , მივიღებთ $\pi\mu$, $\beta\mu$, $\varphi\mu$. ასიმილაციის წესით μ -ის წინ π , β , φ გადადიან μ -ში, მივიღებთ: $\pi\mu = \mu\mu$, $\beta\mu = \mu\mu$, $\varphi\mu = \mu\mu$; მაგ., $\gamma\rho\acute{\alpha}\varphi\omega$ (ვწერ), ფუძეა $\gamma\rho\acute{\alpha}\varphi$ -, არსებითი სახელია $\gamma\rho\acute{\alpha}\varphi\text{-}\mu\alpha = \gamma\rho\acute{\alpha}\mu\mu\alpha$ (წერილი).

გ) ყ რ უ თ ა ნ ხ მ ო ვ ე ნ ბ ი σ -ს წინ და ξ და ψ -ს მიღება. 1. ხორხისმიერი ბგერების χ , γ , χ -ს შეხვედრა σ -თან ერთ სიტყვაში გვაძლევს ξ -ს, მაგ., სიტყვის ფუძეა $\varphi\varsigma\lambda\alpha\chi$ -, სახელობითი ბრ. წარმოებისათვის ვუმატებთ დაბოლოებას ϵ -ს, $\varphi\varsigma\lambda\alpha\chi + \epsilon = \varphi\varsigma\lambda\alpha\xi$ (დარაჯი); $\delta\gamma$ -ა (მიმყავს), ფუძეა $\delta\gamma$ -, მომავალი დრო იქნება $\delta\gamma + \sigma + \omega = \delta\gamma\omega$ (წავიყვან); სიტყვის ფუძეა $\delta\gamma\chi$ -, სახელ. ბრ. $\delta\gamma\chi + \epsilon = \delta\gamma\chi\epsilon$ (ბრჭყალი).

2. სიტყვაში π , β , φ -ს შეხვედრა σ -თან გვაძლევს ψ -ს; მაგ., სიტყვის ფუძეა $\gamma\sigma\pi$ -, სახელობითი ბრუნვის საწარმოებლად ემატება ϵ , $\gamma\sigma\pi + \epsilon = \gamma\sigma\psi$ (ძერა); ზმნის ფუძეა $\beta\lambda\alpha\beta$ -, მომავალი დრო იქნება $\beta\lambda\alpha\beta + \sigma + \omega = \beta\lambda\alpha\psi\omega$ (ვაენებ). ზმნის ფუძეა $\gamma\rho\alpha\varphi$ - ($\gamma\rho\acute{\alpha}\varphi\omega$ — ვწერ), მომავალი დრო იქნება $\gamma\rho\acute{\alpha}\varphi + \sigma + \omega = \gamma\rho\acute{\alpha}\psi\omega$ (დავწერ).

დ) თ ა ნ ხ მ ო ვ ე ნ ბ ი ს ა მ ო ვ ა რ დ ნ ა σ -ს წინ. სიტყვის ფუძე ბოლოვდება τ , δ , μ -თი, სხვადასხვა ფორმების წარმოების დროს, თუ მათ გვერდით მარჯვნივ გაჩნდა σ , მაშინ τ , δ , μ ამოვარდებიან; მაგ., სიტყვის ფუძეა $\sigma\omega\mu\alpha\tau$ -, მიცემითი ბრუნ. მრავლ. რიცხვი III კანკლედ. იქნება $\sigma\omega\mu\alpha\tau + \sigma = \sigma\omega\mu\alpha\sigma$ (τ ამოვარდა). ფუძეა $\xi\lambda\pi\delta$, სახელ. ბრუნვაა $\xi\lambda\pi\delta + \epsilon = \xi\lambda\pi\epsilon$ (იმელი); ფუძეა $\delta\rho\gamma\mu$, სახელ. ბრუნვაა $\delta\rho\gamma\mu + \epsilon = \delta\rho\gamma\epsilon$ (ფრინველი), μ ამოვარდა; $\pi\epsilon\iota\mu$ -ა (ვარწმუნებ), მომავალია $\pi\epsilon\iota\mu + \sigma + \omega = \pi\epsilon\iota\omega$ (დავარწმუნებ).

ე) ო რ ი თ ა ნ ხ მ ო ვ ე ნ ი ს ν , $\nu\delta$, $\nu\mu$ -ს ამოვარდნა σ -ს წინ და შედეგად ფუძისეული ხმოვნის გაგრძელება. ავიღოთ სიტყვა $\lambda\acute{\epsilon}\alpha\nu$ (ლომი), მისი ნათესაობითი ბრუნვაა $\lambda\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\upsilon\tau$ $\sigma\epsilon$, ფუძეა $\lambda\epsilon\sigma\upsilon\tau$ -, მრავ. რიცხვის მიცემითი ბრუნვა იქნება $\lambda\epsilon\sigma\upsilon\tau + \sigma = \lambda\epsilon\sigma\upsilon\sigma$ (ν ამოვარდა, ხმოვანი σ გაგრძელდა და გადავიდა $\sigma\upsilon$ -ში). სიტყვა $\pi\acute{\alpha}\delta$ (ყველა) მიღებულია ფუძისაგან $\pi\alpha\nu$ -, რომელსაც სახელობითი ბრუნვის წარმოებისათვის III კანკლედობაში მიემატა ϵ , $\pi\acute{\alpha}\nu + \epsilon = \pi\acute{\alpha}\delta$, $\text{-}\nu$ - ამოვარდა, მოკლე α გადავიდა გრძელ α -ში. მიცემითი ბრუნვა მრავლ. რიცხვისა იქნება $\pi\acute{\alpha}\nu + \sigma = \pi\acute{\alpha}\sigma$ (ყველას), $\text{-}\nu$ - ამოვარდა, α გაგრძელდა. ზმნის ფუძისაგან $\pi\epsilon\gamma\mu$ - საშუალო გვარის მომავალი დრო იქნება $\pi\acute{\epsilon}\gamma\mu\text{-}\sigma\upsilon\mu\alpha\iota = \pi\acute{\epsilon}\gamma\sigma\upsilon\mu\alpha\iota$ (მოვიცემენ), σ -ს წინ $\text{-}\nu\mu$ - ამოვარდა, ϵ გაგრძელდა და გადაიქცა $\epsilon\iota$ -დ. გვაქვს წესი: σ -ს წინ ν , $\nu\delta$, $\nu\mu$ -ს ამოვარდნას მოჰყვება მათ წინ ზღებარე ხმოვნის სამაგრიერო გაგრძელება.

ვ) ν -ს ნ ა წ ი ლ ო ბ რ ი ვ ი და მ თ ლ ი ა ნ ი ა ს ი მ ი ლ ა ც ი ა. 1. ν -ს თუ მოსდევს რომელიმე ხორხისმიერი ბგერა, χ , γ , χ , ξ , მაშინ ν გადადის γ -ში; მაგ., $\sigma\upsilon\nu\chi\alpha\lambda\acute{\epsilon}\omega$ $\sigma\upsilon\gamma\chi\alpha\lambda\acute{\epsilon}\omega$ (მოეუწოდებ).

2. ν -ს თუ მოსდევს რომელიმე ბაგეთმიერი ბგერა, π , β , φ და აგრეთვე μ , მაშინ ν გადადის μ -ში; მაგ., $\sigma\upsilon\nu\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega = \sigma\upsilon\mu\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega$ (ერთად თავს ვუყრი); $\sigma\upsilon\nu\alpha\chi\epsilon\varsigma$ $\sigma\upsilon\mu\alpha\chi\epsilon\varsigma$ (მოკავშირე).

3. ν -ს σ -უ მოსდევს ან λ , ან ρ , ხდება სრული ასიმილაცია, მაგ., $\sigma\upsilon\nu\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega = \sigma\upsilon\lambda\text{-}\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega$ (ეკრეც); $\sigma\upsilon\nu\rho\acute{\epsilon}\omega = \sigma\upsilon\rho\text{-}\rho\acute{\epsilon}\omega$ (ვეურთლები).

ზ) სპირიტუს ასპერის გავლენა ყრუ თანხმოვნებზე. თუ სიტყვა ბოლოვდება რომელიმე ყრუ მკვეთრით; ა: რ, პ, და მომდევნო სიტყვა იწყება ხმოვნით, რომელსაც აქვს სპირიტუს ასპერი (ძლიერი ასპირაცია); ყრუ ბგერები გადადიან თავისი ჯგუფის ფშვინეიერ თანხმოვნებში: ა გადადის ო-ში, რ — ზ-ში და პ — ფ-ში; მაგალითად: ონა ონთც (არა ეს) = ონო ონთც, ონც ონთც (ჩვენ მიერ) = ონო ონთც = ონო ონთც, ონც ონთც (მთელი ლამე) = ონო ონთც = ონო ონთც; ჰე-ნო-ნო-ნო (გლგამ) = ჰე-ნო-ნო-ნო.

შენი შენი. ბერძნული სიტყვა ბოლოვდება ხმოვნით ან თანხმოვნით: თანხმოვანთაგან სიტყვის ბოლოს შეიძლება იყოს მხოლოდ ან ხ. ან გ, ან ჯ, ან ზ ან ჟ.

თ) თ-ს ამოვარდნა. 1. თ-ს წინ თ ამოვარდება; მაგ., მიცემითი ბრუნვა ბრავლ. რიცხ. III კანკლედობის ოცნათა-ის ნაცვლად გვაქვს ოცნათა.

2. ეს კანონი არ ეხება პირველი კანკლედობის სიტყვებს, სადაც ფუძეში გვაქვს თ, მაგ., ოცნათა-ა (ზღვა), ოცნათა-ა (ენა), ოცნათა (ფუტკარი).

3. ნარნარა და ცხვირისმიერი ბგერების შემდეგ თ ამოვარდება, და მის წინ მდებარე ხმოვანი გაგრძელდება; მაგ., ზეზეზა = ზეზეზა (დავლუპე) თ ამოვარდა. ე დაგრძელდა და მივიღეთ დიფთონგი ეი. ასევე: ზეზა (გამოვუყავი) → ზეზა.

4. თუ თ ორ ხმოვანს შუა აღმოჩნდა, იგი ჩვეულებრივ ამოვარდება. მაგალითად: ოცნათა → ოცნათა → ოცნათა (გვარისა); ოცნათა-ე-თა → ოცნათა-ე-თა → ოცნათა ან ოცნათა (იზრდება, იზრდება).

§ 12. სიტყვის დამარცვლა და გადატანა. 1. სიტყვაში მარცვლი იმდენია, რამდენიც ხმოვანია: ოცნათა-თა (ადამიანი) სამმარცვლიანი სიტყვაა; ოცნათა-ა (მიზეზი) — ესეც სამმარცვლიანია, ოცნათა (სიტყვა) — ორმარცვლიანია ოცნათა (გონება) — კი ერთმარცვლიანი;

2. თუ თანხმოვანი ორ ხმოვანშუა, დამარცვლის დროს იგი მომდევნო მარცვალს განეკუთვნება: ოცნათა, ოცნათა (მომავალი), ოცნათა (მიმავალი) ოცნათა-თა-თა (სარდალი);

3. თუ ორხმოვანშუა რამდენიმე თანხმოვანია, მომდევნო მარცვალს ის თანხმოვნები განეკუთვნებიან, რომლებითაც ბერძნული სიტყვა შეიძლება დაიწყოს: ოცნათა (ძვალი), ოცნათა (ტანსაცმელი), ოცნათა (თევზი), ოცნათა-თა (მერვე);

4. თუ ორ ხმოვანს შუა ორი ისეთი თანხმოვანია, რომელთაგან პირველი ნარნარაა და მეორე ყრუ, ასეთი თანხმოვნები მარცვალთა შორის განაწილდება: ოცნათა-თა-თა-თა. ასევე განაწილდება ორი ერთნაირი თანხმოვანი: ოცნათა (ცხენი);

5. რთული სიტყვა დამარცვლის დროს შემადგენელ ნაწილებად დაიშლება: ოცნათა, ოცნათა, ოცნათა-თა.

§ 13. ხასხასი ნიშნები. 1. წერტილსა და მძიმეს იგივე დანიშნულება აქვს ბერძნულში, რაც ქართულში;

2. ღვეტილი წერტილი ზევით (·) არის ე. წ. კოლონი და მნიშვნელობით უდრის ჩვენს წერტილ-მძიმეს, ან ორწერტილს. მაგალითი: ოცნათა ოცნათა ოცნათა (სალამო იყო; მაშინ მოვიდა მაცნე);

3. წერტილ-მძიმე (;) ბერძნულში კითხვის ნიშანს აღნიშნავს. მაგალითად: ოცნათა (ვინ?).

მორფოლოგია

§ 14. **კანკლედობა.** ბერძნულ ენაში სამი კანკლედობაა. პირველი კანკლედობით იბრუნვიან ის სიტყვები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება *α-ზე*; მეორე კანკლედობით სიტყვები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება *ο-ზე*; მესამე კანკლედობით კი ის სიტყვები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება თანხმოვნებზე და ხმოვნებზე: *ι, υ, ο, α, ας, ες, ου*.

კანკლედობა შედგება ხუთი ბრუნვისაგან: სახელობითი (Nominativus)¹, ნათესაობითი (Genitivus), მიცემითი (Dativus), აკუზატივეუსი (Accusativus) და წოდებითი (Vocativus). ქართულ მოთხრობითს ბერძნულში უდრის სახელობითი, ქართულ მოქმედებითს და ვითარებითს — მიცემითი და სხვა ბრუნვები შესაფერი წინდებულების შემწეობით².

ბერძნულ ენაში რიცხვი სამია: მხოლობითი (singularis), მრავლობითი (pluralis) და ორობითი (dualis). ორობითი იხმარება მაშინ, როცა ორ საგანზეა ლაპარაკი. ორობითს აქვს მხოლოდ ორი დაბოლოება, ერთი სამი ბრუნვისათვის (სახელობითი, აკუზატივეუსი და წოდებისათვის) მეორე — ნათესაობითი და მიცემითი ბრუნვისათვის.

სქესი სამია: მამრობითი (masculinum), მდედრობითი (femininum) და საშუალო (neutrum). მამრობითი სქესისა არიან: მამრობითი სქესის ცოცხალ არსებობა სახელები, მდინარეების, თევზების და ქარების სახელები. მდედრობითი სქესისა არიან: მდედრობითი სქესის ცოცხალ არსებობა სახელები, ხეების, ქვეყნების, კუნძულების და მეტი ნაწილი ქალაქების სახელებისა. საშუალო სქესისა არიან: კნინობითი სახელები, განყენებითი და ზოგადი შინაარსის სახელები. გარდა ამისა, სქესი გამოიყენება სიტყვების ბოლოკიდურების მიხედვით სახელობით ბრუნვაში. ამაზე საუბარი იქნება კანკლედობის მიმოხილვის დროს.

§ 15. **მახვილის წესი კანკლედობაში.** კანკლედობის დროს მახვილი რჩება იმ მარცვალზე, რომელზედაც იყო სახელობით ბრუნვაში, თუ ამის შესაძლებლობას იძლევა ბრუნვის დაბოლოება, მოკლედ რომ ვთქვათ, დაცულია ის წესები, რომლებიც ზემოთ მოვიყვანეთ (ნახე § 5). ამიტომ კანკლედობის დროს ვაქცევთ ყურადღებას ა) სიტყვის დაბოლოების შეცვლას ბრუნვის და რიცხვის მიხედვით და ბ) მახვილის ცვლილებას (ან უცვლელობას) ადგილის (თუ რომელ მარცვალზეა) და მოხაზულობის მიხედვით (აკუზუსია თუ შემოსილი). ამიტომ ამა თუ იმ კანკლედობის განხილვას ვიწყებთ ოქსიტონონიანი

¹ ბერძნულ გრამატიკაში იხმარება ლათინური ტერმინოლოგია.

² სახელობითი და წოდებითი პირდაპირი ბრუნვებია, დანარჩენები — ირიბი.

სიტყვის ბრუნებით და ვეცნობით მის ცვლილებას, ვამჩნევთ, რომ ადგილის მიხედვით მახვილი რჩება ბოლო მარცვალზე ყველა ბრუნებაში, მოხაზულობის მიხედვით ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნებაში გადადის პერისპომენონში.

შემდეგ მოგვყავს პაროქსიტონიანი სიტყვის კანკელდობა და ვხედავთ, რომ ადგილის მიხედვით ყველა ბრუნებაში რჩება იმავე ადგილას (გარდა ნათეს. ბრუნვისა მრავ. რიცხ. 1 კანკელდობისა, სადაც პირველი კანკელდობის ყველა სიტყვებს, პროპაროქსიტონონის მქონეთაც კი, მახვილი აქვთ ბოლო მარცვალზე და იგი პერისპომენონია). მოხაზულობის მიხედვით შეიძლება დარჩეს პაროქსიტონონი, შეიძლება გადავიდეს პროპერისპომენონში, ეს დამოკიდებულია ბოლო ორი მარცვლის სიგრძე-სიმოკლეზე.

შემდეგ მოყვანილია პროპაროქსიტონონის მქონე სიტყვა და ჩვენ ვხედავთ, რომ, როდესაც ბრუნვის დაბოლოება გრძელია (გენეტიუსი და დატიუსი), პროპაროქსიტონონი გადადის პაროქსიტონონში.

§ 16. ნაწევარი (არტიკლი). ბერძნულ ენაში არის სქესის მაჩვენებელი სიტყვები, რომლებსაც ეწოდება ნაწევარი (ანუ არტიკლი), ასევეა გერმანულსა და ფრანგულში.

მამრობითი სქესის მაჩვენებელია ო (გერმან. der, ფრანგ. le)

მდედრობითი სქესის მაჩვენებელია ე (გერმან. die, ფრანგ. la).

საშუალო „

აბ (გერმ. das, ფრ. არაა).

არტიკლი იბრუნვის ასე:

ბოლო ბოთი რიცხი			
ბრუნვები	მამრ. სქ.	მდედრ. სქ.	საშუალო სქ.
სახელობითი	ბ	ჟ	აბ
ნათესაობითი	აბ	აჟ	აბ
მიცემითი	აფ	აჟ	აფ
აკუზატივი	აბ	აჟ	აბ
წოდებითი	ა	ა	ა
მრავლობითი რიცხი			
სახელობითი	ა:	ა:	ა:
ნათესაობითი	აბ	აბ	აბ
მიცემითი	აბ:	აჟ:	აბ:
აკუზატივი	აბ	აჟ	აბ
წოდებითი	ა	ა	ა
ორბოთი რიცხი			
სახ. აკუზ., წოდ.	აბ	აბ (აჟ)	აბ
ნათეს., მიცემ.	აბ	აბ (აჟ)	აბ

შენიშვნა: წოდებით ბრუნეს ნაწევარი არა აქვს. ა არის მიმართვის შორისდებული = თ-ს. მაგალითად: თ, პეტრე! თ, ივანე!

§ 17. პირველი კანკლედოზით იბრუნვიან მდედრობითი და მამრობითი სქესის α -ფუძიანი სიტყვები: მდედრობითი სქესის სახელებს მხოლოდობით რიცხვის სახელობით ბრუნვაში შემდეგი ბოლოკიდურები აქვთ: α (გრძელი), α (მოკლე) და η . მამრობითი სქესის სახელების ბოლოკიდურებია: α და η .

1. პირველი კანკლედოზის ყველა სიტყვას ფუძის ბოლოს აქვს α . ეს α ჩაქსოვილია ბრუნვების დაბოლოებებში. სახელობითი ბრუნვა მხოლოდობით რიცხვისა ბოლოვდება $\bar{\alpha}$ და α ბოლოკიდურებით მაშინ, როცა მათ წინ უძღვის α , ι , ρ . სხვა შემთხვევებში მდედრობითი სქესის სახელებს ბოლოკიდურად ექნება $\bar{\alpha}$ (მოკლე) ან η , მამრობითი სქესის სახელებს კი — η .

2. თუ მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში სიტყვას აქვს ბოლოკიდურად η , იგი მხ. რიცხვის ყველა ბრუნვაში უცვლელად დარჩება.

3. თუ α ბოლოკიდურს წინ უძღვის α , ι , ρ ასეთი α არის სუფთა α (α $\mu\alpha\upsilon\alpha$) და იგი უპირატესად გრძელია (ე. ი. ზოგჯერ შეიძლება მოკლეც იყოს). ასეთი α მხ. რიცხვის ყველა ბრუნვაში უცვლელი დარჩება. სხვა შემთხვევაში α არის მოკლე (ე. წ. α $\iota\mu\alpha\upsilon\alpha$ „არასუფთა“), რომელიც უცვლელი დარჩება მხოლ. რიცხვის სახელობითში, აკუზატივისა და წოდებითში, ნათესაობითსა და მიცემითში კი გვაძლევს η -ს. α (მოკლეს) წინ უძღვის შემდეგი თანხმოვნები: $-\sigma$, $-\tau\sigma$ ($-\tau\sigma$), $-\zeta$, $-\xi$, $-\psi$, $-\lambda\eta$. თუ ფუძისეულ α -ს არ უძღვის წინ ეს თანხმოვნები, იგი მხოლ. რიცხვის ყველა ბრუნვაში მოგვეცემს η -ს.

4. პირველი კანკლედოზის ყველა სიტყვა მრავლობითსა და ორობით რიცხვში ერთნაირად იბრუნვის: ყველა ბრუნვაში ერთნაირი ბოლოკიდური აქვთ.

5. მრავლობითი რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში I კანკლედოზის ყველა სიტყვას შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე (პერისპომენონი) — $\alpha\upsilon$, ვინაიდან ეს ბოლოკიდური კონტრაქციის (ხმოვანთა შერწყმის) შედეგადაა მიღებული; ფუძისეული α შერწყმის ბრუნვის ნიშნის ხმოვან α -ს $\alpha + \alpha\upsilon \rightarrow \alpha\upsilon$.

6. მხოლ. რიცხვის სახელობითში, წოდებითსა და აკუზატივში α $\mu\alpha\upsilon\alpha$ ჩვეულებრივ გრძელია, α $\iota\mu\alpha\upsilon\alpha$ კი — მოკლე.

7. მამრ. სქესის სიტყვებში სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდური — α გრძელია.

8. მრავლობითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდური — α : ითვლება მოკლედ.

შენი შენა. ოდინდელ ბერძნულში სახელობითი ბრუნვის ნიშანი ყველა სიტყვისათვის — ζ იყო. მდედრობითი სქესის — α ფუძიანმა სახელებმა იგი დაკარგეს (ნდრ. კართული ენის ვითარება: ხმოვანფუძიანმა სახელებმა თანდათანობით დაკარგეს სახელობითი ბრუნვის ნიშანი η . მაგალითად: ბბო-ი — ბბო — ბბო; მამა-ი — მამა — მამა და მისთ.).

§ 18. მახვილის წესი კანკლედოზში. ქვემოთ მოტანილი მაგალითები კანკლედოზისა ისეა შერჩეული, რომ გეჰყონდეს ყველა შემთხვევა, დავაკვირდეთ მახვილის ცვლილებას კანკლედოზში, ე. ი. იმას, თუ როგორია მახვილი სახელობით ბრუნვაში და რა მოსდის მას სხვა ბრუნვებში. ცვლილება, რომელიც შეიძლება მახვილმა განიცადოს სახელობით ბრუნვასთან შედარებით,

ორნაირია: 1. მახვილის გადასვლა სხვა მარცვალზე და 2. მახვილის მოხაზულობის შეცვლა (მკვეთრი შეიძლება შეცვალოს შემოსილმა და პირიქით — შემოსილი მკვეთრმა). პირველ სვეტში იბრუნვის სიტყვა — *ჩ* *ჰაჲ*, რომელსაც მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან პირველ მარცვალზე, ე. ი. ოქსიტონონი; მეორე სვეტშია სიტყვა — *ჩ* *ჯაჲ*; ამას მკვეთრი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე, ე. ი. პაროქსიტონონი. ამ სიტყვაში მეორე მარცვალში არის გრძელი; მესამე მაგალითია *ჩ* *იჲჲ*. აქაც პაროქსიტონონია, მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა, მაგრამ ეს მეორე მარცვალი ამ შემთხვევაში მოკლეა (*ჩ*). მეოთხე სვეტში მოცემულია პაროპაროქსიტონონი *ჩ* *ბაჲჲ*; მეხუთე სვეტშია სიტყვა *ჩ* *თჲჲ*, რომელსაც შემოსილი მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალზე, ე. ი. არის პაროპერიისპომენონი.

ოქსიტონონზე, ანუ პირველ სვეტზე, დაკვირვებამ მოგვცა ასეთი შედეგები: ადგილის მიხედვით მახვილი რჩება იმავე მარცვალზე. მოხაზულობის მხრივ კი შემდეგნაირად იცვლება: ყველა რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნვაში ოქსიტონონი გადადის პერისპომენონში, და ეს მოვლენა საერთოა ყველა ოქსიტონონიანი სიტყვისათვის კანკლედობის დროს. დანარჩენ ბრუნვებში მახვილი უცვლელია.

პაროქსიტონონზე, ანუ მეორე სვეტის სიტყვაზე (*ჯაჲ*), დაკვირვებამ მოგვცა ასეთი შედეგები: მხოლოდ ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა მახვილი გადავიდა უკანასკნელ მარცვალზე (*ჯაჲჲ*), დანარჩენ ბრუნვებში დარჩა იმავე მარცვალზე, რომელზედაც იყო მხოლოდითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში. მოხაზულობის მიხედვით შეიცვალა პერისპომენონად იმავე ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა და პაროპერიისპომენონად მრავლობითი რიცხვის სახელობითსა და წოდებით ბრუნვებში. ავხსნათ ეს ცვლილებები. ჯერ შევხებით მახვილის გადასვლას უკანასკნელ მარცვალზე ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა პერისპომენონის სახით (*ჯაჲჲ*). ამის მიზეზი შემდეგია: ნათესაობ. ბრუნვის მრავ. რიცხვ. დაბოლოება არის -*აჲ*, სიტყვის ფუძეა *ჯაჲ*, აქედან ნათესაობითი ბრუნვა მრ. რიცხვ. იქნება *ჯაჲ-აჲ*, შევნიშნეთ, რომ მახვილი უკვე გადმოვიდა *ა-ზე* მახვილთა წესის მიხედვით (ნახე § 5), რომელიც ამბობს: თუ ბოლო მარცვალი გრძელია, მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე არ დაიშვება. ხმოვანთა შეხვედრის ფონეტიკური კანონის თანახმად (ნახე § 8, 1) *ა-მ* შთანთქმა *ა*, და მივიღეთ *ჯაჲ-აჲ*, ხმოვანთა შერწყმის კანონის მიხედვით, თუ მახვილი აქვს ბოლოდან მეორე შესარწყმელ მარცვალს (ორ მარცვალს შორის), შერწყმულ მარცვალს ექნება შემოსილი მახვილი (§ 8, 1, ბ), ამიტომ მივიღეთ *ჯაჲჲ*, ეს კანონი ეხება პირველ კანკლედობის ყველა სიტყვას, ე. ი. ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა პირველ კანკლედობის ყველა სიტყვას აქვს პერისპომენონი.

რომ განვგავრძოთ პაროქსიტონონიანი სიტყვის *ჯაჲ-ს* კანკლედობაში მახვილის მიმოხილვა, გავცეთ პასუხი ზევით დასმულ კითხვას: რად შეიცვალა პაროქსიტონონი პაროპერიისპომენონად მრავლობითი რიცხვის სახელობითსა და წოდებით ბრუნვებში? ეს მოხდა მახვილის შემდეგი წესის მიხედვით: თუ ბოლო მარცვალი მოკლეა, მის წინ მდებარე მარცვალი კი გრძელი და მა-

1. კანქლეღბა მდღერბობი სქეზიხ ბიჯვეზიხ; დამოლოება a purum

ბრუნეზი	ოქსიტონი	პროქსიტონი გოქელ ზარცალზე	პროქსიტონი მოქელ მარცალზე	პრობრა- ოქსიტონი	პრობრა- პოქსიტონი
სახელობი	ჩ მე-ა ქალღმერთი	ჩ ჯარ-ა ქეცანი	ჩ იქი-ა სახლი	ჩ მასილე-ა ღელღოთი	ჩ მასი-ა სეცრო
ნათესაობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
მიცემი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
აქუზატივი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
წოდებობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
სახელობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
ნათესაობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
მიცემი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
აქუზატივი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
წოდებობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
სახელ. აქუზ. წოდებობი	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა
ნათესაობ. მიცემ.	ჩ მე-ა ჩ მე-ა	ჩ ჯარ-ა ჩ ჯარ-ა	ჩ იქი-ა ჩ იქი-ა	ჩ მასილე-ა ჩ მასილე-ა	ჩ მასი-ა ჩ მასი-ა

ხელი მასზეა, მას ექნება პროპერისპომენონი (ნახე § 5, ე): აქ $\chi\omega$ მარცვლი გრძელია, მას მოუდის მახელი, რა:—მოკლეა, ამიტომაა $\chi\omega$ მარცვლისპომენონი. აქედან დასკვნა: პაროქსიტონონი გადადის პროპერისპომენონში, თუ ბოლო მარცვლი მოკლეა, ბოლოდან მეორე მარცვლი (რომელზედაც მახელია) გრძელია. ხოლო თუ მეორე მარცვლი მოკლეა ($\omega\chi\omega$), მაშინ პაროქსიტონონი არ იცვლება ($\omega\chi\omega$). მაშასადამე, სიტყვას $\omega\chi\omega$ მახელი, გარდა მრავლ. რიცხვის ნათესაობითი ბრუნვისა, რაზედაც ზევით ვთქვით, სრულიად უცვლელი რჩება, როგორც ადგილის (მარცვლის); ისე მოხაზულობის მიხედვით.

დაგვჩა განსახილველად პროპაროქსიტონონიანი სიტყვა $\chi\omega\chi\omega$ (დედოფალი); მისი მახელის ცვლილებები მთლიანად მართლდება აქ მოყვანილი წესებით, ე. ი. ნათესაობითში. მიცემითში მხოლოდითი რიცხვისა და მიცემითში და აკუზატივში მრავლობითი რიცხვისა, ორობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში, ყველგან პროპაროქსიტონონი შეიცვალა პაროქსიტონონით, ვინაიდან ყველა ამ ბრუნვაში ბოლო მარცვლი გრძელია.

კანკლედობის ტაბულაში ბოლო ადგილი უპირავეს სიტყვას $\omega\chi\omega$, რომელიც მახელის მიხედვით პროპერისპომენონია. მან განიცადა შემდეგი ცვლილება: ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა, საერთო წესის მიხედვით, გადავიდა პერისპომენონში. დანარჩენ ბრუნვებში მახელი დარჩა იმავე ადგილზე (მარცვალზე), რომელზედაც იყო მხოლ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში; მოხაზულობის მიხედვით პროპერისპომენონი შეიცვალა პაროქსიტონონად ნათეს. და მიცემ. ბრუნ. მხოლ. რიცხვისა, მიცემითში და აკუზატივში მრავ. რიცხვისა და ყველა ბრუნვაში ორობითი რიცხვისა, ვინაიდან ყველა ამ ბრუნვების დამოლოება გრძელია, წესი კი ამბობს: თუ ბოლო მარცვლი გრძელია, პროპერისპომენონი გადადის პაროქსიტონონში.

§ 19. პერისპომენონიანი სიტყვა ბრუნვაში იტოვებს ასეთ მახელს (პერისპომენონს, რაც ტაბულიდან ჩანს:

მხ. რ.		მრავლ.		ორობითი	
სახელობ.	ή μνζ	αι μνζ	αι μνζ	αι μνζ	αι μνζ
ნათესაობ.	τῆς μνζς	των μνζν	των μνζν	των μνζν	των μνζν
მიცემითი	τῇ μνζ	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς
აკუზატივი	τῇν μνζν	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς	ταῖς μνζς
წოდებითი	ὡ μνζ	ὡ μνζ	ὡ μνζ	ὡ μνζ	ὡ μνζ

§ 20. დამოლოება α მოკლე (imparum). ასეთ სიტყვებში მხოლ. რიცხვ. ნათესაობითსა და მიცემით ბრუნვაში α გადადის η-ში.

ბრუნვები	ή ბῆ-α დიდება	ή Μουσ-α მუზა	ή ψάλασθ-α ზღა
მ ხ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	ή βῆ-α	ή Μουσ-α	ή ψάλασθ-α
ნათესაობითი	τῆς βῆ-ης	τῆς Μουσ-ης	τῆς ψάλασθ-ης
მიცემითი	τῇ βῆ-η	τῇ Μουσ-η	τῇ ψάλασθ-η
აკუზატივი	τῇν βῆ-αν	τῇν Μουσ-αν	τῇν ψάλασθ-αν
წოდებითი	ὡ βῆ-α	ὡ Μουσ-α	ὡ ψάλασθ-α

მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	აქ ბრვ-აქ	აქ მოსტ-აქ	აქ შაქლათ-აქ
ნათესაობითი	ნათ ბრვ-ან	ნათ მოსტ-ან	ნათ შაქლათ-ან
მიცემითი	ნათ ბრვ-აქ	ნათ მოსტ-აქ	ნათ შაქლათ-აქ
აკუზატივი	ნათ ბრვ-აქ	ნათ მოსტ-აქ	ნათ შაქლათ-აქ
წოდებითი	ბ ბრვ-აქ	ბ მოსტ-აქ	ბ შაქლათ-აქ

ბრუნებები	ი ბრვ-ა დიდება	ი მოსტ-ა მუხა	ი შაქლათ-ა ხლა
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	ნათ ბრვ-ა	ნათ მოსტ-ა	ნათ შაქლათ-ა
ნათესაობითი	ნათ ბრვ-ან	ნათ მოსტ-ან	ნათ შაქლათ-ან
მიცემითი	ნათ ბრვ-ან	ნათ მოსტ-ან	ნათ შაქლათ-ან
აკუზატივი	ნათ ბრვ-ა	ნათ მოსტ-ა	ნათ შაქლათ-ა
წოდებითი	ბ ბრვ-ა	ბ მოსტ-ა	ბ შაქლათ-ა

შენიშვნა 1. აქაც მახვილის წესი ისეთივეა, როგორც აღნიშნულია ხეობით § 15-ში და § 18-ში.

§ 31. ო-ზე დაბოლოებული სიტყვები იბრუნება შემდეგნაირად.

ოქსიტონონი პაროქსიტონონი პაროქსიტ. & გრძელია

ბრუნებები	ი თქუ პატივი ფუძე თქუ-	ი მუქუ ბრძოლა ფუძე მუქუ-	ი თქუ გამარჯვება ფუძე თქუ-
მ ხ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	ი თქუ-ი	ი მუქუ-ი	ი თქუ-ი
ნათესაობითი	ნათ თქუ-ი	ნათ მუქუ-ი	ნათ თქუ-ი
მიცემითი	ნათ თქუ-ი	ნათ მუქუ-ი	ნათ თქუ-ი
აკუზატივი	ნათ თქუ-ი	ნათ მუქუ-ი	ნათ თქუ-ი
წოდებითი	ბ თქუ-ი	ბ მუქუ-ი	ბ თქუ-ი
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	აქ თქუ-აქ	აქ მუქუ-აქ	აქ თქუ-აქ
ნათესაობითი	ნათ თქუ-ან	ნათ მუქუ-ან	ნათ თქუ-ან
მიცემითი	ნათ თქუ-აქ	ნათ მუქუ-აქ	ნათ თქუ-აქ
აკუზატივი	ნათ თქუ-აქ	ნათ მუქუ-აქ	ნათ თქუ-აქ
წოდებითი	ბ თქუ-აქ	ბ მუქუ-აქ	ბ თქუ-აქ
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ. აკუზ.	ნათ თქუ-აქ	ნათ მუქუ-აქ	ნათ თქუ-აქ
ნათეს. მიცემ.	ნათ თქუ-ან	ნათ მუქუ-ან	ნათ თქუ-ან
წოდებითი	ბ თქუ-აქ	ბ მუქუ-აქ	ბ თქუ-ან

§ 32. შერთული კანკელილობა. ფუძე ბოლოვდება ან აა-ზე = ა, ან აა-ზე = ი, ამიტომ ჰქვია შერთული, მაგ. ოა = ი (მიწა), 'Αθηνα = 'Αθηνα.

სახელობითი	ή γή μιწα	ή 'Αθηνα
ნათესაობითი	της γής	της 'Αθηνας
მიცემითი	τη γή	τη 'Αθηνα
აქუზატივი	την γήν	την 'Αθηναν
წოდებითი	ώ γή	ώ 'Αθηνα

შენიშვნა 1. ამ ჯგუფს ეკუთვნის § 19-ში მოცემული *μα-ს* კანკლელობა.

შენიშვნა 2. *γής* და *'Αθηνα-ს* მრავლობითი და ორობითი რიცხვი არ აქვთ.

§ 23. **მამრობითი სქესის ბიტყვების კანკლელობა.** ამ სიტყვების ფუძე ბოლოვდება *α* ზე, მაგრამ სახელობით ბრუნვაში მათ აქვთ დაბოლოებები *-ας* და *-ης*, მაგალითად, *ὁ νεανίας* კბაბუკი, *ὁ πολίτης* მოქალაქე; ბეგრების *ε*, *ι*, *ρ* შემდეგ მოდის დაბოლოება *-ας*, დანარჩენ შემთხვევებში *-ης*.

ბრუნვები	ὁ νεανίας კბაბუკი ფუძე νεανια-	ὁ πολίτης- მოქალაქე ფუძე πολιτα-	ὁ Ἀτρεΐδης ატრეიდი ფუძე Ἀτρεΐδα-	ὁ Ἑρμῆς ჰერმესი ფუძე Ἑρμα-
მ ბ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი				
სახელობ.	ὁ νεανί-ας	ὁ πολίτ-ης	ὁ Ἀτρεΐδ-ης	ὁ Ἑρμ-ής
ნათესაობ.	τοῦ νεανί-ου	τοῦ πολίτ-ου	τοῦ Ἀτρεΐδ-ου	τοῦ Ἑρμ-ος
მიცემითი	τῷ νεανί-ᾳ	τῷ πολίτ-ῃ	τῷ Ἀτρεΐδ-ῃ	τῷ Ἑρμ-ῇ
აქუზატივი	τὸν νεανί-αν	τὸν πολίτ-ην	τὸν Ἀτρεΐδ-ην	τὸν Ἑρμ-ῆν
წოდებითი	ὦ νεανί-α	ὦ πολίτ-α	ὦ Ἀτρεΐδ-η	ὦ Ἑρμ-ῆ
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი				
სახელობ.	οἱ νεανί-αι	οἱ πολίτ-αι	οἱ Ἀτρεΐδ-αι	οἱ Ἑρμ-αῖ
ნათესაობ.	τῶν νεανί-ῶν	τῶν πολίτ-ῶν	τῶν Ἀτρεΐδ-ῶν	τῶν Ἑρμ-ῶν
მიცემითი	τοῖς νεανί-αις	τοῖς πολίτ-αῖς	τοῖς Ἀτρεΐδ-αῖς	τοῖς Ἑρμ-αῖς
აქუზატივი	τοὺς νεανί-ας	τοὺς πολίτ-ας	τοὺς Ἀτρεΐδ-ας	τοὺς Ἑρμ-ας
წოდებითი	ὦ νεανί-αι	ὦ πολίτ-αι	ὦ Ἀτρεΐδ-αι	ὦ Ἑρμ-ας
			ატრეიდის შვილები	ჰერმესის კანდაკება
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი				
სახ. აქუზ.	τὸν νεανί-α	τὸν πολίτ-α	τὸν Ἀτρεΐδ-α	τὸν Ἑρμ-ᾶ
ნათ. მიცემ.	τοῖν νεανί-αιν	τοῖν πολίτ-αιν	τοῖν Ἀτρεΐδ-αιν	τοῖν Ἑρμ-αῖν
წოდებითი	ὦ νεανί-α	ὦ πολίτ-α	ὦ Ἀτρεΐδ-α	ὦ Ἑρμ-ᾶ

შენიშვნა 1. ნათესაობ. ბრუნვის მხოლ. რიცხვის დაბოლოება არის *ου*, ისე, როგორც ნათესაობ. ბრუნვაში მხოლ. რიცხვისა მეორე კანკლელობაში.

შენიშვნა 2. *-ας*-ზე დაბოლოებულ სიტყვებს წოდებით ბრუნვაში აქვთ *α* (გრძელი), ეს ეხება აგრეთვე *-ας* ზე დაბოლოებულ საკუთარ სახელებს, მაგ., *Ἀλκείας* (ენიასი). წოდებითი—*ὦ Ἀλκεία*. წოდებით ბრუნვაში მხოლ. რიცხვისა *α* (მოკლე) აქვთ *-της*-ზე დაბოლოებულ სიტყვებს და საკუთარ სახელებს, მაგ., *πολίτης* (მოქალაქე), წოდ. *πολίτα*, *Σπαρτιάτης*, წოდ. *Σπαρτιάτα*—სპარტელო. ასეთივე დაბოლოება აქვთ მხოლ. რიცხვ. წოდებით ბრუნვაში *ης*-ზე დაბოლოებულ ხალხთა სახელებს, მაგ., *Πέρσης* (სპარსელი), წოდ. *Πέρσα*, *Σχισίης*, წოდ. *Σχισίαι*.

შენიშვნა 3. სიტყვას *ὁ ძესართეს* (ბატონი, პატრონი) მხოლ. რიცხვის წოდებით ბრუნვაში მახვილი გადააქვს ბოლოდან მესამე მარცვალზე: *ὦ ძεσართα* (ო, ბატონო!).

შენიშვნა 4. ისევე, როგორც არსებითი სახელები, პირველ კანკლედობით იბრუნ-
ვიან მდებარეობითი სქესის ზედსართავი სახელები და მიმღეობა.

კანკლედობა მეორე

§ 24. მეორე კანკლედობა სამი სახისა არის: ა) მარტივი, ბ) შერწყმული და გ) ატიკური. მარტივი მეორე კანკლედობით იბრუნებიან ის სიტყვები, რომ-
ლების ფუძეც ბოლოვდება -ი-ზე; ეს ი ჩაკსოვილია თითქმის ყველა ბრუნვის
დაბოლოებაში, სახელობით ბრუნვაში აქვთ დაბოლოებებში -ი-ს და -ი-ს. -ი-ს-ზე
დაბოლოებულნი მამრობითი სქესისა არიან, ნაწილობრივ — მდებარეობითი,
-ი-ს-ზე დაბოლოებულნი კი — საშუალო სქესისა არიან, მაგ., ბ წიპ-ი-ს (ცხენი),
ჩ ბბ-ი-ს (გზა), ზ ბმრ-ი-ს (საჩუქარი). მახვილის წესები იგივეა, რაც I კანკლე-
დობაში (§ 18). მახვილისათვის მრავ. რიცხვის სახელ. ბრუნვის დაბოლოება-
ი — მოკლეა.

მეორე მარტივი კანკლედობის ბრუნვათა ბოლოკიდურები შემდეგია:

ბრუნვები	მხოლოდ. რიცხვი	მრავლობითი რიც.	ორობითი რიცხვი
	მამრ. მდებრ. საშუალ.	მამრ. მდებრ. საშუალ.	მამრ. მდებრ. საშუალ.
სახელობითი	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს -ა	-ე
ნათესაობითი	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს
მიცემითი	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს
აკუზატივი	-ი-ს -ი-ს	-ი-ს -ა მოკლე	-ე
წოდებითი	-ე -ი-ს	-ი-ს -ა მოკლე	-ე

მეორე კანკლედობის სიტყვები იბრუნება შემდეგნაირად:

პროპაროქსიტ. პროპერისმენონი პროქსიტონონი ოქსიტონონი

ბრუნვები	ბ ძუძრ-ი-ს ად- მანი ფუძე ძუძრ-ი-ს	ბ ბინ-ი-ს მონა ფუძე ბინ-ი-ს	ბ წიპ-ი-ს ცხენი ფუძე წიპ-ი-ს	ჩ ბბ-ი-ს ფუძე ბბ-ი-ს
მხოლოდობითი რიცხვი				
სახელობითი	ბ ძუძრ-ი-ს	ბ ბინ-ი-ს	ბ წიპ-ი-ს	ჩ ბბ-ი-ს
ნათესაობითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
მიცემითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
აკუზატივი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
წოდებითი	ბ ძუძრ-ი-ს	ბ ბინ-ი-ს	ბ წიპ-ი-ს	ბ ბბ-ი-ს

მრავლობითი რიცხვი

სახელობითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
ნათესაობითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
მიცემითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
აკუზატივი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
წოდებითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს

ორობითი რიცხვი

სახელ. აკუზ.	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
ნათეს. მიცემ.	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს
წოდებითი	ბინ ძუძრ-ი-ს	ბინ ბინ-ი-ს	ბინ წიპ-ი-ს	ბინ ბბ-ი-ს

§ 25. საშუალო სქესის სიტყვების კანკლედობა. (დაბოლ. -ოვ). საშუალო სქესის სიტყვების კანკლედობის დროს სახელობითის, წოდებითის და აკუზატივის ბრუნებში მხოლოდობისა და მრავლობითში ერთნაირი დაბოლოებებია, მხოლოდობით რიცხვში — ოვ, მრავლობითში — ა.

აბ ნაპ-ოვ საჩუქარი

ბრუნები	მხოლოდ. რ.	მრავლობ. რ.	ორობითი რიც.
სახელობითი	აბ ნაპ-ოვ	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ა
ნათესაობითი	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ოვ	აბ ნაპ-ოვ
მიცემითი	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ოვ	აბ ნაპ-ოვ
აკუზატივი	აბ ნაპ-ოვ	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ა
წოდებითი	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ა	აბ ნაპ-ა

შენიშვნა 1. მახვილის წესები იგივეა, რაც I კანკლედობაში (§ 18).

შენიშვნა 2. მეორე კანკლედობის მდებარეობით სქესის სიტყვებია:

1) მდებარეობითი სქესის ცოცხალ არსებობა სახელები; ქვეყნების, ქალაქების, კუნძულების სახელები: *აბ აზერბაიჯანის* (გეგობი), *აბ აზერბაიჯანის* (ქალაქი მილეთი).

2) ნიადაგისა და ქვების სახელები: *აბ ქაქაქა* (ქვიშა), *აბ აზერბაიჯანის* (ნაქელი), *აბ აზერბაიჯანის* (პარტი), *აბ აზერბაიჯანის* (აგური), *აბ აზერბაიჯანის* (ქენი) და სხვა.

3) მოცულობის მქონე საგნების სახელები: *აბ აზერბაიჯანის* (ყუთი), *აბ აზერბაიჯანის* (კილობანი), *აბ აზერბაიჯანის* (სასაფლაო), *აბ აზერბაიჯანის* (ბუხარი, ლუმელი).

4) ზედსართავი სახელები, რომლებმაც დაკარგეს არსებითი სახელები და თვითონ გადაიქცნენ არსებით სახელებად: *აბ აზერბაიჯანის* (საშუალო ხაზი), სიტყვა *აზერბაიჯანის* (ხაზი) თანდათან გაქრა და, სამაგიეროდ, ზედსართავი სახელი *აზერბაიჯანის* ჩამოყალიბდა როგორც არსებითი სახელი *აბ აზერბაიჯანის* (დიაგნოზი).

5) მდებარეობითი სქესისა არის აგრეთვე შემდეგი სიტყვები: *აბ აზერბაიჯანის* (წიგნი), *აბ აზერბაიჯანის* (დიალექტი), *აბ აზერბაიჯანის* (ავადმყოფობა), *აბ აზერბაიჯანის* (კუნძული), *აბ აზერბაიჯანის* (გზა), *აბ აზერბაიჯანის* (ხმელეთი) და სხვა.

§ 26. პირველი და მეორე კანკლედობის ზედსართავი სახელები. პირველი და მეორე კანკლედობის ზედსართავ სახელებს მხოლ. რიცხვის სახელობით ბრუნებში აქვთ მამრობითი სქესში დაბოლოება ოვ და იბრუნებიან მეორე კანკლედობით ისე, როგორც მამრობითი სქესის არსებითი სახელები, მაგალითად, *აბ აზერბაიჯანის* (სამართლიანი). მდებარეობითი სქესში აქვთ დაბოლოება ა და ე: თუ დაბოლოებას წინ უძღვის ა, ი, ან ე, მაშინ არის დაბოლოება ა, დანარჩენ შემთხვევაში — ე. მაგ., *აბ აზერბაიჯანის* (სამართლიანი), *აბ აზერბაიჯანის* (პარტი); მდებარეობითი სქესის ზედსართავი სახელი იბრუნების I კანკლედობით ისე, როგორც არსებითი სახელი. საშუალო სქესში ზედსართავ სახელებს აქვთ დაბოლოება -ოვ და იბრუნებიან აგრეთვე მეორე კანკლედობით ისე, როგორც საშუალო სქესის არსებითი სახელები, მაგ., *აბ აზერბაიჯანის* (სამართლიანი). მახვილის წესი იგივეა, რაც არსებითი სახელისათვის (იხ. § 18).

შენიშვნა 1. მდებარეობითი სქესის ზედსართავ სახელებს მრავ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნებში ბოლო მარცვალზე მახვილი აქვთ მხოლოდ მაშინ, როდესაც მახვილი იშვიათად. სახელობით ბრუნებიდან დაწყებული, ბოლო მარცვალზე, დანარჩენ შემთხვევაში მახვილი არა აქვთ.

ანთ ზედსართავი სახელები განსხვავდებიან არაერთი სახელებსაგან, მაგ., ბიკი-ა (საწარმო-ლიანი)-საგან ნათესაობითი ბრუნვა მრავლობით რიცხვისა იქნება ბიკი-თ (და არა ბიკი-რ).

შენიშვნა 2. პირველი და მეორე კანკელდობის ზედსართავ სახელს თუ მდებარეობთ სქესში აქვს დაბოლოება ა. იგი უთუოდ გრძელდება (შედარებით შესაშვ კანკელდობის ზედსართავ სახელებთან, სადაც მდებარეობითი სქესის დაბოლოება ა მოკლეა).

შენიშვნა 3. სახელობითსა და წოდებით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა, თუ ზედსართავი სახელი პროპაროქსიტონონია მამრობითი სქესში, მდებარეობითში იქნება პროპაროქსიტონონი. თუმცა მისი სახელობითი მხოლოდობითი რიცხვისა იყო პაროქსიტონონი, მაგ.: მამრ. ბიკი-ა-ფ, მდედრ. ბიკი-ა, საშ. ბიკი-თ (სამართლიანი), სახელ. მრავლობითი იქნება: მამრ. ბიკი-თ, მდედრ. ბიკი-ა (და არა ბიკი-ა) და საშ. ბიკი-ა.

შენიშვნა 4. არის ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელებიც. ორდაბოლოებიანი ზედსართავ სახელებს აქვთ ერთი დაბოლოება -ი მამრობითი და მდედრობითი სქესისათვის და მეორე დაბოლოება -თ საშუალო სქესისათვის. ამ ჯგუფს ეკუთვნის რთული ზედსართავი სახელები ე. ი. ისინი წედგებიან ორი სიტყვისაგან, მაგ., ბ-მადი-ფ (მამრ. და მდედრ.), ბ-მად-ფ (საშუალო. სქ.). უკვადები. ამ ჯგუფს ეკუთვნიან აგრეთვე რამდენიმე მარტივი ზედსართავი სახელები: დიბი-ფ (მამრ., და მდედრ.), დიბი-თ (საშ.), გონიერული: ბიბი-ფ (მამრ. და მდედრ.), ბიბი-თ (საშ.) ზარბაზნული: ბიბი-ფ (მამრ., მდედრ.), ბიბი-თ (საშ.) მონიერ-რებული და სხვა. ასეთი ზედსართავი სახელები იბრუნებიან მეორე კანკელდობით.

§ 27. ზედსართავი სახელები I და II კანკელდობისა იბრუნება შემდეგ-ნაირად.

II კანკ. I კანკ. II კანკ. II კანკ. I კანკ. II კანკ.

	მამრ. სქ. ბიკი-ფ	მდედ. სქ. ბიკი-ა	საშ. სქ. ბიკი-თ	მამრობ. ბიკი-ფ	მდედრობ. ბიკი-ა	საშუალო ბიკი-თ
სამართლიანი				მწვენიერი, ლამაზი		
მხოლოდობითი რიცხვი						
სახელობ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
ნათესაობ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
მიცემითი	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
აკუზატ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
წოდებითი	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
მრავლობითი რიცხვი						
სახელობ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
ნათესაობ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
მიცემითი	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
აკუზატ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
წოდებითი	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
ორდობითი რიცხვი						
სახ. აკუზ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
ნათ. მიცემ.	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ
წოდებითი	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ	ბიკი-ფ	ბიკი-ა	ბიკი-თ

შენიშვნა ასევე, როგორც ზედსართავი სახელი, იბრუნვის მიმღებობა, რომელიც ბო-ლოვდება -ფ, -თ, -თ-ზე, მაგალითად: ბიბი-ფ-ფ, ბიბი-ფ-თ, ბიბი-ფ-თ-თ (რომე-ლიც იბრუნება).

§ 28. შერწყმული მეორე კანკლედობა. 1. შერწყმული კანკლედობის სიტყვების ფუძე ბოლოვდება ორი ხმოვნით: -ოი და -ეო. კანკლედობის დროს ხდება ხმოვნების შერწყმა. ბოლოდან პირველი ხმოვანი ჩაქსოვილია ბრუნვათა დაბოლოებებში, როგორც ვნახეთ მეორე მარტივ კანკლედობაში. შემდეგ ხდება ფუძისეული მეორე ხმოვნის (ო ან ე) შერწყმა ბრუნვების დაბოლოებებთან.

2. შერწყმის წესები ასეთია: $ე + ი$ იძლევა $ეა$ -ს; აგრეთვე $ო + ი$ იძლევა $ეა$ -ს; დანარჩენ შემთხვევებში ბრუნვების დაბოლოებების გარეშე ხმოვნები შთანთქავენ დარჩენილ ფუძისეულ ხმოვანს.

3. მახვილი შერწყმის დროს ემორჩილება იმ წესებს, რომლებიც უკვე ზევით მოვიყვანეთ (§ 8, 1).

4. შერწყმულ სიტყვებს ჩვეულებრივ არ გააჩნიათ არც წოდებითი ბრუნვა, არც ორობითი რიცხვი.

5. შერწყმულ სიტყვებში ზოგჯერ თავისებურებას წარმოადგენს მახვილი: არის შემთხვევები, როდესაც მახვილი არ ემორჩილება ზევით მოყვანილ წესებს (§ 5, § 8, 1): მახვილს აქვს მიდრეკილება შეინარჩუნოს ის ადგილი, რომელიც ეკავა მას სახელობით ბრუნვაში, სხვა ბრუნვებშიც, თუნდაც ეს მახვილის წესებს ეწინააღმდეგებოდეს (მაგალითები ნახე კანკლედობის ტაბულაში და მის მომდევნო შენიშვნაში).

6. მრავლ. რიცხვის სახელობით ბრუნვის მამრობითი სქესის დაბოლოება -ოი აქაც რჩება მოკლე მარცვლად, მაშინაც კი, როცა იგი ძლიერდება ფუძისეული ხმოვნის შერთვით (რთულ სიტყვებში).

	ბ ვის (გონება) ფუძე ვიი	ბ ბთქი (ძვალი) ფუძე ბთქი
მ ხ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელობ.	ბ ვბ-ოც = ვიბ	ბბ ბთქ-ოვ = ბბთქი
ნათესაობ.	ბიბ ვბ-ოხ = ვიბ	ბიბ ბთქ-ოხ = ბბთქი
მიცემითი	ბფ ვბ-ფ = ვბ	ბფ ბთქ-ფ = ბბთქი
აკუზატ.	ბხვ ვბ-ოვ = ვიბ	ბბ ბთქ-ოვ = ბბთქი
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელობ.	ბი ვბ-ი = ვიბ	ბბ ბთქ-ა = ბბთქი
ნათესაობ.	ბივ ვბ-ავ = ვიბ	ბივ ბთქ-ავ = ბბთქი
მიცემითი	ბივ ვბ-ი = ვიბ	ბივ ბთქ-ი = ბბთქი
აკუზატ.	ბივ ვბ-ი = ვიბ	ბბ ბთქ-ა = ბბთქი

შენიშვნა. არის მთელი რიგი რთული სიტყვები (ორ სიტყვისაგან შემდგარი)*, რომელთა მეორე ნაწილი არის სიტყვები -პიბ (მეზღაურობა), -ვიბ (გონება), -ფიბ (დენა, დინება). ეს სიტყვები ინარჩუნებენ მახვილს ბოლოდან მეორე მარცვალზე, თუმცა ეს ეწინააღმდეგება მახვილის წესებს (§ 8, 1): მაგალ., *პერიპიბ* (ზღვით მოგზაურობა), მისგან ნათესაობითი ბრუნვა მხოლ. რიცხვისა იქნება *პერიპიბ* (უნდა ყოფილიყო *პერიპიბ-ოვ*—*პერიპიბ*), ასეა სხვა ბრუნვებშიც, მაგ., სახელობითი ბრუნვ. მრავლობითი რიცხვისა არის *პერიპიბ* (უნდა ყოფილიყო *პერიპიბი*).

§ 29. მეორე კანკლედობის შერწყმული ზედსართავი სახელები. მეორე კანკლედობით იბრუნება აგრეთვე შერწყმული ზედსართავი სახელები (*adiectiva contracta*).

* კომპოზიტები.

1. ისინი სახელობით ბრუნვაში ბოლოვდებიან მამრობითი სქესში: $აი\alpha \rightarrow$
 $\rightarrow$ $აი\alpha$; მდებარეობით სქესში აქვთ დაბოლოება $-ა\alpha$; ეს დაბოლოება შერწყმის
 შემდეგ (ე უერთდება α -ს) გვაძლევს α -ს და η -ს: α -ს მივიღებთ მაშინ, როდესაც
 დაბოლოებას $-ა\alpha$ წინ უძღვის ის ბგერები, რომლებიც აძლიერებენ α -ს,
 ესენი არიან $ე$ და $რ$. დანარჩენ შემთხვევაში შერწყმის შედეგად ვიღებთ η -ს.
 მაგალითად, $\chi\rho\sigma\alpha = \chi\rho\sigma\eta$ (ოქროსი, $ე$ და α -ს შერწყმისაგან ვიღებთ η),
 $\alpha\rho\chi\sigma\alpha = \alpha\rho\chi\sigma\alpha$ (ვერცხლისა, $ე$ და α ს შერწყმის შემდეგ მივიღებთ α , რად-
 გან $ა\alpha$ -ს წინ უძღვის $რ$). საშუალო სქესში დაბოლოება აქვთ $-აი\alpha \rightarrow$ $აი\alpha$.

2. ამ ზედსართავი სახელებით აღინიშნება ნივთიერება, რომლისაგანაც
 საგანი შედგება, და ფერი, როგორც ზევით მოყვანილ მაგალითებიდან ჩანს
 (ოქროსი, ვერცხლისა).

3. მახვილი შერწყმის შემდეგ გადადის ბოლო მარცვალზე და მუდამ პე-
 რისპომენონია, მაგ., $\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი\alpha$ (მამრ. სქესი), $\chi\rho\sigma\alpha = \chi\rho\sigma\eta$ (მდედრ. სქესია),
 $\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი\alpha = \chi\rho\sigma\alpha$ - $აი\alpha$ (საშ. სქეს.).

4. ეს სიტყვები იბრუნვიან, როგორც ჩვენთვის უკვე ცნობილი შერწყმუ-
 ლი სიტყვები: მამრ. სქ. როგორც $აი\alpha$ (იხილე კანკლ.), მდედრ. სქესში η -ზე
 დაბოლოებულნი, როგორც $\gamma\eta$, მდებარეობით სქესშივე α -ზე დაბოლოებულნი—
 როგორც $\mu\alpha\alpha$, საშუალო სქესში — როგორც $\beta\sigma\alpha$.

5. შერწყმულ ზედსართავ სახელებს მივიღებთ აგრეთვე სიტყვების $-აი\alpha$
 (გონება), $-აი\alpha$ (მეზღაურობა) და $-აი\alpha$ (დენა) მიმატებით: $აი\alpha$ (მამრ.
 და მდედრ. კეთილგონიანი), $აი\alpha$ - $აი\alpha$ (საშუალო სქ.). ეს ზედსართავი სახე-
 ლები მახვილის მხრივ არიან ისეთები, როგორც ზევით მოყვანილი რთული
 არსებითი სახელები, რომლების მეორე ნაწილია $-აი\alpha$, $-აი\alpha$, $-აი\alpha$.

6. შერწყმული ზედსართავი სახელების ჯგუფის კანკლედობას ეკუთვნია
 აგრეთვე რიცხვითი სახელები, რომლებიც ბოლოვდებიან $-აი\alpha$, $-აი\eta$,
 $-აი\alpha$ -ზე და აღნიშნავენ გაორკეცებას, მაგ., α - $აი\alpha$, α - $აი\eta$, α - $აი\alpha$ (ერთ-
 წყება), α - $აი\alpha$, α - $აი\eta$, α - $აი\alpha$ (ორწყება, ორკეცა, გაორკეცებული),
 იბრუნვიან ისე, როგორც ქვემოთ მოყვანილი $\chi\rho\sigma\alpha$, $\chi\rho\sigma\eta$, $\chi\rho\sigma\alpha$ (ოქ-
 როსი).

ჯგუფი

	მამრობ. სქ. ჯგუფი — ოქროსი ფუძე $\chi\rho\sigma\alpha$	მდედრობითი სქ. ჯგუფი — ოქროსი ფუძე $\chi\rho\sigma\alpha$	საშუალო სქ. ჯგუფი — ოქროსი ფუძე $\chi\rho\sigma\alpha$
მ მ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი\alpha = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $ა = \chi\rho\sigma\eta$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი\alpha = \chi\rho\sigma\alpha$
ნათეს.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\eta$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$
მიცემ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\eta$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$
აკუზ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\eta$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$
მ რ ა ე ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $ა = \chi\rho\sigma\alpha$
ნათეს.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$
მიცემ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$
აკუზ.	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $აი = \chi\rho\sigma\alpha$	$\chi\rho\sigma\alpha$ - $ა = \chi\rho\sigma\alpha$

ბრუნება

	მართალი სქ. ძირითადი — ვერცხლისა ფუძე ძირითადი	მდებრადი სქ. ძირითადი — ვერცხლისა ფუძე ძირითადი	საშუალო სქესი ძირითადი — ვერცხლისა ფუძე ძირითადი
ბ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
ნათეს.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
მიცემ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
აქუზ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
მ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
ნათეს.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
მიცემ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ
აქუზ.	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ	ბრუნა-ბ = ბრუნაბ

§ 30. ატიკური მეორე კანკელელობა. 1. ამ კანკელელობით იბრუნება მამრ. და საშუალო სქესის არსებითი სახელები და ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები. მათი ფუძე ბოლოვდება ა-ზე, მას წინ უძღვის -ზ (ეა).

2. მახვილისათვის — ჯა ერთ მარცვლად ითვლება, ა ითვლება მოკლე ბგერად: მასზე მახვილი არსად არ არის შემოსილი; არის მკვეთრი, სიმოკლის მაჩვენებელი.

3. ფუძის ბოლოს მდებარე ა რჩება ყველა ბრუნვაში; ბოლო საშუალო სქესის ზედსართავ სახელებს მრავლობითი რიცხვის სახელობ. და აქუზატივში აქვთ ა.

4. სახელობით ბრუნვაში მხოლ. რიცხვ. მამრობითი სქესის სიტყვებს და-ბოლოება აქვთ -აჲ, მაგ., ბ ლაჲ (ხალხი), საშუალო სქესის სიტყვებს -აჲ, მაგ., ბ ანაჲ (დარბაზი).

5. ორდაბოლოებიან ზედსართავ სახელებს აქვთ სახელ. ბრუნვაში მხოლ. რიცხვისა მამრობითი და მდებრადი სქესისათვის — აჲ, საშუალო სქესისათვის — აჲ, მაგ., წაჲ (მამრ. და მდებრ.) წაჲ (საშ. სქ.) — მოწყალე.

6. ატიკური მეორე კანკელელობის სიტყვა ცოტაა.

მ ბ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
	მამრ.	საშუალო	
სახელ.	ბ ლაჲ ხალხი	ბ ანაჲ დარბაზი	მამრ. მდებრ. საშ. წაჲ მოწყალე წაჲ
ნათეს.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
მიცემ.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
აქუზ.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
მ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელ.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
ნათეს.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
მიცემ.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ
აქუზ.	ბაჲ ლაჲ	ბაჲ ანაჲ	წაჲ წაჲ

სახელ. აკუზ.	აბ ჯაბ	აბ ჯაბა
ნათეს. მიცემ.	აბი ჯაბი	აბი ჯაბი

დავითის მართალი

I

როგორც დავითის, მახვილის ადგილისა და მოხაზულობისათვის გა-
დამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ბოლო მარცვლის რაოდენობას (ქვანტიტეტს).
ამიტომ I კანკლედობის სახელებისათვის მტკიცედ უნდა გვახსოვ-
დეს შემდეგი წესები:

1. მხოლოდითი რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (აგრეთვე აკუზატიუხსა
და წოდებითში) ბოლოციდური — ა გრძელი აქვთ:

ა) პირველი რიცხის (I და II კანკლედობის) ზედსართავ სახელებს:

ბიჯი, ბიჯი, ბიჯი (სამართლიანი)

ბიჯი, ბიჯი, ბიჯი (მტკიცე)

ბ) ორმარცვლიან — ა ბოლოციდურიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი
ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ და ამ მეორე მარცვალში მარტივი ხმო-
ვანია:

აბი (ქვეყანა)

ბიჯი (ჩანთა)

გ ა მ ო ნ ა კ ლ ი ს ი ა : აბი (ქოთანი)

ბიჯი (ურო)

გ) ორმარცვლიან — ა ბოლოციდურიან სიტყვებს:

ბიჯი (მეხსიერება)

ბიჯი (ნადავლი)

დ) მრავალმარცვლიან — ა ბოლოციდურიან სახელებს, რომელთაც მახ-
ვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე აქვთ:

ბიჯი (სიმაღლე)

ბიჯი (პირფერობა)

ბიჯი (სახელმწიფო წყობილება, მოქალაქეობა)

ბიჯი (რკინის წარმოება)

ბიჯი (სამეფო, მეფობა)

ბიჯი (მონობა)

ე) მრავალმარცვლიან სახელებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მეორე
მარცვალზე აქვთ:

ბიჯი (თავისუფლება)

ბიჯი (ბედნიერება)

ბიჯი (სახლი)

3) ყველა სახელს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან პირველ მარცვალზე აქვთ:

აჭი^არა (მოედანი)

ა^არა^ა (ჯარი)

ა^ა (ჩრდილი)

ა^ა (წარმოშობა)

ა^ა (დედინაცვალი)

2. მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში (აგრეთვე აქუზატივეუსსა და წო-
.დებითში) ბოლოკიდური — ა მოკლე აქვთ:

ა) მეორე რიგის ზედსართავ სახელებს, რომელთაც მამრ. სქესის ფორმა
III კანკლედობისა აქვთ:

ა^ამ^ა, ა^ამ^ა (სწორი, პირდაპირი)

ა^აა^ა (მოკლე)

ა^აა^ა (ტყბილი)

ბ) მიმლეობებს, რომელთაც მამრ. სქესის ფორმა III კანკლედობისა აქვთ:

ა^აა^ა, ა^აა^ა

ა^აა^ა, ა^აა^ა

ა^აა^ა, ა^აა^ა

გ) იმ სახელებს, რომელთაც ა-ს წინ აქვთ თანხმოვანი (რ-ს გარდა):

ა^ა (ძირი)

ა^ა (სახელი)

ა^ა (მუზა)

ა^ა (გამბედაობა)

ა^ა (ენა)

ა^ა (შემშილი, სიყმილი)

ა^ა (ფუტკარი)

დ) ორმარცვლიან — რ ბოლოკიდურიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი
მეორე მარცვალზე აქვთ და ამ მეორე მარცვალში რთული ხმოვანი (დიფთონ-
გი) არის:

ა^ა (ხვედრი, ბედი, ბედისწერა)

ა^ა (ცდა)

ა^ა (სფერო, ბურთი)

გ ა მ რ ა კ ლ ი ს ი ა : ა^ა (სიო)

ა^ა (ქუჩა, შუკა)

ა^ა (ხელიკი)

ს ა კ უ თ . ს ა ხ ე ლ ე ბ ი : ა^ა

ა^ა

ე) შრავალმარცელიან სიტყვებს, რომელთაც მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე აქვთ (პროპაროქსიტონი):

აღრმეჲ (კეშმარიტება)

ტრპნეჲ (მაგიდა)

მამაჲ (ზღვა)

მთრმეჲ (დახმარება)

მარჯაჲ (დანა)

მთრმეჲ (დედოფალი)

ყჳჳჳ (ხიდი)

მთრმეჲ (განსჯა)

3) ორმარცვლიან სიტყვებს ბოლოკიდურით — აჲ:

მაჲ (ბებია ქალი, ძიძა)

ყრჲ (დედაბერი)

4) — სჲ ბოლოკიდურიან სიტყვებს (ოქსიტონონიანი სახელების გარდა).

მესამე კანკალედობა

§ 31. 1. მესამე კანკალედობით იბრუნება სამივე სქესის არსებითი სახელები, მეორე რიგის ზედსართავი სახელები და მიმღებობათა ზოგიერთი ფორმა.

2. მესამე კანკალედობის სიტყვათა ფუძე ბოლოვდება: ა. თანხმოვნებზე (-ჲ, -ყ, -ჯ, -პ, -ფ, -ტ, -მ, -წ, -რ, -ს) და ბ. ხმოვნებზე (რბილ ხმოვნებზე -ი, -უ, მარტივ ხმოვნებზე -ო, -ა, ლიფთონგებზე -ჲ, -ჲ, -ჲ).

2. მესამე კანკალედობით რომ სიტყვა ეაბრუნოთ, სახელობითი ბრუნვის ფორმის გარდა, უთუოდ უნდა ეიცოდეთ სიტყვის ფუძე. სახელობითი ბრუნვა ნაირნაირი ბოლოკიდურითაა წარმოდგენილი, ხოლო სახელის ფუძე ამ ბრუნვაში ხშირად შეცვლილია: ფუძის ცვლადობას სახელობითი ბრუნვის წარმოება იწვევს. ამიტომ ლექსიკონებში ჩვეულებრივ მოცემულია მხ. რიცხვში როგორც სახელობითი ბრუნვის, ისე ნათესაობითი ბრუნვის ფორმები. ნათესაობითი ბრუნვის ნიშნის (-ჲ) ჩამოშორებით სიტყვის ნაშვლი ფუძეს ვლენობით და მას კანკალედობის დროს ბრუნვის ნიშნებს დაეუბრათ.

2. ბრუნვათა დაბოლოებათა შემდგომი:

ბრუნვები	მხოლოდითი რიცხვი		მრავლობ. რ.		ორბითი რ.
	მამრ. — მდედ.	საშ.	მამრ.—მდედ.	საშ.	მამრ. მდედრ. საშ.
სახ.	-ჲ ან ფუძე (სუფთა ან შეცვლილი სახით)	-ფუძე (სუფთა ან შეცვლ. სახით)	-ჲ	-ჲ	ჲ
ნათ.	-ჲ	-ჲ	-აჲ	-აჲ	-აჲ
მიც.	-ი	-ი	-ი(ჲ)	-ი(ჲ)	-ი(ჲ)
აკუბ.	-ჲ ან -ჲ	-სახელობითის	-ჲ	-ჲ	-ჲ
წოდ.	=სახელობითის ან ფუძეს	=სახელობითის	-ჲ	-ჲ	-ჲ

3. მხ. რიცხვის სახელობითი ბრუნვა მამრობითი და მდედრობითი სქესის სახელებისათვის ორი გზით იწარმოება: ა) სახელობითი ბრუნვის ნიშნის -ჲ-ს დართვით ფუძეზე (სიგმატური ან სიგმიანი კანკალედობა ბ) -ჲ-ს და ურთველად (ასიგმატური ან უსიგმო კანკალედობა). სახელის ფუძეზე -ჲ-ს დართვა ან არდართვა გარკვეულ ცვლილებებს გამოიწვევს (იხ. ქვემოთ),

4. სიგშიანი სახელობითი აქვთ იმ სახელებს, რომელთა ფუძე ბოლოვდება ხორხისმიერ (-x, -γ, -χ), ბაგისმიერ (-π, -β, -φ) და კბილისმიერ (-τ, -δ, -θ) თანხმოვნებზე, აგრეთვე ხმოვნებზე: -ι, -υ, -ω, -αυ, -ευ, -ου.

5. უსიგმო სახელობითი აქვთ საშუალო სქესის სახელებს და მამრ. და მდღერ. სქესის იმ სახელებს, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება -ν, -ρ, -σ, -σ-ზე (აქვე შემოვა ზოგიერთი სახელი -ντ ბოლოკიდურით ფუძეში).

6. საშუალო სქესის სახელთა სახელობითი, აკუზატივისი და წოდებითი ბრუნვები ყოველთვის წარმოდგენილია ფუძით, რამდენადაც ეს შესაძლებელია (ბერძნული სიტყვა შეიძლება დაბოლოვდეს ან ხმოვნით, ანდა თანხმოვანთაგან მხოლოდ -ν, -ρ, -σ (-ξ, -ψ) თანხმოვნებით). მაგ., თუ საშუალო სქესის სიტყვის ფუძე ბოლოვდება -τ-ზე (σάματ-), სახელობით ბრუნვაში ეს -τ დაიკარგება (τδ σάμα — სხეული), ანდა შეიძლება ზოგიერთ სიტყვაში -σ მოგვეცეს (τέρατ → τδ τέρας — სასწაული, უჩინო).

7. მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში -σι ნიშნის დართვა სახელის ფუძეზე ისეთივე ცვლილებებს გამოიწვევს, როგორსაც მხ. რიცხვის სახელობითში.

8. მახვილი მესამე კანკლედობის სიტყვებშიც ცდილობს შეუცვლელად დარჩეს იმ მარცვალზე, სადაც მხ. რიცხვის სახელობით ბრუნვაში იყო, რამდენადაც ეს ბერძნული მახვილის საერთო წესებით შეიძლება. გამონაკლისს წარმოადგენს ერთმარცვლიანი სიტყვები, რომლებიც ყველა რიცხვის ნათესაობითსა და მიცემითში მახვილს ბოლოდან პირველ მარცვალზე ღებულობენ: ეს მახვილი მოკლე მარცვალზე მკვეთრია, გრძელზე — შემოსილი. იხ. ქვემოთ ერთმარცვლიანი სიტყვის ბრუნვა.

1. თანხმოვანფუძიანი სახელები

§ 32. ზორხისმიერი და ბაგისმიერი თანხმოვნები

თუ სახელის ფუძე ზორხისმიერ (x, γ, χ) ან ბაგისმიერ (π, β, φ) თანხმოვნით ბოლოვდება, ასეთი სიტყვის სახელობითი ბრუნვა -ς-ით იწარმოება (სიგმატურია). ზორხისმიერი თანხმოვანი -ς-სთან შეერთებით მოგვეცემს -ξ-ს, ბაგისმიერი კი -ψ-ს. მაგალითად: xοραx-ς → δ xόραξ (ყვავი), γυπ-ς → δ γύψ (ძერა). იგივე მოხდება მრავლობითი რიცხვის მიცემითში: xοραx-σι → xόραξι, γυπ-σι → γύψι. ზორხისმიერ და ბაგისმიერ თანხმოვანფუძიანი სახელები მამრობითი ან მდღერობითი სქესისაა.

წოდებითი ბრუნვა = სახელობითს.

ბრუნვები	ბ ფსღაჲ დარაჯი ფუძეა ფსλαx-	ჲ ძაღპიჲ საყვირი ფუძეა ძაღპიγ-	ჲ ფლჲჲ ძარღვი ფუძეა ფლჲβ-
მ ხ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	ბ ფსღაჲ	ჲ ძაღპიჲ	ჲ ფლჲჲ
ნათესაობითი	τὸν φάλαx-ος	τῆς σάλπιγγ-ος	τῆς φλεβ-ός
მიცემითი	τῷ φάλαx-ι	τῇ σάλπιγγ-ι	τῇ φλεβ-ι.
აკუზატივი	τὸν φάλαx-α	τὴν σάλπιγγ-α	τὴν φλέβ-α
წოდებითი	ὦ φάλαξ	ὦ σάλπιγξ	ὦ φλέψ

ბრუნვები	ბ ფ-სიღ ღარაჯი ფუძეა ფსლax-	ჲ ძალ-სიღ საყვირი ფუძეა ძალ-სიღ-	ჲ ფლჲ ძარღვი ფუძეა ფლჲ
მ რ ა ე ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახელობითი	ო! ფსლax-ეს	ა! ძალ-სიღ-ეს	ა! ფლჲ-ეს
ნათესაობითი	ტან ფსლax-ან	ტან ძალ-სიღ-ან	ტან ფლჲ-ან
მიცემითი	თიჯ ფსლax-ი(ν)	თიჯ ძალ-სიღ-ი(ν)	თიჯ ფლჲ-ი(ν)
აკუზატიუზის	თიჯ ფსლax-ას	თიჯ ძალ-სიღ-ას	თიჯ ფლჲ-ას
წოდებითი	ან ფსლax-ეს	ან ძალ-სიღ-ეს	ან ფლჲ-ეს
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი			
სახ. წოდ. აკუზ.	თან ფსლax-ე	თან ძალ-სიღ-ე	თან ფლჲ-ე
ნათეს. მიც.	თიჯ ფსლax-ი(ν)	თიჯ ძალ-სიღ-ი(ν)	თიჯ ფლჲ-ი(ν)

მაგალითები: ბ ა ჯ რ ს ე, ა ჯ რ ს - ო ს - შიკრიკი, მაღნ

ჲ ა ჯ, ა ჯ - ო ს - თხა ბ ა ჯ მ ი ძ, ა ჯ მ ი ძ - ო ს - ეთიობი

ბ ო ნ ს ე, ო ნ ს ე - ო ს - ფრჩხილი, ბ რ ჯ ყ ა ლ ი

ბ " A ρ α φ, " A ρ α β - ო ს - არაბი ბ K Ὑ κ λ α φ, K Ὑ κ λ α π - ო ს - კიკლოპი

თავისებური სიტყვები: ფუძეს ალან - სახელობითში აქვს ო:
ჲ ალანჲ, ალან-ო-ს - შელა.

ფუძეა რიჯ - აქედან სახელობითი ო მ რ ე (თმა), ნათ. რიჯ, მიც. რიჯ, აკუზ. რიჯ; მ რ ა ე ლ. რ. ა ჯ რ ე ჲ, ტან რიჯან, თიჯ მ რ ე ჲ (ν), თიჯ რიჯას.

§ 33. კბილისმიერი თანხმოვნები

ა) — რ, მ, მ ფუძიანიები

1. რ, მ, მ ფუძიანი სახელები მამრობითი და მდელობითი სქესისა! საშუალო სქესის სახელების ფუძე კბილისმიერი თანხმოვანთაგან მხოლოდ - რ ბოლოკიდურით შეიძლება იყოს. მამრობითი და მდელობითი სახელები სახელობით ბრუნვას - რ-ით აწარმოებენ. - რ ღარით ფუძეზე კბილისმიერი თანხმოვანი ამოვარდება. იგივე მოხდება მ რ. რიცხ. მიცემით ბრუნვაში. მაგალითად: ფუძეა ლან - სახელობითი ბრუნვა იქნება ლან-რ-ს → ო ლან-რ, ლან-რ-ო-ს (ჩირაღდანი), მ რ. რ. მიც. თიჯ ლან-რ-სი → ლან-რ-სი.

2. მამრ. და მდელ. სქ. სახელობით ბრუნვაში აქვთ ბოლოკიდურები: - რ, - რ, - რ, - რ, - რ.

3. - რ და - რ ბოლოკიდურიანი სიტყვებს მ რ. რ. აკუზატიუზში იქნება დბოლოგება - რ (რ-რ), - რ, თუ ეს სიტყვები ოქსიტონონია და - რ და - რ, თუ — ბარიტონონია (ე. ი. თუ არა აქვთ მხვილი ბოლოდან პირველ მარცხელზე). მაგ.: ო ლან, ლან-რ-ო-ს აკუზ. რიჯ ლან-რ-ო-ს; ო " A ρ τ ε μ ε ς " A ρ τ ε μ ε ς - ო ს, აკუზ. რიჯ " A ρ τ ε μ ε ς (არტემიდე) ო აბრ, აბრ-რ-ო-ს, აკუზ. აბრ (მუზარაღი).

4. წოდებითი ბრუნვა = სახელობითი. — რ ბოლოკიდურიანი სიტყვებს წოდებითში ზოგჯერ აქვთ - რ.

5. საშუალო სტესის სიტყვების ფუძე -ბოლოკიდურიანია. ამ -ტ-ს ჩვეულებრივ წინ უძღვის მარცვლი -მა. სახელობითი ბრუნვა იწარმოება უსიგ-მოდ -ტ მოკვეთილი ფუძით, ვინაიდან სიტყვის ბოლოში არ შეიძლება -ტ იყოს. -ტ იკარგება მრ. რ. მიცემით ბრუნვაშიც. საშ. სტ. სიტყვებს სახ. აქუზ. და წოდ. ერთნაირი აქვთ.

ბრუნვები	ფუძე <u>ფაყაბ-</u>	ფუძე <u>ქომჟ-</u>
მ ხ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელობითი	ბ ფაყაბ- <u>ლობილი</u>	ბ ქომჟ- <u>ბ</u> — <u>ბანისაშისი</u>
ნათესაობითი	თმ ფაყაბ- <u>ოც</u>	თქ ქომჟ- <u>ოც</u>
მიცემითი	ტმ ფაყაბ- <u>ი</u>	ტქ ქომჟ- <u>ი</u>
აქუზატივესი	ტბ ფაყაბ- <u>ა</u>	ტბ ქომჟ- <u>ა</u>
წოდებითი	შ ფაყაბ	შ ქომჟ- <u>ც</u>
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელობითი	მ ფაყაბ- <u>ეც</u>	მ ქომჟ- <u>ეც</u>
ნათესაობითი	ტმ ფაყაბ- <u>აყ</u>	ტმ ქომჟ- <u>აყ</u>
მიცემითი	თმ ფაყაბ- <u>აი(ყ)</u>	თმ ქომჟ- <u>აი(ყ)</u>
აქუზატივესი	თმ ფაყაბ- <u>აყ</u>	თმ ქომჟ- <u>აყ</u>
წოდებითი	შ ფაყაბ- <u>ეც</u>	შ ქომჟ- <u>ეც</u>
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ. წოდ. აქუზ.	ტმ ფაყაბ- <u>ე</u>	ტმ ქომჟ- <u>ე</u>
ნათ. მიც.	თმ ფაყაბ- <u>აიყ</u>	თმ ქომჟ- <u>აიყ</u>

მ ხ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
ფუძე <u>ბოპი</u>		ფუძე <u>ბოპი-</u>
სახ.	ბ ბოპი- <u>ბ</u> — <u>ბარი</u>	ბ ბოპი- <u>ბ</u> — <u>ბარინველი</u>
ნათ.	თბ ბოპი- <u>ოც</u>	თბ ბოპი- <u>ოც</u>
მიც.	ტბ ბოპი- <u>ი</u>	ტბ ბოპი- <u>ი</u>
აკ.	ტბ ბოპი- <u>ა</u>	ტბ ბოპი- <u>ა</u>
წოდ.	შ ბოპი	შ ბოპი, ბოპი
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	მ ბოპი- <u>ეც</u>	მ ბოპი- <u>ეც</u>
ნათ.	ტმ ბოპი- <u>აყ</u>	ტმ ბოპი- <u>აყ</u>
მიც.	თმ ბოპი- <u>აი(ყ)</u>	თმ ბოპი- <u>აი(ყ)</u>
აკ.	თმ ბოპი- <u>აყ</u>	თმ ბოპი- <u>აყ</u>
წოდ.	შ ბოპი- <u>ეც</u>	შ ბოპი- <u>ეც</u>
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ. წოდ. აქუზატ.	ტმ ბოპი- <u>ე</u>	ტმ ბოპი- <u>ე</u>
ნათ. მიც.	თმ ბოპი- <u>აიყ</u>	თმ ბოპი- <u>აიყ</u>

მ ბ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
ფუძე პიბ-		ფუძე სხუ-
სახ.	ბ პიბ-ფეხი	ჩ სნ-ლაფე
ნათ.	თიხ პიბ-ბე	ჩეს სხუ-ბე
მიც.	ტფ პიბ-ი	ტჟ სხუ-ი
აკუზ.	პიხ პიბ-ა	ტჟ სხუ-ა
წოდ.	ბ პიბ	ბ სნ
მ რ ა ე ლ. რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	ოი პიბ-ფე	აი სხუ-ფე
ნათ.	ტფ პიბ-ფი	ტფ სხუ-ფი
მიც.	თიხ პიბ(ი)	ტაიხ სხუ(ი)
აკუზ.	თიხ პიბ-აფ	ტაიხ სხუ-აფ
წოდ.	ბ პიბ-ფე	ბ სხუ-ფე
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ. აკუზ. წოდ.	ტა პიბ-ე	ტა სხუ-ე
ნათ. მიც	თიხ პიბ-ოი	ტაიხ სხუ-ოი

ფუძე პიბ-		
მ ბ ო ლ. რ.		მ რ ა ე ლ ო ბ ი თ ი რ.
სახ.	ბ, ჩ პაიხ — ბეჟი	ოი აი პაიბ-ფე
ნათ.	თიხ, ჩეს პაიბ-ბე	ტფ პაიბ-ფი
მიც.	ტფ, ტჟ პაიბ-ი	თიხ, ტაიხ პაიბ(ი)
აკუზ.	ტიხ ტჟ პაიბ-ა	თიხ, ტაიხ პაიბ-აფ
წოდ.	ბ პაი	ბ პაიბ-ფე
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ. აკუზ. წოდ.	ტა (ტა) პაიბ-ე	
ნათ. მიც.	თიხ (ტაიხ) პაიბ-ოი	

შენიშვნა. 1) სიტყვაში პიბ ფუძისფული ო — ოს-ს.

2) სიტყვაში სნ სახ. ბრუნვაში სიგმის წინ ამოვარდნილია — ხ კოშლექსი (სხუ- — — სნ). ასევე მრ. რ. მიცეში.

3) სიტყვას ბ ჩ პაიხ, პაიბ-ბე მრ. რ. ნათ. აქვს მკვეთრი მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზე გამონაკლისით (იხ. § 31, 8).

საშუალო სქესი

ფუძე თამა-		ფუძე თერათამა-
მ ბ ო ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	ტბ თამა სხელი	ტბ თერათამა ჯარი
ნათ.	თიხ თამა-ბე	თიხ თერათამა-ბე
მიც.	ტფ თამა-ი	ტფ თერათამა-ი
აკუზ.	ტიხ თამა	ტიხ თერათამა
წოდ.	ბ თამა	ბ თერათამა

ფუძე <i>σῆματ-</i>		ფუძე <i>στρατευματ-</i>
მ რ ა ე ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	τᾶ σῆματ-α	τᾶ στρατευματ-α
ნათ.	τῶν σῆματ-ων	τῶν στρατευματ-ων
მიც.	τοῖς σῆμασι(ν)	τοῖς στρατευμασι(ν)
აკუზ.	τᾶ σῆματ-α	τᾶ στρατευματ-α
წოდ.	ᾶ σῆματ-α	ᾶ στρατευματ-α
ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ. აკუზ. წოდ.	τῶ σῆματ-ε	τῶ στρατευματ-ε
ნათ. მიც.	τοῖν σῆματ-οι:ν	τοῖν στρατευματ-οι:ν

შენი შენა: ზოგიერთი საშ. სქესის სიტყვა სახ. ბრუნვაში (აგრეთვე აკუზატივებსა და წოდებითში) მხ. რ. ფუძისეულ -*τ-ს* ცვლის -*ε-ით* და ამ ბოლოკიდურს შეინარჩუნებს: ფუძეა *τῆρατ-*, აქედან სახ. აკუზ. წოდ. მხ. რ. *τῆ* *τῆρας*, ნათ. *τῆρατ-ός* (სასწაული); ფუძეა *τῆρατ-*, სახ. აკუზ. წოდ. *τῆ* *τῆρας* -*ατος* (რქა); ფუძეა *τῆρατ-*, აქედან სახ. აკუზ. წოდ. *τῆ* *τῆρας*, ნათ. *τῆρατς* (სინათლე). ფუძეა *τῆ*, სახ. აკუზ. წოდ. *τῆ* *τῆς*, ნათ. *τῆρατς*.

სავარჯიშო მაგალითები:

ჲ *νέοτῆς-ητος* — ახალგაზრ-
ლობა

ჲ *χάρις-ιτος* — წყალობა,
მადლი

ჲ *ἔλλας-ადος* — ელადა, სა-
ბერძნეთი

ჲ *πατρις-ιδος* — სამშობლო
მამული

ბ *ἔρας-ατος* — სიყვარული

ბ *φῶς, φῶς-ος* — ვაჟაკი

ტბ *δνομα-ατος* — სახელი

ტბ *πνευμα-ατος* — სუნთქვა

ტბ *μῆλι-ιτος* — თაფლი

ტბ *γάλα, γάλακτος* — რძე

ბ) -*ντ* ფუძიანები

1. -*ντ* ფუძიანი სახელები ყველა მამრობითი სქესისაა. -*νტ* კომპლექსის წინ შეიძლება იყოს *ο* ან *α* არსებით სახელებში და *ε* ზედსართავებსა და მიმღეობებში.

2. -*οντ* ფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ უსიგ-მოდ ფუძისეული ხმოვნის დაგრძელებით (*ο* → *ω*) და -*τ* ბოლოკიდურის მოკვეთით. მაგალითად: ფუძეა *λέοντ-*, ამის სახელობითი იქნება ბ *λέων* ნათ. *τῶν* *λέοντ-ος*.

3. თუ ფუძეში -*νტ* კომპლექსს წინ უძღვის *ω*, მაშინ მხოლოდ -*τ* დაი-კარგება: *Μενοφῶντ-* ფუძიდან სახელობითია *Μενοφῶν*, ნათ. *Μενοφῶντ-ος* (ქსენოფონტი. მამაკაცის საკუთ. სახელი).

4. მრ. რიცხვის მაცემითში -*σι* ბოლოკიდურის წინ -*νტ* ამოვარდება, ხოლო *ο* → *ου-ს*: *λέοντ-σι* → *λέουσι(ν)*.

5. -*ονტ* ფუძიან სახელთაგან სახელობით ბრუნვას სიგმით აწარმოებს მხოლოდ ერთი სიტყვა: ფუძეა *ბმῶνტ-*, სახელობითში დაირთავს -*ς-ს*, ხოლო *ο* დაგრძელებდა და მოგვეცემს *ου* ღიფთონგს — ბ *ბმῶνς* (← *ბმῶνტ + ς*), ნათ. *ბმῶνტ-ος* (კბილი).

6. -*ანტ* ფუძიანი სახელები სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ სიგმით. -*ς-ს* წინ -*νტ* კომპლექსი ამოვარდება, ხოლო მოკლე *α* მოგვეცემს გრძელ -*α-ს*.

მაგ.: ფუძეა $\gamma\epsilon\alpha\nu-$, სახელობითში იქნება $\delta \gamma\epsilon\alpha\varsigma$ ($\gamma\epsilon\alpha\nu + \varsigma$), ნათ. $\gamma\epsilon\alpha\nu-$ -
 - ς (გოლიათი, გიგანტი). ასევე ამოვარდება - $\nu\tau$ მრ. რ. მიცემით ბრუნვაში - $\sigma\iota$
 ნიშნის წინ და $\alpha \rightarrow \bar{\alpha}$ -ს.

7. ბარიტონიანი სიტყვები (barytona) წოდებითში წარმოგვიდგენენ სუფ-
 თა ფუძეს, მაგრამ - τ -ს მოკვეთით. ოქსიტონიანი სიტყვების (oxytona) წო-
 დებითი კი = სახელობითს.

8. სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურები - $\nu\tau$ ფუძიანი არს. სახელები-
 სათვის არის: - $\alpha\gamma$, - $\bar{\alpha}\varsigma$, (- $\sigma\varsigma$).

$\gamma\epsilon\rho\sigma\tau-$		$\gamma\epsilon\alpha\nu-$
მ ბ ო ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	$\delta \gamma\epsilon\rho\alpha\nu$ მოხუცი	$\delta \gamma\epsilon\alpha\varsigma$ გოლიათი
ნათ.	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\sigma\varsigma$	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\alpha\nu-\sigma\varsigma$
მიც.	$\tau\bar{\alpha} \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\iota$	$\tau\bar{\alpha} \gamma\epsilon\alpha\nu-\iota$
აკუზ.	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\alpha$	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\alpha\nu-\alpha$
წოდ.	$\bar{\alpha} \gamma\epsilon\rho\sigma\nu$	$\bar{\alpha} \gamma\epsilon\alpha\nu$
მ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახ.	$\sigma\iota \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\epsilon\varsigma$	$\sigma\iota \gamma\epsilon\alpha\nu-\epsilon\varsigma$
ნათ.	$\tau\bar{\alpha}\nu \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\alpha\nu$	$\tau\bar{\alpha}\nu \gamma\epsilon\alpha\nu-\alpha\nu$
მიც.	$\tau\sigma\iota\varsigma \gamma\epsilon\rho\sigma\iota\sigma\iota(\nu)$	$\tau\sigma\iota\varsigma \gamma\epsilon\alpha\iota\sigma\iota(\nu)$
აკუზ.	$\tau\sigma\iota\varsigma \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\alpha\varsigma$	$\tau\sigma\iota\varsigma \gamma\epsilon\alpha\nu-\alpha\varsigma$
წოდ.	$\bar{\alpha} \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\epsilon\varsigma$	$\bar{\alpha} \gamma\epsilon\alpha\nu-\epsilon\varsigma$
ო რ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელ. აკუზ. წოდ.	$\tau\bar{\alpha} \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\epsilon$	$\tau\bar{\alpha} \gamma\epsilon\alpha\nu-\epsilon$
ნათ. მიც.	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\rho\sigma\tau-\sigma\iota\varsigma$	$\tau\sigma\iota\nu \gamma\epsilon\alpha\nu-\sigma\iota\varsigma$

$\mu\epsilon\tau\alpha \delta\epsilon\iota\alpha-$		
მხოლ. რ.		მრავლ. რ.
სახ.	$\delta \mu\epsilon\tau\alpha\varsigma$ კბილი	$\sigma\iota \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\epsilon\varsigma$
ნათ.	$\tau\sigma\iota\nu \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\sigma\varsigma$	$\tau\bar{\alpha}\nu \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\alpha\nu$
მიც.	$\tau\bar{\alpha} \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\iota$	$\tau\sigma\iota\varsigma \mu\epsilon\tau\alpha\iota\sigma\iota(\nu)$
აკუზ.	$\tau\sigma\iota\nu \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\alpha$	$\tau\sigma\iota\varsigma \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\alpha\varsigma$
წოდ.	$\bar{\alpha} \mu\epsilon\tau\alpha\varsigma$	$\bar{\alpha} \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\epsilon\varsigma$
ო რ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი		
სახელ. აკუზ. წოდ.	$\tau\bar{\alpha} \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\epsilon$	
ნათ. მიც.	$\tau\sigma\iota\nu \mu\epsilon\tau\alpha\nu-\sigma\iota\varsigma$	

შენიშვნა: ახალ იონურ დიალექტში (ჰეროდოტესთან) $\delta\epsilon\iota\alpha-$ ფუძიდან სახელობი-
 თია $\delta \delta\epsilon\mu\alpha$, $\delta\delta\epsilon\mu\alpha-\sigma\varsigma$.

სავარჯიშო მაგალითები:

$\delta \delta\rho\alpha\chi\alpha\nu-\sigma\iota\varsigma$ — დრაკონი, გველეშაბი

$\delta \xi\lambda\epsilon\phi\alpha\varsigma-\alpha\gamma\tau\sigma\iota\varsigma$ — სპილო

$A\epsilon\alpha\varsigma--\alpha\gamma\tau\sigma\iota\varsigma$ — ეანტი (საკუთ. სახელია)

1. -λ ფუძიანია მხოლოდ ერთი სიტყვა მამრობითი სქესისა; სახელობით ბრუნვას აწარმოებს სიგმით: ფუძეა ᄇλ-, სახელ. ᄇ ᄇლ, ნათ. ᄇლ -ᄇს (მარილი).

2. -ν ფუძიანი სახელები ზოგი მამრობითი სქესისაა, ზოგიც მდედრობითი. სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ უსიგმოლ (რამდენიმე გამონაკლისის გარდა) ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით: ε → η, ο → ω. თუ ფუძისეული ხმოვანი გრძელია, სახელობითი = ფუძეს.

3. მრ. რიცხვის მიცემითში -σι ნიშნის წინ ფუძისეული -ν ამოვარდება.

4. -ρ ფუძიანი სახელები უპირატესად მამრობითი სქესისაა, არის მდედრობითიც და საშუალოც. სახელობითი ბრუნვა მამრ. და მდედრ. სქესის სახელებისა იწარმოება უსიგმოლ ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით: ε → η, ο → ω. თუ ფუძისეული ხმოვანი გრძელია, სახელობითი = ფუძეს. საშუალო სქესის სახელი ყოველთვის ფუძითაა წარმოდგენილი, ხმოვნის დაუგრძელებლად (გამონაკლისია ფუძე πρ, სახ. τὸ πρ (ცეცხლი) ნათ. τὸν πρ (მრ. რიცხვი II კანკლდობით: τὰ πρ, მიც. τοὺς πρ).

5. მრ. რიცხვის მიცემითში -σι ნიშნის წინ -ρ არ ამოვარდება.

6. წოდებითი ბრუნვა -ν და -ρ ფუძიანი სახელებისა უდრის ფუძეს. ᄇαρϑονα-ს შემთხვევაში, οxytona სიტყვების წოდებითი კი = სახელობითს.

7. თავისებური აქვთ წოდებითი ბრუნვა საკუთარ სახელებს:

Ἀγαμέμνων -οιος, წოდ. ὁ Ἀγάμεμνον;

Ἀπόλλων -ωνος, წოდ. ὁ Ἀπολλων;

Ποσειδών -ωνος, წოდ. ὁ Πόσειδον.

8. -ν, -ρ ფუძიან სახელთა სახელობითი ბრუნვის ბოლოკიდურებია: -αν, -ην, -ων; -αρ, -ηρ, -ωρ.

9. რამდენიმე -ν ფუძიანი სახელი სახელობითს აწარმოებს სიგმით: ἦ, ῥις, ῖν—ᄇს (ცხვირი), ᄇ ᄇελῖς, ᄇελῖν—ᄇს (ღელფინი), Σαλαμῖς, Σαλαμῖν—ᄇს (კუნძული სალამინი).

სავარჯიშო მაგალითები:

ᄇ γελαν—ᄇν ᄇს — მეზობელი

ᄇ μῆν, μηνᄇს — თვე

ᄇ λιμῆν — ᄇν ᄇს — ნავსადგური

ᄇ ᄇγᄇν — ᄇν ᄇს — შეჯიბრი

ᄇ χεῖμᄇν — ᄇν ᄇს — ზამთარი,

ქარიშხალი

ᄇ λεῖμᄇν — ᄇν ᄇს — მდელო

ᄇ (ἦ) ᄇηᄇν — ᄇν ᄇს — ბულბული (იაღონი)

ᄇ ᄇρατῆρ — ἦρ ᄇს — თასი

ᄇ ᄇῆρ — ᄇρ ᄇს — ჰაერი

τὸ νέκταρ — ᄇρ ᄇს — ნექტარი

τὸ ξαρ(ῆρ), ξαρᄇს (ἦρ ᄇს) — გაზაფხული

თავისებურად ბრუნებადი სიტყვები

1. სიტყვებს ბ *პატირ* (მამა), *ჩ* *მჩერი* (დედა), *ჩ* *მყატირ* (ქალიშვილი), *ჩ* *ყატირ* (სტომაქი) ფუძე აქვთ: *პატირ-*, *მჩერ-*, *მყატირ-*, *ყატირ-*.

2. ეს სიტყვები სახელობით ბრუნვას აწარმოებენ ჩვეულებრივ: უსიგმოლ და ფუძისეული მოკლე ხმოვნის დაგრძელებით.

3. ბრუნების დროს შემდეგ თავისებურებას იჩენენ: ა) ნათ. და მიც. ბრუნვებში მხოლ. რიცხვისა და მიც. მრავლ. რიცხვისა ჰყარგავენ ფუძისეულ *ე-ს*, ბ) მრავლ. რიცხვის მიც. ბრუნვაში -*თ* ნიშნის წინ ჩაირთავენ *ა-ს*.

4. მახვილის წესიც თავისებური აქვთ: ა) თუ ფუძისეული *ე* თავის ადგილზე არის, მახვილი მასზე იქნება, ბ) თუ *ე* არ არის, მახვილი ბოლო მარცვალზეა, გ) წოდ. ბრუნვაში მახვილი სიტყვის თავში იქნება.

ბრუნვ.	ბ <i>პატირ</i> მამა ფუძე <i>პატირ-</i>	ჩ <i>მჩერი</i> დედა ფუძე <i>მჩერ-</i>	ჩ <i>მყატირ</i> ქალიშვილი ფუძე <i>მყატირ-</i>
	მხოლ. რ.	მრავ. რ.	ორობ. რ.
სახელ.	ბ <i>პატირ</i>	ჩ <i>მჩერი</i>	ჩ <i>მყატირ</i>
ნათეს.	თბ <i>პატირ-ბ</i>	თჩ <i>მჩერ-ბ</i>	თჩ <i>მყატირ-ბ</i>
მიცემ.	ტბ <i>პატირ-ი</i>	ტჩ <i>მჩერ-ი</i>	ტჩ <i>მყატირ-ი</i>
აკუზ.	ტბ <i>პატირ-ა</i>	ტჩ <i>მჩერ-ა</i>	ტჩ <i>მყატირ-ა</i>
წოდებ.	ბ <i>პატირ</i>	ბ <i>მჩერ</i>	ბ <i>მყატირ</i>
სახელ.	ბ <i>პატირ-ე</i>	ბ <i>მჩერ-ე</i>	ბ <i>მყატირ-ე</i>
ნათეს.	თბ <i>პატირ-ბ</i>	თბ <i>მჩერ-ბ</i>	თბ <i>მყატირ-ბ</i>
მიცემ.	თბ <i>პატირ-ბ-ი(ვ)</i>	თბ <i>მჩერ-ბ-ი(ვ)</i>	თბ <i>მყატირ-ბ-ი(ვ)</i>
აკუზ.	თბ <i>პატირ-ბ-ე</i>	თბ <i>მჩერ-ბ-ე</i>	თბ <i>მყატირ-ბ-ე</i>
წოდებ.	ბ <i>პატირ-ე</i>	ბ <i>მჩერ-ე</i>	ბ <i>მყატირ-ე</i>
ს. წ. აკ.	ტბ <i>პატირ-ე</i>	ტბ <i>მჩერ-ე</i>	ტბ <i>მყატირ-ე</i>
ნათ. მ.	თბ <i>პატირ-ბ-ი</i>	თბ <i>მჩერ-ბ-ი</i>	თბ <i>მყატირ-ბ-ი</i>

შენიშვნა. ისე, როგორც *პატირ*, იბრუნვიან სიტყვები: *ჩ* *ყატირ* (სტომაქი) და ბ *ძატირ* (ვარსკვლავი).

სიტყვას ბ *ძვირ* (მამაკაცი) ფუძე აქვს *ძვერ-* და ამითი ჰგავს ზემოთხსენებულ სიტყვებს, განსხვავდება კი იმით, რომ გარდა წოდებითი ბრუნვისა, ყველა ბრუნვაში ჰყარგავს *ე-ს* და იმატებს *ბ-ს*.

სახელ.	ბ <i>ძვირ</i>	ბ <i>ძვირ-ე</i>	ბ <i>ძვირ-ე</i>
ნათეს.	ბ <i>ძვირ-ბ</i>	ბ <i>ძვირ-ბ</i>	ბ <i>ძვირ-ბ</i>
მიცემ.	ბ <i>ძვირ-ი</i>	ბ <i>ძვირ-ი(ვ)</i>	ბ <i>ძვირ-ი(ვ)</i>
აკუზ.	ბ <i>ძვირ-ა</i>	ბ <i>ძვირ-ა</i>	ბ <i>ძვირ-ა</i>
წოდებ.	ბ <i>ძვირ</i>	ბ <i>ძვირ-ე</i>	ბ <i>ძვირ-ე</i>

ზედსართავი სახელების შედარებითი ხარისხი -იან, -იონ. ზემოთ ჩვენ გვაქვს მოთავსებული სიტყვის ბ ბაჲმან (ღვთაება) ბრუნება. ასევე იბრუნება მესამე კანკლედობის ის ზედსართავი სახელები, რომლებსაც მხოლ. რიცხ. სახელ. ბრუნვაში მამრობითსა და მდედრობით სქესში აქვთ დაბოლოება -ან, საშუალო სქესში კი — იონ, მაგალ., ემბაჲმ-ან, მამრ. და მდედრ. (ბელნიერი), ემბაჲმ-იონ (საშ. სქესში); (მიაქციე ყურადღება მახვილს, იგი ბოლოდან მესამე მარცვალზეა). ამნაირადვე იბრუნება აგრეთვე ზოგიერთი ზედსართავის შედარებითი ხარისხი ასეთივე დაბოლოებისა, მაგალ.: მამრ. მდედრ ბელჲან. საშ. ბელჲიონ, უკეთესი (მიაქციე ყურადღება მახვილს, იგი ბოლოდან მესამე მარცვალზეა).

აი, ამ უკანასკნელს (ბელჲან, ბელჲიონ) კანკლედობის დროს აქვს ის თავისებურება, რომ მხოლოდ. რიცხვის აკუზატივში მამრ. და მდედრ. სქესისა და მრავლ. რიცხვში სახელობ., აკუზატ. და წოდებითში ყველა რიცხვისა -ნ-ამოვარდება, ეს გამოიწვევს ხმოვანთა შეხვედრას, რასაც მოყვება მათი შერწყმა.

ბრუნები	მამრ. მდედრ. საშ. ებბაჲმან ბელნიერი ემბაჲმონ ფუძე ებბაჲმონ-	მამრ. მდედრ. საშ. ბელჲან უკეთესი ბელჲიონ ფუძე ბელჲიონ-
მხოლოდობითი რიცხვი		მხოლოდობითი რიცხვი
სახელ. ნათეს. მიცემ. აკუზ. წოდებ.	ემბაჲმან ემბაჲმონ ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ ემბაჲმონ	ბელჲან ბელჲიონ ბელჲიონ-ი ბელჲიონ-ი ბელჲიონ-ი = ბელჲან, ბელჲიონ ბელჲიონ
მრავლობითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი
სახ. { ნათ. { მიცემ. { აკუზ. { წოდ. {	ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმო-ი(ი) ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი ემბაჲმონ-ი	{ ბელჲიონ-ი = ბელჲიონ-ი = = ბელჲიონ-ი = ბელჲან, ბელჲიონ-ი ბელჲიონ-ი(ი) ბელჲიონ-ი = ბელჲიონ-ი = = ბელჲიონ-ი, = ბელჲან ბელჲიონ-ი = ბელჲიონ-ი = = ბელჲიონ-ი. = ბელჲან
თრობითი რიცხვი		თრობითი რიცხვი
ს. აკ. წ. ნ. მიც.	ემბაჲმონ-ი ემბაჲმო-ი(ი)	ბელჲიონ-ი ბელჲიონ-ი

შენიშვნა 1. უ-ს ამოვარდნა არ მოუღის ებბაჲმან-ს, რადგან დაწყებითი ხარისხია, ბელჲიონ-ს კი, რადგან შედარებითი ხარისხია. ასევე მოუღის ასეთი ფორმის შედარებით ხარისხს სხვა ზედსართავ სახელებშიც, მაგ. კახიან, კახიონ უარესი.

შენიშვნა 2. α -ს ამოვარდნისა და ხმოვანთა გაგოძელების გამო სიტყვებს 'Απρίλ' (აპრილი) და Ποσειδών (პოსეიდონი) აკუხატივი აქვთ $\tau\acute{o}\nu$ 'Απρίλ- $\alpha = \tau\acute{o}\nu$ 'Απρίλ, და $\tau\acute{o}\nu$ Ποσειδών- $\alpha = \tau\acute{o}\nu$ Ποσειδών.

§ მწ. იმ სიტყვების კანკლელობა, რომელთა ფუძეც ბოლოვდება $\epsilon\zeta$ -ზე. ამ კანკლელობას ეკუთვნიან როგორც არსებითი, ისე ზედსართავი სახელები.

1. ამ ბრუნებას ეკუთვნის ის ჯგუფი არსებითი სახელებისა, რომლებსაც სახელობით ბრუნვაში აქვთ დაბოლოება $-\alpha\varsigma$ (ფუძისეული ϵ გადავიდა α -ში) და არიან საშუალო სქესისა, მაგ., $\tau\acute{o}\nu$ γένος (გვარი), ფუძეა $\gamma\epsilon\nu\epsilon\alpha$.

2. ეკუთვნიან აგრეთვე $-\eta\varsigma$ -ზე დაბოლოებული საკუთარი სახელები, მაგ. $\Delta\alpha\chi\acute{\alpha}\rho\tau\eta\varsigma$ (სოკრატე), $\Delta\iota\omicron\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta\varsigma$, (დიოგენე).

3. ამ კანკლელობით იბრუნება ორდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელებიც, რომლებსაც სახელ. ბრუნვაში მამრობ. და მდედრ. სქესში აქვთ დაბოლოება $-\eta\varsigma$, საშუალო სქესში კი $-\epsilon\varsigma$, მაგ., $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$ (მამრ. მდედრ.), $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta$ - $\epsilon\varsigma$ (საშ.), გულკეთილი, $\sigma\alpha\varsigma\eta\theta\eta$ - $\eta\varsigma$ მამრ. მდედრ. $\sigma\alpha\varsigma\eta\theta\eta$ - $\epsilon\varsigma$ (საშ.) ჩვეულებრივი, ცნობილი.

4. კანკლელობის დროს გვაქვს შემდეგი ფონეტიკური მოვლენები:

ა) ორ ხმოვანს შუა ფუძისეული $-\sigma$ - ამოვარდება, ეს იწვევს ხმოვნების შეხვედრას და ხდება მათი შერწყმა;

ბ) შერწყმის წესები ასეთია: $\epsilon + \sigma = \sigma\epsilon$, მაგ., სახელობითია $\tau\acute{o}\nu$ γένος (გვარი), ფუძეა $\gamma\epsilon\nu\epsilon\alpha$ ამისაგან ნათესაობითია $\tau\acute{o}\nu$ γένος- $\alpha\varsigma \rightarrow \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon$ - $\alpha\varsigma \rightarrow \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$; $\epsilon + \iota = \epsilon\iota$, მაგალ., მიცემ. ბრუნ. მხოლ. რიც. $\tau\acute{o}\nu$ γένος- $\iota \rightarrow \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon$ - $\iota \rightarrow \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota$; $\epsilon + \alpha = \eta$, მაგრამ თუ სიტყვაში ფუძისეული $-\epsilon\sigma$ -ის წინ არის ან ϵ , ან ι , ან ρ , მაშინ $\epsilon + \alpha = \alpha$ -ს, $\epsilon + \omega = \omega$, $\alpha + \alpha = \alpha$, $\alpha + \epsilon = \alpha$, $\alpha + \iota = \alpha$; $\alpha + \sigma = \omega$, $\alpha + \omicron = \omega$.

5. არის სიტყვები, სადაც ნათესაობ. მრავლობითი არ ახდენს შერწყმას, მაგ., $\tau\acute{o}\nu$ შროς (მთა), ფუძეა $\beta\rho\epsilon\alpha$ -, ნათესაობითი მრავლობ. რიცხვ. იქნება $\beta\rho\epsilon\sigma$ $\alpha\gamma = \beta\rho\epsilon\omega$ და ასე დარჩება.

6. მრავლ. რიცხვის მიცემით ბრუნვაში ორი σ -ს ნაცვლად გვაქვს ერთი, რადგან ერთი ამოვარდა, მაგ., $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma\iota \rightarrow \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\sigma\iota(\nu)$.

ბრუნვები	$\tau\acute{o}\nu$ γένος გვარი ფუძეა $\gamma\epsilon\nu\epsilon\alpha$ -	მამრ. მდედრ. $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$ კეთილშობილი $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$ ფუძეა $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\alpha$ -	საშუალო $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta$
მხოლოდითი რიცხვი		მხოლოდითი რიცხვი	
სახელ. ნათეს. მიცემ. აკუზ.	γένος $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma$ $\alpha\varsigma = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon$ - $\alpha\varsigma = \gamma\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$ $\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma$ - $\iota = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon$ - $\iota = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota$ γένος	$\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\sigma$ - $\alpha\varsigma = \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon$ - $\alpha\varsigma = \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\omicron\varsigma$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\sigma$ - $\iota = \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon$ - $\iota = \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\iota$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\sigma$ - $\alpha = \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon$ - α $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\varsigma$ $= \epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\eta$	$\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\varsigma$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\iota$ $\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\epsilon\varsigma$
წოდებ.	γένος	$\epsilon\acute{\alpha}\rho\theta\eta\varsigma$	

მრავლობითი რ.		მრავლობითი რ.
სახელ. ნათეს. მიცემ. აქუზ. წოდებ.	$\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\alpha = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\text{-}\alpha = \gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$ $\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\omega\nu = \gamma\epsilon\nu\acute{\epsilon}\text{-}\omega\nu = \gamma\epsilon\nu\omega\nu$ $\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\sigma\text{-} = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\sigma\text{-}(\nu)$ $\gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$ $\text{„} \quad \text{„} = \gamma\acute{\epsilon}\nu\eta$	$\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\epsilon\varsigma = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon\acute{\iota}\varsigma, \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\eta$ $\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\omega\nu = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\acute{\epsilon}\text{-}\omega\nu = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\omega\nu$ $\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\sigma\text{-} = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon\sigma\text{-} = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}(\nu)$ $\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\alpha\varsigma = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon\acute{\iota}\varsigma, \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\eta$ $\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\epsilon\varsigma = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon\acute{\iota}\varsigma, \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\eta$
ორობითი რ.		ორობითი რ.
ს. აკ. წ. ნათ. მ.	$\gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\sigma\text{-}\epsilon = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\text{-}\epsilon = \gamma\acute{\epsilon}\nu\epsilon\iota$ $\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\sigma\text{-}\iota\nu = \gamma\epsilon\nu\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\text{-}\iota\nu = \gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\iota\nu$	$\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\epsilon = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\epsilon\acute{\iota}$ $\epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\sigma\text{-}\iota\nu = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\text{-}\iota\nu = \epsilon\acute{\nu}\gamma\epsilon\nu\sigma\text{-}\iota\nu$

შენიშვნა 1. ეს კანკლელობის უსიგმო კანკლელობაა, მას აქვს ფუძისეული ნ, და არ ემატება სახელობ. ბრუნვისა ნ.

შენიშვნა 2. აქუზატივი მრავლ. რიცხვისა წარმოებულია მსგავსად სახელობითი ბრუნვის მრავლ. რიცხვისა.

შენიშვნა 3. ის ზედსართავი სახელები, რომლებსაც მახვილი არ აქვთ ბოლო მარცვალზე (barytona), იღებენ მახვილს რაც შეიძლება დაშორებით ბოლოდან. მათ ნათესაობ. მრ. რიცხვისა აქვთ თავისებური მახვილი: *εὐφώνης* (გულკეთილი) ნათეს. მრავლ. აქვს *εὐφώνων* (ნაცულად *εὐφώνων* = *εὐφώνων*) აგრეთვე ნათეს. და მიცემითში ორობითი რიცხვისა. *εὐφώνων* (ნაცულად *εὐφώνων*-ის).

7. ორ-ზე დაბოლოებული საკუთარი სახელების ბრუნება:

სახელ.	<i>Σωκράτης</i>	სოკრატე	<i>Δημοσθένης</i> დემოსთენე
ნათეს.	<i>Σωκράτους</i>		<i>Δημοσθένους</i>
მიცემ.	<i>Σωκράτει</i>		<i>Δημοσθένει</i>
აქუზ.	<i>Σωκράτῃ</i>		<i>Δημοσθένῃ</i>
წოდებ.	<i>Σώκρατες</i>		<i>Δημόσθενες</i>

შენიშვნა 1. ორ-ზე დაბოლოებულ საკუთარ სახელებს წოდებით ბრუნვაში მახვილი გადააქვთ წინ, მაგ., *ὁ Σώκρατες*

შენიშვნა 2. აქუზატივი ამ სახელებს აქვთ ორნაირი დაბოლოება: ერთია მესამე კანკლელობისა *Σωκράτῃ*, მეორე—I კანკ. *Σωκράτῃ*.

სახელ.	<i>Ἡρακλῆς</i>	→	<i>Ἡρακλῆς</i>
ნათეს.	<i>Ἡρακλέους</i>	→	<i>Ἡρακλέους</i> → <i>Ἡρακλῆος</i>
მიცემ.	<i>Ἡρακλέος</i>	→	<i>Ἡρακλέος</i> → <i>Ἡρακλῆς</i>
აქუზ.	<i>Ἡρακλέος</i>	→	<i>Ἡρακλέος</i> → <i>Ἡρακλῆς</i>
წოდებ.	<i>Ἡράκλειος</i>	→	<i>Ἡράκλειος</i>

შენიშვნა. ამგვარი საკუთარი სახელი ბევრია, ისინი შედგებიან ორი ნაწილისაგან; მეორე ნაწილია -*κλῆς*, რაც ნიშნავს „დიდებას“, ფუძეა -*κλῆς*-, ბრუნების დროს ორმაგ შერწყმასაც აქვს ადგილი, მაგ., მიცემითში მხოლ. რიცხვისა.

ტბ ჰრეაც (ბორცი)

	მბოლ. რიცხვი	მბოლობითი რ.	ორობითი რ.
სახ. წ.	ჰრეაც	ჰრეა-ა=ჰრეა-ა=ჰრეა " " =ჰრეა	ჰრეა-ე= ჰრეა
ნათეს.	ჰრეა-ო-ს → ჰრეა-ს	ჰრეა-ა-ო-ს=ჰრეა-ა-ო-ს=ჰრეა-ო-ს	ნათ. მიც.
მიცემ.	ჰრეა-ო-ს → ჰრეა-ს	ჰრეა-ა-ო-ს=ჰრეა-ა-ო-ს=ჰრეა-ო-ს(ν)	ჰრეა-ო-ს=
აქუზ.	ჰრეა-ს	(როგორც სახელობ.)=ჰრეა	=ჰრეა-ს

2. ხმოვანფუძიანი სახელები

§ 36. ფუძის ბოლოს -ი და -უ ხმოვნებია. ამ ჯგუფს ეკუთვნიან მამრ. და მდედრ. სქესის არსებითი სახელები და სამდაბოლოებიანი ზედსართავი სახელები, მაგ., ჰ პóლი (ქალაქი), ბ მუნ (თავი), გლახან (მამრ.) გლახან (მდედ.), გლახ (საშ.) ტყბილი, (გლახან იბრუნება I კანკელდობით). ამ სიტყვების ბრუნებას ახასიათებს შემდეგი:

1. სახელობით ბრუნვას სიგმიანი წარმოება აქვს.
2. წოდებითი ბრუნვა და საშუალო სქესის სახელ. წოდ. და აქუზატივი წარმოადგენენ წმინდა ფუძეს. აქუზატივში აქვთ დაბოლოება -ი. მაგ., პóლი-ი. ერთმარცვლიანი სიტყვების წოდებითი=სახელობითი.

3. არსებით სახელებს, რომლებსაც ფუძის ბოლოს აქვთ -ი, აქუზატივში მრ. რიცხვისა ემატებათ ბრუნვის მეორე დაბოლოება -ი-ს, (პირველი დაბოლოებაა -ი-ს); შემდეგ -ი ამოვარდება, და მის წინ მდებარე მოკლე -ი გაგრძელდება.

4. მბოლ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში იმ სიტყვებს, რომლებსაც ფუძის ბოლოს აქვთ -ი, მოუდით ატიკური დაბოლოება -ი-ს; მაგალ., სახელობითია პóლი-ი, ნათესაობითია პóლი-ი-ს. გამონაკლისის სახით ამ სიტყვებს მახვილი ბოლოდან მესამე მარცვალზე აქვთ, თუმცა პირველი მარცვალი გრძელია.

5. არსებითი სახელები, რომელთა ფუძის ბოლოს არის -ი, და ზედსართავი სახელები, რომელთა ფუძე ბოლოვდება -ი-ზე, სცვლიან -ი-სა და -ი-ს -ი-ზე, როგორც მბოლ. რიცხვ. ნათესაობით და მიცემით ბრუნვებში, ისე მრავლობ. და ორობითი რიცხვის ყველა ბრუნვაში.

6. ხმოვნების შერწყმა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ შერწყმის შედეგად ვლბულობით -ი-ს.

I. -ი და -უ ფუძიანი სიტყვები

	მამრ.	მდედრ.	საშ.
ბრუნვ.	ჰ პóლი ქალაქი ფუძ. პóლი-	ბ მუნ თავი ფ. მუნ-	გლახან მამრ. ფ. გლახ-
სახ.	პóლი	მუნ	გლახან
ნათ.	პóლი-ი	მუნ-ი	გლახან-ი
მიც.	პóლი-ი	მუნ-ი	გლახან-ი
აქუზ.	პóლი-ი	მუნ-ი	გლახან-ი
წოდ.	პóლი	მუნ	გლახან

მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი

სახ.	პόλε-ες = πόλεις	ισχύ-ες = ισχύς	μύ-ες	γλυκεῖς	γλυκεῖ-αι	γλυκέ-α
ნათ.	πόλεων	ισχύ-ων	μυ-ῶν	γλυκέ-ων	γλυκεῖ-ῶν	γλυκέ-ων
მიც.	πόλεσι(ν)	ισχύ-σι(ν)	μυ-σί(ν)	γλυκέ-σι(ν)	γλυκεῖ-αις	γλυκέ-σι(ν)
აკუზ.	πόλεις	ισλάνς = ισχύς	μυς	γλυκεῖς	γλυκεῖ-ας	γλυκέ-α
წოდ.	πόλεις	„ ισχύς	μύ-ες	γλυκεῖς	γλυκεῖ-αι	γλυκέ-α
ο ρ ο β ι θ ι ο ρ ι ц х ე ი						
ს.ა. წ.	πόλε-ε = πόλει	ισχύ-ε = ισχύ	μύ-ε	γλυκέ-ε γλυκεῖ	γλυκεῖ-α	γλυκεῖ
ნათ. მ.	πολέ-οιν	ισχύ-οιν	μυ-οῖν	γλυκέοιν	γλυκεῖ-αῖν	γλυκέ-οιν

II. ფუძის ბოლოს დიფთონგო -ευ-

1. ამ ჯგუფის ყველა სიტყვა აღნიშნავს ხელობას, სპეციალობას, თანამდებობას, აქვს მახვილი ოქსიტონონი და სიგმიანი კანკელდობა; ბ ქასილეს, მეფე (ფუძეა ქასილეს), ბ ძაყყაფეს, მწერალი, ბ ჰლიეს, მეთევზე და სხვა.
2. წოდებით ბრუნვაში აქვს სუფთა ფუძე და მახვილი პერიპომენონი, მაგ. ᾶ ქასილეს (მეფე).
3. ფუძისეული ს ამოვარდება ხმოვნით დაწყებული ბრუნვის დაბოლოების წინ, მაგ., ქასილეს-ων და არა ქასილეს-αν.
4. მხოლოდითი რიცხვის ნათეს. ბრუნვაში აქვს ატიკური დაბოლოება -ας-
5. მხოლ. რიცხვის აკუზატივში აქვს -α, მრავლობითში -ας.
6. ხმოვნების შერწყმა გვაქვს იქ, სადაც შედეგად ვღებულობთ ეი-ს.
7. ორობითი რიცხვის სახელ., წოდებ., აკუზ. ბრუნვებში ე და ე (ფუძისეული და დაბოლოება) ერთმანეთს არ უერთდება, მაგ., ქასილეს-ე (ორი მეფე).

	მხოლოდითი რიცხ.	მრავლობითი რიცხ.	ორობითი რიცხ.
სახელ.	ქასილეს	ქასილეს-ες = ქასილეს	ქასილეს-ე
ნათეს.	ქასილეს-ας	ქასილეს-ων	ქასილეს-οιν
მიცემ.	ქასილეს	ქასილეს-σι(ν)	ქასილეს-οιν
აკუზ.	ქასილეს-α	ქასილეს-ας	ქასილეს-ე
წოდებ.	ქასილეს	„ „ = ქასილეს	ქასილეს-ე

III. ფუძის ბოლოს აჲ და ოჲ დიფთონგებია

1. ამ ჯგუფის სიტყვებსაც სიგმიანი კანკელდობა აქვთ.
2. ხმოვნის წინ -ჲ- ამოვარდება.
3. მხოლ. რიცხვის აკუზატივში დაბოლოება აქვთ -ჲ, მრავლობითში -ჲს, სადაც -ჲ- ამოვარდება.
4. წოდებითი ბრუნვა წმინდა ფუძეა.

ბრუნვ.	მხოლოდითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი		ორობითი რიცხვი	
სახ.	მინჯ	ყრანჯ	ბრ-ეს	ყრძ-ეს	ბრ-ე	ყრძ-ე
ნათ.	პრ-რჯ	ყრპ-რჯ	პრ-რნ	ყრპ-რნ	პრ-რინ	ყრპ-რინ
მიც.	პრ-ჩ	ყრპ-ჩ	პრ-რც(ვ)	ყრპ-რც(ვ)	პრ-რინ	ყრპ-რინ
აკუზ.	პრინ	ყრპ-ინ	პრინ	ყრპინ	ბრ-ე	ყრძ-ე
წოდ.	პრინ	ყრპინ	ბრ-ეს	ყრძ-ეს	ბრ-ე	ყრძ-ე

ბ, ჩ მინჯ — ხარი, ჩ ყრანჯ — დედაბერი.

§ 37. ფუძე ბოლოვდება ა-ზე და ი-ზე. 1. ა-ზე დაბოლოებული სიტყვები მამრობითი სქესისა არიან, კანკლდება აქვთ სიგმიანი.

2. ა შერწყმის აკუზატივის დაბოლოებას: მხოლოდ. რიცხვში იძლევა ა-ს ($a + a = a$), მრავლობით რიცხვში იძლევა აჯ-ს ($a + aj = aj$): დანარჩენი ბრუნვების დაბოლოებები ა-ს პირდაპირ ემატება, შერწყმა არ ხდება.

3. ი ფუძიანი სიტყვები მღერობითი სქესისაა, მახვილი აქვთ ოქსიტონონი სახელ. ბრუნვაში; კანკლდება უსიგმოა და ი სახელობით ბრუნვაში გადადის ა-ში.

4. ირიბ ბრუნვებში ხდება ი-ს შერწყმა ბრუნვის დაბოლოებასთან.

5. წოდებითში აქვთ დაბოლოება ი.

6. მრავლობითი და ორობითი რიცხვი არ აქვთ.

7. ამ ჯგუფის კანკლდებაში შედიან საკუთარი სახელები ასეთი სახისა: ჩ Kახსპ (ქალღმერთი კალიფსო), ჩ Aჟან (ქალღმერთი ლეტო) და სხვა.

ბ ჟრავ (გმირი), ფუძე ჟრავ.

ბრუნვები	მხოლოდითი რ.	მრავლობითი რ.	ორობითი რ.
სახელ.	ჟრავ-ჯ	ჟრავ-ჯ	ჟრავ-ე
ნათეს.	ჟრავ-რჯ	ჟრავ-რნ	ჟრავ-რინ
მიცემ.	ჟრავ (ჟრავ-ი)	ჟრავ-რც(ვ)	ჟრავ-რინ
აკუზ.	ჟრავ (ჟრავ-ა)	ჟრავ (ჟრავ-აჯ)	ჟრავ-ე
წოდებ.	ჟრავ-ჯ	ჟრავ-ჯ	ჟრავ-ე

ჩ პეიმ (დამაჯერებლობა), ფუძე პეიმ-

ბრუნვები	მხოლოდითი რ.	მრავლობითი რ.	ორობითი რ.
სახელ.	პეიმ		
ნათეს.	პეიმ-რჯ = პეიმრინ	აქვს	აქვს
მიცემ.	პეიმ-რ-ი = პეიმრინ		
აკუზ.	პეიმ-რ-ა = პეიმ	ა	ა
წოდებ.	პეიმრინ		

§ 38. უწესოდ ბრუნებადი სიტყვები. ზოგიერთი სიტყვა ბრუნვის დროს უხვევს საზოგადოდ მიღებულ წესებს:

1. სხვადასხვა კანკლედობით ბრუნება (heteroclitia), მაგალ.,

ბ) Ὀϊνῆσις (ოიდიოსი); იბრუნვის მეორე და მესამე კანკლედობით:

{ მეორე კანკლ. ნათეს. ბრ. Ὀϊνῆσις, მიცემ. ბრ. Ὀϊνῆσις, აკუზ. Ὀϊνῆσις.
{ მესამე კანკლ. " Ὀϊνῆσις-ის " " Ὀϊნῆσις, აკუზ. Ὀϊνῆσις

{ მეორე ატიკ. კან. { Μῖσις { ნათ. Μῖσις, აკუზ. Μῖσις
{ მესამე კანკლ. { Μῖσις { ნათ. Μῖσις-ის, აკუზ. Μῖσις (მინოსი, სახელია)

2. სქესის შემცვლელი (heterogenea): მხოლოდით რიცხვში ერთი სქესისა არიან, მრავლობითში მეორისა, მაგ., ὁ σῖς (პური), მხოლოდითში მამრობითი სქესისაა, მრავლობითში საშუალოსი, τῶ σῖσι; τὸ σῖσιον (სტადიონი, სიგრძის საზომი) საშუალო სქესისაა, მრავლობითში — მამრობითი სქესისაა, οἱ σῖσιον.

3. ფუძე-ცვალებადი სიტყვები. სხვადასხვა ბრუნვაში ფუძეს იცვლიან ქვემოთ ჩამოთვლილი სიტყვები მესამე კანკლედობისა:

ა) ὁ δῆψ (მაშაყი, ფუძე δῆψ-), ამ სიტყვის კანკლედ. ნახე ზემოთ.

ბ) ὁ ἄρης (არესი, ომის ღმერთი, ფუძე ἄρεσ-), მისგან ნათესაობ. ბრ.-ში ორი ფორმა გვაქვს ἄρεας და ἄρεος; აკუზატივშიც ὁ ἄρη და ἄρη; წოდებითა ἄρες, მიცემითი ἄρει.

გ) τὸ γόνυ (მუხლი, აქვს ორი ფუძე: γόνυ—და γονα-); პირველ ფუძისაგან აქვს სახელობითი, წოდებითი და აკუზატივი, დანარჩენი ბრუნვები—მეორე ფუძისაგან: ნათ. ბრ. τὸν γονα-ის, მიცემ. ბრ. τὸν γονα-ი და ასე შემდეგ.

დ) ἡ γυνή (ქალი, ცოლი), ეს სახელობითი ბრუნვაა, დანარჩენ ბრუნვებს მხოლოდითში და მრავლობითში აწარმოებს ფუძისაგან γυναικ-. ნათესაობ. ბრ. τῆς γυναικ-ის, მიც. τῇ γυναικ-ი, აკუზ. τὴν γυναικ-ა, წოდ. γυναι. მრავ. რ. სახელობ. αἱ γυναικ-ეს, ნათეს. τῶν γυναικ-ων. მიცემ. γυναιξ-(ν), აკუზ. γυναικ-ას; ორობითი: γυναικ ε, γυναικ-οιν.

ე) τὸ δῆψ (შუბის ტარი, ხე); იბრუნვის ისე, როგორც γόνυ.

ვ) ὁ Ζεὺς (ზევსი), ნათ. Διός, მიცემ. Δι, აკუზ. Δί, წოდებითი Ζεῦ.

ზ) ἡ χλεις (გასაღები). ნათეს. χλεις-ის, აკუზ. χλεις-ა, მეორე ფორმა χλεις, აკუზ. მრავ. რიც. χλεις-ას, მეორე ფორმა χლεις.

თ) ὁ ἄσων (ხვალი ძალლი), ἡ ἄσων (ძუ ძალლი), წოდებ. ἄσων, ფუძე ἄσων-, მაგრამ მას აქვს მეორე ფუძეც ἄσων-, რომლისაგან წარმოებულია ყველა დანარჩენი ბრუნვები, ნათეს. ἄσων-ის. მიც. ἄσων-ი, აკუზ. ἄσων-ა, მრავ. სახ. ἄσων-ეს, ნათეს. ἄσων-ων, მიც. ἄσων-(ν) აკუზ. ἄσων-ას.

ი) ὁ μάρτυς (მოწმე), მიცემ. მრ. μάρτυς-თ(ν), დანარჩენი ფორმები წარმოებულია ფუძისაგან μαρτυρ-, ნათ. μαρτυρος და ასე შემდეგ. წოდებითი უღრის სახელობითს.

კ) ἡ νῆς (გემი), ნათეს. νῆς, მიც. νη, აკუზ. νῆσ; მრავ. რიც. νη-ეს, ნათ. νῆ-ων, მიც. νῆσ-თ(ν), აკუზ. νῆს, ორობ. νῆ-οιν.

ლ) ὁ οἶς, ἡ οἷς (ცხვარი, ყოჩი და დედალი); ნათეს. οἷ-ის, მიცემ. οἷ-ი, აკუზ. οἷ-ν; მრავ. რიც. οἷ-ეს, ნათ. οἷ-ων, მიცემ. οἷ-თ(ν), აკუზ. οἷ-ს, ორობ. οἷ-ε, οἷ-οιν.

მ) თბ (ყური), ეს ფორმა აქვს ამ სიტყვას სახელობითა, წოდ-სა და აკუზატივში, დანარჩენ ბრუნვებს აწარმოებს ფუძისაგან ბ-: ნათეს. ბ-ბ, მიცემ. ბ-ბ; მრავლ. სახელობითი ბ-ბ, ნათეს. ბ-ბ (მიაქციე ყურადღება მახვილს: უნდა ყოფილიყო ბ-ბ), მიცემ. ბ-ბ(ვ).

ნ) ბ პრეფსუჩ (ელჩი), ნათ. თბ პრეფსუჩ... მიდის I კანკლედობით, მაგრამ მრავლობით რიცხვში მიდის მესამე კანკლედობით: ბ პრეფსუჩ (ელჩი), ნათეს. თბ პრეფსუჩ მიცემ. თბ პრეფსუჩ(ვ), აკუზატ. პრეფსუჩ.

ო) თბ მბარ (წყალი), ფუძეა მბარ(ბ)-, ნათეს. მბარ ბ, მიცემ. მბარ, აკუზ. მბარ, წოდ. მბარ; რ ამოვლადება აგრეთვე მრავლობითი რიცხვის მიცემით ბრუნვაში — მბარ-ბ, ასევე იბრუნვიან სიტყვები თბ ჟრბარ (კა), ფუძეა ჟრბარ(ბ)-, თბ ჟრბარ (ღვიძლი), ნათ. ჟრბარ.

პ) ბ სბ (შვილი) იბრუნვის ორი კანკლედობით: მე-2 კანკლედობით უფრო იშვიათად და მე-3 კანკლედობით უფრო ხშირად:

{ მე-2 კანკ. ნათეს. სბ-ბ, მიცემ. სბ-ბ, აკუზ. სბ-ბ, წოდ. სბ-ბ.

{ მე-3 კანკ. ნათეს. სბ-ბ, მიცემ. სბ-ბ.

მე-3 კანკლ. მრავლ. სახელ. სბ-ბ, ნათეს. სბ-ბ, მიც. სბ-ბ(ვ), აკუზ. სბ-ბ; ორობ. სბ-ბ, ნათეს. მიცემ. სბ-ბ. მრავლობითი რიცხვი მეორე კანკლედობით არ განსხვავდება სხვა არსებითი სახელებისაგან.

ჟ) ჟ ჟრ (ხელი), ფუძეა ჟრ, ნათეს. ჟრ-ბ და ასე შემდეგ, მაგრამ მრავლ. რიცხვში მიცემ. ბრუნვაში აქვს — ჟრ-ბ(ვ) და ორობ. რიცხვის ნათეს. და მიცემ. ჟრ-ბ, რაც წარმოებულია ფუძისაგან ჟრ.

შენიშვნა. ბერძნულ ენაში არაბრუნებადი სახელებიც არის. მაგალითად, თბ ჟრბ (გაქირვება, ბელი), იბრუნვის მხოლოდ ნაწევარი: ნათეს. თბ ჟრბ, მიცემ. თბ ჟრბ და ასე შემდეგ. მეორე მაგალითი თბ ჟრბ (სარგებლობა), ამას აქვს მხოლოდ სახელობითი და აკუზატივი. არ იბრუნება ყოველივე ისეთი სიტყვა, რომელიც არსებით სახელად გადაიქცა მხოლოდ იმიტომ, რომ მიემატა ნაწევარი; მაგალ., ჟრბ, ჟრბ, თბ ჟრბ წერა (არსებითი სახელია); თბ ჟრბ, ასო აღუა, იბრუნება ნაწევარი თბ.

§ 89. ადგილის გარემოების აღმნიშვნელი ნაწილაკები. ბერძნულ პოეტურ ენაში ადგილის გარემოების აღსანიშნავად არსებით სახელებს ბრუნვითა დაბოლოებების მიმატების ნაცვლად ემატება ნაწილაკები, წინდებულიც არაა საჭირო.

1. კითხვაზე სად? რა ადგილას იმყოფება? საპასუხოდ არსებით სახელს ემატება ან -ი, ან-ს; თუ არსებითი სახელი მხოლოდ რიცხვშია, ემატება -ი, თუ მრავლობითშია -სი. მაგალ., იქი: სახლში (არ უნდა ავუროთ სახელობით მრავლ. რიცხვთან, იქ გვექნება იქი სახლები, განსხვავება მახვილზე). მაგალ., მარათონზე, მარათონში, მეგარონ მეგარაში, ჟამბ მიწაზე. ავიღოთ არსებითი სახელები მრავლობით რიცხვში: პლატეაში Πλαταιασι, Πλαταια — პლატეა (მრავლობით რიცხვში), სიტყვის ფუძეა Πλαταια-, ათენში 'Αθήνῃσι, ან 'Αθήναι, ქალაქი ათენი, ფუძეა 'Αθήνα-, მარაჟ კარებში (წარმოშობით ეს ფორმები მიცემითი ბრუნვაა).

2. კითხვაზე საიდან! საპასუხო სიტყვის ფუძეს ემატება ნაწილაკი -მე მაგალ., იქიმი — სახლიდან, 'Αθήνῃ — ათენიდან πατρίδα — მამისაგან.

3. კითხვაზე საითქენ? საპასუხო სიტყვის ფუძის ემატება -ზე, -ძე, -წე, მაგალ., *იწამდე* — სახლისაკენ, შინ; *აჭყაწე* — ათენისაკენ (ათენში); *მარჯაწე* — კარში (კარისაკენ).

4. შემდეგში ნაწილაკები ამოვარდნენ, და მათი ადგილი დაიჭირეს თანდებულებმა (წინდებულებმა) ამა თუ იმ ბრუნვასთან დაკავშირებით.

ზედსართავი სახელი

§ 40. ზედსართავი ჰქვია ისეთ სახელს (სიტყვას), რომელიც საგანს რაიმე ნიშნის მიხედვით ახასიათებს. ზედსართავი სახელი იცვლება სქესისა და ბრუნვის მიხედვით.

1. სქესის მიხედვით ზედსართავი სახელები არიან: მამრობითი, მდედრობითი და საშუალო სქესისა.

2. დაბოლოებების მიხედვით არიან: ა) სამდაბოლოებიანი, ბ) ორდაბოლოებიანი და გ) ერთდაბოლოებიანი.

3. კანკლედობის მიხედვით — I - II კანკლედობისა და III კანკლედობისა.

1. პირველი და მეორე კანკლედობის ზედსართავი სახელები

ა) სამდაბოლოებიანი (ნახე § 27)

მამრობით სქესში აქვთ -იც დაბოლოება და იბრუნვიან II კანკლედობით, მდედრობით სქესში აქვთ *ა* ან *ე* და იბრუნვიან I კანკლედობით, საშუალო სქესში აქვთ *ო* და იბრუნვიან II კანკლედობით.

ა) შერწყმული სამდაბოლოებიანი (ნახე § 29)

მამრ. სქესში აქვთ დაბოლოება *ინ* და იბრუნვიან II კანკლედობით, მდედრ. სქესში აქვთ დაბოლოება *ა* და იბრუნვიან I კანკლედობით, საშუალო სქესში აქვთ დაბოლოება *ონ* და იბრუნვიან II კანკლედობით, მაგალ., *ბერყინ*, *ბერყა*, *ბერყინ* ვერცხლისა.

გ) ორდაბოლოებიანი

ამ ჯგუფს ეკუთვნის რთული ზედსართავი სახელები, რომლებიც შედგებიან ორი სიტყვისაგან. მამრ. და მდედრ. აქვთ დაბოლოება -იც, საშუალოში -ონ, მაგალ., *ბაზაზიც* (მამრ. და მდედრ.) *ბაზაზონ* (საშ.) უკვდავი.

გარდა ამისა არიან კიდევ შემდეგი მარტივი ზედსართავი სახელები: *ბაზაზიც* (მამრ., მდედრ.) *ბაზაზონ* (საშ.) ბარბაროსული, *ჟაჟიც* (მამრ., მდედრ.) *ჟაჟონ* (საშ.) მშვიდი, *ფრწიც* (მამრ., მდედრ.) *ფრწონ* (საშ.) გონივრული. ესენი იბრუნვიან II კანკლედობით.

დ) შერწყმული ორდაბოლოებიანი

ესეც რთული ზედსართავებია, იბრუნება II კანკლედობით. მაგ., *ბაზიც* (მამრ. მდედრ.), *ბაზონ* (საშ.) კეთილგონივრული.

ა) სამღაბოლოებიანი

ა) ფუძე ბოლოვდება *ν-ზე*. მაგალ., *μέλας* (მამრ., ფუძეა *μελαν-*), *μέλαινα* (მდეღრ., იბრუნება I კანკ.), *μέλαν* (საშ.) „შავი“.

ბ) ფუძე ბოლოვდება *ντ-ზე*. მაგ.; *ἐχών* (მამრ., ფუძეა *ἐχοντ-*), *ἐχίονσα* (მდეღრ. იბრუნება I კანკლეღობით), *ἐχόν* (საშ.) ნებაყოფლობითი. *πᾶς* (მამრ.), *πᾶσα* (მდეღრ., I კანკ.), *πᾶν* (საშ.), ყველა, ყოველი (ფუძეა *παντ-*). ასევე იბრუნება მიმღეობა:

გ) აქტივის გვარის აწმყო ღროისა, მაგ., *λέγων* (მამრ.), *λέγουσα* (მღ. I კ.), *λέγον* (საშ.), ფუძეა *λεγοντ-*, მოსაუბრე.

დ) აქტივის გვარის მომავალი ღროისა: *λέγων*, *λέγουσα* (I კანკლ.), *λέξον*, ფუძეა *λεξοντ-*, „რომელიც იტყვის“.

ე) აქტივის გვარის I აორისტისა: *λέξας*, *λέξασα* (I კანკლ.), *λέξαν*, ფუძეა *λεξαντ-*, „რომელმაც თქვა“.

ვ) აქტივის გვარის II აორისტისა, მაგ., *εἰπών*, *εἰπომαι* (I კანკლ.), *εἰπόν*, ფუძეა *ειποντ-*, რომელმაც თქვა.

ზ) ენებითი გვარის I აორისტისა, მაგ., *νικηθεῖς* (მამრ.), *νικηθεῖσα* (მდეღრ. I კანკ.), *νικηθέν* (საშ.), ფუძეა *νικηθεντ-*, დამარცხებული.

ბ) ორღაბოლოებიანი (§ 34.)

ა) ფუძე ბოლოვდება *ν-ზე*. რთული ზედსართავი სახელებია, ე. ი. შეღგებიანი ორ-ორი სიტყვისაგან; ერთი დაბოლოება აქვთ მამრ. და მდეღრობითი სქესისათვის, მეორე საშუალოსათვის. მაგ., *ἐνδοίμας* (მამრ., მდეღრ.) *ἐνδομαῖον* (საშ.) ბენდიერი, ფუძეა *ἐνδομαιον-*, *σώφρων* (მამრ., მდეღრ.), *σώφροον* (საშ.) გონიერი, ფუძეა *σωφροιν-*.

ბ) სიტყვა ბოლოვდება *-αιν-ზე* (მამრ., მდეღრ.), *-ιον-ზე* (საშ.); ეს არის ზედსართავი სახელის შეღარებითი ხარისხი, მაგ., *βέλαιος* (მამრ., მდეღრ.), *βέλαιον* (საშ.) უკეთესი.

გ) ფუძე ბოლოვდება *ει-ზე*; არის რთული ზედსართავი სახელი, მაგ., *ἐχέειν-ης* (მამრ., მდეღრ.), *ἐχέεινός* (საშ.), ფუძეა *ἐχέειναι-*, კეთილშობილი: *συνήθει-ης* (მამრ., მდეღრ.), *συνήθειός* (საშ.) ჩვეულებრივი.

გ) ერთღაბოლოებიანი

ისეთი ზედსართავი სახელი, რომელსაც აქვს ერთი დაბოლოება სამივე სქესისათვის ცოტაა. *πέντης* (მამრ., მდეღრ., საშ.), ნათეს. ბრ. *πέντη-ος* ღარიბი; *μάχαρ* (მამრ., მდეღრ., საშ.), ნათეს. *μάχαρ-ος* ბენდიერი, ნეტარი.

§ 41. ზედსართავ სახელთა კანკლეღობის თავისებურება. თავისებურად იბრუნება ზედსართავი სახელი *πᾶς*, მისი ფუძე ბოლოვდება *-ντ-ზე*, რომელიც კანკლეღობის ღროს ამოვარდება, და მის წინ მდებარე ხმოვანი გაგრძელებბა: *πᾶς* (მამრ.), *πᾶσα* (მდეღრ.), *πᾶν* (საშ.) ყოველი, ყველა (ფუძეა *παντ-*), მამრობითსა და საშუალო სქესში იბრუნება მესამე კანკლეღობით, მდეღრობითი სქესში — პირველი კანკლეღობითი. მახვილის წესის კანკლეღობის ღროს ეს სიტყვა იცავს ნაწილობრივ: ნათეს. და მიცემ. მრავლ. რიცხვისა უნდა პქონღეს მახვილი ბოლოს, მას კი. აქვს ბოლოღან მეორე მარცვალზე: ნათეს. *πάντας*, მიცემ. *πανσι(ν)*.

მხოლოდითი რიცხვი				მრავლობითი რიცხვი			ორობითი
ბრუნ.	მამრობ. სქ.	მდედრობ. სქ.	საშუალო სქ.	მამრ.	მდედრ.	საშუალ.	
სახ.	πάντες-πᾶς	πᾶς-α	πᾶν	πάντες-ες	πᾶς-αι	πάντε-α	ἀπέναντι ἀν
ნათ.	παντες-ός	πᾶς-ης	παντες-ός	πάντες-ων	πᾶς-ων	πάντες-ων	
მიც.	παντες-ί	πᾶς-η	παντες-ί	πᾶ-σι(ν)	πᾶ-σαις	πᾶσι(ν)	
აკუზ.	πάντες-α	πᾶς-αν	πᾶν	πάντες-ας	πᾶς-ας	πάντες-α	
წოდ.	πᾶς	πᾶς-α	πᾶν	πάντες-ες	πᾶς-αι	πάντες-α	

შენიშვნა 1. საშუალო სქესია სუფთა ფუძე παν-, სადაც ე ამოვარდა, დარჩა πᾶν.

შენიშვნა 2. მნიშვნელობის მიხედვით „ყველა“ და „ყოველი“ სიტყვას პᾶς, πᾶσι, πᾶν არ შეიძლება ორობითი რიცხვი ჰქონდეს.

შენიშვნა 3. სიტყვისაგან πᾶς, πᾶσι, πᾶν გვაქვს რთული სიტყვა ἄπας ἄπασα, ἄπαν (ყველა უკლებლივ); ეს სიტყვა ორმარცვლოვანია და ამაზე არ ვრცელდება მახვილის წესები სიტყვისა πᾶς.

უწესოდ ბრუნვადი ზედსართავი სახელები. უწესოდ ბრუნვადი სიტყვა არის ისეთი სიტყვა, რომელიც კანკლედობის დროს ფუძეს იცვლის. ასეთი ზედსართავი სახელებია: μέγας (მამრ.), μεγᾶλη (მდედრ.), μέγα (საშ.) დიდი და πῶς (მამრ.) πῶς (მდედრ.), πῶς (საშ.), მრავალი; მათ ორ-ორი ფუძე აქვთ: ერთი III კანკლედობისა, მეორე — პირველი და მეორე კანკლედობისა. პირველი ზედსართავის ფუძეებია მეγα- (III კანკლ.), μεγαλο- (I და II კანკლ.). მეორე ზედსართავი სახელის ფუძეებია πῶς- (III კანკლ.) და πῶλο- (I და II კანკლ.). ფუძეებიდან მეγα- და πῶს- გვაქვს სახელ. და აკუზ. მხოლ. რიცხვისა მამრ. და საშუალო სქესისა მესამე კანკლედობით. ფუძეებიდან μεγαლო- და πῶλο- დანარჩენი ბრუნვები მამრობითი და საშუალო სქესისა მეორე კანკლედობით, და მდედრობითი სქესის ყველა ბრუნვები პირველი კანკლედობით.

ბრუნ.	მამრ. სქ.	მდედრ. სქ.	საშ. სქ.	მამრ. სქ.	მდედრ. სქ.	საშუალო სქ.
	μέγας დიდი μεγαλο-, მეγα-	μεγάλη ფ. μεγαλο-	μέγα μεγα-, μεγαλο-	πῶς ბევრი- πῶს-, πῶλο	πῶλη ფ. πῶλο-	საშუალო სქ. πῶს πῶს-, πῶλο-
მხოლოდითი რიცხვი						
სახ.	μέγας	μεγάλη	μέγα	πῶς	πῶλη	πῶს
ნათ.	μεγάλο	μεγάλης	μεγάλο	πῶλο	πῶλης	πῶλο
მიც.	μεγάλο	μεγάλη	μεγάλο	πῶλο	πῶλη	πῶλο
აკუზ.	μέγαν	μεγάλην	μέγα	πῶს	πῶλην	πῶს
წოდ.	μέγας, მეγά-	μεγάλη	μέγα	πῶს	πῶλη	πῶს

მრავლობითი რიცხვი						
სახ.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλοι	πῶλοι	πῶλοι	πῶλοι
ნათ.	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων	πῶλων	πῶλων	πῶλων
მიც.	μεγάλοις	μεγάλοις	μεγάλοις	πῶλοις	πῶλοις	πῶλοις
აკუზ.	μεγάλους	μεγάλους	μεγάλους	πῶλους	πῶλους	πῶλους
წოდ.	μεγάλοι	μεγάλοι	μεγάλους	πῶλοι	πῶλοι	πῶλοι

ს. წ. ა. ნ. მიც.	მეგრ.-ე მეგრ. იოი	მეგრ.-ა მეგრ.-აიი	მეგრ.-ე მეგრ.-იოი	არ აქვს, რადგან <i>πολύς</i> ნიშნავს „მრავალს“.
---------------------	----------------------	----------------------	----------------------	---

§ 42. ზედსართავი სახელების ხარისხები. ბერძნულ ზედსართავ სახელს აქვს სამი ხარისხი: დაწყებითი (*gradus positivus*), შედარებითი (*gradus comparativus*) და აღმატებითი (*gradus superlativus*). არის ხარისხების წარმოების რამდენიმე წესი:

1. პირველი წესი: შედარებითი ხარისხის საწარმოებლად ზედსართავი სახელის ფუძეს ემატება -*τερος* მამრ. სქესისათვის, -*τέρα* მდედრობითი და -*τερον* საშუალო სქესისათვის. აღმატებითი ხარისხის წარმოებისათვის ზედსართავი სახელის ფუძეს ემატება -*τατος* მამრ. სქესისათვის, -*τήη* მდედრობითი და -*τατον* საშუალო სქესისათვის. ამ დაბოლოებების მიმატების დროს ფუძისეული -*ο* გადადის -*ω*-ში, თუ *ο*-ს წინ მდებარე მარცვალი მოკლეა; თუ გრძელია, *ο* უცვლელად რჩება. ხარისხების წარმოების პირველი წესი ეხება მეტ ნაწილს ზედსართავი სახელებისას.

2. მეორე წესი: შედარებითი ხარისხის წარმოებისათვის ზედსართავი სახელის ფუძეს ემატება -*αιω* მამრობითი და მდედრობითი სქესისათვის და -*ιον* საშუალო სქესისათვის. აღმატებითი ხარისხის წარმოებისათვის ემატება -*ιστος* მამრობითი სქესისათვის, -*ιστη* მდედრობითი და -*ιστον* საშუალო სქესისათვის. ამ დაბოლოებების დაწყებითი ბგერა -*ι* ახდენს ხოლმე სხვადასხვა ფონეტიკურ ცვლილებებს ზედსართავ სახელის ძირთან შეერთების დროს; მაგალ., *μέγας* დიდი, შედარებითი ხარისხია *μεγ-ίαιω* = *μεῖζων* უფრო დიდი. რიცხვი ამ ჯგუფის ზედსართავი სახელებისა მცირეა.

3. მესამე წესი: თუ დაწყებით ხარისხში ზედსართავ სახელს აქვს დაბოლოება -*ων* მამრ. და მდედრ. სქესში და -*ον* საშუალო სქესში, ასეთი ზედსართავი სახელები შედარებითი ხარისხის წარმოებისათვის ფუძეს უმატებენ შემდეგ დაბოლოებებს: -*έστερος* (მამრ.), -*εστέρα* (მდედრ.) და -*έστερον* (საშ.); აღმატებითი ხარისხის წარმოებისათვის ფუძეს უმატებენ დაბოლოებებს: -*έτατος* (მამრ.), -*ετατή* (მდედრ.), და -*έτατον* (საშ.).

4. მეოთხე წესი. არსებობს ხარისხების თავისებური წარმოება, ამას უწოდებენ აგრეთვე უწყეს წარმოებას. აქ ზედსართავი სახელი იცვლის ფუძეს ხარისხის მიხედვით.

პირველი წესი

შედარებით ხარისხში ზედსართავი სახელების ფუძეს ემატება -*τερος* (მამრ.), -*τέρα* (მდედრ.) და -*τερον* (საშ.). აღმატებითი ხარისხის საწარმოებლად -*τατος* (მამრ.), -*τήη* (მდედრ.), -*τατον* (საშ.).

დაწყებ. ხარისხი

შედარებ. ხარისხი

აღმატებ. ხარ.

<i>χιονο-ος</i> <i>χιονο-η</i> <i>χιονο-ον</i>	<i>αλφειο</i> 	<i>χισφο-τερος</i> <i>χισφο-τέρα</i> <i>χισφο-τερον</i>	<i>უფრო</i> <i>აღვილი</i>	<i>χισφο-τατος</i> <i>χισφο-τατή</i> <i>χισφο-τατον</i>	<i>ყველაზე</i> <i>უფრო</i> <i>აღვილი</i>
---	-----------------------------	--	---	--	---

აქ ფუძისეული -ო- არ გადადის -ა-ში, რადგან წინა მარცვალ ჯიშ—გრძელია. შენიშვნა 1. შედარებითა და აღმატებით ხარისხში ზედსართავი სახელები იბრუნ-
ვიან პირველი კანკლდობით მდებარეობით სქესში, მეორე კანკლდობით მამრობითსა და საშუ-
ალო სქესში.

შენიშვნა 2. ტაბულაში მოცემულია ფუძის ბოლოდან მეორე მარცვლის სიგრძე-
სიმოკლე. რომ ვიცოდეთ, ხარისხების წარმოების დროს გაგრძელდება ფუძისეული ი, თუ არა.
მარცვლების სიგრძე ორნაირია: წარმომაველობის და მდებარეობის მი-
ხედვით. წარმომაველობით გრძელია ის მარცვალი. რომელსაც გრძელი ხმოვანი
აქვს (ა, ე, ა, ი, უ და რომელიმე დიფთონგი). მდებარეობით გრძელია ისეთი
მარცვალი, სადაც ხმოვანს მოსდევს ორი ან ორმაგი თანხმოვანი ჯ, ჭ, ჭ;
მაგ., ჭვ-მიწ-იც (სახელოვანი), აქ ბოლოდან მეორე მარცვალი -მიწ- გრძელია,
იმიტომ რომ ხმოვან ი-ს მოსდევს ჯ. ამიტომ ფუძის ბოლოს მდებარე ი (ფუძე
წმინდი-) ხარისხების წარმოების დროს არ გადავა ა-ში; სამაგიეროდ, სიტყვებ-
ში თიფც (ბრძენი) და რქმაც (პატისაკემი), სადაც ფუძეებია თიფი- და რქმი-
ფუძისეული ი გადავა ა-ში, რადგან ი-ს წინა მარცვალი მოკლეა: პირველ
სიტყვაში ეს არის თი-, მეორეში რქ-, რაც აღნიშნულია ტაბულაში მარცვლე-
ბის სვეტში.

§ 43. ხარისხების წარმოების შესამე წესი. შესამე კანკლდობის ზედსარ-
თავ სახელებს, რომლებიც მამრობითსა და მდებარეობით სქესში ბოლოვდებიან
-აჲ-ზე, ხოლო საშუალოში -იჲ-ზე, შედარებით ხარისხში აქვთ დაბოლოება
-ჭაჲცოც (მამრ. სქესში), -ეაჲცა (მდებარეობითში) და -ჭაჲციჲ (საშ.) აღმატე-
ტებით ხარისხში -ჭაჲჯაჲ, -ეაჲჯაჲ, -ჭაჲჯიჲ (ბრუნებისათვის იხ. ზემოთ შენ. 1).

§ 44. ხარისხების წარმოების მეორე წესი. შედარებით ხარისხში ზედ-
სართავი სახელის ფუძეს ემატება—აჲ მამრ. და მდებრ. სქესში,—იჲ საშუალო
სქესში, აღმატებით ხარისხში კი—აჲცოც (მამრ.),—აჲცაჲ (მდებრ.),—აჲციჲ (საშ.),
შედარებითი ხარისხი იბრუნვის შესამე კანკლდობით.

დაწყებითი ხარ.	მნიშვ.	ძირი	შედარე- ბითი ხარ.	მნიშვნელ.	აღმატებითი ხარ.	მნიშვ.
1. მამ. აღსაქრც	სამარ- ცხინო	აღსაქ	აღსაქ-აჲ	უფრო	აღსაქ-აჲცოც	უფრო სამარ- ცხინო
მდებ. აღსაქრც			აღსაქ-აჲ	სამარ- ცხინო	აღსაქ-აჲცაჲ	
საშ. აღსაქრც			აღსაქ-იჲ	უფრო	აღსაქ-აჲციჲ	
2. მამ. ჭაჲცრც	მტრული	ჭაჲ-	ჭაჲ-აჲ	მტრული	ჭაჲ-აჲცოც	და ა. შ.
მდებ. ჭაჲცრც			ჭაჲ-აჲ	უფრო	ჭაჲ-აჲცაჲ	
საშ. ჭაჲცრც			ჭაჲ-იჲ	მტრული	ჭაჲ-აჲციჲ	
3. მამ. რბნც	ტაბილი	რბ-	რბ-აჲ	უფრო	რბ-აჲცოც	
მდებ. რბნც			რბ-აჲ	ტაბილი	რბ-აჲცაჲ	
საშ. რბნც			რბ-იჲ		რბ-აჲციჲ	
4. მამ. რაჲჯც	სწრაფი	რაჲ-	რაჲ-აჲ	უფრო	რაჲ-აჲცოც	
მდებ. რაჲჯც			რაჲ-აჲ	სწრაფი	რაჲ-აჲცაჲ	
საშ. რაჲჯც			რაჲ-იჲ		რაჲ-აჲციჲ	

	დაწესებითი ხარისხი	პართული მნიშვნელ.	ფუძე	ფუძის ბოლო- დან მეორე მარცხენა	შედარებითი ხარისხი	პართული მნიშვნელ.	ალბატონით ხარისხი	პართული მნიშვნელობა
1	ნადა-ის მამ. ნადა-ა მღელ. ნადა-იხ საშ.	სამართ- ლოანი	ნადა-ი	-ა გრძელია	ნადა-ი-ერის ნადა-ი-ერა ნადა-ი-ერო	უფრო სამართ- ლოანი	ნადა-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო სა- მართლოანი
2	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	სახელო- ვანი	ნადა-ი-ი	-ი-ი გრძელია	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო სახელო- ვანი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო სა- ხელოვანი
3	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	ბრძენი	ნადა-ი-ი	-ი-ი მოკლეა	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო ბრძენი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო ბრ- ძენი
4	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	პატივ- საღმისი	ნადა-ი-ი	-ი-ი მოკლეა	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო პატივ- საღმისი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო პა- ტივსაღმისი
5	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	ტკბილი	ნადა-ი-ი	-ი-ი მოკლეა	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო ტკბილი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო ტკ- ბილი
6	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	შეი	ნადა-ი-ი	-ი-ი მოკლეა	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო შეი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო შე- ი
7	ნადა-ი-ის ნადა-ი-ის ნადა-ი-ი	ნათელი	ნადა-ი-ი	-ი-ი მოკლეა	ნადა-ი-ი-ერის ნადა-ი-ი-ერა ნადა-ი-ი-ერო	უფრო ნათელი	ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი ნადა-ი-ი-ნადა-ი	ყველაზე უფრო ნა- თელი

აქ მოყვანილია I წესით ხარისხების წარმოების ყველა შესაძლებელი შემთხვევა.

ბარისებრის წარმოების შესახებ წესი

დაწესებითი ბ.	მნიშვნ.	ფუძე	შედარებითი ხარ.	მნიშვნ.	აღმეტებითი ხარ.	მნიშვნ.
1. ენბაქაყ ენბაქაყ ენბაქაყ	ბედნი- ერი	ენბაქაყ-	ენბაქაყ-ენ-ტეროჯ ენბაქაყ-ენ რქა ენბაქაყ-ენ-ტეროყ	უფრო ბედნიერი	ენბაქაყ-ენ-რქაჯ ენბაქაყ-ენ-რქა ენბაქაყ-ენ-რქაყ	ყველაზე უფრო ბედნიერი
2. საფრყ საფრყ საფრყ	ჰეიანი	საფრყ-	საფრყ-ენტეროჯ საფრყ-ენრქა საფრყ-ენტეროყ	უფრო ჰეიანი	საფრყ-ენრქაჯ საფრყ-ენრქა საფრყ-ენრქაყ	ყველაზე უფრო ჰეიანი
3. ენყაყ ენყაყ ენყაყ	კეთილ- მიდრეკი- ლი, მწყა- ლობელი	ენყაყ-	ენყაყ-ენტეროჯ ენყაყ-ენრქა ენყაყ-ენტეროყ	უფრო მწყალობ- ელი	ენყაყ-ენრქაჯ ენყაყ-ენრქა ენყაყ-ენრქაყ	ყველაზე უფრო მწყალობ- ელი
4. ჯაყაყ ჯაყაყაყ ჯაყაყ	საშხა- რული, სასი- მონი	ჯაყაყაყ-	ჯაყაყ-ენტეროჯ ჯაყაყ-ენრქა ჯაყაყ-ენტეროყ	უფრო საშხა- მონი	ჯაყაყ-ენრქაჯ ჯაყაყ-ენრქა ჯაყაყ-ენრქაყ	ყველაზე უფრო სასი- მონი

§ 45. ზედხართავი სახელების ხარისხების არაწესიერი წარმოება. თუ რას ეწოდება არაწესიერი წარმოება ხარისხებისა, ამაზე უკვე ზევით ვთქვით: ხარისხების წარმოების დროს ზოგიერთი ზედხართავი სახელები ფუძეს იცვლიან. ასეთი მოვლენა ქართულ ენაშიც გვაქვს: „კარგისაგან არ ითქმის უ-კარგ-ესი, არამედ უ-კეთ-ეს-ი. ეს ფორმა წარმომდგარია კეთილისაგან, რომელსაც დაწყებით ფორმაში კარგი შეენაცვლა“¹. მსგავსი მოვლენა რუსულ ენაშიც არის, დაწყებითი ხარისხია *хороший*, შედარებით — *лучший* და აღმატებითი *самый*.

დაწყებითი ხარ.	ქართ. მნიშვ.	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	ქართ. მნიშვნელ.	აღმატებითი ხარ.	ქართ. მნიშვ.
1. მამ. <i>ბყამის</i> მდედ. <i>ბყამი</i> საშ. <i>ბყამის</i>	კარგი	<i>ბყამ-</i>	—	—	—	—
		<i>ბყემ-</i>	<i>ბყემ-ან</i> <i>ბყემ-ან</i> <i>ბყემ-ონ</i>	{ უფრო კარგი უკეთესი		
		<i>ბრ-</i>			<i>ბრ-ისთვ</i> <i>ბრ-ისთე</i> <i>ბრ-ისთონ</i>	{ ყვე- ლაზე უკე- თესი
		<i>ბელტ-</i>	<i>ბელტ-ან</i> <i>ბელტ-ან</i> <i>ბელტ-იონ</i>	{ უკეთესი	<i>ბელტ-ისთვ</i> <i>ბელტ-ისთე</i> <i>ბელტ-ისთონ</i>	{ საუ- კეთესო
		<i>ხრატ-</i>	<i>ხრეტ-ან</i>	უკეთესი	<i>ხრატ-ისთვ</i>	
		<i>ხრეტ-</i>	<i>ხრეტ-ან</i> <i>ხრეტ-ონ</i>	{ (უფრო ძლიერი)	<i>ხრატ-ისთე</i> <i>ხრატ-ისთვ</i>	{ უკე- თესი
			<i>ლპ-ან</i>	{ უკეთესი	<i>ლპ-ისთვ</i>	{ უკე- თესი
		<i>ლპ-</i>	<i>ლპ-ან</i> <i>ლპ-ონ</i>	{ (უფრო სასარ- გებლო)	<i>ლპ-ისთე</i> <i>ლპ-ისთონ</i>	{ ყველა- ზე უფ- რო სა- სარგებ.

შენიშვნა. ხარისხებში მოცემული სხვადასხვა სიტყვა აღნიშნავს ერთისა და იმავე სიტყვის, სიკარგის, სხვადასხვა მხარეს, მაგალ., ა) შედარებითი ხარისხი *ძამესათ*, -თა, და აღმატებითი *ძრისთვ*, -თ, -თ ნიშნავენ უკეთესობას სიყოფილის, გულადობის მიხედვით, და აქ

¹ აკად. ა. შანიძე, ქართ. ენის გრამატიკა საშ. სკ., 1939 წ., გვ. 58.

„უკეთესი“ ნიშნავს უფრო გულადი, ყველაზე უფრო გულადი, ბ) შედარებითი ხარისხი *მეტ-
 400*, -*100* და აღმატებითი *მეტ-100*, -*100* ნიშნავენ უკეთესობას ზნეობრივი თვალსაზრისით.
 და შეიძლება ვთარგმნოთ: უფრო ზნეუკეთილი, უფრო პატიოსანი, ყველაზე უფრო ზნეუკეთილი.
 ყველაზე უფრო პატიოსანი, კარგი. გ) შედარებითი ხარისხი *ადამ-100*, -*100* (ანუ *ადამ-100*, -*100*)
 და აღმატებითი საბ. *ადამ-100*, -*100* ნიშნავენ უკეთესობას სიძლიერის თვალსაზრისით, და
 შეიძლება გადაითარგმნოს უფრო ძლიერი, ყველაზე უფრო ძლიერი, შემძლე. დ.) შედარებითი
 ხარისხი *ადამ-100*, *ადამ-100* და აღმატებითი *ადამ-100*, -*100* (რომლებიც ნაკლებად იხმარება) აღ-
 ნიშნავენ სიკარგეს სარგებლიანობის მხრივ, ამიტომ შეიძლება ვთარგმნოთ: უფრო გამოსადეგი,
 ხელსაყრელი, სასარგებლო, ყველაზე უფრო გამოსადეგი, ყველაზე უფრო სასარგებლო.

დაწყებითი ხარისხი	ჭარბ. მნიშვნ.	უფრ.	შედარებითი ხარისხი	მნიშვნელ.	აღმატებითი ხარისხი	მნიშვნელ.
2. მამ. <i>ααα</i> მდედ. <i>ααα</i> საშ. <i>ααα</i>	ცუდი	<i>ααα</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>
3. მამ. <i>ααα</i> მდედ. <i>ααα</i> საშ. <i>ααα</i>	დიდი	<i>ααα</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>
4. <i>ααα</i> <i>ααα</i> <i>ααα</i>	პატარა	<i>ααα</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>	<i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i> <i>ααα-100</i>

დაწვებითი ხარისხი	ქართ. მნიშვნ.	ფუძე	შედარებითი ხარისხი	მნიშვნელ.	აღმატებითი ხარისხი	მნიშვნელ.
5. ὀλίγος ὀλίγη ὀλίγον	მცირე- რიცხო- ვანი	ὀλίγο-	μεί-ων μεί-ων μεί-ον ἐλάττω-ων ἐλάττω-ων ἐλάττω-ον	უფრო პატარა, ნაკლები რიცხოვ- რივად უფრო უმნიშვნე- ლო	ὀλίγ-ιστος ὀλίγ-ιστη ὀλίγ-ιστον ἐλάχ-ιστος ἐλάχ-ιστη ἐλάχ-ιστον	რიცხვით ყველაზე უფრო მცირე რიცხოვ- რივად ყველაზე უფრო უმნიშვნე- ლო
6. πολὺς πολὴ πολύ	მრავალი	πολύ-	πλεί-ων πλεί-ων πλεί-ον	უმრავ- ლესი	πλείστος πλείστη πλείστον	ყველაზე უფრო მრავალი
7. ῥᾶδιος ῥᾶδιᾱ ῥᾶδιον	ადვილი	ῥᾶ-	ῥᾶ-ων ῥᾶ-ων ῥᾶ-ον	უფრო ადვილი	ῥᾶ-στος ῥᾶ-στη ῥᾶ-στον	ყველაზე უფრო ადვილი
8. χαλδς, -ή, -όν	ლამაზი	χαλλ-	χάλλ-ων, -ον	უფრო ლამაზი	χάλλ-ιστος, -η, -ον	ყველაზე უფრო ლამაზი

§ 46. ზედსართავი სახელისაგან ნაწარმოები ზმნისართი. ზედსართავი სახელისაგან შეიძლება მივიღოთ ზმნისართი შემდეგი წესით: უნდა ავიღოთ ზედსართავი სახელის (მამრობითი სქესის) მრავლობითი რიცხვის ნათესაობითი ბრუნვა და ბოლო ასო-ს შევცვალოთ *ς*-ით.

ზმნისართს აწარმოებენ აგრეთვე ზედსართავის შედარებითი და აღმატებითი ხარისხები. შედარებითი ხარისხის ზმნისართი გვექნება, თუ ავიღებთ ზედსართავი სახელის შედარებითი ხარისხის საშუალო სქესის მხოლოდობით რიცხვის აკუზატივს; ხოლო თუ ავიღებთ ზედსართავი სახელის აღმატებითი

ხარისხის საშუალო სქესის აკუზატივს მრავლობითი რიცხვში, მივიღებთ აღმატებითი ხარისხის ზმნისართს.

ზედსართავი სახელი	მნიშვნელობა	ნათეს. ბრ. მრავ. რიცხ.	ზმნისართი	მნიშვნელობა
σοφός	ჰკვიანი	σοφ-ων	σοφῶς	ჰკვიანად
δυνατός	სამართლიანი	δυνατ-ων	δυνατῶς	სამართლიანად
ἀπλός	მარტივი	ἀπλ-ων	ἀπλῶς	მარტივად
πᾶς	მთელი, ყველა	πᾶν-ων	πᾶν-ως	მთლიანად
χαρίεις	მშვენიერი	χαρίεν-ων	χαρίεντως	მშვენიერად
συμφερόν	სასარგებლო	συμφερόν-ων	συμφερόν-ως	სასარგებლოდ
εἰχῶς	შესაფერი	εἰχῶτ-ων	εἰχῶτως	შესაფერისად
σάφης	ნათელი	σάφ-ων	σάφῶς	ნათლად
σώφρων	კეთილგონიერი	σώφρον-ων	σώφρονως	კეთილგონიერად
μέγας	დიდი	μεγᾶλ-ων	μεγᾶλως	დიდად, დიდებულად, ჩინებულ.

დაწყებ. სარ.	მნიშვნელობა	შედარ. ხარ.	მნიშვნელ.	აღმატებ. ხარ.	მნიშვნელობა
σοφῶς	ჰკვიანად	σοφώτερον	უფრო ჰკვიანად	σοφάτα	ყველაზე უფრო ჰკვიანად
χαρίεντως	სასიამოვნოდ	χαρίεστερον	უფრო სასიამოვნოდ	χαρίεστα	ყველაზე უფრო სასიამოვნოდ
αἰσχροῦς	სამარცხვინოდ	αἰσχιον	უფრო სამარცხვინოდ	αἰσχίστε	ძალიან სამარცხვინ.
μεγᾶλως	ლამაზად	μεγᾶλσιον	უფრო ლამაზად	μεγᾶλστέ	ძალიან ლამაზად
ἐν	კარგად	ἄμεινον	უკეთესად	ἄριστ	ყველაზე უკეთესად

რიცხვითი სახელი (Numeralia)

§ 47. განვიხილოთ რაოდენობითი და რიგითი რიცხვითი სახელი. რაოდენობითია ისეთი სახელი, რომელიც აღნიშნავს საგნის რაოდენობას და გვიპასუხებს კითხვაზე რამდენი? მაგალ.: ერთი, ათი, ორმოცდაათი, ასი და სხვა.

რიგითი პქვია ისეთ სახელს, რომელიც აღნიშნავს საგნების რიგს; იგი მოგვიგებს კითხვაზე მერამდენე? მაგ.: მეორე, მესამე, ოცდამეხუთე, და სხვა. ციფრები ძველ ბერძნებს არა პქონდათ, სამაგიეროდ ხმარობდნენ ასოებს¹ ნიშნებით: 1 — 1000-მდე რიცხვის აღსანიშნავი ხაზი (') ასოებს პქონდათ მარჯვნივ ზემოთ, ათასიდან — მარცხნივ ქვემოთ, 90 აღინიშნება Ϟ' (ეს არის ძველი კოპას ნიშანი); 900 აღინიშნება =) და ეწოდება „სამპი“.

რიცხვ.	ბერძნ. აღნიშვნა	რადენობითი რიც. სახ.	რიგითი რიცხვითი სახელი
1	α'	εἷς (მამრ.), μίς (მდ.), ἓν (საშ.) ერთ	(δ) πρῶτος, -η, -ον პირველი
2	β'	δύο ორი	δεύτερος, -α, -ον მეორე
3	γ'	τρεῖς (მამრ. მდელდ.), τρία (საშ.) სამი	τρίτος, -η, -ον მესამე
4	δ'	τέτταρες (მამრ. მდელდ.), τέταρα (საშ.) ოთხი	τέταρτος, -η, -ον მეოთხე
5	ε'	πέντε ხუთი	πέμπτος, -η, -ον
6	ς'	ἕξ ექვსი	ἕκτος
7	ζ' (ძეცა)	ἑπτὰ შვიდი	ἑβδόμος
8	η'	ὀκτώ ოცე	ὀγδοός
9	θ'	ἐννέα ცხრა	ἐνατός
10	ι'	δέκα ათი	δέκατος " " "
11	ια'	ξίδεκα	ἐνδέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος " "
13	ιγ'	τρεῖς (τρία) καὶ δέκα ἢ τρισακίδεκα	τρίτος καὶ δέκατος ἢ τρισακιδέκατος
14	ιδ'	τετταρακκίδεκα	τέταρτος καὶ δέκατος ἢ τετταρακκιδέκατος
15	ιε'	πεντεκκίδεκα	πεντεκακιδέκατος, πέμπτος καὶ δέκατος
16	ις'	ἑξακκίδεκα	და ასე შემდეგ, ორნაირი გამოთქმა ექნება თითო რიცხვს.
17	ιζ'	ἑπτακκίδεκα	
18	ιη'	ὀκτωκκίδεκα	
19	ιθ'	ἐννεακκίδεκα	ἐνατός καὶ δέκατος
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός, -ή, -όν.

¹ ასევე ძველ ქართულში: ა=1; ბ=2; გ=3 და ასე შემდეგ.

რიცხვ.	ბერძნ. ალბნ.	ბაოლენობითი რიცხვ. საბ.	რიგითი რიცხვითი სახელი
30	λ'	τριάκοντα	τριακοστός, -ή, -όν
40	μ'	τετταράκοντα	τετταρακοστός, -ή, -όν
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός
60	ξ'	εξήκοντα	εξηκοστός
70	ο'	εβδομήκοντα	εβδομηκοστός
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός
90	ρ'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός " "
100	ρ'	ἐκατόν	ἐκατοστός, -ή, -όν
200	σ'	διακόσιοι, -αι, -α	διακοσιοστός
300	τ'	τριακόσιοι, -αι, -α	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσιοι, -αι, -α	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσιοι, -αι, -α	πεντακοσιοστός
600	χ'	ἑξακόσιοι	ἑξακοσιοστός
700	ψ'	ἑπτακόσιοι	ἑπτακοσιοστός
800	ω'	ὀκτακόσιοι	ὀκτακοσιοστός
900	=)'	ἐνακόσιοι	ἐνακοσιοστός
1000	,α	χίλιοι, χίλιαι, χίλια	χιλιοστός, χιλιοστή, χιλιοστόν
2000	,β	δισχίλιοι, -αι, -α	δισχιλιοστός, -ή, -όν
3000	,γ	τρισχίλιοι, -αι, -α	τριχιλιοστός, -ή, -όν
4000	,δ	τετρακισχίλιοι "	τετρακισχιλιοστός, -ή, -όν
5000	,ε	πεντακισχίλιοι "	πεντακισχιλιοστός
6000	,ς	ἑξακισχίλιοι	ἑξακισχιλιοστός
7000	,ζ	ἑπτακισχίλιοι "	ἑπτακισχιλιοστός
8000	,η	ὀκτακισχίλιοι	ὀκτακισχιλιοστός
9000	,θ	ἐνακισχίλιοι	ἐνακισχιλιοστός
10.000	,ι	μύριοι, μύριαι, μύρια αὐτὴ ἢ μυριάς, -άδης	μυριοστός, μυριοστή, μυρι- οστόν.
20.000	,κ	δισμύριοι, -αι, -α αὐτὴ δύο μυριάδες	δισμυριοστός, -ή, -όν

	მხოლოდ. რიცხვი			ორობითი რიცხვ.	მრავლობითი რიცხვი
	მამრ. III კანკ.	მდედრ. I კანკ.	საშ. III კანკ.	მამრ. მდედ. საშ.	მამრ. მდედ. საშ. III კანკლედ.
სახელ.	ეღ	მღ	წვ	ბნო	რენ
ნათ.	ღვ-ბ	მღ-ბ	წვ-ბ	ბნ-ბ	რენ-ბ
მიცემ.	ღვ-ლ	მღ-მ	წვ-ლ	ბნ-ბ	რენ-ლ(ვ)
აკუზ.	ღვ-ა	მღ-ა	წვ-ა	ბნ-ბ	რენ-ა
	ნამრ.			მდედ.	საშ.
სახელ.	ტეტარა (ანუ ტეტარა)			ტეტარა	ტეტარა
ნათეს.				ტეტარა (ყველა სქესისათვის)	
მიცემ.				ტეტარა	
აკუზ.				ტეტარა	ტეტარა

შენი შენი. მსგავსად. ეღ-ისა იბრუნება ბბბ, ბბბ, ბბბ არცერთი და მუბ, მუბ არავითარი.

§ 45. ჯერობითი რიცხვითი სახელი. ჯერობითი რიცხვითი სახელი იხმარება როგორც ზმნისათვის და უბასუებს კითხვაზე რამდენჯერ? გამოითქმის ასე: ბბბ — ერთხელ, ერთჯერ, ბბ — ორჯერ, რენ — სამჯერ; შემდეგი რიცხვების მისაღებად რამდენობითი რიცხვითი სახელების ფუძეს ვუმატებთ ნაწილას -ბ (ჯერ), რის წინაც რიცხვითი სახელის ხმოვანი ამოვარდება: ბბბ-ბ ოთხჯერ, ბბბ-ბ ხუთჯერ (ბბბ + ბ, ე ამოვარდა)... ბბბ-ბ ოცჯერ და ასე შემდეგ.

შენი შენი. გამრავლებაში ბერძნები ხმარობდნენ ჯერობითსა და რამდენობით რიცხვებს. მაგ. $2 \times 5 = 10$; ბბ ბენ ბბბ ბბბ ბბბ, ორჯერ ხუთი არის ათი.

§ 49. რიცხვითი სახელი გვევლინება არსებითი სახელის ფორმად.

ბ მბბ, ნათ. ბრუნ. რენ მბბბ, მონადა, ერთეული
 ბ ბბბ რენ ბბბბ ორეული
 ბ რენ რენბ საშეული
 ბ ბბბ რენ ბბბბ ოთხეული, (აქედან ოთხად დაკეცილი ჭალაღი — ტეტრადი)

ბ ბბბ რენ ბბბბ ღეკადა, ათეული

ბ მბბ რენ მბბბ მირიადი, ათიათასეული.

შენი შენა. ნაწილად აღინიშნება სიტყვების ეს მხრები. ან ა მოძრა-ს (ნაწილი) სა-
შუალებით. მნიშვნელის და მრიცხვლის წინ იხმარება ნაწილადი. მაგალ., $\frac{2}{5}$ აღინიშნება ასე
ადრ ოქრე ალ ბის მოძრა — ორი მეხუთედი.

ნაცვალსახელი (Pronomen)

§ 50. როგორც ვიცით, ნაცვალსახელი ჰქვია ისეთ სიტყვას, რომელიც სახელების ნაცვალად იხმარება, მათ მაგიერობას ეწევა.

ნაცვალსახელი შეიძლება იყოს;

1. პირთა: ზვს მე, თს შენ, ჟმეზ ზვენ, სმეზ თქვენ..
2. უკუქცევითი, სახელობითი ბრუნვა არ აქვს, ნათეს. ჰმასთნ, ჟს და ასე შემდეგ (ითარგმნება — ზემი თავის...).
3. კუთვნილებითი: ჰმბს, ჰმჟ, ჰმბნ ზემი, ბბს, თჟ, ბბნ შენი, ჟმბ-
ტერბს, -ტბრ, -ტბრნ ზენი, სმბტერბს, -ტბრ, -ტბრნ თქენი.
4. ზვენებითი: ბბს, ჟბს, ბბს — ეს, შემდეგი, ბბს, აბს, ბბს —
ეს (რაზედაც ახლა ითქვამს); ჰმბბს, ჰმბბჟ, ჰმბბნ (უზენებს შორეულ საგანს)..
5. კითხვითი: ბს, ბს, ვინ? რა? რომელი?
6. განუსაზღვრელობითი: ბს, ბს ვინმე, რამე..
7. მიმართებითი: ბს, ჟ, ბ, რომელიც, ვინც; ბბს, ჟბს; ბბს (იწე-
რება აგრეთვე ბ ბს) ყოველი, ვინც კი.
8. ურთიერთობითი. მხოლოდით რიცხვში არ იხმარება. მრავლო-
ბითი რიცხვის სახელობითი ბრუნვა არ აქვს; ნათეს. ბრუნვა ბბსჟს ერთი-
მეორის, ერთმანეთის, მიცემ. ბბსჟს, აკუბ. ბბსჟს ურთიერთ..
9. განუსაზღვრელ — თანაბარდობითი: ბბს (ვინც არ უნდა იყოს)
ბბბს, -ბ, -ბ რანაირიც არ უნდა იყოს და სხვა.

§ 51. პირთა ნაცვალსახელები შემდეგნაირად იბრუნება:

მ ბ ო ლ ო ბ ი თ ი რ.			
	I პირველი პირი	II პირი	III პირი
სახელ.	ზვს მე	თს შენ	არაა
ნათეს.	ზმბს, ან მბს	თბს	(ბბს) მისი.
მიცემ.	ზმბს, ან მბს		ბბს მას
აკუბ.	ზმბს, ან მბს	ბბს	(ზ).
მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ.			
სახელ.	ჟმბზ ზვენ	სმბზ თქვენ	ფმბზ
ნათეს.	ჟმბზ	სმბზ	ფმბზ
მიცემ.	ჟმბზ	სმბზ	ფმბზ(ვ)
აკუბ.	ჟმბზ	სმბზ	ფმბზ

ო რ ბ ი თ ი			
სახ. აკ.	ვან ჩენ ორნი	ძფან თქვენ ორნი	
ნათ. მ.	ვან	ძფან	

შენი შენა 1. ფორმები: მის, მის, მის, მის, მის, მის არიან ენკლიტიკები (ნახე § 7, 3).

შენი შენა 2. როდესაც წინადადებაში ნაცვალსახელს ექვეა მერტი ყურადღება, ის არის ახროვნების ცენტრში, მაშინ იხმარება არა ენკლიტიკური ფორმები: ჰმის, ჰმის, და ჰმის.

შენი შენა 3. ზოგჯერ ღვან-ს და თვან-ს ემატება მხოლოდით რიცხვში ენკლიტიკური ნაწილაკი ვან (ჰართ. „კი“), რომელიც ნაცვალსახელს ან აძლიერებს, ან გამაჟღერებს: ღვან-ს — მე კი; თვან-ს — შენ კი. ვან ემატება ყველა ბრუნვაში მხოლოდ. რიცხვისა.

§ 52. მესამე პირის აღმნიშვნელი ნაცვალსახელი. 51-ე პარაგრაფში კანკლედობის ტაბულაში მოყვანილი მესამე პირის ნაცვალსახელი თითქმის არ იხმარება. ჩვეულებრივ მესამე პირი აღინიშნება სხვადასხვა ჩვენებითი ნაცვალსახელით, რაზედაც შემდეგ გვექნება საუბარი, და ნაცვალსახელით აბან, აბან, აბან—თვითონ. გარდა ამ მნიშვნელობისა (თვითონ), რომელიც ამას აქვს ყველა ბრუნვაში, ამას კიდევ, ნათესაობით ბრუნვიდან დაწყებული, აქვს მნიშვნელობა III პირისა: მისი, მას. და ასე შემდეგ, რაც აქ მოყვანილი კანკლედობიდან ჩანს.

ა) აბან (მამ.), აბან (მდედ.), აბან (საშ.) თვითონ.

მ ხ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი				
სახელ.	მამრ.	მდედ.	საშუალო	
	[აბან თვითონ	აბან	აბან]	თვით.]
ნათეს.	აბან	აბან	აბან	მისი
მიცემ.	აბან	აბან	აბან	მას
აკუზ.	აბან	აბან	აბან	მას, ის

მ რ ა ვ ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი				
სახელ.	[აბან	აბან	აბან]	თვით.]
ნათეს.	აბან	აბან	აბან	მათი
მიცემ.	აბან	აბან	აბან	მათ
აკუზ.	აბან	აბან	აბან	მათ, ისინი

ო რ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი				
სახ. აკ.	აბან	აბან	აბან	მათი ორის, მათ ორს
ნათ. მიც.	აბან	აბან	აბან	

ბ) მესამე პირის მაჩვენებელი ნაცვალსახელები.

მესამე პირი ყველა ბრუნვაში აღინიშნება ნაწევარით, რომელსაც ემატება მან, და ჩვენებითი ნაცვალსახელებით.

1. ბ ძე (მამრ.) ჟ ძე (მღელრ.), რ ძე (საშ.), ის, ის კი; იბრუნვის როგორც ნაწევარი და ემატება ძე.

2. მზე, ჟმე, რმე — ეს (ჩვენებ. ნაცვალსახელი, ნახე § 55).

3. მთიც, მთჲ, მთნო — ეს (ჩვენ, ნაცვ. სახელი § 55).

4. ღაქიც, ღაქიჲ, ღაქინო — იგი, ის (ჩვენ ნაც. სახ. § 55).

5. ბ აბრე = აბრე, ჟ აბრე = აბრე, რ აბრე = აბრე იგივე.

მ ბ ლ მ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი

	მამრ.	მღელრ.	საშ.
სახელ.	ბ აბრე = აბრე	ჟ აბრე = აბრე	რ აბრე = აბრე(v)
ნათეს.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე	მთ აბრე = აბრე
მიცემ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე
აკუბ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე	მთ აბრე = აბრე

მ რ ა ვ ლ მ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი

	მამრ.	მღელრ.	საშ.
სახელ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე
ნათეს.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე
მიცემ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე
აკუბ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე	მთ აბრე = აბრე

მ რ მ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი

	მამრ.	მღელრ.	საშ.
სახ. აკ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე
ნათ. მ.	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე	მთ აბრე = აბრე

§ 63. უკუტყვევით ნაცვალსახელი. თუ ჩვენ პირის მაჩვენებელ ნაცვალსახელებს მიუმატებთ ნაცვალსახელს აბრე, აბრე, აბრე, მივიღებთ უკუტყვევით ნაცვალსახელებს. მათ არ აქვთ სახელობითი ბრუნვა. კანკელდობის დროს მხოლოდით რიცხვში შერთული ფორმები აქვთ, ე. ი. პირის მაჩვენებელი ნაცვალსახელის ფუძე შერთდება ნაცვალსახელს აბრე, აბრე, აბრე. მრავლობითში ორივე ნაცვალსახელი ცალკეა იბრუნება.

პირველი და მეორე პირის მაჩვენებელ უკუტყვევით ნაცვალსახელებს აქვთ მამრობითი და მღელრობითი სქესი; მესამე პირისას აქვს სამივე სქესი: მამრობითი, მღელრობითი და საშუალო.

მესამე პირის ნაცვალსახელებს ორი ფორმა აქვთ.

წინადადებაში უკუტყვევითი ნაცვალსახელები ეწვეიან კუთვნილებითი ნაცვალსახელების მაგვირობას და ეხებიან წინადადების ქვემდებარეს. ორობითი რიცხვი მათ არ აქვთ.

მხოლოდითი რიცხვი

	მამრ.	მდედ.	მამრ.	მდედ.
სახელ.	არ აქვს		არ აქვს	
ნათეს.	ბაჟათი	თვითონ ბაჟაჲ	თაჟათი = თაჟათი	თაჟაჲ
მიცემ.	ბაჟაჲ	ჩემი ბაჟაჲ	თაჟაჲ = თაჟაჲ	თაჟაჲ
აკუზ.	ბაჟათი	ბაჟაჲ	თაჟათი = თაჟათი	თაჟაჲ

მრავლობითი რიცხვი

	არ აქვს		არ აქვს	
სახელ.	არ აქვს		არ აქვს	
ნათეს.	ჩემი ბაჟათი თვითონ ჩემი ბაჟათი		ბაჟათი, ბაჟათი	
მიცემ.	ჩემი ბაჟათი ჩემი ბაჟათი		ბაჟათი, ბაჟათი	
აკუზ.	ჩემი ბაჟათი	ჩემი ბაჟათი	ბაჟათი, ბაჟათი	

ორი პირი

III პირი

	მხოლოდითი რიცხვი		მრავლობითი რიცხვი	
	მამრ. და საშ.	მდედრ.	მამრ. და საშ.	მდედრ.
სახელ.	არ აქვს		არ აქვს	
ნათეს.	ბაჟათი = ბაჟათი ბაჟაჲ = ბაჟაჲ		თაჟათი ბაჟათი ანუ ბაჟათი = ბაჟათი	
მიცემ.	ბაჟაჲ = ბაჟაჲ ბაჟაჲ = ბაჟაჲ		თაჟათი ბაჟათი „ ბაჟათი = ბაჟათი	
აკუზ.	ბაჟათი = ბაჟათი ბაჟაჲ = ბაჟაჲ თვითონ მისი		თაჟათი ბაჟათი „ ბაჟათი = ბაჟათი	

მდედრ. სქესი მრავ. რიცხვი ნათეს. ბ. თაჟათი ბაჟათი ანუ ბაჟათი = ბაჟათი
 მიცემ. თაჟათი ბაჟათი ანუ ბაჟათი = ბაჟათი
 აკუზ. თაჟათი ბაჟათი ანუ ბაჟათი = ბაჟათი.

§ 54. კუთვნილებითი ნაცვალსახელები. როგორც ზემოთ (§ 50) აღნიშნულია, კუთვნილებითი ნაცვალსახელები:

ბაჟა (მამრ.), ბაჲ (მდედრ.), ბაჟი (საშ.) ჩემი.

ბაჟათი (მამრ.), ბაჟათი (მდედრ.), ბაჟათი (საშ.) ჩემი.

ბაჟა (მამრ.), ბაჲ (მდედრ.), ბაჟი (საშ.) ჩემი.

ბაჟათი (მამრ.), ბაჟათი (მდედრ.), ბაჟათი (საშ.) ჩემი.

ჩამოთვლილი ნაცვალსახელები იბრუნება II კანკლელობით მამრობით და საშუალო სქესში და I კანკლელობით მდედრობით სქესში ისე, როგორც ამ კანკლელობების ზედსართავი სახელები (ნახე § 26, 27).

მესამე პირის მხოლოდითი რიცხვის კუთვნილების გამოხატველი ცალკე ნაცვალსახელი არ არის, და კუთვნილება გამოიხატება ბაჟათი-ის ნათესაობით.

ბითი ბრუნვის საშუალებით აბრუნ (მამრ. და საშ.), აბრუნ (მდღდ. სქ.) და ნიშნავს „მისი“. თუ კუთვნილება ეხება მოცემული წინადადების ქვემდებარეს, მაშინ იხმარება უკუქცევითი ნაცვალსახელი ნათესაობით ბრუნვაში: ჰაბრუნ (მამრ. და საშ.), ჰაბრუნ (მდღდრ.) თავისი, მისი. მრავლობით რიცხვში შესაძლებელია პირისათვის თუმცა არის კუთვნილების გამომხატველი ნაცვალსახელი ფაქტორი (მამრ.), ფაქტორ (მდღდრ.) და ფაქტორი (საშ.). — მათი, მარამ მაინც უფრო ხშირად იხმარება ამის მაგიერ ნათეს. ბრ. მრავლ. რიცხ. აბრუნ (ყველა სქესისათვის) — მათი. თუ ლაპარაკია მოცემული წინადადების ქვემდებარის კუთვნილებას შესახებ, იხმარება უკუქცევითი ნაცვალსახელი შესაძლებელი პირის ნათესაობით ბრუნვაში მრავლობითი რიცხვისა ჰაბრუნ (ყველა სქესისათვის) — საკუთრივ მათი.

უნდა ითქვას, რომ, საზოგადოდ, შესაძლებელია შენაცვლება ყველა კუთვნილებითი ნაცვალსახელისა, როგორც მრავლობითს, ისე მხოლოდით რიცხვში, პირის მაჩვენებელი და უკუქცევითი ნაცვალსახელების ნათესაობითი ბრუნვით. საყურადღებოა კუთვნილების გამომხატველი ნაცვალსახელების აღვლი წინადადებაში. მოვიყვანოთ მაგალითები.

1. მე ვზრდი ჩემ შვილს	პაბრუნ	ბრ	ჰაბრუნ სრ.
2. მე ვზრდი ჩემ საკუთარ შვილს	პაბრუნ	ბრ	ჰაბრუნ სრ.
3. მე ვზრდი მის შვილს	პაბრუნ	ბრ	სრ ბრ.
4. ის ზრდის ჩემ შვილს	პაბრუნ	ბრ	ჰაბრუნ სრ.
5. ის ზრდის ჩემ შვილს	პაბრუნ	ბრ	სრ მრ.
6. ის ზრდის თავის შვილს	პაბრუნ	ბრ	ჰაბრუნ სრ.

§ 56. ჩვენებითი ნაცვალსახელები. ჩვენებითი ნაცვალსახელები არიან:

- 1) ბრ (მამრ.), ბრ (მდღდრ.), ბრ (საშ.) — ეს.
- 2) ბრ (მამრ.), ბრ (მდღდრ.), ბრ (საშ.) — ეს.
- 3) ბრ (მამრ.), ბრ (მდღდრ.), ბრ (საშ.) — ის, იგი.

მხოლოდითი რიცხვი

	მამრ. სქ.		მდღდრ. სქ.		საშუალო სქ.	
სახელ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
ნათეს.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
მიცემ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
აკუბ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ

მრავლობითი რიცხვი

	ბრ		ბრ		ბრ	
სახელ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
ნათეს.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
მიცემ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ
აკუბ.	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ	ბრ

ო რ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი					
სახ. აკ.	რბმე	რბრახ	[რბმე რბრახ]	რბმე	რბრახ
ნათ. მ.	რბრმე	რბრახ	[რბრმე რბრახ:ვ]	რბრმე	რბრახ:ვ

შენიშვნა 1. ბმე, რბმე, რბრახ იბრუნება როგორც ნაწევარი, რომელსაც გვერდით მოსდევს ენკლიტიკა ბმე, ხორციელდება ენკლიტიკის წესები.

შენიშვნა 2. იბრძვ, ანუ. რბრძვ აგრეთვე იბრუნება ისე, როგორც ნაწევარი: ა) მთ ერთი და იგივე დაბოლოებები აქვთ, ბ) სადაც ნაწევარს თავში აქვს რ, იქ მასაც აქვს რ თავში. გ) სადაც ნაწევარს აქვს ძლიერი სპირიტუსი, იქ იბრძვ-საც აქვს ძლიერი სპირიტუსი (ბ, იბრძვ). იბრძვ-ი შედგება ორი მარცვლისაგან იბ-რძვ. კანკლელობის დროს ჯერ ირკვევა ბგერითი შემადგენლობა მეორე ნაწილისა ბრუნების დაბოლოებების მიხედვით, ეს უკვე არკვევს პირველი ნაწილის ბგერით შემადგენლობას შემდეგი წესით: თუ იბ-რძვ-ის მეორე ნაწილში მოხვდა ან ა, ან რ, მაშინ პირველი მარცვლი უნდა იყოს ან, დანარჩენ შემთხვევაში — მარცვლი იბ-.

შენიშვნა 3. ზანსი, ზანსი, ზანსი იბრუნება I და II კანკლელობით, როგორც ხედსართავი სახელი (§ 27).

შენიშვნა 4. განსხვავება მნიშვნელობაში ორ ნაცვალსახელს შორის მბე და იბრძვ, რომლებიც ითარგმნება სიტყვით „ეს“, იმაშია, რომ პირველი მიგვითითებს მომავალზე, მეორე ყოფილზე; მაგ., ზანსი რბმე — სიტყვა შემდეგი, და ამას მოსდევს სათქმელი. ზანსი რბრძვ, ანუ რბრძვ ზანსი — ესა სიტყვა (მიუთითებს უკვე ნათქვამზე).

შენიშვნა 5. იბრძვ-ით განმარტებული არსებითი სახელი უნდა იყოს ნაწევარიანი, მაგ., ეს ადამიანი — იბრძვ ბ მუმიანო.

§ 56. კითხვითი და განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები. კითხვითი რც ვინ? რომელი? რა? განუსაზღვრელობითი რც ვინმე, რომელიმე, რა-მე. კითხვითი ნაცვალსახელის მახვილი კანკლელობის დროს რჩება უცვლელად, ე. ი. იმავე მარცვალზე, როგორც სახელ. ბრუნებაში და ბლაგვ მახვილშიც არ გადადის.

განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელის მახვილი გადადის ბოლო მარცვალზე და არის ენკლიტიკა (§ 7, 4). იბრუნების შესამე კანკლელობით.

	კითხვითი		განუსაზღვრელობითი	
მ ბ ო ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი				
სახელ.	რც ვინ?	რც რა?	რც ვინმე	რც რამე
ნათეს.	რც-ბც ან რბმ,	რც-ბც, რბმ	რც-ბც ან რბმ	რც-ბც, რბმ
მიცემ.	რც-ი ან რბ	რც-ი, ან რბ	რც-ი ან რბ	რც-ი, ან რბ
აკუზ.	რც-ა	რც	რც-ა	რც
მ რ ა ე ლ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ე ი				
სახელ.	რც-ბც	რც-ა	რც-ბც	რც-ა ანუ ბრძა
ნათეს.	რც-ბც	რც-ბც	რც-ბც	რც-ბც
მიცემ.	რც-ბ(ც)	რც-ბ(ც)	რც-ბ(ც)	რც-ბ(ც)
აკუზ.	რც-ბც	რც-ა	რც-ბც	რც-ა ანუ ბრძა

ო რ თ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი		
სახ. აკ.	აჲ-ე	აჲ-ე
ნათ. მ.	აჲ-ო-ე	ათოჲ-ე

§ 57. შიშართეხითი ნაცვალსახელი. ბერძნულს ენაში გვაქვს ორნაირი მიმართებითი ნაცვალსახელი.

1. მც (მამრ.), ზ (მდედრ.), ვ (საშ.) ვინც, რომელიც.

2. მთც (მამრ.), ზთც (მდედრ.), მთ (საშ.) (იწერება მ, თ) ვინც არ უნდა იყოს, რაც არ უნდა იყოს.

პირველი ნაცვალსახელი იბრუნება I და II კანკლდობით; მეორე შედგება ორ სიტყვისაგან ია + თც, კანკლდობის დროს ერთიც და მეორეც იბრუნება: პირველი (ია) ზემოთ ნათქვამი წესით (მც, ზ, მ), მეორის კანკლდობა (თც) მოცემულია § 56-ში.

შენიშვნა. საშუალო სქესი ნაცვალსახელისა მთც, ზთც, მთ იწერება მ თ (ასე დაყოფილად), რომ არ ავეუროთ სიტყვასთან მთ, რაც ნიშნავს „რომ“.

	მც,	ზ,	ვ, ვინც	მთც (მამრ.),	ზთც (მდედრ.),	მ თ (საშ.)
ბრუნ.	მ ხ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი					
სახელ.	მამ.	მდედ.	საშ.	მამრ.	მდედ.	საშ.
ნათეს.	მც	ზ	ვ	მთც	ზთც	მ, თ
მიცემ.	მ	ზ	ვ	მთც, ან მთ	ზთც, ან მთ	მთც, მთ
აკუზ.	მ	ზ	ვ	მთც, ან მთ	ზთც, ან მთ	მთც, მთ
ბრუნ.	მ რ ა ე ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი					
სახელ.	მ	მ	მ	მრთც	მრთც	მრთც, მრთ
ნათეს.	მ	მ	მ	მრთც	მრთც	მრთც
მიცემ.	მ	მ	მ	მრთც(ვ)	მრთც(ვ)	მრთც(ვ)
აკუზ.	მ	მ	მ	მრთც	მრთც	მრთც, ან მრთ
ო რ თ ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი						
სახ. აკ.	მ	[მ]	მ	მრთც	[მრთც]	მრთც
ნათ. მ.	მ	[მ]	მ	მრთც	[მრთც]	მრთც

შენიშვნა 1. ისევე იბრუნება ნაცვალსახელი მთც, ზთც, მთ „რომელიც სახელდობრ“, როგორც მც, ზ, მ.

შენიშვნა 2. მთც-ის კანკლდობაში ვხედავთ არადასაშვებ მოვლენას (პირველ შთაბეჭდილების მიხედვით), რომ პროპერისპომენი იყოს ბოლოდან მესამე მარცვალზე (მაგ.

§ 58. თანაფარდობა ნაცვალსახელებს შორის. თანაფარდობა ეწოდება კავშირს, ან ისეთ დამოკიდებულებას ნაცვალსახელებს შორის, როდესაც ისინი თავისი დანიშნულებით და მნიშვნელობით ერთიმეორეს განმარტავენ. მათი კავშირი ორი მიმართულებით მიდის: ზევით და ქვევით, რაც აღნიშნულია ციფრებით 1, 2, 3, 4, 5, და მარცხნიდან მარჯვნივ, რაც აღნიშნულია რომაული რიცხვებით: I, II, III, IV, V.

ზევიდან ქვევით 1 სვეტში მოთავსებულია კითხვითი ნაცვალსახელები. მე-2-ეში — განუსაზღვრელობითი და ასე შემდეგ, როგორც სვეტებს ციფრების ქვეშ აწერია: კითხვითი, განუსაზღვრელობითი და სხვა. რიცხვების მიხედვით მარცხნიდან მარჯვნივ I რიგში არიან ის ნაცვალსახელები, რომლებიც ერთიმეორეს განმარტავენ. ეს (I) რიგი კითხვითი ნაცვალსახელით იწყება და მას მოსდევს ნაცვალსახელების სახით შესაძლებელი პასუხები. მაგალითად: ვინ მოდის? (პირველი უჯრედი I რიგისა). პასუხი: ვინმე (მეორე უჯრედი I რიგისა); მეორე პასუხი: ეს მოდის (მესამე უჯრედი I რიგისა); მესამე პასუხი: მოდის ის, ვინც გამოძახებული იყო (მეოთხე უჯრედი); მეოთხე პასუხი: მიდის ვინც არ უნდა იყოს (მეხუთე უჯრედი I რიგისა), ასევე არიან შეფარდებული ნაცვალსახელები დანარჩენი რიცხვებისა (II, III, IV, V).

შენიშვნა. ზევით მოყვანილი ტაბულა გვიჩვენებს, რომ კითხვითი ნაცვალსახელები იწყება -ი-თ (გარდა *ვინ?*) და მახვილი აქვთ ძირითად მარცვალზე; განუსაზღვრელობითი განსხვავდებიან მახვილით, რომელიც მათ აქვთ ბოლო მარცვალზე, და არიან ენკლიტიკები. მიმართებითი ნაცვალსახელი იწყება ასპირაციით (*ბ, ჟ*), განხოვადებითი კი იწყება მარცვლით *ბ.ჟ.* ის ნაცვალსახელები, რომლებსაც შუაში აქვთ -ი-, აღნიშნავენ თვისებას, ხოლო თუ შუაში აქვთ -ო-, აღნიშნავენ რაოდენობას (და სიდიდეს), მაგალ., *თიხმედი* — ასეთი (თვისებისა), *თიხმედი* — ასეთი (სიდიდისა ან სიმცირისა).

§ 59. ურთიერთობითი ნაცვალსახელი. (*pronomen reciprocum*) ამ ნაცვალსახელის საწარმოებლად არის აღებული ჩვენებითი ნაცვალსახელი *მგლის*, *მგლი*, *მგლი* (სხვა — ბევრთაშორის), რომელიც სბრუნება I კანკლედობით მდებარ. სქესში, II კანკლედობით მამრ. და საშუალო სქესში. ამის გაორკეცებით მივიღებთ ურთიერთობით ნაცვალსახელს: *მგლი + მგლი* → *მგლი + ჟის* → *მგლიჟი* — ურთიერთ. თავისთავად იგულისხმება, რომ მას არ უნდა ჰქონდეს მხოლობითი რიცხვი, ვინაიდან ეს ეწინააღმდეგება მის შინაარსს (ურთიერთ), აქვს ორობითი და მრავლობითი რიცხვი. არ აქვს სახელობითი ბრუნვა. აქვს სამი სქესი.

ბრუნვ.	მ რ ა ვ ლ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი		
	მამრ.	მდედრ.	საშ.
ნათეს.	მგლიჟი	მგლიჟი	მგლიჟი
მიცემ.	მგლიჟი	მგლიჟი	მგლიჟი
აკუზ.	მგლიჟი	მგლიჟი	მგლიჟი
	ერთიმეორის,	ურთიერთის,	ერთმანეთის
	ო რ ო ბ ი თ ი რ ი ც ხ ვ ი		
აკუზ.	მგლიჟი	[მგლიჟი	მგლიჟი
ნათ. მ.	მგლიჟი	მგლიჟი]	მგლიჟი

§ 60. ნაცვალსახელებისაგან წარმოებული ზმნისართები და კავშირები და მათი თანაფარდობა. ზმნისართები არიან: ა) ადგილის, ბ) დროის, გ) ვითარების მაჩვენებლები. ადგილის მაჩვენებელ ზმნისართებს შორის ტაბულაში გვაქვს აბჰინ — იქ, რაც წარმოიშვა ნაცვალსახელისაგან აბჰინ, და არის მისი ნათესაობითი ბრუნვა. ეს ერთი წესი არის ნაცვალსახელისაგან ზმნისართის წარმოებისა. ცოტა ქვევით ტაბულაში გვაქვს აბჰინჰ — იქიდან. აქ კი აბჰინ-ს მიერთა ადგილის გარემოების მაჩვენებელი ნაწილაკი -ჰინ (ნახ. § 39). დროის მაჩვენებელ ზმნისართებს ემატებათ ნაწილაკი -თე, მაგ., ზე — როდესაც, თბთ — მაშინ, იმ დროს. ბოლოს, ტაბულაში გვაქვს ვითარების მაჩვენებელი ზმნისართები: იშტად — ამნაირად, ჰეჰინად — იმნაირად, ჰეჰინად — სხვანაირად; ესენი წარმოებული არიან ნაცვალსახელებისაგან ისე, როგორც ზედსართავი სახელი აწარმოებს ზმნისართს (§ 46). ტაბულაში კავშირები არაა მოყვანილი, ესენი არიან: ზად მანამდე, თად რამდენიმე ხანს, პრჰ — წინათ.

ზმნისართები

	1	2	3	4	5
	კითხვითი	განუსაზღვრელობითი (უწყობითი)	ჩვენებითი	მიმართებითი გამაცალკეებელი	მიმართებითი განზოგადებითი
	ადგილის გარემოების ზმნისართები				
I	იბჰ; სად?	იბჰ სადმე	ჰინჰ, ჰინჰინ, ჰინჰინჰ, ტაბჰ აქ, ჰეჰ, აბჰინ იქ	იბჰ, იბჰინ, ჰინჰ სადაც	ჰინჰ სადაც კი
II	ჰინჰ; საიდან?	ჰინჰინ საიდანლაც	(ჰინჰინ), ჰინჰინინ, ჰინჰინინჰ ტაბჰინ აქედან, იქიდან ჰეჰინჰინ, აბჰინჰინ იქიდან	ჰინჰინ. ჰინჰინინ, ჰინჰინ, ჰინჰინინ საიდანლაც	ჰინჰინინ საიდანლაც კი
III	იბჰ; (პრჰ) სად? საით? საითკენ?	იბჰ (პრჰ) სადმე, საითკენმე, საითმე	ჰინჰინინ, ჰინჰინინჰ, ჰინჰინინჰინ, ტაბჰინინ, ჰინჰინინ იქ	იბჰ, ჰინჰინ, სადაც, საითკენლაც	ჰინჰინინ საითკენლაც კი

შენიშვნა I. § 58-ში მოცემულია ნაცვალსახელების შეფარდების ტაბულა და მისი ახსნა. ძირითადად ამ ტაბულის ახსნა იგივეა. I რიგის სავარჯიშო წინადადება ასეთი იქნება: სად ხარ? (I რიგის პირველი უჯრედი). პასუხი პირველი: სადმე (I რიგის მეორე უჯრედი). მეორე პასუხი: აქ ვარ (I რიგის მესამე უჯრედი). მესამე პასუხი: სადაც შენ ხარ (I რიგის მეოთხე უჯრედი), უკანასკნელი პასუხი: სადაც კი შეიძლება (I რიგის უკანასკნელი უჯრედი). ასეთი ვარჯიშობა შეიძლება ჩატარდეს ყველა რიგების მიხედვით (II — VII-მდე).

დროის გარემოების ზმნისართები					
IV	πότε; როდის?	ποτε როდისმე	τότε, ἐνταῦθα მაშინ იმ დროს; γυν ახლა, ამ დროს	ὅτε, ὅτε ἐπει', ἐπει- δὴ როდესა- ც, იმ დროს, როდესაც	ὅποτε როდესაც კი
V	πῶς; როგორ? (დროის რომელ დროს?)		(τῶς) τῶς ვინაშე იმ დროს, დაახლოებით იმ დროს	ῥῶς, როდესაც, რა დრო- საც	ὅπως როდესაც კი, რა დროსაც კი
ვითარების მაჩვენებელი ზმნისართები					
VI	πῶς; როგორ? რანაირად?	τῶς როგორმე, რამენაი- რად	ὥς, ὡς, (ὥς) ასე, ამნაირად; ἕως ისე, იმნაირად, ἄλλως სხვანაირად	ὥς, ὡς, ὡς როგორც, რანაირა- დაც	ὥς რანაირა- დაც კი
VII	πῶς; როგორ? საშუალებით? რა მიმართუ- ლებით? როგორ	τῶς როგორმე, რამე საშუა- ლებით	ὥς, ὡς, ὡς აქ, იქ, ამ მიმართუ- ლებით; ἕως, ὡς, ὡς მიმართულებით	ὥς, ὡς, ὡς როგორც, სადაც	ὥς გორც კი

შენიშვნა 2. ტაბულაში არაა მოთავსებული უარყოფითი ზმნისართები: οὐδέποτε — არ-
სად, οὐδέποτε — არსაიდან, οὐδέποτε — არავითარი გზით, οὐδέποτε — არსაითყენ, οὐδέποτε —
არავითარ შემთხვევაში, οὐδέποτε, οὐδέποτε — არადროს. მათი წარმოება ჩვეულებრივია.

შენიშვნა 3. არის შემთხვევები (ნ. სინტაქსი), როდესაც უარყოფით ნაწილაკად უნდა
ვიხმაროთ μη — ვერა, არა, და უარყოფითი ზმნისართები მიიღებენ ასეთ სახეს: μηδέποτε,
μηδέποτε, μηδέποτε და სხვ., იმავე მნიშვნელობით, როგორც მე-2 შენიშვნაშია მოცემული.

ზმნა (Verbum)

§ 61. ზმნა არის მოქმედების ან მდგომარეობის მაჩვენებელი სიტყვა,
რომელიც იცვლება პირის, რიცხვის, დროის, გვარისა და კილოს მიხედვით.
ზმნის ცვლილებებს ეწოდება უღვლილება — coniugatio. ბერძნულ ზმნას აქვს:

I. სამი გვარი: 1. მოქმედებითი — activum, 2. საშუალო — medium,
3. ვნებითი — passivum.

1. მოქმედებითი გვარის ფორმა გვიჩვენებს ქმედებარის მოქმედე-
ბას სხვა საგანზე, რომელსაც ჰქვია პირდაპირი დამატება; მაგ., παῖδες τὸν
υἱόν — ვზრდი შვილს; ქმედებარია „მე“, პირდაპირი დამატება „შვილს“.

2. საშუალო გვარის ფორმა გვიჩვენებს, რომ ქვემდებარე მოქმედებს თავისთვის მაგ.: *παῖδες* ἔχουσιν *σῖτον* — ჩემთვის ვზრდი, ანუ შვილს ვიზრდი; უდრის ქართული ზმნის სათავისო ქცევას.

3. ვნებითი კი მიგვითითებს, რომ ქვემდებარე თვით განიცდის ზემოქმედებას, მაგ.: *παῖδες* ἑαυτοὺς, ვიზრდები, ანუ შზრდინა.

შენიშვნა. საშუალოსა და ვნებით გვარს ყველა ფორმა, გარდა აორისტისა და მომავალი დროისა, ერთნაირი აქვთ.

II. ხუთი კილო: 1. თხრობითი — *indicativus*, 2. კავშირებითი — *coniunctivus*, 3. ნატვრითი — *optativus*, 4. ბრძანებითი — *imperativus*, 5. განუსაზღვრელი — *infinitivus*.

1. თხრობითი კილო არის ზმნის ისეთი ფორმა, რომელიც მოქმედებას წარმოგვიდგენს, როგორც სინამდვილეს, მაგალ. *παῖδες* — ზრდის.

2. კავშირებითი და ნატვრითი კილოები წარმოგვიდგენენ მოქმედებას, როგორც შესაძლებელს, სასურველს, მაგალ., *παῖδες* — ზრდიდეს.

3. ბრძანებითი კილო გვიჩვენებს, რომ მოქმედლის სურვილი ვინმეს მიერ უნდა იყოს შესრულებული: *παῖδες* — აღზარდე!

4. განუსაზღვრელი კილო ზოგ წინადადებაში ასრულებს თხრობითი კილოს როლს, მას აქვს დროისა და გვარის ფორმები, მაგ., *παῖδες* — აღზრდა (რომ ვზრდი, რომ ზრდის...).

III. ექვსი დრო: 1. აწმყო — *praesens*, 2. ნაწმყო უსრული — *imperfectum*, 3. მომავალი — *futurum*, 4. ნაწმყო სრული — *perfectum*, 5. ნაწმყო წინარეწარსული — *plusquamperfectum*, 6. აორისტი — *aoristus*.

აწმყო, მომავალი და პერფექტი იწოდებიან მთავარ დროებად, ნაწმყო უსრული, ნაწმყო წინარეწარსული და აორისტი — ისტორიულ დროებად.

შენიშვნა. აორისტი მოთავებული წარსული დროა, უდრის ქართულ ნაწმყო წვეტილს, მაგ., „დაეწერე“. პერფექტი ისეთი მოთავებული დროა, რომლის შემდეგი აწმყოში გვაქვს, მაგალ. დაეწერე (და ნაწერი წინ მიდევს).

IV. სამი რიცხვი: 1. მხოლობითი — *singularis*, 2. ორობითი — *dualis*, 3. მრავლობითი — *pluralis*.

V. სამი პირი: 1. პირელი, 2. მეორე, 3. მესამე.

შენიშვნა. ბერძნული ზმნა მხოლოდ ერთპირიანია.

VI. ზმნას აქვს სხვადასხვა გვარისა და სხვადასხვა დროის მიმღეობა.

VII. ზმნას აქვს ნაზმნარი ზედსართავი სახელები.

§ 62. ზმნის ფორმების მაჩვენებლები. გვარის მაჩვენებელი ზმნაში იგულისხმება, რაც პირისა და რიცხვის. მოქმედებით გვარს აქვს თავისი დაბოლოებები, საშუალოსა და ვნებითის — თავისი. დაბოლოებები იყოფა ორ ჯგუფად: მთავარ დროთა დაბოლოებები და ისტორიულ დროთა. გარდა ამისა დაბოლოებები არიან აღრინდელნი და შემდეგ შეცვლილნი ფონეტიკურ ნიადაგზე, თუ დაბოლოებებს წინ უძღვის შემაერთებელი ბგერები *ο* და *ε*.

ადრინდელი დაბოლოებები

მოქმედებითი გვარი		საშუალო და ვნებით გვ.	
მთავარ დროთა დაბოლოებები	ისტორიულ დროთა დაბოლოებ.	მთავარ დროთა და-ბოლოებები	ისტორიულ დროთა დაბოლოებ.
1 პირი -მ:	-ვ	-მჲ	-მჲვ
2 -ს	-ჯ	-სჲ	-სო
3 -ს	-(ტ)	-ტჲ	-ტო
1 -მეფ	-მეფ	-მეფჲ	-მეფჲ
2 -ტე	-ტე	-სმე	-სმე
3 „ -ვსი = სი(ვ)	-ვ(ტ)	-ვტჲ	-ვტო
1 -მეფ	-მეფ	მეფჲ	-მეფჲ
2 -თვ	-თვ	-სმთვ	-სმთვ
3 „ -თვ	-ტჲვ	-სმთვ	-სმჲვ

ფონეტიკურად შეცვლილი დაბოლოებები

მხ.	1 პირი $o + \mu \rightarrow \omega$	-ov	$-o + \mu \rightarrow o\mu$	$-o + \mu \rightarrow \acute{o}\mu$
	2 $e + \sigma \rightarrow e\sigma$	-ეჯ	$-e + \sigma \rightarrow e\sigma$, η	$-e + \sigma = e + \sigma \rightarrow o\sigma$
	3 $e + \tau \rightarrow e\tau$	-ე	$-e + \tau \rightarrow e\tau$	$-e + \tau \rightarrow e\tau$
მრ.	1 $o + \mu \rightarrow o\mu$	-oμ	$-o + \mu \rightarrow \acute{o}\mu$	$-o + \mu \rightarrow \acute{o}\mu$
	2 $e + \tau \rightarrow e\tau$	-ეტე	$-e + \tau \rightarrow e\tau$	$-e + \tau \rightarrow e\tau$
	3 $o + \nu \rightarrow o\nu$	-ეov	$-o + \nu \rightarrow o\nu$	$-o + \nu \rightarrow o\nu$
ორ.	1 $o + \mu \rightarrow o\mu$	-oμ	$-o + \mu \rightarrow \acute{o}\mu$	$-o + \mu \rightarrow \acute{o}\mu$
	2 $e + \tau \rightarrow e\tau$	-ეტვ	$-e + \tau \rightarrow e\tau$	$-e + \tau \rightarrow e\tau$
	3 „ $e + \tau \rightarrow e\tau$	-ეტჲ	$-e + \tau \rightarrow e\tau$	$-e + \tau \rightarrow e\tau$

შენიშვნა 1. კავშირებით კილოს აქვს მთავარ დროთა ბოლოკიდურები, ნატვრით კილოს — ისტორიულ დროთა.

შენიშვნა 2. ა) პირველი პირის დაბოლოება -ω მივიღეთ μ-ს დაკარგვით და შემადგენელი ბგერის ო-ს დაგრძელებით. ბ) მეორე პირის დაბოლოება -ეჯ მივიღეთ დაბოლოებაში -ე-ს ბგერათა ადგილის გადანაცვლებით; ც) ასევე III პირის დაბოლოება e, სადაც ბოლოს მოქცეული τ ამოვარდა ($e + \tau \rightarrow e\tau \rightarrow e$); დ) მესამე პირი მრავლობითი რიცხვისა -ov მივიღეთ -o + ν-ს თეს-საგან უ-ს ამოვარდნით და ო-ს გადასვლით ov-ში.

საშუალო და ვნებით გვარში: ა) მე-2 პირის მთავარ დროთა დაბოლოება იყო -e + σ, ხოლო σ ამოვარდა და მივიღეთ e + σ, რაც შეიცვალა

ან ε -თ, ან η -თი, ერთიკ დასაშვებია, მეორეც. ხ) ისტორიულ დროთა-
მხოლობით რიცხვის მეორე პირის დაბოლოება იყო $-\varepsilon + \sigma$, ხოლო σ ამო-
ვარდა და მივიღეთ $\varepsilon + \sigma$, ხმოვანთა შერწყმის შემდეგ მივიღეთ σ .

შენიშვნა 3. მთავარ დროებს აქვთ თავისი დაბოლოებები, ისტორიულს — თავისი.

ზოგი ბერძნული ზმნა უღვლილების დროს იღებს ძველ დაბოლოებებს, და-
მას უწოდებენ μ -ზე დაბოლოებულ ზმნას, ანუ μ - უღვლილების ზმნას. ზმნე-
ბის გაცილებით მეტი ნაწილი იღებს შეცვლილ. დაბოლოებას α -ს, და მათ
უწოდებენ α -ზე დაბოლოებულ ზმნებს, ანუ α უღვლილების ზმნებს. ჩვენ გან-
ვხილავთ ჯერ α -ზე დაბოლოებულებს, მერე μ -ზე დაბოლოებულებს: ჯერ
I უღვლილებას, მერე II-ს. თხრობითი კილოს მაჩვენებელია ზევით
მოყვანილი შემაერთებელი ბგერები σ და ε , რომლებიც ჩაერთვიან ზმნის ფუ-
ძის და პირის მაჩვენებელ დაბოლოებებს შუაში: μ და ν -ს წინ σ , დანარჩენ
შემთხვევაში ε . კავშირებითი კილოს მაჩვენებელია შემაერთებელი
ბგერები α და η , რომლებიც ზმნას მოუდის პირის მაჩვენებელ დაბოლოებე-
ბის წინ; თუ დაბოლოება იწყება μ -თი ან ν -თი, მაშინ შემაერთებელია α , და
ნარჩენ შემთხვევაში — η . ნატვრითი კილოს მაჩვენებელია ι , რომელიც
ზმნაში პირთა დაბოლოებების წინ არის. ι -ს ზოგ დროში წინ ემატება σ , და
შეიქმნება მარცვალი $\sigma\iota$, ზოგ დროში α წაემატება და შეიქმნება მარცვალი $\alpha\iota$.
მახვილისათვის ეს მარცვლები ($\sigma\iota$ და $\alpha\iota$) გრძელ მარცვლებად ითვლებიან.
ბრძანებითსა და განუსაზღვრელ კილოებს თავისი დაბოლოებები აქვთ.

შენიშვნა 4. მხოლოდ თხრობითი კილო აქვთ ნამყო უსრულსა და ნამყო წინარე-
წარსულს.

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ ი კ ი ლ ო	
მოქმედებითი გვარი	საშუალო და ენებითი გვ.
მხოლობითი რიცხვი	მზოლ. რიც.
II პირი - $\mu\iota \rightarrow \varepsilon$	II პირი - $\sigma\iota$
III პირი - $\tau\alpha$	III პირი - $\sigma\theta\alpha$
მრავლობ. რიც.	მრავლ. რიც.
II პირი - $\tau\epsilon$	II პირი - $\sigma\theta\epsilon$
III პირი - $\nu\tau\alpha\chi$ ან - $\tau\alpha\sigma\chi$	III პირი - $\sigma\theta\alpha\chi$ ან $\sigma\theta\alpha\sigma\chi$
ორბოთითი რიც.	ორბოთით. რიც.
II პირი - $\tau\sigma\nu$	II პირი - $\sigma\theta\alpha\nu$
III პირი - $\tau\alpha\nu$	III პირი - $\sigma\theta\alpha\nu$

მოქ. გვ.

საშ. და ენებ. გვ.

გ ა ნ უ ს ა ზ ღ ვ რ ე ლ ი კ ი ლ ო	
- $\nu\alpha\iota$ და $\varepsilon + \varepsilon\nu \rightarrow \varepsilon\nu$	- $\sigma\theta\alpha\iota$

დროთა ნიშნები.

აწმყოს და ნამყო უსრულს ყველა გვარში დროთა ნიშნები არა აქვთ. აგრეთვე პერფექტუმს და პლუსკვამპერფექტუმს საშუალო და ვნებითი გვარისა არ აქვთ დროის მაჩვენებელი ნიშნები.

მომავალი დროის ნიშანია -σ.

აორისტ I-ის ნიშანია მოკმედებითსა და საშუალო გვარში -σ, ამას ჩვეულებრივად მოსდევს პირის მაჩვენებელთან შემაერთებელი α, ისე რომ აორისტ I-ის ნიშნად ითვლება σ(α).

აორისტ I-ის პასივის გვარის ნიშანია -ზე, რომელიც ზოგ ფორმაში გადადის ზუ-ში.

პერფექტუმ I-ის ნიშანია -κ(α), α იმავე როლს ასრულებს, რასაც α აორისტ პირელებისა აქტივის გვარში. ეს ნიშნები (σ, σ, ზ, κ) ზნის ფუძის ბოლო ზგერებზე ახდენენ ფონეტიკურ გავლენას: მოკლე ხმოვნებს (α, ε, ο) აგრძელებენ, თანხმოვნებთან ან კმნიან რთულ თანხმოვნებს (ζ, ξ, ψ), ან ამოაგდებენ მათ, ან თვითონ ამოვარდებიან, მსგავსად იმისა, რაც კანკლელობაში ვნახეთ. ეს დროთა მაჩვენებლები ყველა ზნას არ აქვს: ზოგჯერ დროთა წარმოება ხდება ზნის ფუძის ცვლილებების ნიადაგზე. ასეთი წარმოების დრონი ატარებენ შემდეგ სახელებს: მომავალი II, აორისტი II, პერფექტუმი II.

§ 63. მიმატება augmentum. ისტორიულ დროთა წარმოებისათვის (ნამყო უსრული, აორისტი და ალუსკვამპერფექტუმი) საჭიროა აგრეთვე მიმატება. მიმატება ზნას აქვს ფუძის წინ და მხოლოდ თხრობით კილოში. მიმატება ორგვარია: მარცვლოვანი — augmentum syllabicum და რაოდენობითი¹ — augmentum temporale. მარცვლოვანი მიმატება აქვთ იმ ზნებს, რომელთა ფუძე იწყება თანხმოვნით, და მდგომარეობს იმაში, რომ ზნას ფუძის წინ ემატება მარცვლი ე-, მაგალითად, γράφω ვწერ, ნამყო უსრული იქნება ἐ-γράφω ვწერდი.

შენიშვნა. თუ ზნა იწყება ღ თანხმოვნით, ე-ს მიმატების შემდეგ ღ გაორკვედება, მაგ., ῥίπτω ვავდებ. ნამყო ῥέπτωσιν ვავდებდი.

რაოდენობითი მიმატება აქვთ იმ ზნებს, რომელთა ფუძე იწყება ხმოვნით, და მდგომარეობს იმაში, რომ ეს ხმოვანი გრძელდება.

α გადადის η-ში, აწმყო ἄγω მიმყავს, ნამყო უსრ. ἤγουν მიმყავდა,
ε " η " " ἔλατ'ვი ვიმედოვნებ, ნამყო უსრ. ἤλατ'ვი ვიმედოვნებდი,
ο " ω " " ἔπλετ'ვი ვაიარალებ " " ἔπλετ'ვი ვაიარალებდი,
ι (მოკლე) გადადის ι (გრძელში), აწმყო ἵκετ'ვი ვევედრები, ნამყო უსრ. ἵκετ'ვი,
υ (მოკლე) " υ (გრძელში), " ἔβριτ'ვი ვემუქრები, ἔβριτ'ვი,
αι " " η " " αἶρα ვწევ, " " ἦρα.
ჯ გადადის η-ში, აწმყო ἄνω ვმღერი, ნამყო უსრ. ἤνω ვმღერდი,
αυ " ηυ-ში αὐτ'ვი ვადიდებ, " " ἤνξαισιν,
οι " φ-ში, οἵκατ'ვი მსურს, " " ἔκατ'ვი.

¹ ეს არაა თარგმანი სიტყვისა temporalis; ჩვენი ტერმინი „რაოდენობითი“ მიგვითითებს ზნის თავიკიდური ხმოვნის გაგრძელებაზე, რაშიც გამოიხატება მიმატება.

თუ ზმნა იწყება გრძელი ხმოვნით *η* და *α*, ან დიფთონგით, *ει*, *ευ*, *οι*, ზმნას არ ექნება მიმატება (აუფგენტი), მაგალ., *ήκω* მოვდივარ, ნამყო უსრ. ჟჷონ მოველი, აჴფელსა სარგებლობა მომაქვს. ნამყო უსრულთა აჴქლთჳ.

შენიშვნა 1. ზნა ბდჳ, ვხედავ, იღებს ორივე სახის მიმატებას, ა) *-ο* ემატება და ბ) *-ι* გრძელდება, ჳაჴა ვხედავდი, სპირიტუსი გადავიდა მიმატებაზე.

შენიშვნა 2. ცხრა ზნა, რომლებსი ფუძე იწყება *-ο*-ით იღებენ მიმატებას *-ει*-ს, *-η*-ს ნაცვლად, ე. ი. *ε* გაგრძელდა *-ει*-ში.

აწმყო

ნამყო უსრული

ἔχω მაქვს

εἶχον მქონდა

ἔδω ნებას ვაძლევ

εἰδων (→ εἰδων) ნებას ვაძლევდი

ἔργα მივხობავ

εἶργον მივხობავდი

ἔστωჲ ვუმასპინძლები

εἰστω(ον) (-ων) ვუმასპინძლებოდი

ἔλκω მივათრევ

εἰλκον მივათრევდი

ἔμεινᾶ ვაჩვევ

εἰμειν(ον) ვაჩვევდი

ἔλκτω ვაბრალებ

εἰλκτων ვაბრალებდი

ἔπιμα მივსდევ

εἰπ(α)μην მივსდევდი

ἐργάζομαι ვმუშაობ

εἰργαζόμην ვმუშაობდი

შენიშვნა 3. ზმნებს *πιστ(ο)μαι* მსურს, ბ(υ)σ(α)μαι შემოძლია და *μ(ε)λλω*—მაქვს განზრახვა, ორნაირი მიმატება აქვთ: ან *ε*, ან *η*: *ἐπιστ(α)μην* და *ἡπιστ(α)μην* მსურდა, მოვისურვე, სხვა ზმნებაც ასე.

შენიშვნა 4. ზმნები *δ(α)μῶ*, ზელსა ვკრავ, და *δ(α)σ(ο)μαι* ვყიდულობ, თუმცა იწყებიან *-ω*-თი, მაინც აქვთ მიმატება *ο*: *ἐδάμωον* → *ἐδάμωον* ზელსა ვკრავდი და *ἐδωσάμην* → *ἐδωσάμην* ვყიდულობდი.

შენიშვნა 5. *ἐπιδ(ε)ῖν*-ს, ვდღესასწაულობ, მიმატება აქვს თავიდ ან მეორე მარცვალზე *ἐπιδ(ε)ῖον* ვდღესასწაულობდი.

რთული ზმნები, რომლებსაც ფუძის წინ აქვთ თავსართი (პრეფერბი), მიმატებას იღებენ თავსართის შემდეგ. მახელი არ შეიძლება გასცილდეს მიმატებას. თუ თავსართი ფონეტიკურად შეცვლილია, ის, მიმატების ზნაში ჩასმის შემდეგ მიიღებს სრულ სახეს. მაგალითები:

აწმყო

ნამყო უსრული

σπλ-λέγω, შევეკრებ,

σπν-ἔ-λεγ-ον

σπ-σχευάξω, ვაწყობ,

σπν-ε-σχευάξ-ον

σπρ-ράπτω, შევეკრავ,

σπν-ἔρ-ραπτ-ον

ἐκ-λίσω, ვაშორებ

ἐξ-ἔ-λισον

πρ(ο)σ-άγω, მომყავს

πρ(ο)σ-ῆγον

თუ პრეფერბები ბოლოვდება ხმოვნით, ეს ხმოვანი მიმატების წინ ამოვარდება, მაგალითები:

ἀπο-ρρίπτω, უკუვაგდებ, ἀπ-ἔρριπτον

μετ-βιβλάω, ვცელო, μετ-ἔ-βιβλλον ვცელიდი

შენიშვნა 6. ამ წესს არ ემორჩილება ორი პრეფერბი (თავსართი) *π(ρ)ο*- (წინ) და *π(ε)ρι*- (გარშემო):

π(ρ)ο-λέγω, წინასწარ ვამბობ, *π(ρ)ο-ἔ-λεγον*

π(ε)ρι-φένω გარშემოვატარებ, *π(ε)ρι-ἔ-φενον*.

შენიშვნა 7. ზმნებს *du-ξιομαι*, გადამაქვს, და *ἐπ-αι-οιρῶ*, ალვადგენ, ორი მიმატება აქვთ: ერთი პრეფიქსის წინ, მეორე ფუძის წინ, მათგან ნამყო უსრული იქნება *ἡ-εχθρῶμαι*, გადამაქნდა, და *ἐπ-η-υ-ώρ-οις* → *ἐπ-η-υ-ώρῶ* ალვადგენდი.

§ 64. გაორკეცება (reduplicatio). გაორკეცება მაჩვენებელია ზმნის მოკმედების მოთავებისა. გაორკეცება ხდება პერფექტუმსა, პლუსკვამპერფექტუმსა და ვენებითი გვარის მომავალ III-ში (*futurum III*); ამ დროთა ყველა კილოში და მათგან წარმოებულ მიმღეობაში. გაორკეცება ორნაირია: სრულ და ნაწილობრივი.

სრული გაორკეცება ეხება იმ ზმნებს, რომლების ფუძე იწყება ერთი თანხმოვნით და გამოიხატება იმაში, რომ ამ თანხმოვანს ემატება *ε*-, ამნაირად მიღებულ მარცვალს დაუმატებენ ზმნის ფუძეს წინ; მაგალ.:

παῖδεσθαι, ვზრდო, ნამყო სრული (პერფექტუმი) *πα-παῖδεσ-αι* გავზარდე; ἰσάω, ვხსნი, *ἰξ-ἰσ-αι* გავხსენი;

φάσθαι, მიყვარს *πα-φ᾿ἰλ-αι* შემიყვარდა.

ეს უკანასკნელი მაგალითი გვიჩვენებს, რომ, თუ ზმნის ფუძე იწყება ფშვინიერით (ფ, χ, ზ), რედუბლიკაციის (გაორკეცების) დროს ფშვინიერი გადადის თავის ჯგუფის მკვეთრ ბგერაში: ფ გადადის *π* — ში, *χ* — *κ* — ში, *ζ* — *τ* — ში, მერე ემატება *ε* და დაერთვის ზმნას წინ, მაგალითად:

χόρδω, ვცეკვავ, პერფექტუმი, *κ-χόρδω-αι* ვიცეკვე;

μάω, მსხვერპლს ვწირავ, პერფექტუმი *τ-μάω-αι* მსხე. შევწირე.

თუ ზმნა იწყება ორი თანხმოვნით: წინ არის ყრუ, მომდგენოა ნარნარა, გაორკეცებისათვის ვიღებთ მარტო ყრუს, ვუმატებთ *ε*-ს და მიღებულ მარცვალს წინ დავურთავთ ზმნის ფუძეს, მაგალ.: აწმყო *γρᾶφω*, ვწერ, პერფექტუმი *γρ-γρᾶφω*, დავწერე.

ნაწილობრივი, ანუ არა სრული გაორკეცება არის იგივე მიმატება: რაოდენობითი (*augmentum temporale*) და მარცვლოვანი (*augmentum syllabicum*). *Augmentum temporale*-ს სახის რედუბლიკაცია (გაორკეცება) აქვთ იმ ზმნებს, რომლების ფუძეც იწყება მოკლე ხმოვნით. რედუბლიკაციისათვის მოკლე ხმოვანი გადადის გრძელ ხმოვანში, როგორც ეს გვქონდა ასეთივე ზმნების მიმატების განხილვის დროს ზევით.

მარცვლოვანი მიმატება (*augmentum syllabicum*) აქვთ ზმნებს, რომელთა ფუძეც იწყება რამდენიმე თანხმოვნით, ხოლო ეს თანხმოვნები ერთმანეთთან შეწყობილია არა იმ წესით, როგორც ზევით ითქვა (ჯერ ყრუ, მერე ნარნარა), არამედ თავისუფალი შეხედრით, აქ გვექნება მარცვლოვანი მიმატების სახით რედუბლიკაცია, მაგალ.: *σπαρῶ* ვლაშქრობ, პერფექტუმი იქნება *ἐ-σπαρῶσθαι*, გავილაშქრე, ფუძეს მიემატა *ε*. ეს სახე რედუბლიკაციისა ექნებათ აგრეთვე იმ ზმნებს, რომელთა ფუძე იწყება *ξ*. *ψ* და *ζ*-ზე. აქაც რედუბლიკაციის ნაცვლად გვაქვს მიმატება, ე. ი. ამ ზმნებს წინ დამატებათ *ε*-, მაგალითები:

φάσθαι, ვატყუებ, პერფექტუმი *ἐ-φᾶσθαι* მოვატყუე,

ζήτῶ ვეძებ, პერფექტუმი *ἐ-ζήτη-αι* მოვძებნე.

ამ წესს ემორჩილებიან ის ზმნებიც, რომელთა ფუძეც იწყება *ρ*-თი, მაგალ., *ρῖπῶ* ვისვრი, პერფექტუმი *ἐρ-ρῖπῶ* გავისროლე.

ატოკური გაორკეცება. ზოგიერთი ზმნის ფუძეს, რომელიც იწეება ხმოვნით: ა, ე, ი, პერფექტუმსა და პლუსკვამპერფექტუმში აქვს სრული, ეგრეთწოდებული ატოკური გაორკეცვა: მეორდება ფუძის პირველი ორი ბგერა, ხმოვანი და მისი მომდევნო თანხმოვანი, ამ მარცელს მიმატების შემდეგ ფუძის ხმოვანი გრძელდება:

მაგალითები:

აწმყო	პერფექტუმი
ბჰისა, ვისმენ,	ბჰ-ჩჰი-ა, მოვისმინე,
ბჰასა, ვაჰენებ,	ბჰ-ჩჰა-ა, გავაჰენე,
ბჰე:რა, ვალვიძებ,	ბჰ-ჩჰი-რა, გავალვიძე
ბჰასა, ვფიცავ,	ბჰ-ასა-ა, (ფუძეა-აჰი-), დავიფიცე
ბჰ-ბჰ-ასა, ვლუპავ,	ბჰ-ბჰ-ასა-ა, დავლუპე,

ფ-ზე დაბოლოებული ზმნების უწვლილება

პირველი უწვლილება

§ 65. აწმყო დრო (praesens). აწმყოს დროს მაჩვენებელი ნიშანი არ აქვს; აწმყოს ფორმა შედგება ზმნის ფუძისაგან, შემაერთებული ბგერისაგან და პირთა მაჩვენებელ დაბოლოებებისაგან. აწმყოს აქვს ყველა კილო.

1. აწმყო დრო

მოქმედებითი გვარი actīvum		1) საშუალო mediūm. 2) ვნებითი passivum
თბ. კ. indicatīvus	ს. 1. პაიძეს-ა ვზრდი	პაიძეს-ო-მე 1) ვიზრდი 2) ვიზრდები
	2. პაიძეს-ეც ზრდი	პაიძეს-ეი, ან პაიძეს-ე
	3. პაიძეს-ეი ზრდის	პაიძეს-ე-თა

თბოლოთი კილო indicatīvus	P. 1. პაიძეს-ო-მე ვზრდით	პაიძეს-ბ-მეზა
	2. პაიძეს-ე-თე ზრდით	პაიძეს-ე-თზა
	3. პაიძეს-თსთ(ν) ზრდიან	პაიძეს-ო-თთა
	D. 1. პაიძეს-ო-მე ორნი ვზრდით	პაიძეს-ბ-მეზა
	2. პაიძეს-ე-თთ ორნი ზრდით	პაიძეს-ე-თთთ
	3. პაიძეს-ე-თთ ორნი ზრდიან	პაიძეს-ე-თთთ

აქტიურობის კლასიფიკაცია	S. 1. <i>პაიძეს-ა</i> ვზრდიდე	<i>პაიძეს-ა-მა</i> : 1) ვიზრდიდე, 2) ვიზრდებოდე
	2. <i>პაიძეს-ჟს</i> ვზრდიდე	<i>პაიძეს-ჟ</i>
	3. <i>პაიძეს ჟ</i> ვზრდიდეს	<i>პაიძეს-ჟთა</i>
	P. 1. <i>პაიძეს-ა-მენ</i> ვზრდიდე	<i>პაიძეს-ა-მემა</i>
	2. <i>პაიძეს-ჟ-თე</i> ვზრდიდეთ	<i>პაიძეს-ჟ-თმე</i>
	3. <i>პაიძეს-ა-სი(ნ)</i> ვზრდიდენ	<i>პაიძეს-ა-ნთა</i>
	D. 1. <i>პაიძეს-ა-მენ</i> ორნი ვზრდიდეთ	<i>პაიძეს-ა-მემა</i>
	2. <i>პაიძეს-ჟ-თონ</i> ორნი ვზრდიდეთ	<i>პაიძეს-ჟ-თმონ</i>
	3. <i>პაიძეს-ჟ-თონ</i> ორნი ვზრდიდეს.	<i>პაიძეს-ჟ-თმონ</i>

ნატიურობის ოქტატიუსი	S. 1. <i>პაიძეს-ოი-მი</i> (ნეტა) ვზრდიდე	<i>პაიძეს-ოი-მიჟ</i> 1) (ნეტა) ვიზრდიდე <i>პაიძეს-ოი-ო</i> 2) (ნეტა) ვიზრდებოდე
	2. <i>პაიძეს-ოი-ს</i>	<i>პაიძეს-ოი-თო</i>
	3. <i>პაიძეს-ოი</i>	
	P. 1. <i>პაიძეს-ოი-მენ</i>	<i>პაიძეს-ოი-მემა</i>
	2. <i>პაიძეს-ოი-თე</i>	<i>პაიძეს-ოი-თმე</i>
	3. <i>პაიძეს-ოი-ენ</i>	<i>პაიძეს-ოი-ნთო</i>
	D. 1. <i>პაიძეს-ოი-მენ</i>	<i>პაიძეს-ოი-მემა</i>
	2. <i>პაიძეს-ოი-თონ</i>	<i>პაიძეს-ოი-თმონ</i>
	3. <i>პაიძეს-ოი-ტჟ</i>	<i>პაიძეს-ოი-თჟჟ</i>

მოქმედ. გვარი		1) საშ. და 2) ვნებ. გვ.
ბრძანებითი კლასიფიკაცია	მხოლოდობითი რიცხვი	მხოლოდობითი რიცხვი
	2. <i>პაიძეს-ე</i> ვარდე	<i>პაიძეს-ის</i> 1) ვარდე შენთვის;
	3. <i>პაიძეს-ქ-თა</i> ვარდოს.	2) აღვვარდონ შენ!
	მრავლობითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
	2. <i>პაიძეს-ე-თე</i> ვარდეთ	<i>პაიძეს-ე-თმე</i>
	3. <i>პაიძეს-ბ-ნთჟ</i> ან <i>პაიძეს-ქ-თაშჟ</i> ვარდონ.	<i>პაიძეს-ქ-თმჟ</i> , ან <i>პაიძეს-ქ-თაშჟ</i> .
	ორობითი რიცხვი	ორობითი რიცხვი
	2. <i>პაიძეს-ე-თონ</i> ორმა ვარდეთ	<i>პაიძეს-ე-თმონ</i>
	3. <i>პაიძეს-ქ-თჟ</i> ორმა ვარდონ.	<i>პაიძეს-ქ-თმჟ</i>

მამრ. სქ. participium	მამრ. სქ. <i>παίδεσ-αν</i> , ნათ. ბრ. <i>παίδεσ-οντο</i> (III კან.) (ალ)- მზრდელი	მამრ. სქ. <i>παίδεσ-ε-μενος</i> , ნათ. ბრ. <i>παίδεσ-ο-μενος</i> 1) რომე- ლიც ზრდის. 2) რომელსაც ზრდიან.
	მდედრ. სქ. <i>παίδεσ-αισθα</i> , ნათ. ბრ. <i>παίδεσ-αίσθη</i> (I კანკლ.). საშ. სქ. <i>παίδεσ-εν</i> , ნათ. ბრ. <i>παίδεσ-οντα</i> (III კანკლ.).	მდედ. სქ. <i>παίδεσ-ο-μένη</i> , ნათეს. ბრ. (I კანკ.) <i>παίδεσ-ομένης</i> . საშ. სქ. <i>παίδεσ-ε-μενον</i> ნათ. <i>παίδεσ-ο-μενος</i> (II კანკლ.).

განუსაზ. inf	<i>παίδεσ-ειν</i> { ზრდა (ალზრდა)	<i>παίδεσ-ε-σθαι</i> 1) თავისათვის ალზრდა, 2) ალზრდილად ყოფნა.
--------------	--------------------------------------	---

როგორც ეხედავთ, ტაბულაში ზმნა დაყოფილად არის მოცემული:

1) ბოლოს გამოყოფილია პირის, რიცხვის და გვარის მაჩვენებლები, მაგ.: *παίδεσ-ο-μεν* ვზრდით, *-μεν* არის პირველი პირის მრავლობითი რიცხვის მოკმედებითი გვარის მაჩვენებელი. 2) პირთა დაბოლოებებს წინ უძღვის შემავრთებელი ბგერები, რომლებიც არიან აგრეთვე კილოს მაჩვენებლები, ესენია: ა) თხრობითი კილოსათვის *-ο-* და *-ε-*, ბ) კავშირებითი კილოსათვის *-α-* და *-η-*. გ) ნატვრითი კილოსათვის *-σι-*, რომელიც ჩართულია პირიერი დაბოლოებების წინ.

შენიშვნა 1. *ο* და *α* იხმარება შემავრთებელ ხმოვნებად, როდესაც პირიერი დაბოლოებები იწყება *μ* და *ρ*-თი, დანარჩენ შემთხვევაში იხმარება *ε* და *η*.

შენიშვნა 2. ა) ზოგიერთ პირში შემავრთებელი ბგერები არა ჩანს, ისინი ფონეტიკურად შეუერთდნენ პირიერ დაბოლოებებს (ნახე § 62). ბ) ზრდანიშნისა და განუსაზღვრელ კილოებს აქვთ თავისი დაბოლოებები (§ 62). გ) მიმდევრის დაბოლოება სახელობით ბრუნვაში მამრობით სქესში არის *-αυ*, მდედრობითში *-οις* და საშუალო სქესში *-ου*, მამრობითისა და საშუალო სქესში მიმდევრია იბრუნება მესამე კანკლედობით, მდედრობითში — პირველი კანკლედობით. დ) საშუალოსა და ვნებით გვარს აქვს აწმყო დროის ერთნაირი ფორმები. ე) ტაბულიდან ჩანს, რომ მახვილი ზმნას აქვს რაც შეიძლება დაშორებით ბოლოდან.

2. ნამყო უსრული Imperfectum

იმპერფექტუმი არის დაუსრულებელი წარსული დრო, მაგალ., ვწერდი. ნამყო უსრული მხოლოდ თხრობითი კილოს აქვს. მისი ფუძე ზმნაში იგივეა, რაც აწმყო დროის წარმოებისათვის. ნამყო უსრულს არ აქვს დროის მაწარმოებელი ნიშანი, მაგრამ მას ახასიათებს ორი რამ: ა) ისტორიულ დროთა პირიერი დაბოლოებები და ბ) ფუძის წინ მიმატება (*augmentum*). მოცემულ საეპიგრაფიო სიტყვაში *παίδεσ* „ვზრდი“ მიმატებაა *ε*, რომელიც ტაბულაში ცალკეა გამოყოფილი.

	მოქმედებითი გვარი	1) საშუალო და 2) ენებითი გვარი
თხრობითი კლასი	S. 1. ჰ- <i>პაძნეს-ო-ვ</i> ეზრდილი	ჰ- <i>პაძნეს-ბ-მუ</i> 1) ვიზრდილი, 2) ვი-ზრდებოლი
	2. ჰ- <i>პაძნეს-ე-ც</i> ზრდილი	ჰ- <i>პაძნეს-ოს</i>
	3. ჰ- <i>პაძნეს-ე</i> ზრდილა	ჰ- <i>პაძნეს-ე-თა</i>
	P. 1. ჰ- <i>პაძნეს-ო-მუ</i> ეზრდილით	ჰ- <i>პაძნეს-ბ-მუ</i> მ
	2. ჰ- <i>პაძნეს-ე-ტე</i> ზრდილით	ჰ- <i>პაძნეს-ე-თმე</i>
	3. ჰ- <i>პაძნეს-ო-ვ</i> ზრდილენ	ჰ- <i>პაძნეს-ო-ვთ</i>
	D. 1. ჰ- <i>პაძნეს-ო-მუ</i> ორნი ეზრდილით	ჰ- <i>პაძნეს-ბ-მუ</i> მ
	2. ჰ- <i>პაძნეს-ე-თთ</i> ორნი ზრდილით	ჰ- <i>პაძნეს-ე-თთ</i> თ
	3. ჰ- <i>პაძნეს-ე-თუ</i> ორნი ზრდილენ	ჰ- <i>პაძნეს-ე-თმუ</i> მ

აქაც გამოყოფილია ზმნის ფორმის შემადგენელი ნაწილები: ა) ზმნის ბოლოს ისტორიული დროების პირთა დაბოლოებებია, ბ) მათ წინ შემავრთებელი ბგერებია, -ო- და -ე-; გ) შემდეგ ზმნის ფუძეა *პაძნეს-*; და ფუძეს წინ აქვს მიმატება *ე-*.

შენი შენა. საშუალო და ენებითი გვარის II პირი მხოლ. რიცხვისა *ჰ-პაძნეს-ოს* მიღებულია *ჰ-პაძნეს-ე-თი-დან*, სადაც -თ- ამოვარდა და *ე* და *ო-მ* მოგვცა *ოს* (§ 62).

3. მომავალი პირველი (*lulurum primum*)

მომავალი პირველი ქართულად ითარგმნება მომავალი დროით, მაგ., *ჰ-პაძნეს-თ-ა* „აღეზრდი“. სახელწოდება „პირველი“ მაჩვენებელია იმისა, რომ ეს დრო ეკუთვნის იმ დროთა ჯგუფს, რომლებსაც აქვთ დროის მაჩვენებელი თანხმომავანი ნიშანი. მომავალი I-ლის ნიშანია -თ-, ისე, როგორც აორისტ I-ს აქვს *თ*, პერფექტუმ I-ს — *ხ*, აორისტ I-ს პასივის გვარისას — *ჰ*. თუ ისეთი ზმნები გვექნება, სადაც ეს ნიშნები (მაწარმოებლები) არაა, მათ ეწოდებათ, როგორც უკვე ვთქვით, II ჯგუფის დრონი: მომავალი II, აორისტ II, პერფექტუმი II.

მომავალ I-ის უღვლილება იგივეა, რაც აწმყო დროისა, განსხვავებას შეადგენს მხოლოდ -თ-, რომელიც მომავალ დროს აქვს ყველა ფორმაში ფუძის შემდეგ პირიელი დაბოლოებების წინ. მომავალ დროს არ აქვს ორი კილო: კავშირებითი და ბრძანებითი.

ენებით გვარს აქვს მომავალი დროის თავისი ფორმა (იხ. ქვემოთ § 65, 6). ტაბულაში წარმოდგენილია მხოლოდ მოქმედებითი და საშუალო გვარის ფორმები:

	მოკმედებითი გვარი	საშუალო გვარი
თბილისი კილო	S. 1. პაიძეს-ს-ა ალზრდი	პაიძეს-ს-ო-პაი ალვიზრდი ანუ ალზრდი ჩემთვის
	2. პაიძეს-ს-ეი ალზრდი	პაიძეს-ს-ე
	3. პაიძეს-ს-ეი ალზრდის	პაიძეს-ს-ე-ტაი
	P. 1. პაიძეს-ს-ო-მენ ალზრდით	პაიძეს-ს-ო-მეზა
ნატეხიტი კილო	2. პაიძეს-ს-ე-ტე ალზრდით	პაიძეს-ს-ე-თე
	3. პაიძეს-ს-ოთ(ი) ალზრდიან	პაიძეს-ს-ო-ოთაი
	D. 1. პაიძეს-ს-ო-მენ ორნი ალზრდით	პაიძეს-ს-ო-მეზა
	2. პაიძეს-ს-ე-თონ ორნი ალზრდით	პაიძეს-ს-ე-თეონ
ნატეხიტი კილო	3. პაიძეს-ს-ე-თონ ორნი ალზრდიან	პაიძეს-ს-ე-თეონ
	S. 1. პაიძეს-ს-ო-მი (ნეტა) ალზარლო	პაიძეს-ს-ო-მი-ენ (ნეტა) ალზარლო ჩემთვის
	2. პაიძეს-ს-ო-ი	პაიძეს-ს-ო-ი
	3. პაიძეს-ს-ო	პაიძეს-ს-ო-ო
ნატეხიტი კილო	P. 1. პაიძეს-ს-ო-მენ	პაიძეს-ს-ო-მი-მეზა
	2. პაიძეს-ს-ო-ი-ტე	პაიძეს-ს-ო-ი-თე
	3. პაიძეს-ს-ო-ი-ენ	პაიძეს-ს-ო-ი-ოთა
	D. 1. პაიძეს-ს-ო-მენ	პაიძეს-ს-ო-მი-მეზა
ნატეხიტი კილო	2. პაიძეს-ს-ო-ი-თონ	პაიძეს-ს-ო-ი-თეონ
	3. პაიძეს-ს-ო-ი-თენ	პაიძეს-ს-ო-ი-თეონ

მიმდებარეობა	მამრ. სქ. პაიძეს-ს-აი , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ოთი .	პაიძეს-ს-ო-მეონი , ნათ. პაიძეს-ს-ო-მეონი .
	მდედრ. სქ. პაიძეს-ს-ოთი , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ოთი .	მდედრ. სქ. პაიძეს-ს-ო-მეონი , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ო-მეონი .
	საშ. სქ. პაიძეს-ს-ოი , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ოთი რომელიც ალზრდის.	საშ. პაიძეს-ს-ო-მეონი , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ო-მეონი რომელიც, ალი-ზრდება.
	პაიძეს-ს-ეი (რომ ალზრდი)	პაიძეს-ს-ეთი (რომ ალვიზრდი)

აქაც ზმნის ფორმის შემადგენელი ნაწილები გამოყოფილია; ყოველ გამოყოფილ ნაწილს აქვს თავისი დანიშნულება, მაგალითად: **პაიძეს-ს-ო-მენ**-ში ბოლოს არის პირის, რიცხვის და გვარის მაჩვენებელი (-მენ), ამის წინ **ი** არის ნატეხიტი კილოს მაჩვენებელი, ამას წინ უძღვის დროის მაწარმოებელი **ს**, ხოლო **პაიძეს-** ზმნის ფუძეა.

4. აორისტი I (aoristus I) მოქმედებითი და საშუალო გვარისა

აორისტი I შესრულებულ, მოთავებულ დროს აღნიშნავს: ჰ-პაქმეს-თ-ა „აღვზარდე“. ბერძნულ ენაში აორისტ I-ს ახასიათებს:

ა) ფუძის თავში მიმატება (augmentum).

ბ) ფუძის ბოლოს — დროის ნიშანი თ, რომელსაც მოსდევს ზმნის დაბოლოებებთან შემაერთებელი ა.

გ) ზმნის ბოლოს — ისტორიულ დროთა პირიელი დაბოლოებები.

მიმატება აორისტს აქვს მხოლოდ თხრობით კილოში; უღვლილებისათვის ჩვენ მიერ აღებულ მაგალითს პაქმეს-ა-ს მიმატება ექნება ე (მარცვლოვანი — syllabicum), იგი ტაბულაში ცალკეა გამოყოფილი.

საშუალო და ვნებითი გვარის აორისტს ერთმანეთისაგან განირჩევა, პირველს აქვს იგივე ნიშანი -თ-, როგორც მოქმედებითი გვარის აორისტ I-ს, მეორეს აქვს დროის ნიშანი -ზე (ეს აორისტი ცალკე იქნება მოცემული, იხ. ქვემოთ § 65, 5).

	მოქმედებითი გვარი	საშუალო გვარი
თხრობითი კილო	S. 1. ჰ-პაქმეს-თ-ა აღვზარდე	ჰ-პაქმეს-თ-ა-მუჲ აღვზარდე ჩემთვის
	2. ჰ-პაქმეს-თ-ა-ჯ	ჰ-პაქმეს-თ-ა
	3. ჰ-პაქმეს-თ-ე(ν)	ჰ-პაქმეს-თ-ა-თო

თხრობითი კილო	P. 1. ჰ-პაქმეს-თ-ა-მუნ	ჰ-პაქმეს-თ-ა-მეზა
	2. ჰ-პაქმეს-თ-ა-თე	ჰ-პაქმეს-თ-ა-თზე
	3. ჰ-პაქმეს-თ-ა-ნ	ჰ-პაქმეს-თ-ა-ნთო
	D. 1. ჰ-პაქმეს-თ-ა-მუნ	ჰ-პაქმეს-თ-ა-მეზა
	2. ჰ-პაქმეს-თ-ა-თონ	ჰ-პაქმეს-თ-ა-თზონ
	3. ჰ-პაქმეს-თ-ა-თუნ	ჰ-პაქმეს-თ-ა-თზუნ

კავშირებითი კილო	S. 1. პაქმეს-თ-ა (რომ) აღვზარდო	პაქმეს-თ-ა-მაი აღვზარდო ჩემთვის
	2. პაქმეს-თ-ჲჯ	პაქმეს-თ-ჲ
	3. პაქმეს-თ-ჲ	პაქმეს-თ-ჲ-თაი
	P. 1. პაქმეს-თ-ა-მუნ	პაქმეს-თ-ა-მეზა
	2. პაქმეს-თ-ჲ-თე	პაქმეს-თ-ჲ-თზე
	3. პაქმეს-თ-ა-თი(ν)	პაქმეს-თ-ა-ნთაი
	D. 1. პაქმეს-თ-ა-მუნ	პაქმეს-თ-ა-მეზა
	2. პაქმეს-თ-ჲ-თონ	პაქმეს-თ-ჲ-თზონ
	3. პაქმეს-თ-ჲ-თონ	პაქმეს-თ-ჲ-თზონ

	მოკმედებითი გვარი	საშუალო გვარი
ნატერითი კილო	S. 1. პაიძეს-ს-აი-მი ნეტა ალვზარლო 2. პაიძეს-ს-აი-ც (-სეიაც) 3. პაიძეს-ს-აი (-სეიე)	პაიძეს-ს-აი-მი პაიძეს-ს-აი-ო პაიძეს-ს-აი-ტო
	P. 1. პაიძეს-ს-აი-მე 2. პაიძეს-ს-აი-ტე 3. პაიძეს-ს-აი-ენ (-ს-ე:ან)	პაიძეს-ს-აი-მეზა პაიძეს-ს-აი-სმე პაიძეს-ს-აი-ვტო
	D. 1. პაიძეს-ს-აი-მე 2. პაიძეს-ს-აი-ტო 3. პაიძეს-ს-აი-ტყ	პაიძეს-ს-აი-მეზა პაიძეს-ს-აი-სმი პაიძეს-ს-აი-სმყ

S. 2. პაიძეს-ს-ო ალვზარლე 3. პაიძეს-ს-ა ტა	პაიძეს-ს-ა ალვზარლე შენთვის პაიძეს-ს-ა-სმა
---	---

ბრძანებითი კილო	P. 2. პაიძეს-ს-ა-ტე ალვზარლეთ 3. პაიძეს-ს-ა-ვტან ანუ პაიძეს-ს-ა-ტასან	პაიძეს-ს-ა-სმე ალვზარლეთ თქვენ-თვის პაიძეს-ს-ა-სმან ანუ პაიძეს-ს-ა-სმასან
	D. 2. პაიძეს-ს-ა-ტო 3. პაიძეს-ს-ა-ტან	პაიძეს-ს-ა-სმი პაიძეს-ს-ა-სმან

მიმღებთა	მამრ. სქ. პაიძეს-ს-ა , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ა-ვტ-ოც (III კანქლ.) მდედრ. სქ. პაიძეს-ს-ა-სა , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ა-სყ საშ. სქ. პაიძეს-ს-ა , ნათ. ბრ. პაიძეს-ს-ა-ვტ-ოც რომელმაც ალ-ზარლა	მ. პაიძეს-ს-ა-მე ნოც, ნათეს. ბრ. პაიძეს-ს-ა-მე ნო მდედრ. სქ. პაიძეს-ს-ა-მე ნყ ნათეს. პაიძეს-ს-ა-მე ნყ საშ. სქ. პაიძეს-ს-ა-მე ნო ნათეს. პაიძეს-ს-ა-მე ნო რომელმაც თავისთვის ალვზარლა
----------	--	---

ინფინიტივი	პაიძეს-სა ალვზარლა (რომ ალვზარლა) (ყურადღება მახვილს)	პაიძეს-ს-ა-სმა თავისთვის ალვზარლა
------------	--	---

ზმნაში გამოყოფილია შემდეგი ნაწილები:

- ზმნის თავში — მიმატება (-ე) თხრობით კილოში.
- მიმატების შემდეგ მოდის ზმნის ფუძე (პაიძეს-).

გ) ზმნის ფუძის შემდეგ — აორისტ I-ის ნიშანი (σ).

დ) ამის შემდეგ მოდის შემავრთებელი ბგერა (α).

ე) ზმნის ბოლოს არის პირის და გვარის მაჩვენებელი დაბოლოებები.

შენიშვნა 1. მოქმედებითი გვარის თხრობითი კილოს პირველი პირის მხოლოდითი რიცხვის დაბოლოება -ν ამოვარდა, და გვაქვს *ἐ-παίδευσ-α-α* „აღზარდე“.

შენიშვნა 2. III პირში მხოლ. რიც. თხრობ. კილოსი აქტივ. გვარისა α გადავიდა *ε-ში*, *ἐ-παίδευσ-α-α* „აღზარდა“.

შენიშვნა 3. საშუალო გვარის თხრობ. კილ. II პირი მხოლ. რიც. *ἐ-παίδευσ-σ-α* მიღებულია ფორმისაგან *ἐ-παίδευσ-α-σ-ο* → *ἐ-παίδευσ-σ-α-ο* → *ἐ-παίδευσ-σ-α* „აღზარდე შენთვის“.

შენიშვნა 4. მოქმედებითი გვარის ნატურით კილოში ფრჩხილებში მოყვანილია პარალელური ფორმები.

შენიშვნა 5. აორისტ I-ს აქვს სამი ფორმა, რომლებიც ერთმანეთისაგან განირჩევიან მხოლოდ მახვილით:

ა) *παίδευσαι* მოქმ. გვარ. ნატურ. კილ. III პირი მხოლ. რიცხვი.

ბ) *παίδευσαι* საშუალ. გვარის ბრძან. კილოს II პირი მხოლ. რიცხ.

გ) *παίδευσαι* მოქმედ. გვარის განუსაზღვრელი კილო.

წესი: მახვილი უღვლილების დროს უნდა იყოს რაც შეიძლება შორს ბოლოდან.

5. აორისტო I ვნებითი გვარისა (aoristus primus passivi)

ეს აორისტი აგრეთვე აღნიშნავს მოთავებულ, შესრულებულ მოქმედებას, მაგრამ ვნებით გვარში: *ἐ-παίδευσ-θη-ν* აღზრდილი ვარ, ანუ აღმზარდეს. აორისტს ახასიათებს:

ა) ფუძის წინ მიმატება; აქ მოყვანილი მაგალითისათვის, *παίδευσ-α*, ნამატი იქნება *ε* (augmentum syllabicum).

ბ) ზმნის ფუძის ბოლოს აორისტ I-ის პასივის გვარის დროის ნიშანი *θη*, რომელიც ზოგ ფორმაში გადადის *θη-ში*.

დ) ზმნის ბოლოს — პირიელი დაბოლოებები, ისტორიულ დროთა დამახასიათებელი. მიეპყროთ ყურადღება იმას, რომ პირიელი დაბოლოებები მოქმედებითი გვარისა არიან.

ე) მიმატება ამ აორისტსაც მხოლოდ თხრობით კილოში აქვს.

თხრობითი კილო	კავშირებითი კილო
S. 1. <i>ἐ-παίδευσ-θη-ν</i>	<i>παίδευσ-θη</i>
2. <i>ἐ-παίδευσ-θη-ς</i>	<i>παίδευσ-θη-ς</i>
3. <i>ἐ-παίδευσ-θη</i>	<i>παίδευσ-θη</i>
P. 1. <i>ἐ-παίδευσ-θη-μεν</i>	<i>παίδευσ-θη-μεν</i>
2. <i>ἐ-παίδευσ-θη-τε</i>	<i>παίδευσ-θη-τε</i>
3. <i>ἐ-παίδευσ-θη-σαν</i>	<i>παίδευσ-θη-σι(ν)</i>
D. 1. <i>ἐ-παίδευσ-θη-μεν</i>	<i>παίδευσ-θη-μεν</i>
2. <i>ἐ-παίδευσ-θη-τον</i>	<i>παίδευσ-θη-τον</i>
3. <i>ἐ-παίδευσ-θη-την</i>	<i>παίδευσ-θη-τον</i>

ნ ა ტ ვ რ ი თ ი კ ი ლ ო

S. 1. *პაიძეს-მეჩ-ვ*

2. *პაიძეს-მეჩ-ვ*

3. *პაიძეს-მეჩ*

(ნეტა) ალევზარდ ანუ ალზრ-
დილი ვყოფილიყავი.

P. 1. *პაიძეს-მეჩ-მენ ანუ
პაიძეს-მეჩ-მენ*

2. *პაიძეს-მეჩ-ტე ანუ
პაიძეს-მეჩ-ტე*

3. *პაიძეს-მეჩ-ენ ანუ
პაიძეს-მეჩ-ენ*

D. 1. *პაიძეს-მეჩ-მენ*

ანუ

პაიძეს-მეჩ-მენ

2. *პაიძეს-მეჩ-ტონ*

ანუ

პაიძეს-მეჩ-ტონ

3. *პაიძეს-მეჩ-ტყ*

ანუ

პაიძეს-მეჩ-ტყ

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ ი კ ი ლ ო

S. 2. *პაიძეს-მეჩ-ტე იყავ (ალ)ზრდილი*

3. *პაიძეს-მეჩ-ტა ის უნდა იყოს
(ალ)ზრდილი.*

Pl. 2. *პაიძეს-მეჩ-ტე იყავით
(ალ)ზრდილნი*

3. *პაიძეს-მეჩ-ტა ანუ
პაიძეს-მეჩ-ტა*

დე ისინი იყონ ალზრდილნი.

D. 2. *პაიძეს-მეჩ-ტონ თქვენ ორნი იყავით ალზრდილნი.*

3. *პაიძეს-მეჩ-ტა ანუ ის ორნი იყონ ალზრდილნი.*

მ ი მ ლ ე ო ბ ა

მამრ. სქ. *პაიძეს-მეჩ-ვ. ნათეს. ბრ. პაიძეს-მეჩ-ვ-ივ,*

მდედ. სქ. *პაიძეს-მეჩ-სა, ნათეს. ბრ. პაიძეს-მეჩ-სა,*

საშ. სქ. *პაიძეს-მეჩ, ნათეს. ბრ. პაიძეს-მეჩ-ივ*

ალზრდილი.

ყურადღება მახვილს! (საერთო წესია: მახვილი უნდა იყოს დაშო-
რებული სიტყვის ბოლოდან, აქ კი საწინააღმდეგო მოვლენაა).

მამრ. და საშუალ. სქესი იბრუნვის III კანკლედობით. მდედრო-
ბითი — პირველი კანკ.

ი ნ ფ ი ნ ი ტ ი ვ ი

პაიძეს-მეჩ-ვაი (ალზრდილად ყოფნა) ანუ, რომ ალზრდილი ვარ.

ყურადღება მახვილს!

უღვლილების ეს ტაბულა გვიჩვენებს ზმნის შემადგენელ შემდეგ ნაწილებს:

ა) ზმნის ფუძის წინ მიმატება *ე*, რომელიც ზმნას აქვს მხოლოდ თხრო-
ბით კილოში და სამ დროში.

ბ) ზმნის ფუძეს — *პაიძეს*; -

გ) ვნებითი გვარის აორისტი I-ის დროის ნიშანს *მე-ს*, რომელიც ზოგ
ფორმაში გადადის *მე-ში*.

დ) პირიელ ნიშნებს, ანუ ზმნის ბოლოკიდურებს, ამ შემთხვევაში ისინი არიან მოქმედებით გვარისა.

შენი შენა. ნატვრით კილოში ზმნის დაშლა ყველა შემადგენელ ნაწილებად არ ხერხდება, რადგან *ე-მ* (*მე-ში*) და ნატვრითი კილოს ნიშანმა *ე-მ* შექმნეს დიფთონგი *ეს*, რაც არ დაიშლება, რადგან ერთი მარცვალა და მახვილიც საერთო აქვთ, ამიტომ ტაბულაში *ეს* და *არაა* მოცემული დაშლილად. გარდა ამისა, ნატვრით კილოს მრავლობითსა და ორობით რიცხვში თითო პირისათვის აქვს ორ-ორი ფორმა: ამისი მიზეზი ისაა, რომ უღვლილებაში გამოყენებულია ნატვრითი კილოს ორნაირი ნიშანი: ა) ჩვეულებრივი *ეს* და ბ) ატიკური *იუ* მხოლოდში რიცხვში ნახმარია ატიკური *იუ*, მრავლობითსა და ორობითში — ორივე ნიშანი. ტაბულაში ზოგ ადვილას მიწერილია: „მიაქციე ყურადღება მახვილს!“ ეს იმას ნიშნავს, რომ მახვილის წესის მიხედვით მახვილი დაისმის, რაც შეიძლება შორს სიტყვის ბოლოდან, აქ კი ეს წესი არაა დაცული.

6. მომავალი I ვნებით გვარისა (futurum primum passivi)

ბერძნული მომავალი პირველი ვნებითი გვარისა იმასვე ნიშნავს, რასაც ქართული მომავალი ვნებითი გვარისა: *παιδευ-θή-σ-ο-μαι* „აღვიზრდები“, „აღ-მზრდინა“. ეს დრო იუღლება ისე, როგორც საშუალო გვარის მომავალი პირ-ველი, რაც უკვე განვიხილეთ; განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ ფუძის შემდეგ ვნებითი გვარის მომავალ I-ს ჩაემატება კიდევ *მე*, რაც არის დროის მაჩვენებელი ნიშანი ვნებითი გვარის აორისტ I-ისა, ე. ი. მომავალი I ვნებითი გვარისა შენდება იმავე გვარის აორისტ I-ის ფუძეზე. ამ მომავალ I-საც არ აქვს კავშირებითი და ბრძანებითი კილო, როგორც უკვე განვიხილულ მომავალ I-ს.

თხრობითი კილო	ნატვრითი კილო
S. 1. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μαι</i> 2. <i>παιδευ-θή-σ-η</i> 3. <i>παιδευ-θή-σ-ε-ται</i> აღვიზრდები, P. 1. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μεθα</i> 2. <i>παιδευ-θή-σ-ε-σθε</i> 3. <i>παιδευ-θή-σ-ο-νται</i> D. 1. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μεθα</i> 2. <i>παιδευ-θή-σ-ε-σθις</i> 3. <i>παιδευ-θή-σ-ε-σθις</i>	<i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-μεν</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-ο</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-το</i> (ნეტა) აღვიზრდებოდე <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-μεθα</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-σθε</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-ντο</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-μεθα</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-σθις</i> <i>παιδευ-θή-σ-ο-ι-σθις</i>
მიმღებობა	ინფინიტივი
მამრ. სქ. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μενος</i>, ნათეს. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μενος</i> მდედრ. სქ. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μένη</i>, ნათეს. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μένης</i>, საშუალო გვ. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μενος</i>, ნათ. <i>παιδευ-θή-σ-ο-μενος</i> რომელიც იქნება აღზრდილი	<i>παιδευ-θή-σ-ε-σθαι</i> (... რომ ვიქნები აღზრდილი)

ზმნის ფორმის შეთვისება ადვილია, თუ იცი, რა მნიშვნელობის ნაწილებსაგან შედგება იგი, ესე იგი თუ იცი, რას ნიშნავს მისი ნაწილები. ჩვენს შემთხვევაში:

- ა) ფუძეა *παιδευ*;
- ბ) ვნებითი გვარის აორისტ I-ის ნიშანია *ψ*;
- გ) მომავალი დროის ნიშანია *σ*;
- დ) კილოს მაჩვენებლები და იმავე დროს შემაერთებული ხმოვნებია: თხრობითი კილოსთვის *ο* და *ε*, ნატვრითი კილოსთვის *αι*;
- ე) ზმნის ბოლოს პირიელი დაბოლოვება, ამ შემთხვევაში საშუალო და ვნებითი გვარის მაჩვენებელი დაბოლოვებია.

7. ნაზმნარი ზედსართავი სახელი (adjectiva verbalia)

ვნებით გვართან დაკავშირებულია ნაზმნარი ზედსართავი სახელი. ნაზმნარი სახელები ორი ჯგუფისაა:

პირველი ჯგუფის ნაზმნარ ზედსართავს სახელებს აქვთ დაბოლოება: -*ον*, -*ει*, -*ων* (ყურადღება მახვილს!).

მეორე ჯგუფის ნაზმნარი ზედსართავი სახელების დაბოლოებებია: -*εις*, -*εα*, -*ειον* (ყურადღება მახვილს!).

ეს დაბოლოებები უერთდებიან ზმნის ფუძეს, მაგალითად:

პირველი ჯგუფი:

მამრ. სქესი *παιδευ-ον*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-ειν*, რომელიც იზრდება, ანუ აღზრდისათვის გამოსადეგია (სააღზრდელი), აღზრდილი.

მდედრ. სქ. *παιδευ-ει*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-ειν*,

საშ. სქ. *παιδευ-ων*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-ειν*.

მეორე ჯგუფი:

მამრ. *παιδευ-εις*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-εαι* აღსაზრდელი, რომელიც უნდა აღიზარდოს.

მდედრ. *παιδευ-εα*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-εαι*,

საშუალ. *παιδευ-εαιον*, ნათეს. ბრ. *παιδευ-εαιον*. როგორც ჩანს, ეს ზედსართავი სახელები იბრუნვიან პირველი და მეორე კანკლედობით.

შენიშვნა. დაბოლოებებში -*ον*, -*ει*, -*ων* და -*εις*, -*εα*, -*ειον*, *ε-ს* აქვს იგივე ფონეტიკური გავლენა ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე ბგერაზე, რაც დროთა ნიშნებს: *σ* (მომ. I და აორ. I), *ψ* (აორ. I ვნებ. გვ.), *χ* (პერფექტ. I). ფონეტიკური გავლენა მდგომარეობს იმაში, რომ ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე მოკლე ხმოვანი გრძელდება, მაგ., *παιδ-* — პატივ-სა ვცემ, ნაზმნარი ზედსართავი სახელი იქნება *παιδ-ον*, ა გადავიდა *η-ში* და ასე შემდეგ.

8. მოქმედებითი, საშუალო და ვნებითი გვარის პერფექტუმი I (perfectum I)

პერფექტიუმი არის ისეთი ნამყო სრული, რომლის შედეგი აწმყოშია: *πε-παιδευ-α-α* აღეზარდე და ახლა აღზრდილია, *ἐγὼ-α-α* გავიგე, მაშასადამე — ვიცი, და ასე შემდეგ. ამიტომ პერფექტუმი პერფექტუმი ხშირად ითარგმნება აწმყოთი. პერფექტუმს ახასიათებს:

ა) ფუძის გაორკეცება — *reduplicatio* (§ 64).

ბ) ფუძის გაორკეცება პერფექტუმს აქვს ყველა კილოში.

გ) გაორკეცებულ ფუძეს ემატება პერფექტუმის ღროის ნიშანი -x-.

დ) ღროის ნიშან -x-ს მოსდევს შემავრთბელი -α-.

ე) საშუალო და ვნებიითი გვარის პერფექტუმს არა აქვს არც -x-; არც -α-, პირთა დაბოლოებები უშუალოდ უერთდებიან ფუძეს.

ვ) საშუალო და ვნებიითი გვარის პერფექტუმში ფორმით ერთნაირია.

ზ) საშუალო და ვნებიითი გვარის პერფექტუმის ზოგი ფორმა რთულია: იგი შედგება მიმღეობისა და დამხმარე ზმნისაგან.

თ) პერფექტუმის ფუძეზე ეწყობა აგრეთვე ნამყო წინარეწარსული — plusquamperfectum და მომავალი შესრულებული, ანუ მომავალი III, futurum exactum.

	1) საშუალო და 2) ვნებიითი
თბილისი კილო S. 1. πε-παίδευσ-χ-α ალვზარდე ალზრ- ლილი მყავს 2. πε-παίδευσ-χ-α-ς 3. πε-παίδευσ-χ-ε(ν) P. 1. πε-παίδευσ-χ-α-μεν 2. πε-παίδευσ-χ-α-τε 3. πε-παίδευσ-χ-α-σι D. 1. πε-παίδευσ-χ-α-μεν 2. πε-παίδευσ-χ-α-τον 3. πε-παίδευσ-χ-α-τον	πε-παίδευσ-μαι: 1) ალვზარდე ჩემ- თვის, 2) აღმზარდეს πε-παίδευσ-σαι πε-παίδευσ-ται πε-παίδευσ-μεθα πε-παίδευσ-σθε πε-παίδευσ-νται πε-παίδευσ-μεθα πε-παίδευσ-σθον πε-παίδευσ-σθον
კავშირებითი კილო S. 1. πε-παίδευσ-χ-α ამეზარდოს 2. πε-παίδευσ-χ-ης 3. πε-παίδευσ-η P. 1. πε-παίδευσ-χ-α-μεν 2. πε-παίδευσ-χ-η-τε 3. πε-παίδευσ-χ-α-σι D. 1. πε-παίδευσ-χ-α-μεν 2. πε-παίδευσ-χ-η-τον 3. πε-παίδευσ-χ-η-τον	1. πε-παίδευσ-μένος, -μένη, -μένον ὦ 2. ᾤς 3. " ᾤ 1. πε-παίδευσ-μένοι ,μένοι, -μένα ὠμεν 2. ᾔτε 3. " ὠσι 1. πε-παίδευσ-μένω ὠμεν 2. ᾔτον 3. " " ᾔτον

ნატურითი კილო	S. 1. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-მი ნეტა აშეზარდოს</i> 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-ც</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი</i> P. 1. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-მენ</i> 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-ტე</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-ენ</i> D. 1. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-მენ</i> 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-ტონ</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ოი-ტყვ</i>	1. <i>პე-პაიდესუმენოს,</i> <i>-მენჲ, -მენონ</i> <i>ეიჲვ</i> 2. <i>ეიჲც</i> 3. " " <i>ეიჲ</i> 1. <i>პე-პაიდესუმენოი</i> <i>-მენაი, -მენა</i> <i>ეიჲმენ</i> 2. <i>ეიჲტე</i> 3. " <i>ეიჲენ</i> 1. <i>პე-პაიდეს-მენჲ</i> <i>ეიჲმენ</i> 2. <i>ეიჲტონ</i> 3. <i>ეიჲტყვ</i>
	S. 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ტა</i> P. 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ტე</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ნტან ანჲ</i> <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ტაშან</i> D. 2. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ტონ</i> 3. <i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ტან</i>	<i>პე-პაიდეს-შო</i> <i>პე-პაიდეს-შჲა</i> <i>პე-პაიდეს-შჲე</i> <i>პე-პაიდეს-შჲან ანჲ</i> <i>პე-პაიდეს-შჲაშან</i> <i>პე-პაიდეს-შჲონ</i> <i>პე-პაიდეს-შჲან</i>
მიმოვება	მამრ. სქ. <i>პე-პაიდეს-ხაჲ, ნათ. ბრ. პე-პაიდეს-ხ-ბ-ოც</i> მდედრ. სქ. <i>პე-პა-მეს-ხ-სიჲ, ნათ. ბრ. პე-პაიდეს-ხ-სი-აჲ</i> საშ. სქ. <i>პე-პაიდეს-ხ-ბ-ოც, ნათ. ბრ. პა-პაიდეს-ხ-ბ-ოც</i> <i>რომელმაც აღზარდა</i> <i>(ყურადღება მახვილს!)</i>	მამრ. სქ. <i>პე-პაიდეს-უმენოც, ნათ. პე-პაიდეს-უმენოი</i> მდედრ. სქ. <i>პე-პაიდეს-უმენჲ, ნათ. პე-პაიდეს-უმენ-ჲც</i> საშ. სქ. <i>პე-პაიდეს-უმენ-ოი, ნათ. პე-პაიდეს-უმენ-ოი</i> 1) <i>რომელმაც თავისთვის აღზარდა</i> 2) <i>აღზრდილი.</i> <i>(ყურადღება მახვილს!)</i>
ინფინიტი	<i>პე-პაიდეს-ხ-ე-ნაი (რომ აღეზარდე)</i> <i>(ყურადღება მახვილს!)</i>	<i>პე-პაიდეს-შჲაი (რომ აღეზარდე</i> <i>ჩემთვის, რომ აღეზარდე</i> <i>(ყურადღება მახვილს!)</i>

უფრო ხშირად ბერძნულ ენაში გვხვდება აქტივის გვარის კავშირებითი და ნატურითი კილოს პერფექტუმის მეორე ფორმა, იგი რთულია და შედგება.

აქტივის გვარის პერფექტუმის მიმღეობისაგან და დამხმარე ზმნის შესაფერი ფორმებისაგან, ე. ი. კავშირებითი კილოს პერფექტუმის საწარმოებლად აღებულია დამხმარე ზმნის კავშირებითი კილოს აწმყო, ხოლო ნატვრითი კილოს საწარმოებლად დამხმარე ზმნის ნატვრითი კილოს აწმყო დრო.

პერფექტუმ 1-ის მეორე ფორმა

მ ა ქ მ ე დ ე ბ ი თ ი გ ვ ა რ ი	
კავშირებითი კილო	S. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-აწ</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბც</i> ა
	2. " " " " " " ბც
	3. " " " " " " ბი
	P. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ეც</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა-აი</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ა</i> აჲჲჲ
	2. " " " " " " ბტე
	3. " " " " " " ბსი(ν)
	D. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ე</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ე</i> აჲჲჲ
	2. " " " " " " ბტონ
	3. " " " " " " ბტონ
ნატვრითი კილო	S. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-აწ</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბც</i> ელჲ
	2. " " " " " " ელც
	3. " " " " " " ელი
	P. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ეც</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა-აი</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ა</i> ელჲჲჲ ან ელჲჲჲ
	2. " " " " " " ელჲტე ან ელჲტე
	3. " " " " " " ელჲჲჲ ან ელჲჲჲ
	D. 1. <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ე</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-სა</i> , <i>პე-პაიძეს-ა-ბტ-ე</i> ელჲჲჲ ან ელჲჲჲ
	2. " " " " " " ელჲტონ ან ელჲტონ
	3. " " " " " " ელჲტჲჲ ან ელჲტჲჲ.

შენიშვნა 1. აქტივის გვარის თხრობითი კილოს პერფექტუმის პირველი პირი წინათ იყო *პე-პაიძეს-ა-ა-ჲს*, *-ჲს* ამოვარდა. მივიღეთ *პე-პაიძეს-ა-ა*; აგრეთვე, მესამე პირის დაბოლოება *-ე* ამოვარდა, *-ა*-ს მაგიერ მივიღეთ *ე* (ნამყო უსრულის III პირის ფორმის გაგ-ღენით): *პე-პაიძეს-ა-ე*, აღზარდა.

შენიშვნა 2. იქცევს ყურადღებას ნახვილის მხრივ პერფექტუმის შემდეგი ფორმები: ა) მომქმედ. გვარის მიმღეობა მამრობით და საშუალო სქესში, ნახვილი ყოველთვის ოქსიტონონია: მამრ., *პეპაიძესაწ* და საშუალო სქ. *პეპაიძესაწ* (რომელმაც აღზარდა).

ბ) ინფინიტრივი მუდამ პაროქსიტონონია *პეპაიძესაწა* (რომ აღზარდა).

გ) საშუალო და ენებითი გვარის მამრობ. და საშუალო სქესის მიმღეობა მუდამ პაროქსიტონონია: მამრ. სქ. *პეპაიძესაწი*, საშუალო სქესის *პეპაიძესაწი* (რომელმაც თავისთვის აღზარდა).

დ) საშუალო და ენებითი გვარის ინფინიტრის ნახვილი აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალ-ზე, ნახვილი შეიძლება იყოს პაროქსიტონონი, შეიძლება პარაპროქსიტონონი, ეს დამოკიდებულია ბოლოდან მეორე მარცვლის რაოდენობაზე: მაგ. *ღესწი* (გახსნილად ყოფნა) და *პე-პაიძეს-თა* (აღზარდილად ყოფნა).

ნამყო წინარეწარსული ისეთი შესრულებული დროა, რომლის შედეგიც წარსულშია: ჰ-პე-პაიძეს-ა-ელ ალგზარდე და ალზრდილი მყავდა, აღმიზრდია; იგია ისტორიული დრო, ამიტომ:

ა) ზმნის წინ აქვს მიმატება (augmentum), ამ შემთხვევაში ე, ჰ-პე-პაი-ძეს-ა-ელ (აღმიზრდია).

ბ) ზმნის ბოლოს აქვს ისტორიულ დროთა პირიელი დაბოლოებები. პლუსკვამპერფექტუმი შენდება პერფექტუმის ფუძეზე, ესე იგი აქვს ფუძის გაორკეცება და პერფექტუმის ნიშანი ჰ.

დ) ა-ს მოსდევს პლუსკვამპერფექტუმის ნიშანი ე.

ე) პლუსკვამპერფექტუმს აქვს მხოლოდ თხრობითი კილო.

ვ) საშუალო და უნებთო გვარის პლუსკვამპერფექტუმი ფორმით ერთია; მას არ აქვს არც -ა, არც -ე; პირიელი დაბოლოებები უშუალოდ უერთდებიან ფუძეს გარეშე შემაერთებული ბგერებისა.

	მოქმედებითი გვარი	1) საშუალო და 2) უნებთი
ისტორიული თხრობითი კილო	S. 1. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ელ, ან -ა-ჟ	ჰ-პე-პაიძეს-ჟჟ
	2. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ეც, -ა-ეც	ჰ-პე-პაიძეს-ოო
	3. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ეი, -ა-ეი	ჰ-პე-პაიძეს-ოო
	P. 1. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-მე, -ა-ე-მე	ჰ-პე-პაიძეს-მეზა
	2. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-ტე, -ა-ე-ტე	ჰ-პე-პაიძეს-ოძე
	3. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-თა, -ა-ე-თა	ჰ-პე-პაიძეს-ნო
	D. 1. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-მე -ა-ე-მე	ჰ-პე-პაიძეს-მეზა
	2. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-თა -ა-ე-თა	ჰ-პე-პაიძეს-ოძე
	3. ჰ-პე-პაიძეს-ა-ე-თა -ა-ე-თა	ჰ-პე-პაიძეს-ოძე

შენი შენა. ზნა დაშლილია შემდეგ შემადგენელ ნაწილებად:

- ა) ზმნის თავიდან დაწყებული ჯერ გამოყოფილია მიმატება ა-;
- ბ) მის შემდეგ მოდის ფუძის გაორკეცება — reduplicatio: პე-;
- გ) ამას მოსდევს ზმნის ფუძე პაიძეს-;
- დ) შემდეგ მოდის პერფექტუმის ნიშანი ა-;
- ე) შემდეგ — პლუსკვამპერფექტუმის ნიშანი ე-;
- ვ) ბოლოს — პირიელი დაბოლოებები (ისტორიული).

10. უნებთი გვარის მომავალი III, ანუ შესრულებული (futurum III exactum)

ეს მომავალი III, როგორც პერფექტუმი და პლუსკვამპერფექტუმი, შედეგობითი ხასიათისაა, ე. ი. ყურადღება ექცევა იმას, თუ რა შედეგი მოჰყვება ზმნის მოქმედებას, ამიტომ ეს დრო პე-პაიძეს-ა-ო-მა ქართულად ითარგმნება — აღმიზრდიან (მომავალში) და, მაშასადამე, აღზრდილი ვიქნები. მომავალ III-ს ახასიათებს:

- ა) პერფექტუმის ფუძე *πεπαιδευ-*;
 ბ) მომავალი დროის ნიშანი *σ*;
 გ) შემაერთებული ბგერები, ანუ კილოს მაჩვენებლები ისეთიუა, როგორიც აწმყო დროში გვექონდა;
 დ) მთავარ დროთა პირიელი დაბოლოებები; ოპტატივში ისტორიულ დროთა დაბოლოებები;
 ე) მომავალ III-ს, ისევე როგორც მომავალ I-ს, არ აქვს კავშირებითი და ბრძანებითი კილო.

ვ ნ ე ბ ი თ ი გ ვ ა რ ი	
თხრობითი კილო	ნატვრითი კილო
S. 1. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μαι</i> აღმზრდიან აღზრდილი ვიქნები	<i>πε-παιδευ-σ-οι'-μαι</i>
2. <i>πε-παιδευ-σ-η</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι-ο</i>
3. <i>πε-παιδευ-σ-ε-ται</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι-το</i>
P. 8. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μεθα</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι'-μεθα</i>
2. <i>πε-παιδευ-σ-ε-σθε</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι-σθε</i>
3. <i>πε-παιδευ-σ-ο-νται</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι-ντο</i>
D. 1. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μεθα</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι'-μεθα</i>
2. <i>πε-παιδευ-σ-ε-σθισ</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι-σθισ</i>
3. <i>πε-παιδευ-σ-ε-σθισ</i>	<i>πε-παιδευ-σ-οι'-σθισ</i>

მ ი მ ლ ე ო ბ ა
მამრ. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μενος</i>, ნათეს. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μενος</i>, მდედრ. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μένη</i>, ნათეს. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μένης</i>, საშ. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μενος</i>, ნათეს. <i>πε-παιδευ-σ-ο-μενος</i>. რომელსაც აღზრდიან და აღზრდილი იქნება- ეს მიმღეობა იბრუნება I და II კანკულელობით.
ი ნ ფ ი ნ ი ტ ი ვ ი
<i>πε-παιδευ-σ-ε-σθαι</i> , (რომ აღზრდიან და აღზრდილი იქნება).

თხრობითი კილო			კავშირებითი კილო
აწმყო და ნაწყო უსრული	S. 1. პაიძეს-ა ეზრდი	ნაწყო უსრული ბ- პაიძეს-ო-ვ ეზრდიდი	პაიძეს-ა ეზრდიდე
	2. პაიძეს-ეი ც	ბ- პაიძეს-ე-ც	პაიძეს-ე ც
	3. პაიძეს-ეი	ბ- პაიძეს-ე(ვ)	პაიძეს-ე
	P. 1. პაიძეს-ო-მე ნ	ბ- პაიძეს-ო-მე ნ	პაიძეს-ა-მე ნ
მიმავალი I	2. პაიძეს-ე-ტე	ბ- პაიძეს-ე-ტე	პაიძეს-ე-ტე
	3. პაიძეს-ოსი(ვ)	ბ- პაიძეს-ო-ვ	პაიძეს-ა სი
	D. 1. პაიძეს-ო-მე ნ	ბ- პაიძეს-ო-მე ნ	პაიძეს-ა-მე ნ
	2. პაიძეს-ე-ტო ნ	ბ- პაიძეს-ე-ტო ნ	პაიძეს-ე-ტო ნ
აორისტი I	3. პაიძეს-ე-ტო ნ	ბ- პაიძეს-ე-ტყ ნ	პაიძეს-ე-ტო ნ
	1. პაიძეს-ს-ა		არ აქვს
	2. პაიძეს-ს-ეი ც...		
	3. და ასე შემდეგ, როგორც აწმყო		
პერფექტუმი I	S. 1.	ბ- პაიძეს-ს-ა აღეზარდე	პაიძეს-ს-ა აღეზარდო
	2.	ბ- პაიძეს-ს-ა-ც	პაიძეს-ს-ე ც
	3.	ბ- პაიძეს-ს-ე(ვ)	პაიძეს-ს-ე
	P. 1.	ბ- პაიძეს-ს-ა-მე ნ	პაიძეს-ს-ა-მე ნ
პერფექტუმი I	2.	ბ- პაიძეს-ს-ა-ტე	პაიძეს-ს-ე-ტე
	3.	ბ- პაიძეს-ს-ა-ვ	პაიძეს-ს-ა სი
	D. 1.	ბ- პაიძეს-ს-ა-მე ნ	პაიძეს-ს-ა-მე ნ
	2.	ბ- პაიძეს-ს-ა-ტო ნ	პაიძეს-ს-ე-ტო ნ
პერფექტუმი I	3.	ბ- პაიძეს-ს-ა-ტყ ნ	პაიძეს-ს-ე-ტო ნ
	1. პე-პაიძეს-ხ-ა	ალუსკავაშერფექტი ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-ვ	პე-პაიძეს-ხ-ა
	2. პე-პაიძეს-ხ-ა-ც	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-ც	პე-პაიძეს-ხ-ე ც
	3. პე-პაიძეს-ხ-ე	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი	პე-პაიძეს-ხ-ე
პერფექტუმი I	1. პე-პაიძეს-ხ-ა-მე ნ	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-მე ნ	პე-პაიძეს-ხ-ა-მე ნ
	2. პე-პაიძეს-ხ-ა-ტე	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-ტე	პე-პაიძეს-ხ-ე-ტე
	3. პე-პაიძეს-ხ-ა-სი	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-სა ნ	პე-პაიძეს-ხ-ა სი
	1. პე-პაიძეს-ხ-ა-მე ნ	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-მე ნ	პე-პაიძეს-ხ-ა-მე ნ
პერფექტუმი I	2. პე-პაიძეს-ხ-ა-ტო ნ	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-ტო ნ	პე-პაიძეს-ხ-ე-ტო ნ
	3. პე-პაიძეს-ხ-ა-ტო ნ	ბ- პე-პაიძეს-ხ-ეი-ტყ ნ	პე-პაიძეს-ხ-ე-ტო ნ
	აღეზარდე	წინათ აღეზარდე	

ნატურითი კილო	ბრძანებ. კილო	განუსახ. კ.	მიმღეობა
პაიბეს-ოი-მი პაიბეს-ოი-ც პაიბეს-ოი პაიბეს-ოი-მეხ პაიბეს-ოი-ტე პაიბეს-ოი-ენ პაიბეს-ოი-მეხ პაიბეს-ოი-ტონ პაიბეს-ოი-ტეხ	მხოლ. რ. 2. პაიბეს-ე 3. პაიბეს-ე-ტა ალზარდოს მრავლ. 2. პაიბეს-ე-ტე 3. პაიბეს-ონტაჟ ან პაიბეს-ე-ტაჟან ორობ. 2. პაიბეს-ე-ტონ 3. პაიბეს-ე-ტაჟ	პაიბეს-ეი ალზარდა	მამ. პაიბეს-აჟ, პაიბეს-ონტ-ოც მღელ. პაიბეს-აჟაჟ, პაიბეს-ონტეჟ საშ. პაიბეს-ონ პაიბეს-ონტ-ოც ალზარდელი, ან რო- მელიც ზრდის
პაიბეს-ო-ოი-მი პაიბეს-ო-ოი-ც და ასე შემდეგ, რო- გორც აწმყო ნა- ტურ.	არ აქვს	პაიბეს-ო-ეი (რომ ავლზარდი)	მამ. პაიბეს-ო-აჟ მღ. პაიბეს-ო-აჟაჟ საშ. პაიბეს-ო-ონ რომელიც ალზარდის (როგორც აწმყო)
პაიბეს-ო-აი-მი პაიბეს-ო-აი-ც პაიბეს-ო-აი პაიბეს-ო-აი-მეხ პაიბეს-ო-აი-ტე პაიბეს-ო-აი-ენ პაიბეს-ო-აი-მეხ პაიბეს-ო-აი-ტონ პაიბეს-ო-აი-ტეხ	მხოლ. რ. 2. პაიბეს-ო-ონ 3. პაიბეს-ო-ა-ტა მხოლ. რ. 2. პაიბეს-ო-ა-ტე 3. პაიბეს-ო-ა-ნტაჟ ან პაიბეს-ო-ა-ტაჟან ორ. 2. პაიბეს-ო-ა-ტონ 3. პაიბეს-ო-ა-ტაჟ	პაიბეს-ო-აი (რომ ალზარდი) (ყურადღე- ბა მახვილს)	მამ. პაიბეს-ო-აჟ, პაიბეს-ო-აჟაჟ მღელ. პაიბეს-ო-აჟაჟ, პაიბეს-ო-ა-ტეჟ საშ. პაიბეს-ო-ა-ნ, პაიბეს-ო-ა-ნტაჟ რომელიც ალზარდა
პე-პაიბეს-ო-ოი-მი პე-პაიბეს-ო-ოი-ც პე-პაიბეს-ო-ოი პე-პაიბეს-ო-ოი-მეხ პე-პაიბეს-ო-ოი-ტე პე-პაიბეს-ო-ოი-ენ პე-პაიბეს-ო-ოი-მეხ პე-პაიბეს-ო-ოი-ტონ პე-პაიბეს-ო-ოი-ტეხ	მხოლ. რ. 2. პე-პაიბეს-ო-ე 3. პე-პაიბეს-ო-ე-ტა მრავლ. 2. პე-პაიბეს-ო-ე-ტე 3. პე-პაიბეს-ო-ონტაჟ ან პე-პაიბეს-ო-ე-ტა- ოაჟ. ორ. 2. პე-პაიბეს-ო-ე-ტონ 3. პე-პაიბეს-ო-ე-ტაჟ	პე-პაიბეს- -ო-ენაი (რომ ალზარდი) ყურადღეა მახვილს!	მამ. პე-პაიბეს-ო-აჟ, პე-პაიბეს-ო-ონტ-ოც მღელ. პე-პაიბეს-ო-აჟაჟ, პე-პაიბეს-ო-აჟაჟ საშ. პე-პაიბეს-ო-აჟ, პე-პაიბეს-ო-ონტაჟ რომელიც ალზარდა. ყურადღეა მახვილს)

თხრობითი კილო		კავშირებითი
აწმყო და ნაშეკ უსრული	აწმყო	ნაშეკ უსრული
	S. 1. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\alpha\iota$ ვიზრ-	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\eta\gamma$ ვიზრლიდი
	2. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\eta$ (-ει) ღი	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\upsilon$
	3. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\tau\alpha\iota$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\tau\omicron$
	P. 1. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	2. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\epsilon$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\epsilon$
	3. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\nu\tau\alpha\iota$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\nu\tau\omicron$
	D. 1. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	2. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$
	3. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\xi\text{-}\sigma\theta\eta\gamma$
	$\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\eta\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\eta\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$
I სპეციალური	1. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\sigma\text{-}\mu\alpha\iota$	
	2. $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\eta$ და ასე შემდეგ, როგორც აწმყო	არ აქვს.
I აბსოლუტი	S. 1.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\gamma$ ალეო-
	2.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\omega$ ზარღე
	3.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\alpha\tau\omicron$
	P. 1.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	2.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\alpha\text{-}\sigma\theta\epsilon$
	3.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\alpha\text{-}\nu\tau\omicron$
	D. 1.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	2.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\alpha\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$
	3.	$\xi\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\sigma\theta\eta\gamma$
	$\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\eta\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\text{-}\eta\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$
I ალუქსკანეზი	S. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\alpha\iota$	ალუქსკანეზი.
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\alpha\iota$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\eta\gamma$
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\tau\alpha\iota$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\omicron$
	P. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\tau\omicron$
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\epsilon$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\nu\tau\alpha\iota$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\epsilon$
	D. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\nu\tau\omicron$
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$
	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\eta\gamma$	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\eta\gamma$
I ალუქსკანეზი	S. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\alpha\iota$	$\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\alpha\iota$	$\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\eta\gamma, \text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\nu$
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\tau\alpha\iota$	" "
	P. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	" "
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\epsilon$	$\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\omicron\iota$
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\nu\tau\alpha\iota$	$\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha\iota, \text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha$
	D. 1. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\epsilon\theta\alpha$	" "
	2. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	" "
	3. $\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\omicron\gamma$	$\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\omega$
	$\xi\text{-}\pi\epsilon\text{-}\pi\alpha\iota\delta\epsilon\varsigma\text{-}\sigma\theta\eta\gamma$	$\text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha, \text{-}\mu\acute{\epsilon}\nu\omega$

	თხრობითი	თხრობითი	კავშირებითი
აწყო ნაწყო უსრ.	აწყო 1. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\mu\alpha\iota$ 2. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\eta$, ან $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\epsilon\iota$ და ასე შემდეგ, რო- გორც საშუალო გვა- რის აწყო. ითარგმნება ვიზრდები, მზრდიან	ნაწყო უსრული $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\mu\eta\upsilon$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma\iota$, და ასე შემ- დეგ, როგორც საშუა- ლო გვარის ნაწყო, ითარგმნება: მზრდილ- ნენ	$\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\omega-\mu\alpha\iota$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\eta$... და ასე შემ- დეგ, როგორც საშუა- ლო გვარის კავშირ. კილო, ითარგმნება: რომ მზრდილნენ
შობავალი I (პირველი)	S. 1. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\sigma-\mu\alpha\iota$ 2. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\eta$ 3. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\epsilon-\tau\alpha\iota$ P. 1. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\sigma-\mu\epsilon\sigma\theta\alpha$ 2. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\epsilon-\sigma\theta\epsilon$ 3. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\sigma-\gamma\tau\alpha\iota$ D. 1. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\sigma-\mu\epsilon\sigma\theta\alpha$ 2. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\epsilon-\sigma\theta\iota\sigma$ 3. $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma-\epsilon-\sigma\theta\iota\sigma$	ალმზრდიან	არ აქვს
აღრისტი I (პირველი)	S. 1. 2. 3. P. 1. 2. 3. D. 1. 2. 3.	$\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\gamma$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\zeta$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\mu\epsilon\gamma$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\epsilon$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma\alpha\gamma$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\mu\epsilon\gamma$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\sigma\gamma$ $\xi-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\eta\gamma$	$\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\zeta$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\mu\epsilon\gamma$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\epsilon$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\sigma\iota$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\mu\epsilon\gamma$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\sigma\gamma$ $\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta-\tau\sigma\gamma$
პერფექტ.	იგივეა, რაც საშუალო გვარის. ითარგმნება: ალმზარდეს, აღზრდი- ლი ვარ.	პლუსკვაიმპერფექტუმი იგივეა, რაც საშუალო გვარის, ითარგმნება: წინათ აღმზარდეს, აღზრდილი ვიყავი.	იგივეა, რაც საშუალო გვარის. ითარგმნება: აღზრდილი ვიყო
შობავ. III	S. 1. $\pi\epsilon-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\sigma-\mu\alpha\iota$ 2. $\pi\epsilon-\pi\alpha\iota\epsilon\sigma-\sigma-\eta$ (ანუ-$\sigma-\epsilon\iota$) და ასე შემდეგ, რო- გორც საშუალო გვარის მომაველი. ითარგმნე- ბა: აღზრდილი ვიქნები		არ აქვს.

§ 66. შერწყმული ზმნები (verba contracta). შერწყმული ზმნები ხმოვანთუდითი ჯგუფისა არიან, მათი ფუძე ბოლოვდება მოკლე ხმოვანზე: ა, ე, ი, მაგალითად: წამ-ა პატივსა ვცემ, პიი-ა, ვაჟებზე, ბეღ-ა ვაცხადებ.

შერწყმული ზმნების უღვლილება ისეთია, როგორც ზმნისა პაიზა, შემდეგი ფონეტიკური განსხვავებით:

ა) აწმყო დროის ყველა ფორმაში და ნამყო უსრულში ზმნების ფუძის ბოლოს მდებარე ა, ე, ი, ხვდებიან რა მათ მომდევნო შემავრთებელ ხმოვნებს, რომლებიც არიან აგრეთვე კილოს მაჩვენებლები, აწყოზენ ხმოვანთა შერწყმას, ე. ი. ორი ხმოვნისაგან ჰქმნიან ერთ ხმოვანს, რომელიც არის გრძელი, ან დიფთონგს, ამიტომ ამ ზმნებს ეწოდებათ შერწყმული ზმნები (verba contracta).

ბ) დანარჩენ დროთა წარმოების დროს ფუძის ბოლოს მდებარე ა, ე, ი, დროთა მაწარმოებლების ზეგავლენით გადადიან: ა — ე-ში, ე — ე-ში, ი — ა-ში. ეს მაწარმოებლებია, როგორც უკვე ვიცით, მომავალი დროისა ა, მოქმედებითი და საშუალო გვარის აორისტ I-ისა — ა, ვნებითი გვარის აორისტ I-ისა — ე, მოქმედებითი გვარის პერფექტუმი I-ისა — ა. განვიხილოთ ზმნებოცალ-ცალკე. ავიღოთ ჯერ ა — დაბოლოებიანი, მაგ. წამ-ა პატივსა ვცემ.

შერწყმის წესები:

ა) ა + ი = ა

ა + ა = ა ბგერა „ა“

ა + ე = ე ფარავს

ა + ა = ა ბგერა ა-ს

ბ) ა + ე = ა (გრძელი)

ა + ე = ე „ ბგერა ა

ა + ე = ე ფარავს ე (ე)-ს.

ა + ე = ე

მახვილის წესი იხ. § 8, 1.

აწყო თხზ. კილო	ნამყო უსრული	კავშირებითი	ნ ა ტ ვ რ ი თ ი	ბრძანებითი	განუსაზღვრელი
S. 1. ტამ-ა → ტამ	1. ჰ-ტამ-ა-ო-ნ → ტამ	1. ტამ-ა → ტამ	1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამჟი	მზ. 2. ტამ-ა-ე → ტამ	ტამ-ა-ი → ტამი პატივისცემა
2. ტამ-ა-ი → ტამი	2. ჰ-ტამ-ა-ი → ტამი	2. ტამ-ი-ე → ტამი	2. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	
3. ტამ-ა-ი → ტამი	3. ჰ-ტამ-ა-ი → ტამი	3. ტამ-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	მზ. 2. ტამ-ა-ე → ტამი	მძღვარი
P. 1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ჰ-ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	ტამი	მძ. ტამ-ა-ი- ტამი,
2. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	2. ჰ-ტამ-ა-ი-ე → ტამი	2. ტამ-ი-ე → ტამი	2. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	ნათ. ტამ-ა-ი- ტამი
3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ჰ-ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	აბ ტამ-ა-ი-ე → ტამი	ნათ. ტამ-ა-ი- ტამი
D. 1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ჰ-ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	1. ტამ-ა-ი-მ-ი → ტამი	ტამი	მძ. ტამ-ა-ი- ტამი
2. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	2. ჰ-ტამ-ა-ი-ე → ტამი	2. ტამ-ი-ე → ტამი	2. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	ნათ. ტამ-ა-ი- ტამი
3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ჰ-ტამ-ა-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ი-ე → ტამი	3. ტამ-ა-ი-ე → ტამი	აბ ტამ-ა-ი-ე → ტამი	ნათ. ტამ-ა-ი- ტამი
ბატივისცემა	ბატივისცემა	ბატივისცემა	ბატივისცემა	ბატივისცემა	ბატივისცემა

აწყო თხრ. კილო	ნამყო უსრული	კავშირებითი	ნატვრითი	პრძანებითი	განუსაზღვრელი
S. 1. რამ-ა-მაი- რამამაი	ბ-რამ-ბ-მყო- ბ-რამამყო	რამ-ა-მაი- რამამაი	რამ-ა-მყო- რამამყო	მზ. 2. რამ-ა- რამამ	რამ-ა-მყო- რამამაი
2. რამ-ა- რამამ	ბ-რამ-ა- ბ-რამამ	რამ-ა- რამამ	რამ-ა- რამამ	3. რამ-ა- რამამ	1) (რომ) პატის ვცემ ჩემთვის
3. რამ-ა- რამამ	ბ-რამ-ა- ბ-რამამ	რამ-ა- რამამ	რამ-ა- რამამ	მზ. 2. რამ- რამამ	2) (რომ) პატის მცემ
P. 1. რამ-ბ-მამ- რამამამ	ბ-რამ-ბ-მამ- ბ-რამამამ	რამ-ბ-მამ- რამამამ	რამ-ბ-მამ- რამამამ	3. რამ-ბ- რამამამ	მამ- მამამ
2. რამ-ბ- რამამამ	ბ-რამ-ბ- ბ-რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	ან რამ-ბ- რამამამ	მამ- მამამ
3. რამ-ბ- რამამამ	ბ-რამ-ბ- ბ-რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	ორ. 2. რამ- რამამამ	ნათ. რამამამ
D. 1. რამ-ბ-მამ- რამამამ	ბ-რამ-ბ-მამ- ბ-რამამამ	რამ-ბ-მამ- რამამამ	რამ-ბ-მამ- რამამამ	3. რამ-ბ- რამამამ	მამ- მამამ
2. რამ-ბ- რამამამ	ბ-რამ-ბ- ბ-რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	ორ. 2. რამ- რამამამ	ნათ. რამამამ
3. რამ-ბ- რამამამ	ბ-რამ-ბ- ბ-რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	რამ-ბ- რამამამ	3. რამ-ბ- რამამამ	მამ- მამამ
1) პატის ვცემ ჩემთვის.	1) პატის ვცემ ჩემთვის.	1) (რომ) პატის ვცემ ჩემთვის.	1) (ნეტა) პატის ვცემ ჩემთვის.	1) პატის ვცემ	1) (რომ) პატის ვცემ ჩემთვის
2) პატის მცემ.	2) პატის მცემ.	2) (რომ) პატის მცემ ჩემთვის.	2) (ნეტა) პატის მცემ ჩემთვის.	2) პატის ვცემ	2) (რომ) პატის ვცემ ჩემთვის

დანარჩენი უღვლილება $\alpha\mu\alpha$ -ს ისეთივე აქვს, როგორც $\pi\alpha\mu\epsilon\sigma\alpha$ -ს, ხოლო დროთა მაწარმოებელი თანხმონების ზეგავლენით ფუძისეული α გადადის η -ში.

მომავალი I $\alpha\mu\eta$ - σ -ა „პატივს ვცემ“,

აორისტი I ϵ - $\alpha\mu\eta$ - σ „პატივი ვეცი“,

პერფექტ. I $\alpha\epsilon$ - $\alpha\mu\eta$ - α „პატივი ვეცი“,

პლუსკეპ. I ϵ - $\alpha\epsilon$ - $\alpha\mu$ - η - α - $\epsilon\iota\upsilon$ „პატივი მიცია“,

აორისტი I ϵ - $\alpha\mu$ - η - μ - η - ν „პატივი მცეს“.

პაუზირუს $\pi\alpha\mu\epsilon\sigma\alpha$

$\epsilon\pi\alpha\mu\epsilon\sigma\alpha$

$\pi\epsilon$ - $\pi\alpha$! $\mu\epsilon\sigma$ - α - α

ϵ - $\pi\epsilon$ - $\pi\alpha\mu\epsilon\sigma$ - α - $\epsilon\iota\upsilon$

ϵ - $\pi\alpha\mu\epsilon\sigma$ - μ - η - ν

შენიშვნა 1. არის რამდენიმე ზმნა, რომლებიც ფუძის ბოლოს მდებარე მოკლე α -ს მის მომდევნო $\epsilon(\eta)$ -ს უერთებენ და იძლევიან η -ს α -ს ნაცვლად; მაგალითად: $\zeta\alpha = \zeta\alpha$, $\nu\epsilon\sigma\omega$ -რობ, II პირი $\zeta\alpha$ - $\epsilon\iota\varsigma = \zeta\eta\varsigma$ და არა $\zeta\alpha\varsigma$, III პირი $\zeta\alpha$ - $\epsilon\iota = \zeta\eta$, და არა $\zeta\alpha$.

შენიშვნა 2. $\alpha\mu$ -ა „ცეცხლს ვუკიდებ“, და $\alpha\lambda\mu$ -ა „ერთრი“ არ განიცდიან შერწყმას, რადგან ფუძის ბოლოს მდებარე α გრძელია.

შენიშვნა 3. თუ ზმნას ფუძის ბოლოს მდებარე α -ს წინ აქვს ან ϵ , ან σ , ან ι , მაშინ ასეთი α არ გადადის η -ში დროთა მაწარმოებლების ფონეტიკური ზეგავლენით; მაგალითად, $\beta\epsilon\mu\alpha$ „ემოკმედებ“, მომავ. I— $\beta\epsilon\mu\alpha$ „ვიმოკმედებ“, და არა $\beta\epsilon\eta\sigma\alpha$. აორისტი I— $\epsilon\beta\epsilon\mu\alpha$ (და არა $\epsilon\beta\epsilon\eta\sigma\alpha$) და ასე შემდეგ.

შენიშვნა 4. ხმოვანთა შერწყმა (კონტრაქცია) დამახასიათებელი იყო ძველი ბერძნული ენის ატიკური დიალექტისათვის (იონურ დიალექტში ფორმები შეურწყმელადაა წარმოდგენილი).

§ 66ა. ϵ -ფუძიანი შერწყმული ზმნა. როდესაც ზმნის ფუძე ბოლოვდება ϵ -ზე (მაგალითად, $\pi\iota\epsilon$ -ა „ვაკეთებ“), შერწყმის წესები შემდეგია:

ა) $\epsilon + \epsilon = \epsilon$,

ბ) $\epsilon + \sigma = \sigma$,

გ) ϵ გრძელი ხმოვნის წინ (η , ω) და დიფთონგის წინ ქრება;

დ) ϵ დროთა მაწარმოებლების წინ გადადის η -ში.

ე) მახვილის წესი იგივეა (§ 8, 1).

ბ. ლუპინი ჯენა, მკვლევართა გვარს

აწყო თბრ. კილო	ნამყო უსრულო -	კავშირებითი კ.	ნატვრითი კ.	ბრძანებითი	განუხარდე.
S. 1. პიშ-ა- -- პიშ	ბ-პიშ-ო-ყ -- ბპიშყ	პიშ-ა -- პიშ	პიშ-ა-ყ -- პიშყ	პიშ-ა-ყ -- პიშყ	პიშ-ე-ყ --
2. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
3. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
P. 1. პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	ბ-პიშ-ო-ყ -- ბპიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ --
2. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
3. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
D. 1. პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	ბ-პიშ-ო-ყ -- ბპიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ -- პიშოყ	პიშ-ო-ყ --
2. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
3. პიშ-ე-ყ -- პიშე	ბ-პიშ-ე-ყ -- ბპიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ -- პიშე	პიშ-ე-ყ --
1) ვიკეტე	1) ვიკეტე	1) ვიკეტე	1) ვიკეტე	1) ვიკეტე	1) ვიკეტე
2) ვიკეტე	2) ვიკეტე	2) ვიკეტე	2) ვიკეტე	2) ვიკეტე	2) ვიკეტე

დანარჩენი უღვლილება ისეთივეა, როგორც ზმნისა *παῖδῶν*, ხოლო ფუძისეული *ε* გადადის *η* ში, თუ მას მოსდევს თანხმოვანი მაწარმოებელი რო-მელიმე დროისა.

მომავალი I *ποιή-σῶ*, „გაეკეთებ“,

აორისტი I *ἐ-ποίη-σῶ*, „გაეკეთე“,

პერფექტი I *πε-ποίη-κῶ*, „გაეკეთე“,

პლუსკვამ. I *ἐ-πε-ποίη-κῶν*, „გამიკეთებია“,

აორ. I ვნ. *ἐ-ποίη-θῶ-ν*, „გაკეთებული ვარ“.

იუწყებდა როგორც

παῖδῶν

ἐπαῖδῶν

πεπαῖδῶν

ἐπεπαῖδῶν

ἐ-παῖδῶν

შენიშვნა. თუ ზმნის ფუძე ერთმარცხოვანია, მას მოჰყმა შერწყმა მხოლოდ იმ შემთხვევაში. როდესაც შერწყმის შედეგად მივიღებთ *εῖ-ს*, მაგალითად:

S. I პირი *πλῆ-ω* = *πλῆ* (არაა შერწყმა), ცურავ,

II პირი *πλῆ-εις* = *πλῆεις* (შერწყმულია), ცურავ,

III პირი *πλῆ-ει* = *πλῆει* (შერწყმულია), ცურავს,

P I პირი *πλῆ-ο-μεν* = *πλῆ-ο-μεν* (არაა შერწყმა) და ასე სხვა ფორმებშიც. ეს წესი ეხება IV კლასის ექვს ზმნას (ნახე § 81, ზმნები № 15-20).

§ 66 ბ. **ო-ფუძიანი ზმნები.** როდესაც ზმნის ფუძე ბოლოვდება *ο-ზე* (მაგალითად, *δηλῶ-ω* ვააშკარავებ, ვუჩვენებ), შერწყმის წესები შემდეგია:

ა) *ο + ε*

ο + ο = ου.

ο + ου

ბ) *ο + η*

ο + ω = ω.

ο + ω

გ) *ο + ει*

ο + η = οι

ο + οι

დ) დროთა მაწარმოებელი თანხმოვნების (*σ, σ, χ, φ*) წინ *ο* გადადის *ω-ში*. ე) მახვილის წესები იგივეა (§ 8, 1).

დანარჩენი ფორმები ისეთივე აქვს, როგორც *παῖς*-ს, ხოლო დროთა
მანწარმოებლების წინ ფუძისეული *ο* გადადის *ω*-ში, მაგალ-:

მომავალი *Ι* საშ. გვ. *μηλίσσιμα*, ვუჩვენებ ჩემთვის, იულვლება რო-
გორც *παῖς*-სთან;

აორისტი *Ι* მოკმ. გვ. *ἐμὴλσθ-α*, ვუჩვენე, იულვლება როგორც *ἐπαί-
δευσθ-α*;

აორისტი *Ι* საშ. გვ. *ἐμὴλσθμην*, ვუჩვენე ჩემთვის, იულვლება რო-
გორც *ἐπαίδευσθμην*.

პერფექტუმი *Ι* მოკმ. გვ. *ἐμὴλσχα*, ვუჩვენე, იულვლება როგორც
ἐπαίδευσχα.

პლუსკვამპერფექტუმი *Ι* მოკ. გვ. *ἐμὲμὴλσχευ*, წინათ ვუჩვენე,
მიჩვენებია. იულვლება ისე, როგორც *ἐπεπαίδευσεν*.

აორისტი. *Ι* ვნებ. გვ. *ἐμὴλσθην*, ჩემი თავი აჩვენეს, იულვლება ისე,
როგორც *ἐπαίδευσθην*, აღზარდეს, და ასე სხვა ფორმებიც.

§ 67. თანხმოვანფუძიანი ზმნები (*Verba consonantia*). 1. თანხმოვან-
ფუძიან ზმნებს ფუძის ბოლოს აქვთ:

1) ყრუ თანხმოვნები:

ა) ხორხისმიერი *γ, χ, ξ*,

ბ) ბაგისმიერი *β, π, φ*,

გ) ენაკბილისმიერი *δ, τ, θ*,

2) ნარნარა თანხმოვნები *λ, μ, ν, ρ*.

ზოგ თანხმოვანფუძიან ზმნას აქვს ყველა ფორმისათვის ერთი ფუძე,
მეტ ნაწილს კი ორი ფუძე.

არის რამდენიმე მრავალფუძიანი ზმნაც.

ორფუძიანთა შორის ერთ ფუძეს ეწოდება აწმყო დროის ფუძე, ანუ
გაძლიერებული, მეორეს — ზმნის ფუძე, ანუ მარტივი ფუძე.

აწმყო დროის ფუძე იხმარება აწმყო დროის ყველა ფორმისა და ნამ-
ყო უსრულის საწარმოებლად.

აწმყო დროის ფუძეს ვიღებთ ზმნის მარტივი ფუძის გაძლიერებით.

იმისდა მიხედვით, თუ როგორ იწარმოება აწმყო დროის ფუძე მარტივი
ფუძისაგან, ბერძნული ზმნები დაყოფილია რვა კლასად.

1) პირველი კლასის ზმნებს უღვლილების ყველა ფორმისათვის აქვს
ერთი ფუძე. ამ კლასს ეკუთვნის ყველა ხმოვანფუძიანი, მაგალითად: *τύχω* —
პატივს ვცემ; ბევრი ყრუფუძიანები, მაგ.: *λέγω* — ვამბობ, *βίω* — ვღვნი,
ἔρχομαι — ვემთაურობ, *ἔρρω*, *ἔκκεν*, *ψέω*, *ἐκτεύω*.

2) მეორე კლასის ზმნები ორფუძიანი არიან. მათი მარტივი ფუძე ბო-
ლოვდება ბაგეთმიერ თანხმოვნებზე (*β, π, φ*). აწმყო დროის ფუძის მისაღე-
ბად მათ ემატებათ *τ*. მარტივი ფუძის თანხმოვნები (*β, π, φ*) *τ*-ს მიმატების
შემდეგ გადადიან *π*-ში, მაგალითად:

მარტივი ფუძეა *ἄσπερα*, აწმყო დროა *ἄσπερα-τ-ω*, ვბრწყინავ,

„ „ *βλαβ-*, აწმყო დროა *βλαβ-π-ω*, ვავენებ,

„ „ *ταφ-*, აწმყო დროა *μαφ-τ-ω*, ვმარხავ.

შენიშვნა: ზნაში *μαφ-τ-ω* მარტივი ფუძის თავილური *τ* -გაფუძინიერდა ბოლოკი-
დური *φ*-ს გამკვეთების გამო.

3) მესამე კლასის ზმნებიც ორფუძიანი არიან. აწმყო დროის ფუძეს მარტივი ფუძისაგან ვიღებთ -ს მიმატებით. ამ კლასს ეკუთვნიან:

ა) ბევრი ზორხისმიერ-ფუძიანი: მარტივი ფუძე ბოლოვდება γ , κ , χ -ზე. რომლებიც -ს მიმატების შემდეგ გადადიან $\sigma\sigma$ -ში, ახალ ატიკურ დიალექტში: - $\tau\tau$ -ში, მაგალითად:

მარტივი ფუძეა $\sigma\phi\alpha\gamma$ -, აწმყოა $\sigma\phi\alpha\gamma + \text{ქ-ა} - \sigma\phi\acute{\alpha}\tau\omega$, ვკლავ,

" " $\phi\sigma\lambda\alpha\chi$ - " $\phi\sigma\lambda\alpha\chi + \text{ქ-ა} - \phi\sigma\lambda\acute{\alpha}\tau\omega$, ვიცავ,

" " $\tau\alpha\rho\alpha\chi$ " $\tau\alpha\rho\alpha\chi + \text{ქ-ა} - \tau\alpha\rho\acute{\alpha}\tau\omega$, ვაქრობ. ეს ზმნები გამოითქმიან აგრეთვე: $\sigma\phi\acute{\alpha}\sigma\sigma\omega$, $\phi\sigma\lambda\acute{\alpha}\sigma\sigma\omega$, $\tau\alpha\rho\acute{\alpha}\sigma\sigma\omega$.

მარტივი ფუძეა $\phi\rho\alpha\delta$ -, აწმყო დროა $\phi\rho\alpha\delta + \text{ქ-ა} - \phi\rho\acute{\alpha}\zeta\omega$ ვუხსნი,

" " $\sigma\chi\iota\delta$ -, " " $\sigma\chi\iota\delta + \text{ქ-ა} - \sigma\chi\iota\zeta\omega$, ვაპობ,

" " $\xi\lambda\pi\iota\delta$ -, " " $\xi\lambda\pi\iota\delta + \text{ქ-ა} - \xi\lambda\pi\iota\zeta\omega$, ვიმედოვნებ.

გ) ამ კლასს ეკუთვნის მეტი ნაწილი ნარნაჩა-ფუძიანი ზმნებისა; თუ ფუძე ბოლოვდება λ -ზე, -ს მიმატების შემდეგ ვიღებთ - $\lambda\lambda$ -, მაგალითად: მარტივი ფუძეა $\delta\gamma\gamma\epsilon\lambda$ -, აწმყოა $\delta\gamma\gamma\epsilon\lambda + \text{ქ-ა} - \delta\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omega$, ვაუწყებ. თუ მარტივი ფუძე ბოლოვდება ν -ზე და ρ -ზე, -ს მიმატების შემდეგ ხდება ბგერათაშორის ადგილის შენაცვლება, მაგალითად:

მარტივი ფუძეა $\phi\alpha\nu$ -, აწმყოა $\phi\alpha\nu + \text{ქ-ა} - \phi\alpha\nu\omega$, ვუჩვენებ.

" " $\chi\alpha\theta\alpha\rho$ -, " $\chi\alpha\theta\alpha\rho + \text{ქ-ა} - \chi\alpha\theta\alpha\rho\omega$, ვასუფთავებ.

ამ სამი კლასის ზმნებს ეწოდებათ წესიერი ზმნები. ზმნებში, რომლებიც შედიან მეოთხე — მერვე კლასებში, ფუძეების გამოყენების წესი ფორმათა წარმოებისათვის დარღვეულია; და თვით ფუძე შესამჩნევად იცვლება. ამ ზმნებს ეწოდებათ უწესო ზმნები.

მეოთხე კლასის ზმნებს ძირეული ხმოვანი უგრძელდებათ. მაგ.: მარტივი ფუძეა $\sigma\phi\alpha$ -, აწმყო დროა $\sigma\phi\alpha\omega$ (ვალაობ), მოკლე α გადავიდა η -ში.

მეხუთე კლასის ზმნები აწმყო დროის ფუძის საწარმოებლად მარტივ ფუძეს უმატებენ ν -ს; მეექვსე კლასის ზმნები მარტივ ფუძეს უმატებენ $\sigma\kappa$ -ს; მეშვიდე კლასისა — ϵ -ს; მერვე კლასის ზმნები მრავალფუძიანები არიან.

(კლასებისა და ზმნების ჩამოთვლა ნახე § 81).

ხმოვანფუძიანი ზმნების უღვლილების ზევით მოყვანილი ყველა წესი, ფუძის დადგენის შემდეგ, კრცელდება აგრეთვე თანხმოვანფუძიან ზმნებზე: ა) პირთა დაბოლოებები, ბ) შემაერთებული ბგერები, გ) დროთა მაწარმოებლები, დ) მიმატება — აუგმენტი, ე) გაორკეცება — რედუბლიკაცია, ვ) მახვილის წესი. ამ უღვლილებაში მთავარია მხოლოდ თანხმოვანთა შეხვედრა და ამით გამოწვეული ფონეტიკური მოვლენები, რასაც თავის ადგილას დაწვრილებით შეეცხებით. აწმყოსა და ნამყო უსრულში თანხმოვანთა შეხვედრა ფუძესა და დაბოლოებებს შორის არაა, ამიტომ ამ დროთა უღვლილება ისეთივეა, როგორც $\pi\alpha\delta\epsilon\lambda\omega$ -ს უღვლილება. შედარებისათვის მოგვყავს მხოლოდ რამდენიმე პირი.

პაიშესა		თ ა ნ ხ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ი			
ფუძე პაიშეს-		მმართველი ფუძე რა- აწმულო ფუძე რაჟი = რაჟი	მმართველი ფუძე პე- აწმულო პეჟი-	მმართველი ფუძე ვი- აწმულო ვიჟი-	
თხრობითი	1. პაიშეს-ა ვზრდი	რძრ-ა ვაწყო	პეშ-ა ვარწმუ-	ვიშ-ა ვწერ	
	2. პაიშეს-ეც	რძრ-ეც	პეშ-ეც ნებ	ვიშ-ეც	
კავშირები	3. პაიშეს-ე...	რძრ-ე...	პეშ-ე...	ვიშ-ე...	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიშესა				
ნაბეჭდო	1. პაიშეს-ა ვზრდი	რძრ-ა ვაწყო	პეშ-ა ვარწმუ-	ვიშ-ა ვწერ	
	2. პაიშეს-ეც...	რძრ-ეც... დე	პეშ-ეც... ნებ	ვიშ-ეც...	
ნაბეჭდო	(ნეტა) ვზრდი	(ნეტა) ვაწყო	(ნეტა) ვარწმუ-	(ნეტა) ვწერ	
	1. პაიშეს-ი-მ	რძრ-ი-მ	პეშ-ი-მ	ვიშ-ი-მ	
განმარტება	2. პაიშეს-ი-ც	რძრ-ი-ც	პეშ-ი-ც	ვიშ-ი-ც	
	3. პაიშეს-ი-...	რძრ-ი-...	პეშ-ი-...	ვიშ-ი-...	
მიმართება	2. პაიშეს-ე ზარდი	რძრ-ე მოაწყე	პეშ-ე არწმუ-	ვიშ-ე წერ	
	3. პაიშეს-ე-ტა...	რძრ-ე-ტა...	პეშ-ე-ტა...	ვიშ-ე-ტა...	
მიმართება	პაიშეს-ეი	რძრ-ეი	პეშ-ეი	ვიშ-ეი	
	ზრდა	მოწყობა	დარწმუნება	წერა	
მიმართება	მამ. პაიშეს-აჟ,	რძრ-აჟ, ნათ.	პეშ-აჟ, პეშ-ი- ოჟ როგორც	ვიშ-აჟ	
	ნათ. პაიშეს-ი-ოჟ	რძრ-ი-ოჟ	არწმუნებს	წერა	
მიმართება	აღმზრდელი	მომწყობი	არწმუნებს	წერა	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიშესა				

ნ ა მ ე ო უ ს რ უ ლ ი

1. ე-პაიშეს-ი.	ე-რძრ-ი	ე-პეშ-ი	ე-ვიშ-ი
2. ე-პაიშეს-ეც	ე-რძრ-ეც	ე-პეშ-ეც	ე-ვიშ-ეც
3. ე-პაიშეს-ე...	ე-რძრ-ე...	ე-პეშ-ე...	ე-ვიშ-ე...
და ასე შემდეგ, როგორც ე-პაიშეს-ი.			

პაიძესა		თ ა ნ ბ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ი			
ფუძეა პაიძეს-		მარტ. ფუძე რაგ-, აწმყოსი რაგ-	მარტ. ფ. პიშ-, აწმყოსი პიშ-	მარტივი ფ. ვრდფ-, აწმყოსი ვრდფ-	
თხრობითი კილო	1. პაიძეს-ო-მაი 2. პაიძეს-ჟ, (ან -ეი) 3. პაიძეს-ე-რაი... 1) ვიზრდი 2) მზრდი ვიზრდები	რატ-ო-მაი რატ-ჟ (ან -ეი) რატ-ე-რაი... 1) ვიწყობ, 2) მაწყობ ვიწყობი	პეშ-ო-მაი პეშ-ჟ, (ან -ეი) პეშ-ე-რაი... 1) ვირწმუნებ 2) მარწმუნებ ვირწმუნები	ვრდფ-ო-მაი ვრდფ-ჟ ვრდფ-ე-რაი... 1) ვიწერ 2) მწერ ვიწერები	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძესა				
კავშირებითი	1. პაიძეს-ა-მაი 2. პაიძეს ჟ 3. პაიძეს-ჟ-რაი... 1) ვიზრდიდ 2) მზრდიდ	რატ-ა-მაი რატ-ჟ რატ-ჟ-რაი... 1) ვიწყობდ 2) მაწყობდ	პეშ-ა-მაი პეშ-ჟ პეშ-ჟ-რაი... 1) ვირწმუნებდ 2) მარწმუნებდ	ვრდფ-ა-მაი ვრდფ-ჟ ვრდფ-ჟ-რაი... 1) ვიწერდ 2) მწერდ	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძეს ა-მაი				
ნატურითი	1. პაიძეს-ი-მჟ 2. პაიძეს-ი-ო 3. პაიძეს-ი-ო... 1. ნეტა ვიზრდიდ 2. ნეტა მზრდიდ	რატ-ი-მჟ რატ-ი-ო რატ-ი-ო... ნეტა ვიწყობდ ნეტა მაწყობდ	პეშ-ი-მჟ პეშ-ი-ო პეშ-ი-ო... ნეტა ვირწმუნებ ნეტა მარწმუნებ	ვრდფ-ი-მჟ ვრდფ-ი-ო ვრდფ-ი-ო... 2) ნეტა ვიწერდ 1) ნეტა მწერდ	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძეს-ი-მჟ				
ბოძებებითი კილ.	1. პაიძეს-ი-მჟ 2. პაიძეს-ი-მჟ 3. პაიძეს-ი-მჟ... 1) იზარდ 2) გზარდონ!	რატ-ი-მჟ რატ-ი-მჟ რატ-ი-მჟ... 1) იწყობ 2) გწყობონ!	პეშ-ი-მჟ პეშ-ი-მჟ პეშ-ი-მჟ... 1) იწმუნებ 2) გწმუნებონ!	ვრდფ-ი-მჟ 1) წერე შენთვის 2) გწერონ ვრდფ-ი-მჟ... 1) წერე შენთვის 2) გწერონ	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძეს-ი-მჟ				
განუხ. კილო.	პაიძეს-ე-მჟ 1) აღზრდა თავისთვის 2) აღზრდილად ყოფნა	რატ-ე-მჟ 1) დაწყობა თავისთვის 2) დაწყობილად ყოფნა	პეშ-ე-მჟ 1) დარწმუნება თავისთვის 2) დარწმუნებულად ყოფნა	ვრდფ-ე-მჟ 1) წერა თავისთვის 2) დაწერილად ყოფნა	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძეს-ე-მჟ				
მიმღობა	პაიძეს-ბ-მეოვ ნათ. -მეოვ... 1) რომელიც იზრდის 2) რომელსაც ზრდის	რატ-ბ-მეოვ ნათ. -მეოვ... 1) რომელიც იწყობს 2) რომელსაც იწყობს	პეშ-ბ-მეოვ ნათ. -მეოვ 1) რომელიც იწმუნებს 2) რომელსაც იწმუნებს	ვრდფ-ბ-მეოვ ნათ. -მეოვ 1) რომელიც იწერს 2) რომელსაც იწერს	
	და ასე შემდეგ, როგორც პაიძეს-ბ-მეოვ				

ნამყო უსრული

1. ზ-პაძეს-ბ-მუჟ...	ზ-ტაჟ-ბ-მუჟ...	ზ-პაძ-ბ-მუჟ...	ზ-ყრჟ-ბ-მუჟ...
1) ვზრდიდი ჩემ-თვის	1) ვაწყობდი ჩემ-თვის	1) ვარწმუნებდი ჩემთვის	1) ვიწერდი ჩემ-თვის
2) ვზრდიდნენ	2) მაწყობდნენ	2) მარწმუნებდნენ	2) მწერდნენ

და ასე შემდეგ, როგორც ზ-პაძეს-ბ-მუჟ

მოქმედებითი და ხაზულ გვარის მომავალი I და აორისტი I

ორფუძიან ზმნებში მომავალ I-ს და აორისტი I-ს აქვთ მარტივი ფუძე; მათი დროთა ნიშანი არის σ , რომელიც უშუალოდ ემატება ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე თანხმოვანს. თანხმოვანთა შეხვედრა გეძლევის იმ ფონეტიკურ მოვლენებს, რომლებიც განვიხილეთ ფონეტიკაში და III კანკელდობის მიმოხილვაში; აქ კი ამას იმდენად შევეხებით, რამდენადაც ამას ზმნა მოითხოვს.

ფონეტიკური მოვლენები ასეთია:

ა) ზმნის ბოლოს თუ არის ხორხისმიერი γ , χ , χ , მიეუმატეთ σ , მივიღებთ -ჟ-ს.

ბ) თუ არის ბაგეთმიერი β , π , ϕ , მიეუმატეთ σ , მივიღებთ ψ -ს.

გ) თუ არის ენაკბილისმიერი δ , τ , θ , მიეუმატ. σ , ისინი ამოვარდებიან, ამისი მაგალითები ქვევით ტაბულაში მოგვყავს.

ნარნარა-ფუძიან ზმნებს განვიხილავთ შემდეგ. ამ ფონეტიკური ცვლილებების შემდეგ უღვლება ისეთივეა, როგორც პაძეს-სი, ამიტომ მაგალითები მოგვყავს მარტო პირველ აირში.

მოქმედებითი გვარი

აწყო დრო	მარტივი ფუძე	მომავალი I	აორისტი I
პაძეს-ა ვზრდი	პაძეს-	პაძეს-ა-ა აღვზრდი	ზ-პაძეს-ა-ა აღვზარდე
ტიჟ-ა პატივს ვცემ	ტიჟ-	ტიჟ-ა-ა პატივს ვცემ	ზ-ტიჟ-ა-ა პატივი ვეცი
ყრჟ-ა ვწერ	ყრჟ-	ყრჟ-ა-ა დავწერ	ზ-ყრჟ-ა-ა დავწერე
პლჟ-ა ვაენებ	პლჟ-	პლჟ-ა-ა ვაენებ	ზ-პლჟ-ა-ა ვაენე
ტაჟ-ა ვაწყობ	ტაჟ-	ტაჟ-ა-ა დავაწყობ	ზ-ტაჟ-ა-ა დავაწყვე
თხეხჟ-ა ვამზადებ	თხეხჟ-	თხეხჟ-ა-ა მოვამზადებ	ზ-თხეხჟ-ა-ა მოვამზადე
პლჟ-ა ვაქანდაკებ	პლჟ-	პლჟ-ა-ა მოვაქანდაკებ	ზ-პლჟ-ა-ა მოვაქანდაკე
პეი-ა ვარწმუნებ	პეი-	პეი-ა-ა დავარწმუნებ	ზ-პეი-ა-ა დავარწმუნე

საშუალო გვარი

პაძეს-ო-მაი ვიზრდი	პაძეს-	პაძეს-ა-ო-მაი აღ-ვიზრდი	ზ-პაძეს-ა-ა-მუჟ ჩემ-თვის აღვზარდე
ტიჟ-ო-მაი → ტიჟმაი	ტიჟ-	ტიჟ-ა-ო-მაი პატივს ვცემ ჩემთვის	ზ-ტიჟ-ა-ა-მუჟ ჩემთვის პატივი ვეცი
ყრჟ-ო-მაი ვიწერ	ყრჟ-	ყრჟ-ა-ო-მაი დავიწერ	ზ-ყრჟ-ა-ა-მუჟ დავიწერე

βλάπτ-ο-μαι ჩემ თავს ვავენებ	βλαβ-	βλάψ-ο-μα:	ἐ-βλάψ-α-μην ვავენე
τάρτ-ο-μαι ვაწყობ ჩემთვის	ταγ-	τάρτ-ο-μαι მოვაწყობ ჩემთვის	ἐ-τάρτ-α-μην დაეაწყებ
σχεσάζ-ο-μαι ვიმზადებ	σχεσاذ-	σχεσάζ-ο-μα:	ἐ-σχεσασ-α-μην მოვიმზადე
πλάττ-ο-μαι ვაქანდაკებ ჩემთვის	πλαττ-	πλάτ-ο-μα:	ἐ-πλάτ-α-μην გამოვაქანდაკე
πείθ-ο-μαι ვარწმუნებ ჩემთვის	πειθ-	πείθ-ο-μα:	ἐ-πειθ-α-μην დავარწმუნე

მ
ე
მ
ე
მ
ე
მ
ე
მ
ე

აკად. აკაკი შანიძემ სრულიად სამართლიანად დასვა საკითხი ბერძნული Medium-ისა და ქართული სათავისო კტევის თანაბარი ხასიათის შესახებ (იხ. მისი „ქართული გრამატიკის საფუძვლები“ გვ. 341—342).

ა. შანიძის მიერ გაკერით წამოყენებული „საკითხი გვიადვილებს გავიგოთ, თუ რატომ ხდება, რომ, მაგალითად, მოქმედებითი გვარის ზოგიერთ ზმნას მომავალი, მოქმედებითი გვარის მაგიერ, აქვს მდელიშისა. ამასთანავე, გვაგონდება ზოგიერთი ქართული ზმნა, რომელსაც თანამედროვე ენაში მყოფადში მხოლოდ ი- ნიშნის (ე. ი. სათავისო კტევის) ფორმა მოეპოვება.

ა წ მ ყ ო

მ ო მ ა ე ა ლ ი

μαυρίζω	ესწავლობ	μαυρίζομαι	ვისწავლი
ჭბა	ვმღერი	μύθομαι	ვიმღერებ
βατίζω	ვეალ, დავდიუარ	βαπτίζομαι	ვივლი
βλέπω	ვხედავ, ენახავ	βλέπομαι	დავინახავ
βιάω	ვევირი	βιάομαι	ვივვირებ
θασυιάζω	ვევირვობ	θασυιάσσομαι	ვაკვირვებ
ηλαίω	ვტირი	ηλαύσομαι	ვიტირებ
πυθόω	ვხტი	πυθίσσομαι	ვიხტუნებ
πυθώ	ვსუნტეპე	πυθύσομαι	ვისუნტებ

ყველა ამ შემთხვევაში ქართული ზმნა, როგორც ვხედავთ, ირთავს მყოფადში ი- ნიშნს (ისევე როგორც ქართული სხვა შემთხვევაშიც ასე იქცევა: ვყიდულობ — ვიყიდი, ვსესხულობ — ვისესხებ, ვკადრულობ — ვიკადრებ).

ბერძნული ენის სპეციალისტ ქართველი ფილოლოგის მოვალეობაა ამ თვალსაზრისით გასინჯოს ბერძნული სამწერლებო ძეგლები უძველესი დროიდან და გამოიკვლიოს თითოეულ შემთხვევაში ბერძნული მდელიშის სემანტიკური მხარე.

ენებითი გვარის აორისტი I და მომავალი I

ამ აორისტის დროის ნიშანი (ანუ მაწარმოებელი) არის მჲ, რომელიც უშუალოდ დაერთვის ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე თანხმოვანს, და ხდება შემდეგი ფონეტიკური მოვლენები:

ა) თუ ფუძის ბოლოს არის ხორხისმიერი γ, χ, ჯ, იგი გადადის χ-ში.

ბ) თუ ფუძის ბოლოს არის ბაგეთმიერი β , π , φ , დაემატა φ , ბაგისმიერი გადადის φ -ში.

გ) თუ არის ენაკბილისმიერი δ , τ , φ , დაემატა φ , ენაკბილისმიერი გადადის σ -ში.

ამ ცვლილებების შემდეგ უღვლილება ისეთივეა, როგორიც აქვს ხმოვანთუძიან ზმნას (ნახე ξ - $\pi\alpha\iota\mu\epsilon\varsigma$ - $\mu\eta$ - ν).

მომავალი I ენებითი გვარისა ეწეობა აორისტი I-ის ფუძეზე.

აწმყო მოქმედ.	მარტივი ანუ ზმნის ფუძე	აორისტი I ენებითი გვარისა	მომავალი I ენებითი გვარისი
$\pi\alpha\iota\mu\epsilon\varsigma$ -ა ვზრდი	$\pi\alpha\iota\mu\epsilon\varsigma$ -	ξ - $\pi\alpha\iota\mu\epsilon\varsigma$ - $\mu\eta$ - ν გამზარდეს	$\pi\alpha\iota\mu\epsilon\varsigma$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ გაზარდიან
$\tau\iota\mu\alpha$ -ა პატივსაცემ	$\tau\iota\mu\alpha$ -	ξ - $\tau\iota\mu\alpha$ - $\mu\eta$ - ν პატივი მცეს, პატივცემული ვარ	$\tau\iota\mu\eta$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ პატივცემული ვიქნები
$\gamma\rho\alpha\varphi$ -ა ვწერ	$\gamma\rho\alpha\varphi$ -	ξ - $\gamma\rho\alpha\varphi$ - $\mu\eta$ - ν დამწერეს დაწერილი ვარ	$\gamma\rho\alpha\varphi$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ დამწერენ დაწერილი ვიქნები
$\beta\lambda\alpha\pi\tau\alpha$ ვაენებ	$\beta\lambda\alpha\beta$ -	ξ - $\beta\lambda\alpha\varphi$ - $\mu\eta$ - ν მავნეს	$\beta\lambda\alpha\varphi$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ მავნებენ
$\tau\acute{\alpha}\tau\epsilon\alpha$ ვაწეობ	$\tau\alpha\gamma$ -	ξ - $\tau\acute{\alpha}\chi$ - $\mu\eta$ - ν მომაწყვეს	$\tau\alpha\chi$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ მომაწყობენ
$\sigma\chi\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\zeta$ -ა ვამზადებ	$\sigma\chi\epsilon\upsilon\alpha\delta$ -	ξ - $\sigma\chi\epsilon\upsilon\alpha\delta$ - $\mu\eta$ - ν მომამზადეს	$\sigma\chi\epsilon\upsilon\alpha\sigma$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ მომამზადებენ
$\pi\lambda\acute{\alpha}\tau\epsilon\alpha$ ვაქანდაკებ	$\pi\lambda\alpha\tau$ -	ξ - $\pi\lambda\acute{\alpha}\sigma$ - $\mu\eta$ - ν გამოქანდაკებული ვარ	$\pi\lambda\alpha\sigma$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ გამოქანდაკებული ვიქნები
$\pi\epsilon\iota\sigma$ -ა ვარწმუნებ	$\pi\epsilon\iota\sigma$ -	ξ - $\pi\epsilon\iota\sigma$ - $\mu\eta$ - ν დამარწმუნეს, დარწმუნებული ვარ	$\pi\epsilon\iota\sigma$ - $\mu\eta$ - σ - σ - $\mu\alpha\iota$ დამარწმუნებენ, დარწმუნებული ვიქნები

მოქმედებითი გვარის პერფექტუმი I და II და პლუსკვაჰერფაქტი I და II

რაც ვთქვით ამ დროთა წარმოებაზე ხმოვანთუძიანი ზმნების განხილვის დროს, ვრცელდება თანხმოვანთუძიანებზედაც და ზედ ემატება ის ფონეტიკური მოვლენები, რომლებიც ხდება ფუძის თანხმოვან დაბოლოებას და პერფექტუმის წინის χ -ს შორის. ეს მოვლენები შემდეგია: თუ ზმნის ფუძე ბოლოვდება: ა) ხორხისმიერ თანხმოვნებზე, ან γ -ზე, ან χ -ზე, მათ χ არ დაემატება, და ემატება მხოლოდ შემაერთებელი α , რომლის წინ ხორხისმიერნი გადადიან χ -ში. ბ) ასეთივე მოვლენაა, თუ ზმნის ფუძე ბოლოვდება რომელიმე ბაგისმიერ თანხმოვანზე, ეს იგი χ არ ემატება, ემატება მარტო α , და მის წინ β , π , φ (ბაგეთმიერნი) გადადიან φ -ში. გ) ენაკბილისმიერნი δ , τ , φ ამოვარდებიან χ -ს წინ. თუ პერფექტუმს არა აქვს χ -ი, გვექნება პერფექტუმი II. მაგალითად:

აწყუო მოქმედ.	მარტივი ანუ ზმნის ფუძე	პერფექტუმი I, II, მოქმედ.	პლუსკვამპერფექტი I და II მოქმედ.
παίδε- <i>ა ვზრდი</i>	παίδε- <i>ა</i>	πε- <i>πα</i> · <i>δε</i> · <i>α</i> - <i>ა</i> აღეზარ- დე პერფექტი. I	ἐ- <i>πε</i> - <i>πα</i> · <i>δε</i> · <i>α</i> - <i>ειν</i> აღმიზრ- დია, პ. I
τιμά- <i>ა პატივს</i> ვცემ	τιμα-	τε- <i>τι</i> · <i>μη</i> - <i>α</i> პერ. I პა- ტივი ვეცი	ἐ- <i>τε</i> - <i>τι</i> · <i>μη</i> - <i>α</i> - <i>ειν</i> პატივი მი- ცია, პ. I
γράφ- <i>ა ვწერ</i>	γραφ-	γέ- <i>γρα</i> · <i>φ</i> - <i>α</i> - <i>ღა</i> ვწერე პერფექტი. II	ἐ- <i>γρα</i> · <i>φ</i> - <i>ειν</i> ღამიწერია, პ. II
βλάπτ- <i>ა ვავნებ</i>	βλαπ-	βέ- <i>βλα</i> · <i>φ</i> - <i>α</i> ვავნე პერფექტი. II	ἐ- <i>βε</i> - <i>βλα</i> · <i>φ</i> - <i>ειν</i> წინათ ვავ- ნე, პლუსკ. II
τάτ- <i>ა ვაწყობ</i>	ταγ-	τέ- <i>τα</i> · <i>χ</i> - <i>α</i> ღა <i>ვა</i> წყვე პერფექტი. II	ἐ- <i>τε</i> - <i>τά</i> · <i>χ</i> - <i>ειν</i> ღამიწყვია პლ. II
χομίζ- <i>ა მომაქვს</i>	χομδ-	χε- <i>χο</i> · <i>μι</i> - <i>α</i> - <i>ა</i> მოვითანე პერ. I	ἐ- <i>χε</i> - <i>χο</i> · <i>μι</i> - <i>α</i> - <i>ειν</i> მომიტანია, პ. I
πλάτ- <i>ა ვაქან-</i> <i>ღაკებ</i>	πλατ-	πέ- <i>πλα</i> · <i>α</i> - <i>ა</i> ვაქან <i>ღა</i> კე პერ. I	ἐ- <i>πε</i> - <i>πλα</i> · <i>α</i> - <i>ειν</i> გამომიქან- ღაკებია. პ. I
πειθ- <i>ა ვარწმუ-</i> <i>ნებ</i>	πιθ-	πέ- <i>πει</i> - <i>α</i> - <i>ა</i> ღა <i>ვა</i> რწმუ- ნე, პერფ. I.	ἐ- <i>πε</i> - <i>πει</i> - <i>α</i> - <i>ειν</i> ღამირწმუ- ნებია. პლუსკ. I

შენიშვნა. ყველა პერფექტუმი I იუღვლება ისე, როგორც *πεπαίδεσα*. პერფექტუმი II-ის უღვლელება გვეჩვენება ქვევით.

საშუალო და ვნებითი გვარის პერფექტუმი და პლუსკვამპერფექტუმი,
ვნებითი გვარის მომავალი III

როგორც ზევითა ვთქვით, საშუალო და ვნებითი გვარის პერფექტსა და პლუსკვამპერფექტს არ აქვთ ღროის მაჩვენებელი ნიშანი *α* და არც მის შემდეგ მდებარე შემაერთებელი *α*. პირის დაბოლოებები უშუალოდ უერთდებიან ზმნის ფუძეს. აქ, თანხმოვანფუძიან ზმნებში, ხდება თანხმოვნების შეხვედრა და ამით გამოწვეული ფონეტიკური მოვლენები.

პირიელი დაბოლოებები, როგორც ზევით იყო მოყვანილი, საშუალო და ვნებით გვარში მთავარ ღროთათვის, სადაც პერფექტუმიც არის, შემდეგია:

S. 1. -*μαι*
2. -*οιαι*
3. -*ται*

P. -*μεθα*
-*σμε*
-*νται*

D. -*μεθα*
-*σθον*
-*σθον*

ხოლო ისტორიულ ღროთათვის, სადაც პლუსკვამპერფექტუმიც არის, დაბოლოებები ასეთია:

S. 1. -*μην*
2. -*σο*
3. -*το*

P. -*μεθα*
-*σμε*
-*ντο*

D. -*μεθα*
-*σθον*
-*σθην*

აქედან ჩანს, რომ პირთა მაჩვენებელი დაბოლოებები იწყებიან შემდეგი თანხმოვნებით: *μ*, *σ*, *τ*, *σθ*; აქ არაა მიღებული მხედველობაში III პირის მრავლობითი რიცხვის დაბოლოებები -*νται* და -*ντο* და მათი თანხმოვნები *ντ*. იმიტომ, რომ ამ დაბოლოებებს არ უმატებენ და, საზოგადოდ, III პირისათვის ხმარობენ რთულ ფორმას: იღებენ პერფექტუმის მიმღობას და უმატებენ ღამხმარე ზმნის აწყუო ღროის III პირის მრავლობითი რიცხვის ფორმას *εσ(ν)* პერფექტუმის წარმოებისათვის, და *ῥσθ*-ს პლუსკვამპერფექტუმის წარმოებისათვის; *εσ(ν)* ნიშნავს — არიან, *ῥσθ* — იყვნენ,

ზევით ჩამოთვლილი თანხმოვნები *μ*, *σ*, *τ*, *σθ* ხვდებიან ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე თანხმოვნებს და ხდება შემდეგი ფონეტიკური მოვლენები:

თუ ზმნის ფუძე ბოლოვდება:

ա) Խոհեմն մոցրոտ γ , x , χ ,

1) ზედ დაემატა μ , ხორხისმიერი გადადის γ -ში, ვილებთ $-\gamma\mu$ -ს.

2) „ “ ” ღ-ში, ვიღებთ -გ-ს.

3) „ τ „ ა-ში, ეილებთ ატ-ს.

4) „**თბ**“ **თ** ამოვარდება, ხორხისმიერი გადადის **ჯ-ში**, გვექ-

6920 ჯფ.

ბ) ბაგისმიერით β , π , φ ,

1) ზედ ემატება μ , ბაგისშიერიც გადადის μ -ში, მივიღებთ $\mu\mu$ -ს.

2) „ , რომელიც ბაგისმიერთან გადადის ქ-ში.

3) „ τ , ბაგისმიეროი გადადის π -ში, მივიღებთ $\pi\tau$.

4) „**თმ, თ ამოყარდა, ბაგისმიერი გადავიდა ფ-ში, მივი-**

লেখক: ফকি.

გ) ენაქბილისმიერით δ , τ , μ ,

1) ზედ დაემატა μ , ენაქბილისმიერი გადადის σ -ში, მივიღებთ $\sigma\mu$.

2) „ σ , ენაქტილისმიერი ამოვარდება, გერჩება σ ,

3) **რ, ენაქბილისმიეჩი გაღადის თ-ში, ეილებთ თ.**

3) **თბ, თ ამოვარდება, ენაკბ. გაღადის თ-ში, ვილებთ თბ.**

პერფექტუმი

ბმვანფუძიანი	ბორხისმიერი თაჲ-	ბავთმიერი ბლაბ-	ენაჲილ. თხეაბ-
პერფუქტუზის ფუჲე პე-ჟაიბუ-	პერფუქტ. ფუჲე თე-თაჲ-	პერფუქტ. ფუჲე ბე-ბლაბ-	პერფუქტ. ფუჲე ბ-სჟეაბ-
S. 1. პე-ჟაიბუ-ჟაი 2. პე-ჟაიბუ-ჟაი 3. პე-ჟაიბუ-ტაი 1) აღეზარდე ჩემთვის 2) აღმზარდეს	ტე-თაჲ-ჟაი ტე-თაჲ-ჟაი ტე-თაჲ-ტაი 1) მოვიწყვე 2) მომაცუვეს	ბე-ბლაჟ-ჟაი ბე-ბლაჟ-ჟაი ბე-ბლაჟ-ტაი 1) ვაენე ჩემთ. 2) მანეს	ბ-სჟეაბჟ-ჟაი ბ-სჟეაბ-ჟაი ბ-სჟეაბჟ-ტაი 1) მოვიმზადე 2) მომამზადეს
P. 1. პე-ჟაიბუ-მეზა 2. პე-ჟაიბუ-სჟე 3. პე-ჟაიბუ-ნთაი	ტე-ტაჲ-მეზა ტე-ტაჲ-მე ტე-თაჲ-მეზი ეისიჲ	ბე-ბლაჟ-მეზა ბე-ბლაჟ-მე ბე-ბლაჟ-მეზი ეისიჲ	ბ-სჟეაბჟ-მეზა ბ-სჟეაბ-მე ბ-სჟეაბჟ-მეზი ეისიჲ
D 1. პე-ჟაიბუ-მეზა 2. პე-ჟაიბუ-სჟი 3. პე-ჟაიბუ-სჟი	ტე-ტაჲ-მეზა ტე-ტაჲ-სჟი ტე-ტაჲ-სჟი	ბე-ბლაჟ-მეზა ბე-ბლაჟ-სჟი ბე-ბლაჟ-სჟი	ბ-სჟეაბჟ-მეზა ბ-სჟეაბ-სჟი ბ-სჟეაბჟ-სჟი

S. 1. πε-παιδευ-μένους -μένει, μένον	{ ὦ ῆς ῆ	τε-ταγ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦ ῆς ῆ	βε-βλαμ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦ ῆς ῆ	ἐ-σκευσσ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦ ῆς ῆ
2. " " "	ῆς	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
3. " " "	ῆ	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
P 1. πε-παιδευ-μένοι -μένει, -μένα	{ ὦμεν ῆτε ῶσι	τε-ταγ-μένοι -μένει, -μένοι	{ ὦμεν ῆτε ῶσι	βε-βλαμ-μένοι -μένει, -μένα	{ ὦμεν ῆτε ῶσι	ἐ-σκευσσ-μένοι -μένει, -μένα	{ ὦμεν ῆτε ῶσι
2. " " "	ῆτε	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
3. " " "	ῶσι	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
D. 1. πε-παιδευ-μένους -μένει, -μένον	{ ὦμεν ῆτον ῆτον	τε-ταγ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦμεν ῆτον ῆτον	βε-βλαμ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦμεν ῆτον ῆτον	ἐ-σκευσσ-μένοι -μένει, -μένον	{ ὦμεν ῆτον ῆτον
2. " " "	ῆτον	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
3. " " "	ῆτον	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
S. 1. πε-παιδευ-μένους -μένει, -μένον	{ εἶην εἶης εἶη	τε-ταγ-μένοι -μένει, -μένον	{ εἶην εἶης εἶη	βε-βλαμ-μένοι -μένει, -μένον	{ εἶην εἶης εἶη	ἐ-σκευσσ-μένοι -μένει, -μένον	{ εἶην εἶης εἶη
2. " " "	εἶης	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
3. " " "	εἶη	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
P. 1. πε-παιδευ-μένοι -μένει, -μένα	{ εἶημεν, ὁδ εἶμεν εἶητε, ὁδ εἶτε	τε-ταγ-μένοι -μένει, -μένα	{ εἶημεν, ὁδ εἶμεν εἶητε, ὁδ εἶτε	βε-βλαμ-μένοι -μένει, -μένα	{ εἶημεν, ὁδ εἶμεν εἶητε, ὁδ εἶτε	ἐ-σκευσσ-μένοι -μένει, -μένα	{ εἶημεν, ὁδ εἶμεν εἶητε, ὁδ εἶτε
2. " " "	εἶητε, ὁδ	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "
3. " " "	εἶτε	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "	" " "

პერფორირებული (გაბრუნებული)

[illegible]

თხრობითი კლასი	S. 1.	ბ-პე-პაიდეს-მუნ	ბ-ტე-ტაგ-მუნ	ბ-ბე-ბლად-მუნ	ბ-სხეუას-მუნ
	2.	ბ-პე-პაიდეს-სო	ბ-ტე-ტაგ-ო	ბ-ბე-ბლაფო	ბ-სხეუას-სო
	3.	ბ-პე-პაიდეს-ტო	ბ-ტე-ტაგ-ტო	ბ-ბე-ბლაპ-ტო	ბ-სხეუას-ტო
	P. 1.	ბ-პე-პაიდეს-მეზა	ბ-ტე-ტაგ-მეზა	ბ-ბე-ბლამ-მეზა	ბ-სხეუას-მეზა
	2.	ბ-პე-პაიდეს-მე	ბ-ტე-ტაგ-მე	ბ-ბე-ბლაფ-მე	ბ-სხეუას-მე
	3.	ბ-პე-პაიდეს-ნო	ბ-ტე-ტაგ-ნო	ბ-ბე-ბლაფ-ნო	ბ-სხეუას-ნო
	D. 1.	ბ-პე-პაიდეს-მეზა	ბ-ტე-ტაგ-მეზა	ბ-ბე-ბლამ-მეზა	ბ-სხეუას-მეზა
	2.	ბ-პე-პაიდეს-მე	ბ-ტე-ტაგ-მე	ბ-ბე-ბლაფ-მე	ბ-სხეუას-მე
	3.	ბ-პე-პაიდეს-ნო	ბ-ტე-ტაგ-ნო	ბ-ბე-ბლაფ-ნო	ბ-სხეუას-ნო
		ბ-პე-პაიდეს-მეზა	ბ-ტე-ტაგ-მეზა	ბ-ბე-ბლამ-მეზა	ბ-სხეუას-მეზა
		ბ-პე-პაიდეს-მე	ბ-ტე-ტაგ-მე	ბ-ბე-ბლაფ-მე	ბ-სხეუას-მე
		ბ-პე-პაიდეს-ნო	ბ-ტე-ტაგ-ნო	ბ-ბე-ბლაფ-ნო	ბ-სხეუას-ნო

ვნებოთ გვარის მომავალი III

თხრობითი კლასი	1.	პე-პაიდეს-ს-ო-მე	ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე
	2.	პე-პაიდეს-ს-ე	ტე-ტაგ-ე	ბე-ბლად-ე	ბ-სხეუას-ე
	3.	პე-პაიდეს-ს-ე-მე	ტე-ტაგ-ე-მე	ბე-ბლად-ე-მე	ბ-სხეუას-ე-მე
	და ასე შემდეგ, როგორც პე-პაიდეს-ს-ო-მე				
ნატივობითი კლასი	1.	პე-პაიდეს-ს-ო-მე	ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე
	2.	პე-პაიდეს-ს-ო-ი	ტე-ტაგ-ო-ი	ბე-ბლად-ო-ი	ბ-სხეუას-ო-ი
	3.	პე-პაიდეს-ს-ო-ი-ტო	ტე-ტაგ-ო-ი-ტო	ბე-ბლად-ო-ი-ტო	ბ-სხეუას-ო-ი-ტო
	და ასე შემდეგ, როგორც პე-პაიდეს-ს-ო-მე				
ინფინიტი	პე-პაიდეს-ს-ე-მე		ტე-ტაგ-ე-მე	ბე-ბლად-ე-მე	ბ-სხეუას-ე-მე
	-მე		-მე	-მე	-მე
მიმდევრული	პე-პაიდეს-ს-ო-მე	მამ. ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე
	-მე, -მე	მამ. ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე
მიმდევრული	პე-პაიდეს-ს-ო-მე	მამ. ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე
	-მე, -მე	მამ. ტე-ტაგ-ო-მე	ბე-ბლად-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე	ბ-სხეუას-ო-მე

§ 68. ნარნარა ზმნები (verba liquida). ნარნარა ზმნების ფუძე ბოლოვდება ლ-ზე, მ-ზე, ნ-ზე, ან რ-ზე. ამ ზმნებს შორის რამდენიმე ერთფუძიანია, ე. ი. აქვთ ერთი ფუძე ყველა ფორმის საწარმოებლად. ასეთებია, მაგალითად, მენ ვარდნი, ნემ ვაფი, მერ ვაძი; მეტი ნაწილი კი ორფუძიანია: ერთი ფუძეა აწმყოსი და ნამყო უსრულისათვის, მეორე კი ყველა და-ნარჩენი ფორმებისათვის. როგორც უკვე ვთქვით. პირველ ფუძეს ჰქვია აწმყო

დროის ფუძე. მეორეს — ზმნისა, ანუ მარტივი ფუძე. ზემოთ უკვე ითქვა, თუ როგორ ეღებულობთ აწმყო დროის ფუძეს ზმნის ფუძისაგან. გავიმეოროთ ეს წესები და მოვიყვანოთ მაგალითები:

ა) ფუძისეულ ლ-ს რომ მიეუმატოთ ი, მივიღებთ ლ-ს (ლ + ი = ლი). მაგალითად:

მარტივი ფუძე	აწმყო დროის ფუძე	აწმყო
σφαιλ-	σφαιλ + ι → σφαιλλ-	σφάλλω. ვარყევ,
στελ-	στελ + ι → στελλ-	στέλλω, ვგზავნი,
ἀγγელ-	ἀγγელ + ι → ἀγγελλ-	ἀγγέλλω, ვაუწყებ,
ἀλλ-	ἀλλ + ι → ἀλλ-	ἀλλομαι ეხბი.

ბ) როდესაც ფუძისეულ ν-ს და ρ-ს ემატება ი აწმყო დროის ფუძის საწარმოებლად, ხდება ბგერათა შორის შემდეგი სახის ადგილის შენაცვლება: „ გადადის ფუძისეულ ხმოვანთან და აძლიერებს მას. მაგალითები:

მარტივი ფუძე	აწმყო დროის ფუძე	აწმყო
τεν-	τεν + ι → τειν-	τείνω, ეწევი,
φμερ-	φμερ + ι → φμειρ-	φμειρώ, ვლუპავ,
φαν-	φαν + ι → φαιν-	φαινώ, ვააშქარავებ,
χαμαρ-	χαμαρ + ι → χαμαιρ-	χαμαιρώ, ვასუფთავებ,
κριν-	κριν + ι → κριν-	κρίνω, ვმსჯელობ,
ἀμυσ-	ἀμυσ + ι → ἀμυσ-	ἀμύσσω, უკუვადებ.

გ) თუ ზმნის ფუძე ბოლოვდება μ-ზე, ასეთი ზმნები ნაწილობრივ ერთ-ფუძიანი არიან, ნაწილობრივ ორფუძიანი. ერთფუძიანების მაგალითები ზევით მოვიყვანეთ; ორფუძიან ზმნებში კი აწმყო დროის ფუძეს ვიღებთ მარტივი ფუძისაგან ν-ს მიმატებით, მაგალითად:

მარტივი ფუძე	აწმყო დროის ფუძე	აწმყო
χαμ-	χαμ + ν → χαμν-	χάμνω ვიღლები
τεμ-	τεμ + ν → τεμν-	τέμνω ევრი.

როდესაც აწმყო დროის ფუძე დაღვნილია, შემდეგ უკვე უღვლილება ისეთივეა, როგორც παინέω-სი.

მომავალი II მოქმედებითი და საშუალო გვარისა

ვინაიდან λ, ν და μ უშუალოდ არ დაიხრათვენ σ-ს, ამიტომ მომავალი დროის წარმოებისათვის λ-, ν- და μ- ზმნებს ემატებათ ნიშანი -εσ-, შემდეგ ორ ხმოვანს შუა -σ- ამოვარდება, ხდება ხმოვანთა შეხვედრა და ამას მოჰყვება მათი შერწყმა იმავე წესით, როგორც ეს გვქონდა შერწყმულ ზმნაში πινέω: (ნახეთ ზემოთ). ასეთ მომავალს ეწოდება მომავალი II.

მომავალი II მოქმედებითი გვარისა

მარტივი ფუძე	მომავალი ღრთის წარმოება, მომავალი II	
ბაღ-	ბაღ-ეს-ა — ბაღ-ე-ა — ბაღა	გავისვრი
ბელ-	ბელ-ეს-ა — ბელ-ე-ა — ბელა	გავგზავნი
ბეღელ-	ბეღელ-ეს-ა — ბეღელ-ე-ა — ბეღელა	ვაცნობებ
ვემ-	ვემ-ეს-ა — ვემ-ე-ა — ვემა	გავყვით
ტენ-	ტენ-ეს-ა — ტენ-ე-ა — ტენა	გავჰყავ, გავწივ
ფმერ-	ფმერ-ეს-ა — ფმერ-ე-ა — ფმერა	ღაველუბავ
ხრინ-	ხრინ-ეს-ა — ხრინ-ე-ა — ხრინა	ვიმსჯელებ

მომავალი II საშუალო გვარისა

ბაღ-	ბაღ-ეს-ო-მაი — ბაღ-ე-ო-მაი — ბაღისმაი	გავისვრი	
ბელ-	ბელ-ეს-ო-მაი — ბ-ე-ო-მაი — ბელისმაი	გავგზავნი	ა
ბეღელ-	ბეღელ-ეს-ო-მაი — ბეღელ-ე-ო-მაი — ბეღელისმაი	ვაცნობ	ბ
ვემ-	ვემ-ეს-ო-მაი — ვემ-ე-ო-მაი — ვემისმაი	გავყვით	გ
ტენ-	ტენ-ეს-ო-მაი — ტენ-ე-ო-მაი — ტენისმაი	გავწივ	დ
ფმერ-	ფმერ-ეს-ო-მაი — ფმერ-ე-ო-მაი — ფმერისმაი	ღაველუბავ	ე
ხრინ-	ხრინ-ეს-ო-მაი — ხრინ-ე-ო-მაი — ხრინისმაი	ვიმსჯელებ	

შენი შენა. როგორც ითქვა, ამ ზნების უღვლილება მომავალ მეორეში ისეთივეა, როგორც შერწყმული ზნის პიონ — პიონ (ვაკეთებ).

უხეგმო აორისტი I მოქმედებითი და საშუალო გვარისა

აორისტი I შენდება ზნის მარტივ ფუძეზე, ღრთის ნიშანია σ, რომელიც ზნის ფუძის ნარნარა თანხმოვნის გვერდით ამოვარდება, სამაგიეროდ ფუძის ბოლო მარცვლის ხმოვანი გაგრძელდება: ა მოკლე გადადის გრძელ ა-ში, თუ წინ უძღვის ე, ი, რ, დანარჩენ შემთხვევაში გადადის ე-ში; ე გადადის ეი-ში, ი მოკლე — გრძელ ი-ში, უ მოკლე — გრძელ უ-ში. ასეთ აორისტს ჰქვია აორისტი I უსიგმო. მაგალითები:

მოქმედებითი გვარი

მარტივი ფუძე	უსიგმო აორისტი I-ის წარმოება	მნიშვნელობა
σφαλ-	ἔ-σφαλ-σ-α — ἔ-σφηλ-α	შევარყიე, წავაქციე
φαν-	ἔ-φαν-σ-α — ἔ-ფην-α	გამოვამჟიარავე
περαν-	ἔ-πέραν-σ-α — ἔ-πέρην-α	შევისარულე
ბელ-	ἔ-ბელ-σ-α — ἔ-ბელ-α	გავგზავნი
ბეღელ-	ἔ-ბეღელ-σ-α — ἔ-ბეღელ-α	ვაცნობ
ვემ-	ἔ-ვემ-σ-α — ἔ-ვეიმ-α	გავყავი
ფმერ-	ἔ-ფმერ-σ-α — ἔ-ფმერ-α	ღაველუბე
ხრინ-	ἔ-ხრინ-σ-α — ἔ-ხრინ-α	ვიმსჯელებ
ტენ-	ἔ-ტენ-σ-α — ἔ-ტειν-α	გავჰყავ, გავწივ
ამსუ-	ἔ-ამსუ-σ-α — ἔ-ამსუ-α	ღავეცავი.

საშუალო გვარი

σφαλ- φαν- περαν- στελ- άγγελ- νεμ- φθερ- κριν- τεν-	έ-σφαλ-σ-ά-μην — έ-σφελ-ά-μην έ-φαν-σ-ά-μην — έ-φην-ά-μην έ-περαν-σ-ά-μην — έ-περαν-ά-μην έ-στελ-σ-ά-μην — έ-στειλ-ά-μην ήγγελ-σ-ά-μην — ήγγειλ-ά-μην έ-νεμ-σ-ά-μην — έ-νειμ-ά-μην έ-φθερ-σ-ά-μην — έ-φθειρ-ά-μην έ-κριν-σ-ά-μην — έ-κριν-ά-μην (άπ-ε-κριν-ά-μην) έ-τεν-σ-ά-μην — έ-τειν-ά-μην	შეგარყიე ჩემ- თვის და ა. შ.
--	---	--------------------------------

უხიგმო აორიხტ I-ის მოქმედებითი გვარის უღვლილება

თბრობითი	კავშირებ.	ნატვრითი	ბრძანებით.	ინფინ.	მიმღებობა
S. 1. έφηνα 2. έφηνας 3. έφηνε(ν) გამოვჩინე	φήνω φήνῃς φήνη (რომ) გა- მოვჩინო	φήναιμι φήναις(-εις) φήναι (-εις) ნეტა გა- მოვჩინო	S. 2 β. φήνους 3. φηνάτω 2. გამოაჩი- ნე, 3. გა- მოაჩინეთ	φήναι გამო- ჩენა, გამო- აშკარა- ვება, (რომ გამო- ვჩინე)	მამ. φήνας ნათ. φήναντος მღელ. φήνασα ნათ. φηνάσης საშ. φήναν ნათ. φήναντος, რომელმაც გამოააშკარავა გამოაჩინა.
P. 1. έφήναμεν 2. έφήνατε 3. έφηναν	φήνωμεν φήνητε φήνωσι(ν)	φήναιμεν φήναιτε φήναιεν ან φήναιαν	P. 2. φήνατε 3. φηνάτων ან φηνάτω- σαν		
D. 1. έφήναμεν 2. έφήνατον 3. έφηνάτην	φήνωμεν φήνητον φήνητον	φήναιμεν φήναιτον φηναίτην	D. 2. φήνα- τον 3. φηνάτων რომა გა- მოაჩინეთ		

უხიგმო აორიხტ II საშუალო გვარისა

თბრობითი	კავშირებ.	ნატვრითი	ბრძანებით.	ინფინ.	მიმღებობა
S. 1. έφηνάμην 2. έφήν(αο)-ω 3. έφήνατο	φήνωμαι φήνῃ φήνηται	φηνάμην φήნαιο φήναιτο	S. 2. φήναι 3. φηνάσθω	φήνα- σθαι (რომ გამოვა- ჩინე)	მამ. φηνάμενος ნათეს. φηνα- μένου მღელ. φηνα- μένη ნათ. φηναμέ- νης საშ. φηνά- μενον, ნათ. φηναμέ- νους
P. 1. έφηνάμεθα 2. έφήνασθε 3. έφήναντο	φηνάμεθα φήνησθε φήνυνται	φηνάμεθα φήναισθε φήναιντο	P. 2. φήνα- σθε 2. φηνάσθων ან φηνά- σθωσαν		
D. 1. έφηνάμεθα 2. έφήνασθον 3. έφηνάσθη	φηνάμεθα φήνησθον φήνησθον	φηνაίμεθα φήნαισθον φηναισθη	D. 2 β φήνα- σθον 3. φηνά- σθων		

დანარჩენი დრონი: ა) პერფექტუმ I და პლუსკვამპერფექტუმ I მოკმედებითი გვარისა, ბ) პერფექტ. I და პლუსკვამპერფ. I საშუალო გვარისა, გ) აორისტი I და მომავალი I ვნებითი გვარისა, დ) ნაზმნარი ზედსართავი სახელები ზოგ ზმნებს წესიერი აქვთ. მომავალი III ნარნარა ზმნებისაგან არ გვხვდება, გარდა ზმნისა ქაღა („ვისერი“), რომლისაგან მომავალი III არის ქაღაჟიჟი („გასროლილი ვიქნები“).

მარტივი ფუძე	პერფექტ. I მოკმედ. გვ.	პერფექტ. I საშუალო და ვნებ. გ.	აორისტი I ვნებითი გვარ.	მომავალი I ვნებ. გვ.
ბერელ-	ბერელა ვაცნობე	ბერელაჟი 1) ვაცნობე ჩემთვის 2) მაცნობეს	ბერელაჟი ვაცნობილი ვარ	ბერელაჟიჟი ვაცნობილი ვიქნები
ხაზარ-	ხაზარა ვაგასუფთავებ	ხაზარაჟი 1) ვაგასუფთავებ 2) ვამასუფთავებს	ხაზარაჟი ვაგასუფთავებული ვარ	ხაზარაჟიჟი ვაგასუფთავებული ვიქნები
მაცხ-	მაცხა ვაგვსვარე	მაცხაჟი 1) ვაგვსვარე 2) ვამსვარეს	მაცხაჟი ვაგვსვარილი ვარ	მაცხაჟიჟი ვაგვსვარილი ვიქნები

შენიშვნა 1. როგორც ითქვა, ყველა ეს ფორმა იუღლებს ისე, როგორც პაი-ბეზა-ს შესაბამისი ფორმები.

შენიშვნა 2. ქვევით მოვიტანთ ზმნებს, რომლების ფუძეც ერთმარცხლოვანია, ამ მარცხლოვან არის ა, რომელიც გადადის ა-ში ზევით ჩამოთვლილ ფორმათა წარმოების დროს. ზმნები ჰრის-ა („ემსჯელობ“), ჰრის-ა („ებრი, დაებრი“), ჰრის-ა („ევიმავ“), ჩამოთვლილ ფორმათა წარმოების დროს ჰარგავენ ფუძისეულ ა-ს.

აწმყო	მარტივი ფუძე	პერფ. I მოკმ. გვ.	პერფ. I საშუალო და ვნებ.	აორისტი I ვნებითი გვ.	მომავალი I ვნებითი გვ.	ნაზმნარი ზედს. სახ.
ბერელ ვთეს	ბერ-	ბერელაჟი დავეთეს	ბერელაჟი დავეთეს	ბერელაჟი აორისტი II, ნახე ქვევით.	ბერელაჟი მომავალი II, ნახე ქვევით.	ბერელაჟი, ბი, დათესილი
ბერელა ვგზავნი	ბერელ-	ბერელაჟი ვაგვგზავნე	ბერელაჟი 1) ვაგვგზავნე ჩემთვის 2) ვამგზავნეს	ბერელაჟი აორისტი II, ნახე ქვევით.	ბერელაჟი მომავალი II, ნახე ქვევით.	ბერელაჟი, ბი, ვაგვგზავნილი
ბერელა ვვიმავ	ბერ-	ბერელაჟი ვავიმიმე	ბერელაჟი 1) ვავიმიმე 2) ვამვიმეს	ბერელაჟი ვავიმიმელი ვარ	ბერელაჟი ვავიმიმელი ვიქნები	ბერელაჟი -ბი, -ბი ვავიმიმელი
ბერელა ვმსჯელობ	ბერელ-	ბერელაჟი ვიმსჯელებ	ბერელაჟი 1) ვიმსჯელებ 2) ჩემსჯელებს	ბერელაჟი ვიმსჯელებელი ვარ	ბერელაჟი ვიმსჯელებელი ვიქნები	ბერელაჟი -ბი, -ბი ვიმსჯელებელი

შენიშვნა 3. როგორც ითქვა, ზმნები ჰრის-ა („ემსჯელობ“), ჰრის-ა („ებრი“) ჰრის-ა („ევიმავ“) საშუალო და ვნებითი გვარის პერფექტუმის წარმოების დროს ჰარგავენ ფუძისეულ

აწმყო დროის ფუძე	მოკმედებითი გვარის აწმყო	მარტივი ფუძე	მოკმედებითი გვარის პერფექტუმი II
κτειν-	ἀποκτεινᾶν ვკლავ	κτειν-	ἀπέκτεινα მოვკალი
ἐχειρ-	ἐχειρᾶν ვალეიძებ	ἐχειρ-	ἐγρήγορα მლვიძავს
θᾶλλ-	θᾶλλᾶν ვყვავი	θᾶλλ-	τέθηκα ავეყვადი
μαιν-	μαίνομαι ვგითლები	μαιν-	μέμνηται გავგითლი
φαιν-	φαίνω ვააშქარავებ	φαιν-	πέφθηται გამოვცხადლი
φθειρ-	φθειρᾶν ვაენებ	φθειρ-	ἔφθισα (იშვიათად იხმარება)
			ἔφθαρμαι (საშ. გვარი)

როგორც ჩანს, ფუძისეული ზმოვანი პერფექტუმ II-ის წარმოების დროს ზოგჯერ გრძელდება: *μασ* ἢ *μην*, *φασ* ἢ *φην*...

შენიშვნა 7. ნარნარფუძიან შემდეგ 5 ზმნას აქვს ერთნაირი აორისტი II მოკმედებითა და საშუალო გვარში.

	აწმყო დროის ფუძე	აწმყო დრო	ნამყო უსრული, წარმოებული აწმყო დროის ფუძე	მარტივი ფუძე	აორისტი II წარმოებული მარტივი ფუძე
1	βαλλ-	βάλλω	ἔβαλλον, ვავლებდი	βαλ-	ἔβαλον გადავავლებდი
2	καιν-	(κατα)καίνω	(κατα)ἐκαίνομ, ვკლავდი	καιν-	(κατα)ἐκαίνομ მოვკალი
3	ἐχειρ-	ἐχειροῖμαι	ἡγείρομαι, ვალევიძებდი	ἐγ(ε)ρ-	ἡγείρομαι ვავილვიძებ
4	καμν-	κάμνω	ἔκαμνον, ვილვებოდი	καμ-	ἔκαμον დავილვებდი
5	τεμν-	τέμνω	ἔτεμνον ვჭრიდი	τεμ-	ἔτεμον მოვჭერი.

შენიშვნა 8. ამ ტაბულაში გატარებულია აგრეთვე შედარება ზმნის ორი ფუძისა, ა) აწმყო და ნამყო უსრულისა და ბ) ზმნის მარტივი ფუძისა, რომელზედაც შენდება აორისტი II. ფუძეების წარმოებაზე უკვე გვქონდა საუბარი და ვიცით, რომ აწმყო დროის ფუძე წარმოიშვა მარტივი ფუძისაგან პირველ სამ ზმნაში *ε-ს* მიმატებით: *βαλ* + *ε* — *βαλλ*, სხვებში *γ-ს* მიმატებით. გარდა ამისა, ტაბულიდან ჩანს, რომ აორისტი II უღვლილების მხრივ იგივე ნამყო უსრულია, განსხვავება მხოლოდ ფუძეშია. აორისტ II-ს არა აქვს დროის მარტივებული ბგერა.

შენიშვნა 9. მხოლოდ შემდეგ ნარნარფუძიან ზმნებს აქვთ ვნებითი გვარის აორისტი II და მომავალი II.

აწმყო ფუძე	აწმყო დრო მოკმედ. გვ.	მარტ. ფუძე	აორისტი II ვნებითი გვ.	მომავალი II ვნებითი გვარისა
μαιν- φαιν- σφαλλ- δερ- καιρ- σπειρ- φθειρ- στελλ-	μαίνομαι φαίνω σφάλλω δέρω κείρω σπείρω φθείρω στέλλω	μαν- φαι- σφαλ- δερ- κερ- σπερ- φθερ- στέλ-	ἐμάνην ვავგიტიდი ἐφάνην გამოვცხადლი ἐσφάλην წამაქციენს ἐνάρην გამატყვევს ἐκάρην გამჭრიკენს ἐπάρην დამთესვს ἐφθάρην მავნებს ἐστάρην გამგზავნებს	μανήσομαι ვავგიტილები φανήσομαι გამოვცხადლები σφαλήσομαι წამაქციებენ δερήσομαι გამატყვევებენ κερήσομαι გამჭრიკენ σπαρήσομαι დამთესვენ φθαρήσομαι მავნებენ σταρήσομαι გამგზავნიან

შენიშვნა 10. როგორც ტაბულიდან ჩანს, აორისტი II-ს და მომავალ II-ს ვნებითი გვარისა არ აქვთ დროის ნიშანი.

შენიშვნა 11. ვნებითი გვარის ორივე აორისტი (აორ. I და აორ. II) აქვს ნარნარა-ფუძიან შეიდეგ ორ ზმნას:

ა) აწმყო *κλίν-ω* („ვხრი“), აორისტი I ვნებითი გვარისა არის *ἐ-κλίν-ω* („დავიხარე“), აორ. II *ἐ-κλίν-ω* („დავუყვი“). ბ) აწმყო *φάιν-ο-μαι* („ვეცხადდები“), აორისტი I ვნებითი გვარისა *ἐ-φάιν-ω* („გამოცხადებული ვარ“), აორისტი II ვნებითი გვარისა *ἐ-φάιν-ω* („გამოვცხადდი“); მომავალი II ვნებითი გვარისა *φάιν-θ-ο-μαι* („გამოვცხადდები“).

§ 59. აორისტი II, მომავალი II (ანუ ატიკური), პერფექტუმი II, პლუსკვამპერფექტუმი II მოქმედებითი, საშუალო და ვნებითი გვარისა. 1. ნარნარა ზმნების მიმოხილვის დროს ჩვენ ვნახეთ, რომ, თუ მომავალ დროს არ აქვს მისი ნიშანი σ, აორისტს — მისი ნიშანი σ(α), ვნებითი გვარის აორისტს ზ(ε), პერფექტუმსა და პლუსკვამპერფექტუმს α(α), მაშინ მათ ეწოდებათ მომავალი II, აორისტი II, პერფექტუმი II, პლუსკვამპერფექტუმი II; თუ აქვთ, მაშინ ისინი არიან მომავალი I (პირველი), აორისტი I (პირველი) და ასე შემდეგ.

2. ხმოვანფუძიან ზმნებს აქვთ მხოლოდ მომავალი I, აორისტი I, პერფექტუმი და პლუსკვამპერფექტუმი I.

3. აორისტი II, მომავალი II, პერფექტ. II და პლუსკვამპერფ. II აქვთ მეტ ნაწილს ყრუთანხმოვანფუძიანებისა და რამდენიმე ნარნარაფუძიან ზმნას, და მათ შორის მხოლოდ ისეთებს, რომლებსაც აქვთ ორ-ორი ფუძე, ან მეტიც, ერთად აწმყო დროის ფუძე, მეორეა მარტივი ფუძე.

4. აორისტი II შენდება მარტივ ფუძეზე, მას აგრეთვე ახასიათებს ნაბატი თხრობითი კილოში, აქვს პირის იგივე დააოლოებები, რაც ნაწყო უსრულს; დანარჩენ კილოებში აქვს აწმყო დროის დაბოლოებები.

აორისტი II მოქმედებითი გვარისა

(აწმყოა *λείπ-ω* — ვტოვებ, ნაწყო უსრ. *ἐ-λείπ-ω* ვტოვებდი, აორ. II *ἐ-λείπ-ων* დავტოვებ

თხრობითი კილო	აწმყობითი კილო	ნატურითი კილო	ბრძანებითი კილო	ინფინიტივი	მიმღება
S. 1. <i>ἐλείπον</i>	<i>λείπω</i>	<i>λείποιμ.</i>	S. 2. <i>λείπε</i>		მამ. <i>λείπων</i>
2. <i>ἐλείπεις</i>	<i>λείπεις</i>	<i>λείποις</i>	3. <i>λείπέτω</i>		ნათ. <i>λείποντος</i>
3. <i>ἐλείπει</i>	<i>λείπει</i>	<i>λείποι</i>			ყურად- ღება
P. 1. <i>ἐλείπομεν</i>	<i>λείπαμεν</i>	<i>λείπομεν</i>	P. 2. <i>λείπετε</i>	<i>λείπειν</i>	მამ. <i>λείπων</i>
2. <i>ἐλείπετε</i>	<i>λείπητε</i>	<i>λείποιτε</i>	3. <i>λείπό-</i>	დატოვება	ნათ. <i>λείπον-</i>
3. <i>ἐλείπον</i>	<i>λείπωσι(ν)</i>	<i>λείποιεν</i>	<i>-τον</i>	(რომ დაე- ტოვებ)	მამ. <i>λείπον-</i>
D. 1. <i>ἐλείπομεν</i>	<i>λείπαμεν</i>	<i>λείπομεν</i>	D. 2. <i>λείπε-</i>		ნათ. <i>λείπου-</i>
2. <i>ἐλείπετον</i>	<i>λείπητον</i>	<i>λείποιτον</i>	<i>-τον</i>		საშ. <i>λείπόν</i>
3. <i>ἐλείπέτην</i>	<i>λείπητον</i>	<i>λείποιήτην</i>	3. <i>λείπέ-</i>		ნათ. <i>λεί-</i>
დავტოვებ	(რომ) დამეტოვებ	(ნეტა) დამეტოვებ	<i>-των</i> დატოვებ!	ყურადღება მახვილს!	რომელმაც დატოვა. ყურადღება მახვილს!

შენიშვნა 1. აწმყო დროის ფუძეა: *λείπ-ω* მარტივი ფუძეა *λεί-*

აორისტი II საშუალო გვარისა

	თბრობითი კილო	კავშირებითი კილო	ნატერითი კილო	ბრძანებითი კილო	ინფინი- ტივი	მიმღეობა
II ა რ ი ს ტ ი	S. 1. ἐλπίσῃν	λίσπαι	λίσπῃν	S. 2. λίσπῃ	λίσπῃ (რომ დავი- ტოვე)	მამ. λίσπῃν
	2. ἐλπίου	λίσπῃ	λίσπῃ	2. λίσπῃ		ნათ. λίσπῃν
	3. ἐλπίετο	λίσπῃται	λίσπῃ	P. 2. λίσπῃ		მღ. λίσπῃν
	P. 1. ἐλπίσμεθα	λίσπῃ	λίσπῃ	3. λίσπῃ		ნათ. λίσπῃν
	2. ἐλπίεσθαι	λίσπῃ	λίσπῃ	3. λίσπῃ		საშ. λίσπῃν
	3. ἐλπίοντο	λίσπῃ	λίσπῃ	3. λίσπῃ		ნათ. λίσπῃν
	D. 1. ἐλπίσμεθα	λίσπῃ	λίσπῃ	D. 1. λίσπῃ		რომელმაც
	2. ἐλπίεσθον	λίσπῃ	λίσπῃ	3. λίσπῃ		დაიტოვა.
	3. ἐλπίεσθην	λίσπῃ	λίσπῃ	3. λίσπῃ		
	დავიტოვე	დამეტოვა	(ნეტა)	დაიტოვე!		

შენიშვნა 1. მოკმ. გვარის აორისტი II-ის დაბოლოებები ყველა ფორმაში, გარდა თბრობითი კილოსი, იგივეა, რაც აწმყო დროისა, მაგრამ ზოგ ფორმაში განსხვავებაა მახვილ-ში, რაც ქვევითაა მოყვანილი. თბრობითი კილოში აორისტი II-ს აქვს იგივე დაბოლოებები, რაც ნამყო უსრულს.

მ ა რ ი ს ტ ი II-ის მიმღეობა

აწმყოს მიმღეობა	აორისტი II-ის მიმღეობა	აწმყოს ინფინიტივი	აორისტი II-ის ინფინიტივი	როგორც ჩანს, დაბოლო- ებები ერთნაირია, განსხ- ვება მახვილშია.
მამ. λίσπῃν	λίσπῃ	λίσπῃν	λίσπῃν	
მღელ. λίσπῃ	λίσπῃ		(რომ დავტოვე)	
საშ. λίσπῃ	λίσπῃ			
დამტოვებელი	რომელმაც დაიტოვა	დატოვება		

ს ა შ უ ა ლ ო გ ვ ა რ ი

აწმყოს ბრძანებითი კილო	აორისტი II-ის ბრძან. კილო	აწმყო დროის ინფინიტივი	აორისტი II-ის ინფინიტივი	დაბოლოებები ერთნაირია, განსხ- ვება მახვილშია
2 პ. λίσπῃ	2 პ. λίσπῃ	λίσπῃ	λίσπῃ	
დატოვე!	დატოვე!	დატოვება	(რომ დავიტოვე)	

შენიშვნა 2. იმ ზმნებს, რომლებსაც აქვთ აორისტი I, არ აქვთ აორისტი II და შებ-რულებით. არის გამონაკლისები.

შენიშვნა 3. შემდეგ ზეო ზმნას, გამონაკლისის სახით, მოქმედ. გვარ. II ბრძა-ნებითი კილოს მხოლოდითი რიცხვის II პირში მახვილი აქვთ ბოლო მარცვალზე.

1. <i>λέγ-α</i> , ვამბობ,	<i>εἰπ-ον</i> , ვთქვი,	<i>εἰπ-έ</i> , თქვი!
2. <i>ἐρχ-ο-μαι</i> , მოვდივარ,	<i>ἦλθ-ον</i> , მოვედი,	<i>ἔλθ-έ</i> , მოდის!
3. <i>ἐνδύομαι</i> , ებრძოლობ,	<i>ἐνδ-ον</i> , ვიბრძოვ,	<i>ἐνδ-έ</i> , იბრძოვ!
4. <i>ἐδύα</i> , ეხედავ,	<i>εἶδ-ον</i> , ვნახე,	<i>ἴδ-έ</i> , ნახე!
5. <i>ἀπαμύθην-α</i> , ვიღებ,	<i>ἐλάμθ-ον</i> , ავიღე,	<i>ἔλαμθ-έ</i> , აიღე!

შენი შენი: თუ დამოწმებულ ხმნათაგანს პრევერბი დაემატება, მახვილი ჩვეულებრივი ექნება. მაგ.: *πρὸς-εἰπέ*, *ἔειπ-έ*...

II აორისტის მქონე ხშირად ხმარებული ზმნები:

აწმყო

ნამყო უსრული

აორისტი II

1) <i>ἔγω</i> , მიმყავს,	<i>ἦγον</i> , მიმყავდა,	<i>ἦγαγον</i> წავიყვანე, ინ-
ფინიტივია <i>ἔγωγεῖν</i>
(რომ წავიყვანე)
2) <i>ἄρῃα</i> , ვიღებ,	<i>ἦρison</i> , ვიღებდი,	<i>εἰλον</i> ავიღე
საშ. გვ. <i>εἰλόμην</i> .
3) <i>ἀφαινόμαι</i> მი(მო)ვღებავ, <i>ἀφαινόμην</i> , მოვდიოდით,	<i>ἀφαινόμην</i> , მოვდიოდით,	<i>ἀφαινόμην</i> , მოვდიოდით
4) <i>ἀνακράζω</i> , ვყვირო,	<i>ἀνέκραζον</i> , ვყვიროდი,	<i>ἀνέκραγον</i> , ვიყვირე.
5) <i>ἀπομνήσκω</i> , ვცვლები,	<i>ἀπέμνησκον</i> , ვცვლებოდი,	<i>ἀπέμνησκον</i> , მოვცვლიდი.
6) <i>βᾶλλω</i> , ვავლები,	<i>ἔβαλλον</i> , ვავლებოდი,	<i>ἔβαλον</i> , ვავლებდი.
7) <i>γίγνομαι</i> , ვჩნდები,	<i>ἐγίγνομην</i> , ვჩნდებოდი,	<i>ἐγενόμην</i> , ვავჩნდი.
8) <i>ἔαμω</i> , ვილვები,	<i>ἔαμον</i> , ვილვებოდი,	<i>ἔαμον</i> , დავილაღე.
9) <i>λείπω</i> , ვტოვებ,	<i>ἔλειπον</i> , ვტოვებოდი,	<i>ἔλειπον</i> , დავტოვე.
10) <i>μαρτύρομαι</i> , ვსწავლობ,	<i>ἐμαρτύρομαι</i> , ვსწავლობდი,	<i>ἐμαρτύρον</i> , ვისწავლე.
11) <i>τέμνω</i> , ვჭრი,	<i>ἔτεμον</i> , ვჭრიდი.	<i>ἔτεμον</i> , მოვჭერი.
12) <i>τίκτω</i> , ვშობ,	<i>ἔτικτον</i> , ვშობდი,	<i>ἔτεκον</i> , ვშობე.
13) <i>τυγχάνω</i> , ვაღწევი,	<i>ἐτύγχανον</i> , ვაღწევდი,	<i>ἔτυχον</i> , მივაღწევი.
14) <i>φένω</i> , გავრბივარ,	<i>ἔφευγον</i> , გავრბოდი,	<i>ἔφευγον</i> , გავიქეცი.
15) <i>παίσχωμαι</i> , ვპირდები,	<i>παίσχωμαι</i> , ვპირდებოდი,	<i>παίσχωμαι</i> დავპირდი.

§ 70. აორისტი II და მომავალი II ვნებითი გვარისა. 1. ზმნების მეტ ნაწილს აქვთ აორისტი I ვნებითი გვარისა, რომლის მაჩვენებელია, როგორც უკვე ითქვა, შინ (ზოგ ფორმაში *ε* ძლიერდება და გადადის *η*-ში, *ჰე*); ამ ზმნების ჯგუფს ეკუთვნის ყველა ხმოვანფუძიანები, ენაკბილისმიერი-ფუძიანები და ზოგი ნარნარაფუძიანები, მათვე აქვთ მომავალი I ვნებითი გვარისა. ეს ყველაფერი უკვე განვიხილეთ.

2. უპირატესად ყრუთანხმოვანფუძიანებს და ნარნარაფუძიანებს აქვთ აორისტი II ვნებითი გვარისა. მისი ნიშანია *ε*, რომელიც თხრობითში, ბრძანებითსა და განუსაზღვრელ კილოებში გადადის *η*-ში და ემატება ზმნის მარტივი ფუძის ბოლოს (ორფუძიან ზმნებში); შემდეგ მოსდევს პირთა დაბოლოებები, რომლებიც მოქმედებითი გვარიდან არიან აღებული. უღვლილება ისეთივეა, როგორც აორისტი I-ში, რასაც ქვევით ვნახავთ უღვლილების ტაბულაში.

3. ვნებითი გვარის აორისტი II-ის ფუძისაგან იწარმოება მომავალი II ვნებითი გვარისა, ხოლო აორისტის ფუძის ნამატი (*augmentum*) უნდა ჩამოვაშოროთ და პირთა დაბოლოებების წინ მივუმატოთ *σ*, მაჩვენებელი მომავალი დროისა, მერე ემატება ვნებითი გვარის პირთა დაბოლოებები.

ენებითი გვარის აორისტ II-ის უღვლილება

აწმუთა აბჟ-ა, კპრი,
აწიყოს ფუძეა აბჟ-

აორისტი II ბ. აბჟ-ი
მარუეი ფუძეა აბჟ-

თხრობითი კ.	კავშირებითი კილო	ნატვრითი	ბრძანებითი	ინფინიტივი	მიმღეობა
S. 1. ჰაბჟი	აბჟ	აბჟი	S. 2. აბჟი		მამ. აბჟი
2. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	3. აბჟი		(მამილი!)
3. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	P. 2. აბჟი		ნათ. აბჟი
P. 1. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	3. აბჟი		ენი
2. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	აბჟი		მღელ.. აბჟი
3. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი			ენი
D. 1. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	D. 2. აბჟი	აბჟი	ენი
2. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი	3. აბჟი	(მამილი!)	ნათ. აბჟი
2. ჰაბჟი	აბჟი	აბჟი		მოკრილი	ენი
მოკრილი, მოკრილი ვარ	მამილი! მოკრილი ვარ	(ნეტი) მოკრილი ვარ	იყავ მოკრილი	ყოფნა, ან რომ მოკრილი ვარ	სამ. აბჟი
					ნათ. აბჟი
					ენი
					(მამილი!)
					მოკრილი

როგორც ტაბულიდან ჩანს, აორისტი II-ის ენებითი გვარის უღვლილება განსხვავდება იმავე გვარის აორისტი I-ის უღვლილებისაგან იმით, რომ აორისტი II-ის ფუძის შემდეგ არ აქვს ბ, რაც არის აორისტი I-ის დროის ნიშანი. განსხვავებას შეადგენს აგრეთვე ბრძანებითი კილოს მხალ. რიცხვის II პირის დაბოლოება -ბი, -ბი ნაცვლად. მიწერილი სიტყვა „მამილი“ ნიშნავს, რომ მამილი უნდა ყოფილიყო მარცხნივ.

ენებითი გვარის მომავალი II-ის უღვლილება

თხრობითი კილო	ნატვრითი კილო	კავშირები	ბრძანებ.	ინფინ.	მიმღეობა
S. 1. აბჟი	აბჟი				მამ. აბჟი
2. აბჟი	აბჟი	არ	არ		ნათ. აბჟი
3. აბჟი	აბჟი	აქვს	აქვს		მღელ. აბჟი
P. 1. აბჟი	აბჟი				ენი
2. აბჟი	აბჟი				ნათ. აბჟი
3. აბჟი	აბჟი				სამ. აბჟი
D. 1. აბჟი	აბჟი			აბჟი	ნათ. აბჟი
2. აბჟი	აბჟი			რომ მოკრილი ვიქნები	სამ. აბჟი
3. აბჟი	აბჟი				ნათ. -მენი
მოკრილი ვიქნები	(ნეტი) მოკრილი ვიქნე				როგორც მოკრილი ვიქნე

ამ მომავალი II-ის საწარმოებლად აღებულია აორისტი II-ის ენებითი გვარის ფუძე აბჟ-

აწმყო დროის ფუძე	აწმყო დრო მოქმედებ. გვარისა	მარტივი ანუ ზმნის ფუძე	აორისტი II ენებითი გვარისა	მომავალი II ენებითი გვარისა
1. ყრაფ-	ყრᄁფა ეწერ	ყრაფ-	ᄁყრᄁფჳთ დამწერეს	ყრაფჳთჸომაი დამწერენ
2. ბაპტ-	ბᄁპტა წყალში ჩავეუშვებ	ბაპ-	ბᄁპფჳთ წყალში ჩამიშვეს	ბაფჳთჸომაი წყალში ჩამიშვებენ
3. რაპტ-	რᄁპტა ეკერავ	რაპ- რაფ-	ᄁრᄁპფჳთ შემკერეს	რᄁაფჳთჸომაი შემკერავენ
4. სკაპტ-	სკᄁპტა ემარავ	სკაპ-	ᄁსკᄁპფჳთ დამმარეს	სკაფჳთჸომაი დამმარავენ
5. მაპტ-	მᄁპტა ემარხავ	ტაფ-	ᄁტაფჳთ დამმარხეს	ტაფჳთჸომაი დამმარხავენ
6. სფაჟტ-	სფᄁტჲ ეკლავ	სფაჟ-	ᄁსფᄁჟჳთ (და)მკლეს	სფაჟჳთჸომაი (და)-მკლავენ
7. ტრეფ-	ტრᄁფა ეკვლები	ტრეფ, ტრაფ-	ᄁტრᄁფჳთ გამომკვებეს	ტრაფჳთჸომაი გამომკვებავენ
8. სტრეფ-	სტრᄁფა ვატრიობ- ლებ	სტრეფ-, სტრაფ-	ᄁსტრᄁფჳთ მომატრიობ- ალებს	სტრაფჳთჸომაი მომატრიობალებენ
9. კლეპტ-	კლᄁპტა ემარავ, ექურლობ	კლეპ, კლაპ-	ᄁკლᄁპჳთ გამეჭურდეს	კლაპჳთჸომაი გამეჭურ- დავენ
10. ლეყ-	სსლᄁყჲ ეკრებ	-ლეყ-	სსნელᄁყჳთ შემეკრიბეს	სსლᄁყჳთჸომაი შემეკრიბენ
11. მაინ-	მᄁინომაჲ ევგიდებ	მაინ-	ᄁმᄁინჳთ გავევიდო	მაინჳთჸომაი გავევი- დებენ
12. ფაინ-	ფᄁინომაი ეცხად- ლები	ფაინ-	ᄁფᄁინჳთ გამოცხად- ლი	ფაინჳთჸომაი გამოცხად- ლები, გამო- მაცხადებენ
13. სფაჟლ-	სფᄁლჲ ვაქცევ	სფაჟ-	ᄁსფᄁლჳთ წამაქციეს	სფაჟჳთჸომაი წამაქ- ციევენ
14. სტელ-	სტᄁლჲ ვგზავნი	სტელ-, სტალ-	ᄁსტᄁლჳთ გამგზავნეს	სტალჳთჸომაი გამგზავ- ნიან
15. მერ-	მᄁერჲ ვაძრობ	მერ, მარ-	ᄁმᄁერჳთ გამატყავეს	მარჳთჸომაი გამატყა- ვებენ
16. კერ-	კᄁერჲ ეკრეკ	კერ, კარ-	ᄁკᄁერჳთ გამეკრიკეს	კარჳთჸომაი გამეკრე- კენ
17. სპერ-	სპᄁერჲ ეთეს	სპერ, სპარ-	ᄁსპᄁერჳთ დამთესეს	სპარჳთჸომაი დამთე- სენ
18. ფმერ-	ფმᄁერჲ ევენებ	ფმერ, ფმარ-	ᄁფმᄁერჳთ მივენეს, დავილუბე	ფმარჳთჸომაი დამლუ- ბავენ

შენიშვნა 1. ზმნებს, რომლებსაც აქვთ ფუძეში ლ და არიან ერთმარცხლოვანნი, აორისტი II-ის და მომავალი II-ის ენებითი გვარის წარმოების დროს ლს შესცვლიან ა-ზე. მაგალ., რეფ-ა, ეკვება, II ენებ. გვარისა არის ᄁ-რეფჳთ-ჲ-ჲ გამომკვებეს (ნახე ასეთი ზმნები ტაბულაში).

შენიშვნა 2. ზოგ ზმნას ფუძის ბოლოს მდებარე π შეეცვალა ფ-ზე. მაგ., ბᄁპტ-ა („წყალში ჩავეუშვებ“), აორისტი II ᄁ-ბᄁფჳთ-ჲ-ჲ (ნახე ტაბულა).

ბერძნულ უღვლებაში არის ექვსი აორისტი:

- ა) აორისტი I მოქმედებითი გვარისა; ბ) აორისტი II მოქმედებითი გვარისა;
- გ) აორისტი I საშუალო გვარისა; დ) აორისტი II საშუალო გვარისა;
- ე) აორისტი I ვნებითი გვარისა; ე) აორისტი II ვნებითი გვარისა;

ყველა ექვსი აორისტი აქვს მხოლოდ ზმნას $\tau\epsilon\acute{\rho}\alpha\omega$, ვატრიალებ, ვაბრუნებ, (მი)ვაქცევ:

- ა) აორისტი I მოქმედებითი გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\epsilon\psi\text{-}\alpha$, მოვატრიალე, მოვაბრუნე
- ბ) აორისტი II მოქმედებ. გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\alpha\pi\text{-}\omicron\upsilon$ მოვატრიალე, მივაქციე
- გ) აორისტი I საშუალო გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\epsilon\psi\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\upsilon$ მოვიტრიალე, მოვიბრუნე
- დ) აორისტი II საშუალო გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\alpha\pi\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\upsilon$ მოვტრიალდი, მოვებრუნდი
- ე) აორისტი I ვნებითი გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\epsilon\phi\text{-}\theta\text{-}\iota\text{-}\gamma$ მომატრიალეს, მოტრიალებული ვარ
- ვ) აორისტი II ვნებითი გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\epsilon\acute{\rho}\alpha\pi\text{-}\eta\text{-}\gamma$ მომატრიალეს.

დანარჩენ ზმნებს აქვთ ხან ერთი, ხან ორი... ოთხამდე. სამი აორისტი აქვს $\gamma\acute{\rho}\acute{\alpha}\phi\text{-}\omega\text{-}\varsigma$ („ეწერ“):

- ა) აორისტი I მოქმედ. გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\gamma\acute{\rho}\alpha\psi\text{-}\alpha$ დაეწერე;
- ბ) აორისტი I საშუალო გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\gamma\acute{\rho}\alpha\psi\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\upsilon$ დავიწერე;
- გ) აორისტი II ვნებითი გვარისა $\acute{\epsilon}\text{-}\gamma\acute{\rho}\acute{\alpha}\phi\text{-}\eta\text{-}\gamma$ დამწერეს (ἐγράφη — დაიწერა). თუ ზმნას აქვს ორი მნიშვნელობა — გარდამავალი და გარდაუვალი (მაგალითად, გარდამავალია $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\omega$ „ვალღიძებ“, გარდაუვალია $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\omicron\text{-}\mu\alpha\iota$ „ვიღვიძებ“, ან გარდამავალია $\phi\alpha\iota\text{-}\nu\text{-}\omega$ „ვააშკარავებ“, „ვიჩვენებ“, გარდაუვალია $\phi\alpha\iota\text{-}\nu\text{-}\omicron\text{-}\mu\alpha\iota$ „ვეჩვენები“, „ვცხადლები“), მაშინ აორისტ I-ს, პერფექტუმ I-სა და მომავალ I-ს მოქმედებითი გვარისა აქვთ გარდამავალი მნიშვნელობა; აორისტ II-ს, პერფექტ. II-სა და მომავალ II-ს საშუალო და ვნებითი გვარისა აქვთ გარდაუვალი მნიშვნელობა; მაგალ.; აორისტი I მოქმ. გვარის. ზმნისაგან $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\omega$ „ვალღიძებ“ იქნება $\eta\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\alpha$ „გავალღიძე“, აორისტი II საშუალო გვარისა $\acute{\epsilon}\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\upsilon$ „გავიღვიძე“, აორისტი I ვნებითი გვარისა $\eta\gamma\epsilon\iota\text{-}\rho\text{-}\theta\text{-}\iota\text{-}\gamma$ „გამიღვიძეს“.

Verba deponentia

ბერძნულ ენაში არის ისეთი ზმნები, რომლებსაც აქვთ ფორმა საშუალო და ვნებითი გვარისა, მნიშვნელობა კი მოქმედებითი გვარისა. მაგალ.: $\lambda\acute{\epsilon}\text{-}\omicron\text{-}\mu\alpha\iota$ ვკურნავ, აორისტი I საშუალო გვარისა არის $\lambda\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\text{-}\acute{\alpha}\text{-}\mu\eta\upsilon$ გავკურნე (მოქმედ. გვარია). ასეთ ზმნებს ეწოდებათ გადაღებული ზმნები, *verba deponentia*. მსგავსი მოვლენა ქართულშიც გვაქვს, მაგალ., ძმა სოფლიდან იწერება, ე. ი. გვწერს, ამ ზმნის ფორმა „იწერება“ — ვნებითია, მნიშვნელობა კი მოქმედებითი გვარისა აქვს. კადვე მაგალითები: ივინება, ილანძლება და სხვა.

გადაღებითი ზმნა შეიძლება იყოს საშუალო გვარისა, შეიძლება იყოს ვნებითი გვარისა; პირველს ეწოდება *deponens medii*, მეორე — *deponens passivi*, მოკლედ, DM და DP, რაც ზმნას გვერდით ეწერება ხოლმე. მაგალ., ა) $\lambda\acute{\epsilon}\omicron\mu\alpha\iota$ „ვკურნავ“, აორისტი საშუალო გვარისა არის $\lambda\acute{\epsilon}\sigma\acute{\alpha}\mu\eta\upsilon$ „გავკურნე“ (DM), ესე იგი საშუალო გვარის აორისტის ფორმას ვიყენებთ სხვა გვარის მნიშვნელობით. ბ) $\beta\iota\sigma\lambda\text{-}\omicron\text{-}\mu\alpha\iota$ „მსურს“, აორისტი I ვნებითი გვარისა $\eta\beta\iota\sigma\lambda\eta\text{-}$

ზე-ν „მოვისურვე“ (DP), ე. ი. ამ ზმნის აორისტი არის პასივის ფორმაში, გამოყენება, ანუ მნიშვნელობა აქვს სხვა გვარისა.

პერფექტუმი II და პლუსკვამპერფექტუმი II მოქმ., საშ. და ვნებ. გვარისა

ა) მოქმედებითი გვარის პერფექტუმ II-ს და პლუსკვამპერფექტუმ II-ს არ აქვთ დროის ნიშანი x, რომელიც არის პერფექტუმ I-ისა და პლუსკვამპერფექტუმ I-ის მაჩვენებელი მოქმედებით გვარში.

ბ) საშუალო და ვნებითი გვარის პერფექტუმ I-სა და პლუსკვამპერფექტუმ I-საც არ აქვთ ნიშანი x, როგორც უკვე ვთქვით. არც პერფექტ. II-ს და პლუსკვ. II-ს აქვთ x.

გ) პერფექტ. II-ს ფუძის ბოლოს ემატება α, მერე მოდის პირთა დაბოლოებები, რაც ერთნაირი აქვთ პერფექტუმ I-სა და II-ს. მაგრამ პირველმა პირმა, როგორც პერფექტუმ I-ში, ისე პერფექტუმ II-ში მოქმ. გვარისა დაკარგა დაბოლოება, და დაგვრჩა დაბოლოების სახით α, მაგ., პერფექტუმ I-ია πε-παιδεω-αα „აღზარდე“, პერფექტუმ II-ე τε-ταχ-α „მოვაწყე“. მეორე პირის დაბოლოება დარჩა -ς (I და II პერფექტში); მესამე პირში მხოლოდობითი რიცხვისა არის იგივე ბოლოკიდური, რაც ნამყო უსრულს აქვს, ე. ი. არის -αι. მაგ.: πε-παιδεω-αι, პერფექტუმი I, „აღზარდა“; τε-ταχ-αι, „დააწყო“, პლუსკვამპერფექტუმ I და II-საც ერთნაირი დაბოლოებები აქვთ. საშუალოსა და ვნებით გვარს თავისი დაბოლოებები აქვს (ნახე ქვევით ტაბულები).

დ) პლუსკვამპერფ. I-ს და II-ს პირთა მაჩვენებელი დაბოლოებები და დროის ნიშანი ერთნაირი აქვთ.

ე) აქაც აქვს ადგილი იმ ფონეტიკურ ცვლილებებს, რომელზედაც ვთქვით საშუალო და ვნებათი გვარის პერფექტუმ I-ზე საუბრის დროს და რომელიც ხდება ფუძის ბოლოს მდებარე ბგერის და დაბოლოებების ბგერების შეხვედრის დროს (ნახე ზემოთ).

პერფექტუმი II მოქმედებითი გვარისა

აწყუმო τάρω (ან τάσσω) ვაწყობ
აწყოს ფუძე τάρ-

პერფექტ II τε-ταχ-α მოვაწყვე
მარტივი ფუძე ταχ-

	თხრობითი კილო	კავშირებითი	ნატურითი	ბრძანებითი	ინფინიტ.	მიმღება
პერფექტუმი II აქტივის გვ.	S. 1. τέταχα 2. τέταχας 3. τέταχε	τετάχων τετάχης τετάχη	τετάχοιμι τετάχοις τετάχοι	2. τέταχε მოაწყვე 3. τεταχέ- τω μοαწყოს		მამ. τεταχάς ნათ. τεταχό- τος მღელ. τε- ταχσιν ნათ. τετα- χσιν საშ. τεταχός ნათ. τεταχό- τος
	P. 1. τετάχαμεν 2. τετάχατε 3. τετάχασιν	τετάχαμεν τετάχητε τετάχασιν	τετάχοιμεν τετάχοιτε τετάχοιεν	2. τετάχετε მოაწყვეთ 3. τεταχόντων τεταχέτω- σαν	τεταχ- έναι	რომ მოვა- წყვე
	D. 1. τετάχαμεν 2. τετάχατον 3. τετάχαιον	τετάχαμεν τετάχητον τετάχαιον	τετάχοιμεν τετάχοιτον τεταχόισην	2. τετάχαιον 3. τεταχέται.		რომელმაც მოაწყო
	მოვაწყვე	(რომ) მომეწყო	(ნეტა) მომეწყო			

საშუალო და ვნებითი გვარი

თხრობითი კილო	კავშირებითი კილო	ნატვრითი	ბრძანებ.	ინფინ.	მიმღეობა
S. 1. τέταγμα 2. τέταται 3. τέταται	τεταγμένος ὁ -μένη, -μένον " " ἥς " " ἥ	τεταγμένος εἶην -μένη, μένον " " εἶης " " εἶη	τέταξο (ნახე გვ. 123)		
P. 1. τετάγμεθα 2. τετάχθε 3. τεταγμένοι εἰσιν	τεταγμένοι, ὧμεν -μέναι, -μένα " " ἦτε " " ὦσι(ν)	τεταγμένοι, εἰήμεν -μέναι, μένα " " εἴητε " " εἴησαν		ნახე გვ. 123	ნახე გვ. 123
D. 1. τετάγμεθα 2. τετάχθον 3. τετάχθον	τεταγμένω ὧμεν -μένω, μένω " " ἦτον " " ἦτον	τεταγμένω εἴήμεν -μένω, μένω " " εἴητο " " εἴητην			
1) მოვეწყვე ჩემ- თვის, მოვეწყვე	" " ἦτον	" " εἴητο			
2) მომაწყვეს	1) (რომ) მომეწყუ ჩემთვის 2) (რომ) მომაწყონ	1) (ნეტა) მომეწყ- უო ჩემთვის 2) ნეტა მოვეწყვე			

პლუსკვამპერუქტუმი II მოქმედებითი, საშუალო და ვნებითი გვარისა

მოქმედებითი გვარი	1) საშუალო და 2) ვნებითი გვარი
S. 1. ἐτετάχη ἄν ἐτετάχειν 2. ἐτετάχης ἄν ἐτετάχεις 3. ἐτετάχει ἄν ἐτετάχει(ν) მომიწყვიტა	ἐτετάχην 1) წინათ მოვეწყვე ἐτέταξο ჩემთვის ἐτέτακτο 2) წინათ მომაწყვეს
P. 1. ἐτετάχμεν ἄν ἐτετάχμεν 2. ἐτετάχετε ἄν ἐτετάχετε 3. ἐτετάχισαν ἄν ἐτετάχισαν	ἐτετάγμεθα ἐτέταχθε τεταγμένοι, ἦσαν
D. 1. ἐτετάχμεν ἄν ἐτετάχμεν 2. ἐτετάχეთ ἄν ἐτετάχეთ 3. ἐτεταχέτην ἄν ἐτεταχέτην	ἐτετάγμεθα 1) ჩვენ ორმა წინათ მო- ἐτέταχθον ვაწყვეთ ჩვენთვის ἐτετάχθη 2) ჩვენ ორი წინათ მო- გვაწყვეს.

შენი შენა. როგორც ტაბულიდან ჩანს, პლუსკვამპერ. I-ის და II-ის უღვლილება ერთნაირია, იმ განსხვავებით, რომ x, რომელიც აქვს პლუსკვამპერუ. I-ს, არ აქვს II-ს.

შენები, რომლებსაც აქვთ პერფექტუმი II

ეს შენები მეტწილად, წესიერი შენების ჯგუფიდან არიან, ე. ი. არი-
ან I, II და III კლასისა; მათი ფუძე ბოლოვდება ხორხისმიერ, ენაქბილის-
მიერსა და ნარნარა თანხმოვნებზე:

1. ზმნის ფუძე პერფექტ. II-ში უცვლელია

ფუძე	აწმყო	პერფექტუმი II
ბრუხ-	ბრუტა, ვთხრი	ბრარუხა, მოვთხარე
გრუფ-	გრუფა, ვწერ	გრეგრუფა, დავწერე
სუაფ-	სუაპტა, ვთხრი	სუასუაფა, მოვთხარე

2. ფუძის ბოლოს მდებარე თანხმოვანი γ და χ გადადის χ -ში; β და π გადადის φ -ში

აყ-	აყა, მიმყავს	აჩა, წავიყვანე
პრუყ-	პრუტა, ვაკეთებ	პერპრუყა, გავაკეთე
ტაყ-	ტატა, ვაწყობ	ტეტაყა, მოვაწყვე
ბისუხ-	ბისუა, ვღებუნი	ბებისუაყა, გავღებუნი
კურუხ-	კურუტა (კურუსთა)	კერკურუყა, გამოვაცხადე.

ფსლუხ-	ფსლუტა, ვიცავ,	პეფსლუყა, დავიცავე,
ბლუბ-	ბლუპტა, ვაგებ,	ბებლუყა, ვაგე,
სოპ-	სოპტა, ვპირი,	სესოყა, მოვეპირე.

3. ფუძისეული ხმოვანი ძლიერდება: მოკლე a გადადის გრძელ a -ში, e გადადის o -ში

ტეხ-	ტეტა, ვბადებ, ვშობ,	ტეტოა, ვშობე,
კრუყ-	კრუტა, ვყვირი,	კერკრუყა, ვიყვირე
სტრეფ-	სტრეფა, ვატრიალებ,	სეტროფა, მოვატრიალე,
ტრეფ-	ტრეფა, ვკვებავ,	ტეტროფა გამოვკვებე.

4. ფუძის ბოლოს მდებარე თანხმოვანი გადადის ფშვინვიერში, მის წინ მდებარე ფუძისეული ხმოვანი კი ძლიერდება

ტეყ-	ტელეყა, შევეყრებ,	სუსელიოყა, შევეყრიბე,
კლეპ-	კლუპტა, ვჭურღობ,	კესკლუყა, ვიჭურღლე,
პემპ-	პემპა, ვგზავნი,	პეპოყა, გავგზავნი,
ტრეპ-	ტრეპა, ვაბრუნებ,	ტეტროყა, შემოვაბრუნე.

5. ნარნარა ზმნებისაგან შემდგმ ექვს ზმნას აქვს პერფექტი. II

κτεν- ἐγερ-	ἀποκτείνω, ეკლავ. ἐγείρω, ვალეძებ,	ἀπέκτισα, მოკეალი, ἐγρήγορα, გამოვიღვი- ძე, მღვიძავს,
θάλ- μαλ-	θάλλω, ვყვავი,	τέθηλα, აფყვავიდი,
μαλ-	μαίνομαι, ვგიჟდები,	μέμνηα, გავგიჟდი,
φαν-	φάινω, ვააშკარავებ,	πέφθηα, გამოვცხადდი,
φθιρ-	φθίω, ვავნებ,	ἐφθίσα, ვავნებ.

§ 71. ძირითადი ღრობების წარმოება წესიერი ზმნებისაგან. ტაბულაში მოცემულია სქემა ძირითად ფორმათა წარმოებისა წესიერი ზმნებისაგან. ძირითად ფორმებად მოცემულია:

- 1) აწმყო მოქმედებითი გვარისა,
- 2) მომავალი მოქმედებითი და საშუალო გვარისა,
- 3) აორისტი მოქმ. გვარისა,
- 4) პერფექტუმი მოქმედ. გვარისა,
- 5) პერფექტუმი საშუალო და ვნებითი გვარისა,
- 6) აორისტი ვნებითი გვარისა,
- 7) ნაზმნარი ზედსართავი სახელი.

ზმნები დაყოფილია ფუძეების მიხედვით სამ ჯგუფად:

I — ხმოვანფუძიანები

II — თანხმოვანფუძიანები,

III — ნარნარაფუძიანები.

ყოველ ჯგუფს ძირითადი ფორმების წარმოების თავისი წესი აქვს, რაც ზევით დაწვრილებით იყო განხილული.

აწმყო მოქმედ. გვ.	ფუძე	მომავალი მოქმედ. და საშუალო გვ.	აორისტი მოქმედ. გვ.
I ხმოვანფუძიანები			
1. βούλεω, ვურჩევ,	βουλεω-	βουλέσω, βουλέσομαι	ἐβούλεσα
2. νικάω, ვამარცხებ,	νικα-	νικήσω, νικήσομαι	ἐνίκησα
3. δικάω, ვმოქმედებ,	δρα-	δράσω, δράσομαι	ἔδρασα
4. σπάω, ვათრევ, ვზიდავ,	σπα-	σπάσω, σπάσομαι	ἔσπασα
5. ποίω, ვაკეთებ,	ποιε-	ποιήσω, ποιήσομαι	ἔποίησα
6. τέλω, ვამთავრებ,	τελε-	τέλω, τελήσομαι	ἔτέλεσα
7. δούλω, ვიმონებ,	δουλε-	δουλώσω, δουλώσομαι	ἔδουλώσα
8. ἀχούω, ვესმის, ვის- მენ,	ἀχου-	ἀχούσω, ἀχούσομαι	ἤχουσα
9. κείω, ვწვავ,	και-, κασ-	κασώ, κασομαι	ἔκασα

აწმყო მოკმედ. გვ.	ფუძე	მოშავალი მოკმედ. და საშუალო გვ.	აორისტი მოკმედ. გვ.	
II თანმოკმედუნიები	10. γράφω, ვწერ,	γραφ-	γράφω, γράφομαι	ἐγραψα
	11. πέμπω, ვგზავნი,	πεμπ-	πέμπω, πέμπομαι	ἐπεμψα
	12. βλάπτω, ვავნებ,	βλαβ-	βλάπτω, βλάπομαι	ἐβλαψα
	13. θάπτω, ვმარხავ,	ταφ-	θάπτω, θάπομαι	ἐθαψα
	14. κλέπτω, ვქურდობ,	κλεπ-	κλέπτω, κλέπομαι	ἐκλεψα
	15. τρέπω, მივმართავ,	τρεπ-	τρέπω, τρέπομαι	ἐτρεψα აორ. I ἐτραπον აორ. II
	16. τρέφω, ვკვებავ,	τρεφ-	τρέφω, τρέφομαι	ἐτρέψα
	17. διώκω, ვღებუნი,	διωκ-	διώκω, διώκομαι	ἐδιώξα
	18. τάττω, ვაწყობ,	ταγ-	τάττω,	ἐτάξα
	19. ὀρύττω, ვთხრი,	ὀρυχ-	ὀρύττω,	ὠρύξα
	20. ἀγώ, მიმყავს,	ἀγ-	ἀγώ,	ἡγάγων აორ. II
	21. ψεύδω, ვატყუებ,	ψευδ-	ψεύδω,	ἐψευσα
	22. κομίζω, მიმაჴვენ,	κομιδ-	κομίζω, κομιομαι	ἐκόμισα
	23. πεύθω, ვარწმუნებ,	πειθ-	πεύθω,	ἐπεισα

III ნარჩენი მოკმედუნიები	24. δέρω, ვატყავებ	δερ-	δέρω,	ἐδείρα
	25. σπείρω, ვთესავ,	σπερ-	σπείρω,	ἐσπείρα
	26. αἶρω, ავწევ,	ἀρ-	αἶρω,	ἤρα
	27. φαίνω, ვაჩვენებ,	φαν-	φαίνω, φανομαι	ἐφηνა
	28. μαινώ, ვბოლწავ,	μιαν-	μαινώ,	ἐμίανა
	29. ἀγγέλλω, ვაცნობებ,	ἀγγελ-	ἀγγέλλω, ἀγγελομαι	ἡγγείλα
	30. κρίνω, ვმსჯელობ,	κρι-, κριν-	κρίνω, κρινομαι	ἐκρίνα
	31. τείνω, ვწევ,	τα-, तेन-	τείνω, तेνομαι	ἐτεινα
	32. βάλλω, ვისვრი,	βαλ-, βλη-	βάλλω,	ἐβαλον, აორ. II
	33. ἐγείρω, ვაღვიძებ,	ἐγερ-	ἐγείρω	ἡγείρα

პერფექტი. მოკმ. გვ.	პერფექტი. საშ. და ვნებ.	აორისტი ვნებ. გვ.	ნახმდარი ზედსარ. სახ.
1. βεβούλευκα	βεβούλευμαι	ἐβουλεύθην	βουλευτός, -τή, -τόν
2. νενίκηκα	νενίκημαι	ἐνικήθην	νικητέον
3. δέδρακα	δέδραμαι	ἐδράσθην	δραστός, -τή, -τόν
4. ἔσπακα	ἔσπασμαι	ἐσπασθην	σπαστός, -τή, -τόν
5. πεποίηκα	πεποίημαι	ἐποίηθην	ποιητός, -τή, -τόν
6. τετέλεκα	τετέλεσμαι	ἐτελέσθην	τελεστός, -τή, -τόν
7. δεδούλωκα	δεδούλωμαι	ἐδουλώθην	δουλωτός, -τή, -τόν
8. ἀκήκοα	ἤκουσμαι	ἤκουσθην	ἀκουστός, -τή, -τόν
9. κέκαυκα	κέκαυσμαι	ἐκαύθην	ἀκαυστός, -τή, -τόν

პერფექტ. მოკმ. გვ.	პერფექტ. საშ. და ვნებ.	აორისტი ვნებ. გვ.	ნაშენარი ზედსარ. საშ.
10. γέγραφα	γέγραμμαι	ἐγρέφην	γραπτός,
11. πέποιθα	πέπειμαι	ἐπέμφθην	πεμπτός,
12. βέβλαφα	βέβλαμμαι	{ ἐβλάφθην აორ. I. ἐβλάβην აორ. II	βλαπτός,
13.	τέταμμαι	ἐτάφην	θαπτός,
14. κέκλωθα	κέκλεμμαι	ἐκλάπην	κλεπτός,
15. τέτροφα	τέτραμμαι	ἐτρέφθην, ἐτράπην	τρεπτός,
16. τέτροφα	τέθραμμαι	ἐθρέφθην, ἐτράφην	θρεπτός,
17. δεδίωχα	δεδίωγμαι	ἐδιώχθην	διωκτός,
18. τέταχα	τέταγμαι	τέτάγμαι	τακτός,
19. δρώρυχα	δρώρυγμαι	ώρύχθην	δρυκτός,
20. ήχα	ήγμαι	ήχθην	ακτός,
21.	ἔψευσμαι	ἔψευσθην	ψευστός,
22. κεκόμιχα	κεκόμισμαι	ἐκομίσθην	κομιστός,
23. { πέπεισθα πέποιθα	πέπεισμαι	ἐπέσθην	πειστέον "

24. δέδορκα	δέδορμαι	ἐδάρην	δαρτός,
25. ἔσπαρκα	ἔσπαρμαι	ἐσπάρην	σπαρτός,
26. ήρκα	ήρμαι	ήρθην	άρτέον
27. { πέφαγχα πέφηνα	πέφασμαι	ἐφάνθην და ἐφάνην	(ἀφαντός,
28. μεμίχκα	μεμίασμαι	ἐμίανθην	(ἀμιαντός,
29. ήγγελκα	ήγγελμαι	ήγγέλθην	αγγελτός,
30. κέκριχα	κέκριμαι	ἐκρίθην	κριτός,
31. τέταχα	τέταμαι	ἐτάθην	τατός,
32. βέβληχα	βέβλημαι	ἐβλήθην	βλητός,
33. ἐγρήγορα		ήγέρθην	ἐγερτός. " "

უძლილუბა მორა

§ 72. მი-ზე დაბოლოებული ზმნები. განსხვავება უძლილუბაში მი- ზმნებსა და ა-ზე დაბოლოებულ ზმნებს შორის ეხება მხოლოდ სამ დროს: ა) აწმყოს, ბ) ნამყო. უსრულსა და გ) აორისტი II-ს მოქმედებითსა და საშუალო გვარში.

1. განსხვავება იმაშია, რომ მი-ზე დაბოლოებულ ზმნებს პირთა და ფუძის დაბოლოებებს შუა არ აქვთ შემადგენელი ხმოვნები ე და ზ, ა და ე, ა და ე.

2) პირიერი დაბოლოებები ჩვეულებრივია, ხოლო განიცდიან შემდეგ ცვლილებებს: ა) აწმყო დროში:

SI. 1. მი

2. -ς (მი-ს ნაცვლად);

3. -σι (-მი-ს ნაცვლად)

PI. -μεν

-τε

-ασι (-მი-ს ნაცვლად).

ნამყო უსრულსა და აორისტ II-ს III პირში მრავლობითი რიცხვისა აქეთ -*თავ*. ეს ეხება მოქმედებითი გვარის თხრობით კილოს.

ბ) მოქმედებითი გვარის ნატვრითი კილოს მაჩვენებელია არა *ა*, როგორც *ა-ზე* დაბოლოებულ ზმნებს ჰქონდათ, არამედ *იჲ*, რომელიც უშუალოდ ემატება ფუძეს და არ აქვს ფუძესთან შემაერთებელი ბგერა; მაგრამ საშუალო გვარში ნატვრით კილოს მაჩვენებელი აქვს ისევ *ა* და მახვილიც მას არ გასცილდება.

გ) ბრძანებით კილოში II პირის მხოლ. რიცხვის დაბოლოებაა ან *ჲ*, ან *ე*. *ე* შეერწყმის ფუძის ბოლოს მდებარე ხმოვანს: $ე + ე = ეი$, $ა + ე = ეჲ$, $ო + ე = ეო$. უნდა ითქვას, რომ I ჯგუფის *აი-ზე* დაბოლოებული ზმნები მეტწილად ხმოვანფუძიანებია. მაგალითები:

რ^ამ^ე-*ე*-ს ნაცვლად რ^ამ^ეი, დადე,

ს^ორ^ა-*ე*-ს ს^ორ^ეჲ, დადგი,

მ^იმ^ი-*ე*-ს „ მ^იმ^იო, მიეცი,

მ^ეს^ახ^ას-*ე*-ს „ მ^ეს^ახო, აჩვენე, მაგრამ აორისტ II-ის დაბოლოება ბრძანებით კილოში ზოგ ზმნას აქვს *ჲ*, ზოგ ზმნას *ე*; მაგალითად:

მ^არ^ე-*ჲ* დადეგ,

მ^ი-*ე*, დადე,

მ^იბ-*ე*, მიეცი.

დ) ინფინიტივის დაბოლოება არის *ვაი*, ამის მიმატებით ფუძის ბოლოს მდებარე მოკლე ხმოვანი არ გრძელდება და მახვილი ბოლოდან მეორე მარცვალზეა. მაგ.: აწმყოა რ^ამ^ე-*აი*, ვლბ, ინფინიტივია რ^ამ^ე-*ვაი*, დადება; აორისტ II-ში *ვაი*-ს წინ ხმოვანი გაგრძელდება, მაგ, მ^ეს^ა-*ვაი*, დადება; აწმყოა მ^იმ^ი-*აი*, ვაძლევ, ინფინიტივია მ^იმ^ი-*ვაი*; აორისტ II-ის ინფინიტივია მ^იმ^ი-*ვაი*.

ე) მიმღეობის საწარმოებლად ზმნის ფუძეს ემატება *ვტ*, რადგანაც ეს მიმღეობა იბრუნვის III კანკლდობით, ამიტომ სახელობით ბრუნვაში ემატება ბრუნვის ნიშანი *ე*, ამ ბგერის ზეგავლენით *-ვტ-* ამოვარდება და *ვტ*-ს წინ მდებარე ხმოვანი გაგრძელდება, ისე, როგორც ეს ჩვენ გვქონდა III კანკლდობის სახელებში (ნახე კანკლდობა სიტყვისა რ^აც^ა, რ^აც^ა-*ვტ*-*ოც*). მაგალითები:

ა) მიმღეობა აწმყო დროისა არის მ^იმ^ი-*ვტ*-*ე* → მ^იმ^ის^ე (*ვტ* ამოვარდა, *ე* გადავიდა *ო*-ში), ნათეს. ბრუნვაა მ^იმ^ი-*ვტ*-*ოც* (ისევ გაჩნდა სრული ფუძე), მიმცემი.

ბ) მიმღეობა აორისტ II-ისა; არის მ^იმ^ი-*ვტ*-*ე* — მ^იმ^ის^ე (*ვტ* ამოვარდა, *ე* გადავიდა *ო*-ში), ნათეს. ბრ. მ^იმ^ი-*ვტ*-*ოც*, რომელმაც მისცა (გაჩნდა ფუძის სრული სახე).

გ) მხოლოდ კავშირებითი კილო, როგორც მოქმედებითი, ისე საშუალო გვარისა *აი-ზე* დაბოლოებულ ყველა ზმნაში ისევეა წარმოებული, როგორც ჩვეულებრივი უღვლილების ზმნებში. ე. ი. ზმნის ფუძის ბოლოს მდებარე ხმოვანი უერთდება კავშირებითი კილოს მაჩვენებლებს *ა-სა* და *ჲ-ს*, ისე როგორც ეს ჩვენ გვქონდა შერწყმულ ზმნებში (*verba contracta*), მაგალ.:

რ^ამ^ე-*აი* — რ^ამ^ეა^ი, დაედებდე.

მ^იმ^ი-*ჲ* — მ^იმ^იჲ (*და* არა მ^იმ^ის^ე), აძლედე.

ს^ორ^ა-*ჲ* — ს^ორ^აჲ (*და* არა ს^ორ^აჲ^ე) დგამდე.

3. მხოლოდით რიცხვში მოქმედებითი გვარის სამ ღროს: აწმყოს, ნამყო უსრულსა და აორისტი II-ს ფუძის ბოლოს მდებარე მოკლე ხმოვნები ა, ე, ი, უ გარდელდება: ა გადადის η-ში, ე გადადის η-ში, ი — ა-ში, მოკლე უ — გრძელ უ-ში, მაგალ.: წმ^აყ=ჟა (ჟა-ს წინ η მიღებულია ა-საგან); მრავალ. რიცხვი არის წმ^აე-ჟ^აენ, ედებთ.

4. აორისტი II ყველა პირში აგრძელებს ფუძის მოკლე ხმოვანს.

5. ჟა-ზე დაბოლოებული ზმნები არიან: ა) ერთფუძიანები და ბ) ორფუძიანები. ორფუძიანებს აქვთ ერთი მარტივი, ანუ ზმნის ფუძე, მეორე რთული, ანუ აწმყო და ნამყო უსრულის ფუძე. აწმყო ღროის ფუძეს ვიღებთ მარტივი ფუძისაგან შემდგენიარად:

ა) მარტივი ფუძეა ჟ^აე¹, გაორკეცებთ ამას ასე: ვიღებთ თანხმოვანს ჟ-ს, ეუმატებთ ი-ს, მიღებულ მარცვალს ჟი-ს წინ დაგურთავთ ჟ^აე-ს, მივიღებთ ჟი-ჟ^აე- ანუ ჟი-ჟ^აე. აწმყო ღროის ფუძეს რომ დაეუმატოთ პირთა დაბოლოებები გვექნება აწმყო ღრო, პირველი პირი იქნება ჟი-ჟ^აე-ჟა ე დაგრძელდება პირველ სამ პირში და გვექნება აწმყოს სრული სახე ჟმ^აყჟა ედებ.

ბ) მარტივი ფუძეა ჟი, გაორკეცების შემდეგ მივიღებთ ჟი-ჟი, ეს არის აწმყო ღროის ფუძე, მიეუმატოთ პირის ნიშანი, მივიღებთ ჟი-ჟი-ჟა, ი გრძელდება და გვექნება ჟი-ჟა-ჟა ედებ.

გ) მარტივი ფუძეა ჟა², გაორკეცების შემდეგ იქნება ჟი-ჟა, ანუ ჟი-ჟა, აწმყო ღროა ჟი-ჟა-ჟა, ედებ.

დ) მარტივი ფუძეა ჟი, გაორკეცების შემდეგ მივიღებთ ჟი-ჟი, აწმყო ღრო იქნება ჟი-ჟი-ჟა ედებ.

ე) მხოლოდ ამ ოთხ ზმნას: ჟმ^აყჟა (ედებ), ჟჟა (ედებ), ჟი-ჟა (ედებ), ჟი-ჟა (ედებ) აქვს სრული უღვლილება აწმყო, ნამყო უსრულსა და აორისტი II-ში.

6. მეორე წესი ზმნის მარტივი ფუძისაგან აწმყო ღროის ფუძის მიღებისა იმაში მდგომარეობს, რომ მარტივ ფუძეს ემატება მარცვალი უს, თუ ფუძე თანხმოვანზე ბოლოვდება; თუ კი ფუძე ხმოვანზე ბოლოვდება, მაშინ ფუძეს ემატება უსუ, მაგ.:

ა) მარტივი ფუძეა ჟი^აე, აწმყოსი იქნება ჟი^აე-უს, მიეუმატოთ პირველი პირის დაბოლოება, გვექნება ჟი^აე-უს-ჟა, ეუჩვენებ და ასე შემდეგ.

ბ) მარტივი ფუძეა ჟა^აე, აწმყოა ჟა^აე-უს-ჟა, შევეურეგ. ეს ზმნები ეკუთვნის მეხუთე კლასს.

7) ერთფუძიანი ზმნებია: ჟჟა ედებ, ჟი-ჟა, ვარ და სხვები. მოყვანილი ზმნების ფუძეებია ჟა- და ჟი-.

8. შემდეგ გვერდზე მოცემულია უღვლილების ტაბულები, როგორც წინა ტაბულებში, ისე აქაც ზმნები დაშლილად არიან მოცემული, ზმნის ყოველი ნაწილი უღვლილების რაიმე ფორმის მაჩვენებელია:

ზმნის ბოლოს არის პირის მაჩვენებელი დაბოლოებები, რომლებიც გვიჩვენებენ აგრეთვე გვარსა და ისტორიულ ან შთავარ ღროს; მერე მოდის ღროის მაჩვენებელი ბგერები (ა, ხ, ზ), მერე ფუძე, ფუძის ნამატი ან ფუძის გაორკეცება.

¹ ამ ფუძისაგან გვაქვს: ჟ^აე-ჟა, თემა; ჟ^აე-ჟა, თეზისი, ჟ^აე-ჟა-ჟა, ჰიპოთეზა, ჟ^აე-ჟა-ჟა, აფთიაჟი, საწყობი.

² ამ ფუძიდან გვაქვს ჟ^აე-ჟა-ჟა, სისტემა, შემადგენლობა.

დაშლილად დაწერილი ზმნის შესწავლა ადვილია, თუ წინასწარ გაერკვევი მის შემადგენელ ნაწილებში. ამ ნაწილებს შეიძლება ვუწოდოთ აგრეთვე მაწარმოებლები, ან ფორმანტები, ე. ი. ამა თუ იმ ფორმის მომცემი ნაწილაკები. თუ ზმნის დაშლა იწვევს ფონეტიკურ უხერხულობას, მაშინ დაშლილად დაწერილი ფრაზილებშია მოცემული და იქვე მიწერილი აქვს სწორი ფონეტიკური სახე. მაგალ.: (რ-მე-ლ-მუჟ) = რ-მე-ლ-მუჟ. ფრაზილებში გვაქვს: ა) მუჟ — პირველი პირის მხოლ. რიცხვის საშუალო და ვნებითი გვარის ისტორიულ დროთა დაბოლოება; ბ) ლ მაჩვენებელია ნატვრითი კილოსი; გ) მე — სიტყვის ძირია; დ) რ — გაორმაგებაა, ე) რ-მე — აწმყო დროის ფუძეა. ამგვარად, მაწარმოებლების ან ნაწილაკების საშუალებით ჩვენ გამოვარკვეით, რომ (რ-მე-ლ-მუჟ) არის საშუალო და ვნებითი გვარის ნატვრითი კილოს აწმყო დროის პირველი პირი მხოლ. რიცხვისა. რატომ-არის იგი ფრაზილებში? იმიტომ, რომ ფონეტიკურად სიტყვა ასე ნაწილდება რ-მე-ლ-მუჟ, ე. ი. ჯ და ლ შეადგენენ დიფთონგს, დიფთონგი კი ერთი მარცვალა და არ დაიშლება. ზოგან ტაბულებში მოცემულია ერთიდაიმავე დროის ორი ფორმა.

ჩვენ უკვე ვიცით, რას ნიშნავს ტაბულაში ზოგ ადგილას მიწერილი სიტყვა „მახვილი“.

ტაბულაში ქართულ თარგმანს ზმნის რომელიმე ფორმისა წინ უწერია ციფრები 1) და 2). 1) ნიშნავს საშუალო გვარს, 2) ნიშნავს ვნებით გვარს.

უღვლილების ტაბულა ზმნებისათვის

რ:მრჟა სოჟრჟა
 რჟა მ:მრჟა

§ 73. მოქმედებითი გვარი, თხრობითი კილოს აწმყო ღრო

S. 1. რ:მრჟა-ჟა ვღებ	რ-ჟა ვუშვებ	ს-ოჟრჟა-ჟა ვღებ	მ:მრჟა-ჟა ვაძღვებ
2. რ:მრჟა-ც	რ-ჟა-ც	ს-ოჟრჟა-ც	მ:მრჟა-ც
3. რ:მრჟა-ს(ვ)	რ-ჟა-ს(ვ)	ს-ოჟრჟა-ს(ვ)	მ:მრჟა-ს(ვ)
P. 1. რ:მრჟა-მრჟ	რ-ჟა-მრჟ	ს-ოჟრჟა-მრჟ	მ:მრჟა-მრჟ
2. რ:მრჟა-რჟ	რ-ჟა-რჟ	ს-ოჟრჟა-რჟ	მ:მრჟა-რჟ
3. რ:მრჟა-აჟ(ვ)	რ-ჟა-აჟ(ვ)	ს-ოჟრჟა-აჟ(ვ)	მ:მრჟა-აჟ(ვ)
D. 1. რ:მრჟა-მრჟ	რ-ჟა-მრჟ	ს-ოჟრჟა-მრჟ	მ:მრჟა-მრჟ
2. რ:მრჟა-ოჟ	რ-ჟა-ოჟ	ს-ოჟრჟა-ოჟ	მ:მრჟა-ოჟ
3. რ:მრჟა-ოჟ	რ-ჟა-ოჟ	ს-ოჟრჟა-ოჟ	მ:მრჟა-ოჟ

2. მოქმედებითი გვ., თხრობითი კილოს ნამყო უსრული

S. 1. ზ:რ:მრჟა-ვ ვღებ-ღი	რ-ჟა-ვ ვუშვებ-ღი	ს-ოჟრჟა-ვ ვღებ-ღი	ზ:მ:მრჟა-ოჟ -ოჟ
2. ზ:რ:მრჟა-ც ან მ:მრჟა-ც	რ-ჟა-ც -ც	ს-ოჟრჟა-ც	ზ:მ:მრჟა-ც -ოჟ
3. ზ:რ:მრჟა-მ:მრჟა	რ-ჟა -ც	ს-ოჟრჟა	ზ:მ:მრჟა -ოჟ
P. 1. ზ:რ:მრჟა-მრჟ	რ-ჟა-მრჟ	ს-ოჟრჟა-მრჟ	ზ:მ:მრჟა-მრჟ
2. ზ:რ:მრჟა-რჟ	რ-ჟა-რჟ	ს-ოჟრჟა-რჟ	ზ:მ:მრჟა-რჟ
3. ზ:რ:მრჟა-აჟ	რ-ჟა-აჟ	ს-ოჟრჟა-აჟ	ზ:მ:მრჟა-აჟ
D. 1. ზ:რ:მრჟა-მრჟ	რ-ჟა-მრჟ	ს-ოჟრჟა-მრჟ	ზ:მ:მრჟა-მრჟ
2. ზ:რ:მრჟა-ოჟ	რ-ჟა-ოჟ	ს-ოჟრჟა-ოჟ	ზ:მ:მრჟა-ოჟ
3. ზ:რ:მრჟა-რჟ	რ-ჟა-რჟ	ს-ოჟრჟა-რჟ	ზ:მ:მრჟა-რჟ

1) საშუალო და 2) გნებიითი გვარის თხრობითი კილოს აწმყო

რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი { 1) ვიღებ ჩემთვის 2) მღებენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვუშვებ ჩემ- თვის 2) მიშვებენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი { 1) ვიღებ 2) მღებენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვაძლევ ჩემ- თვის 2) ვეძ- ლევ
რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი
რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი

1) საშუალო და 2) გნებიითი გვარის თხრობითი კილოს ნაშყო უხრული

რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვიღებდი 2) მღებდნენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვუშვებდი 2) მიშვებდნენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვიღებდი 2) მღებდნენ	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი 1) ვაძლევდი 2) ვეძლე- დი
რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი
რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი	რ-მე-მამი რ-მე-მამი რ-მე-მამი

3. მოქმედებითი გვარის თხრობითი კილოს აორისტი I და II

აორ. I S. 1. რ-მე-მამი 2. რ-მე-მამი-მამი 3. რ-მე-მამი(მამი) დავდე	აორ. I რ-მე-მამი რ-მე-მამი-მამი რ-მე-მამი(მამი) გაეუშვი	აორ. I რ-მე-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი(მამი) დავდე	აორ. II რ-მე-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი დავდე	აორ. I რ-მე-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი-მამი რ-მე-მამი-მამი(მამი) მივიცი
---	---	--	---	---

აორ. II P. 1. ზ-მე-მენ 2. ზ-მე-ტე 3. ზ-მე-სავ	აორ. II ელ-მენ ელ-ტე ელ-სავ	აორ. I ბ-სტჱ-ს-ა-მენ ბ-სტჱ-ს-ა-ტე ბ-სტჱ-ს-ა-ვ	აორ. II ზ-სტჱ-მენ ზ-სტჱ-ტე ზ-სტჱ-სავ	აორ. II ზ-ბო-მენ ზ-ბო-ტე ზ-ბო-სავ
აორ. II D. 1. ზ-მე-მენ 2. ზ-მე-ტონ 3. ბ-მე-ტჱვ	აორ. II ელ-მენ ელ-ტონ ელ-ტჱვ	აორ. II ბ-სტჱ-ს-ა-მენ ბ-სტჱ-ს-ა-ტონ ბ-სტჱ-ს-ა-ტჱვ	აორ. II ზ-სტჱ-მენ ზ-სტჱ-ტონ ზ-სტჱ-ტჱვ	აორ. II ზ-ბო-მენ ზ-ბო-ტონ ზ-ბო-ტჱვ

4. მოქმედებითი გვარის კავშირებითი კილოს აწმყო

S. 1. ტ-მბ ღადლო 2. ტ-მჟჱ 3. ტ-მჟ	ლ-მ გავეუშვა ლ-ჟჱ ლ-ჟ		ლ-სტჱ ლ-სტჱჱ ლ-სტჱ	მი-ბჱ მივეცე მი-ბჱ-ჱ მი-ბჱ
P. 1. ტ-მბ-მენ 2. ტ-მჟ-ტე 3. ტ-მბ-სი(ვ)	ლ-მ-მენ ლ-ჟ-ტე ლ-მ-სი(ვ)		ლ-სტჱ-მენ ლ-სტჱ-ტე ლ-სტჱ-სი(ვ)	მი-ბჱ-მენ მი-ბჱ-ტე მი-ბჱ-სი(ვ)
D. 1. ტ-მბ-მენ 2. ტ-მჟ-ტონ 3. ტ-მჟ-ტონ	ლ-მ-მენ ლ-ჟ-ტონ ლ-ჟ-ტონ		ლ-სტჱ-მენ ლ-სტჱ-ტონ ლ-სტჱ-ტონ	მი-ბჱ-მენ მი-ბჱ-ტონ მი-ბჱ-ტონ.

საშუალო გვარის თხრობითი კილოს აორისტი I და II

აორ. II ბ-მბ-მჱვ ზ-ბოს ზ-მე-ტო	დადოდა ან დაედა ხემადა	აორ. II ელ-მჱვ ელ-სო ელ-ტო	გავეუშვი ხემადას გავეუშვი	აორ. I. ბ-სტჱ-ს-ა-მჱვ ბ-სტჱ-ს-ა ბ-სტჱ-ს-ა-ტო	დაედა დაედა	აორ. II ბ-ბბ-მჱვ ზ-ბოს ზ-ბო-ტო	მივეცე მივეცე
აორ. II ბ-მბ-მეზა ზ-მე-სმე ზ-მე-ვტო		აორ. II ელ-მეზა ელ-სმე ელ-ვტო		აორ. I ბ-სტჱ-ს-ა-მეზა ბ-სტჱ-ს-ა-სმე ბ-სტჱ-ს-ა-ვტო		აორ. II ბ-ბბ-მეზა ზ-ბო-სმე ზ-ბო-ვტო	
აორ. II ბ-მბ-მეზა ზ-მე-სმჱვ ბ-მბ-სმჱვ		აორ. II ელ-მეზა ელ-სმჱვ ელ-სმჱვ		აორ. I ბ-სტჱ-ს-ა-მეზა ბ-სტჱ-ს-ა-სმჱვ ბ-სტჱ-ს-ა-სმჱვ		აორ. II ბ-ბბ-მეზა ზ-ბო-სმჱვ ზ-ბბ-სმჱვ	

1) საშუალო და 2) ვნებიითი გვარის კავშირებითი კილოს აწმყუ

თი-ში-მაი თი-ში თი-ში-თაი	1) დაჟილი 2) დაჟილი	ი-ში-მაი ი-ში ი-ში-თაი	ი-თა-მაი ი-თა ი-თა-თაი	ბი-ბი-მაი ბი-ბი ბი-ბი-თაი
თი-ში-მეზა თი-ში-თაი თი-ში-თაი	ი-ში-მეზა ი-ში-თაი ი-ში-თაი	ი-თა-მეზა ი-თა-თაი ი-თა-თაი	ბი-ბი-მეზა ბი-ბი-თაი ბი-ბი-თაი	ბი-ბი-მეზა ბი-ბი-თაი ბი-ბი-თაი
თი-ში-მეზა თი-ში-თაი თი-ში-თაი	ი-ში-მეზა ი-ში-თაი ი-ში-თაი	ი-თა-მეზა ი-თა-თაი ი-თა-თაი	ბი-ბი-მეზა ბი-ბი-თაი ბი-ბი-თაი	ბი-ბი-მეზა ბი-ბი-თაი ბი-ბი-თაი

5. მოქმედებითი გვარის კავშირებითი კილოს აორისტი II

S. 1. ში დაჟილი 2. ში-ც 3. ში	ა დაჟილი ა-ც ა	თა დაჟილი თა-ც თა	ბი დაჟილი ბი-ც ბი
P. 1. ში-მეზ 2. ში-თა 3. ში-თა(ვ)	ა-მეზ ა-თა ა-თა(ვ)	თა-მეზ თა-თა თა-თა(ვ)	ბი-მეზ ბი-თა ბი-თა(ვ)
D. 1. ში-მეზ 2. ში-თა 3. ში-თა	ა-მეზ ა-თა ა-თა	თა-მეზ თა-თა თა-თა	ბი-მეზ ბი-თა ბი-თა

6. მოქმედებითი გვარის ნატვრითი კილოს აწმყუ

S. 1. თი-ბი-ი-თ-ვ 2. თი-ბი-ი-თ-ც 3. თი-ბი-ი-თ	ი-ბი-ი-თ-ვ ი-ბი-ი-თ-ც ი-ბი-ი-თ	ი-თა-ბი-ი-თ-ვ ი-თა-ბი-ი-თ-ც ი-თა-ბი-ი-თ	ბი-ბი-ი-თ-ვ ბი-ბი-ი-თ-ც ბი-ბი-ი-თ
P. 1. თი-ბი-ი-თ-მეზ, აბ თი-ბი-ი-თ-მეზ¹ 2. თი-ბი-ი-თ-თა, აბ თი-ბი-ი-თ-თა¹ 3. თი-ბი-ი-თ-თა, აბ თი-ბი-ი-თ-თა¹	ი-ბი-ი-თ-მეზ, აბ ი-ბი-ი-თ-მეზ¹ ი-ბი-ი-თ-თა, აბ ი-ბი-ი-თ-თა¹ ი-ბი-ი-თ-თა, აბ ი-ბი-ი-თ-თა¹	ი-თა-ბი-ი-თ-მეზ, აბ ი-თა-ბი-ი-თ-მეზ¹ ი-თა-ბი-ი-თ-თა, აბ ი-თა-ბი-ი-თ-თა¹ ი-თა-ბი-ი-თ-თა, აბ ი-თა-ბი-ი-თ-თა¹	ბი-ბი-ი-თ-მეზ, აბ ბი-ბი-ი-თ-მეზ¹ ბი-ბი-ი-თ-თა, აბ ბი-ბი-ი-თ-თა¹ ბი-ბი-ი-თ-თა, აბ ბი-ბი-ი-თ-თა¹

¹ ეს მეორე ფორმები უფრო ხშირად იხმარება.

D. 1. ტი-მე-ი-მე-მე, აბ ტი-მე-მე-მე	ი-ე-ი-მე-მე, აბ ი-ე-მე-მე	ი-სტა-ი-მე-მე, აბ ი-სტა-მე-მე	მი-მი-ი-მე-მე, აბ მი-მი-მე-მე-მე
2. ტი-მე-ი-მე-მე, აბ ტი-მე-მე-მე	ი-ე-ი-მე-მე, აბ ი-ე-მე-მე	ი-სტა-ი-მე-მე, აბ ი-სტა-მე-მე	მი-მი-ი-მე-მე, აბ მი-მი-მე-მე-მე
3. ტი-მე-ი-მე-მე, აბ ტი-მე-მე-მე	ი-ე-ი-მე-მე, აბ ი-ე-მე-მე	ი-სტა-ი-მე-მე, აბ ი-სტა-მე-მე	მი-მი-ი-მე-მე, აბ მი-მი-მე-მე-მე

საშუალო გვარის კავშირებითი კილოს აორისტი II

S. 1. შა-მაი 2. ში 3. ში-მაი	შ-მაი ში ში-მაი		შა-მაი ში შა-მაი
P. 1. შა-მე-მა 2. ში-მე-მა 3. შა-მა-მა	შ-მე-მა ში-მე-მა შ-მა-მა		შა-მე-მა შა-მე-მა შა-მა-მა
D. 1. შა-მე-მა 2. ში-მე-მა 3. ში-მე-მა	შ-მე-მა ში-მე-მა ში-მე-მა		შა-მე-მა შა-მე-მა შა-მე-მა

1) საშუალო და 2) ვნებითი გვარის ნატვრითი კილოს აწმყო

S. 1. (ტი-მე-ი-მე-მე) = ტი-მე-მე-მე	(ი-ე-ი-მე-მე) = ი-ე-მე-მე	(ი-სტა-ი-მე-მე) = ი-სტა-მე-მე	(მი-მი-ი-მე-მე) = მი-მი-მე-მე-მე
2. (ტი-მე-ი-ო) = ტი-მე-ი-ო	(ი-ე-ი-ო) = ი-ე-ი-ო	(ი-სტა-ი-ო) = ი-სტა-ი-ო	(მი-მი-ი-ო) = მი-მი-ი-ო
3. (ტი-მე-ი-ო) = ტი-მე-ი-ო	(ი-ე-ი-ო) = ი-ე-ი-ო	(ი-სტა-ი-ო) = ი-სტა-ი-ო	(მი-მი-ი-ო) = მი-მი-ი-ო
P. 1. (ტი-მე-ი-მე-მა) = ტი-მე-მე-მა	(ი-ე-ი-მე-მა) = ი-ე-მე-მა	(ი-სტა-ი-მე-მა) = ი-სტა-მე-მა	(მი-მი-ი-მე-მა) = მი-მი-მე-მა-მა
2. (ტი-მე-ი-მე-მა) = ტი-მე-მე-მა	(ი-ე-ი-მე-მა) = ი-ე-მე-მა	(ი-სტა-ი-მე-მა) = ი-სტა-მე-მა	(მი-მი-ი-მე-მა) = მი-მი-მე-მა-მა
3. (ტი-მე-ი-ო) = ტი-მე-ი-ო	(ი-ე-ი-ო) = ი-ე-ი-ო	(ი-სტა-ი-ო) = ი-სტა-ი-ო	(მი-მი-ი-ო) = მი-მი-ი-ო
D. 1. (ტი-მე-ი-მე-მა) = ტი-მე-მე-მა	(ი-ე-ი-მე-მა) = ი-ე-მე-მა	(ი-სტა-ი-მე-მა) = ი-სტა-მე-მა	(მი-მი-ი-მე-მა) = მი-მი-მე-მა-მა
2. (ტი-მე-ი-მე-მა) = ტი-მე-მე-მა	(ი-ე-ი-მე-მა) = ი-ე-მე-მა	(ი-სტა-ი-მე-მა) = ი-სტა-მე-მა	(მი-მი-ი-მე-მა) = მი-მი-მე-მა-მა
3. (ტი-მე-ი-მე-მა) = ტი-მე-მე-მა	(ი-ე-ი-მე-მა) = ი-ე-მე-მა	(ი-სტა-ი-მე-მა) = ი-სტა-მე-მა	(მი-მი-ი-მე-მა) = მი-მი-მე-მა-მა

7. მოქმედებითი გვ. ნატვრითი კილოს აორისტი II

(ნეტა) ღამელო	(ნეტა) გამეშვა	(ნეტა) ღამეღა	(ნეტა) მიმეცა
S. 1. (მე-ი-ვ) → მეი-ვ	(გ-ი-ვ) → გი-ვ	(სტა-ი-ვ) → სტაი-ვ	(მო-ი-ვ) → მოი-ვ
2. (მე-ი-ც) → მეი-ც	(გ-ი-ც) → გი-ც	(სტა-ი-ც) → სტაი-ც	(მო-ი-ც) → მოი-ც
3. (მე-ი) → მეი	(გ-ი) → გი	(სტა-ი) → სტაი	(მო-ი) → მოი
N. 1. მეი-მე, ან მეი-მე	გი-მე, ან გი-მე	სტაი-მე, ან სტაი-მე	მოი-მე, ან მოი-მე
2. მეი-ტე, ან მეი-ტე	გი-ტე, ან გი-ტე	სტაი-ტე, ან სტაი-ტე	მოი-ტე, ან მოი-ტე
3. მეი-სა, ან მეი-სა	გი-სა, ან გი-სა	სტაი-სა, ან სტაი-სა	მოი-სა, ან მოი-სა
D. 1. მეი მე, ან მეი მე	გი მე, ან გი მე	სტაი მე, ან სტაი მე	მოი მე, ან მოი მე
2. მეი-თ, ან მეი-თ	გი-თ, ან გი-თ	სტაი-თ, ან სტაი-თ	მოი-თ, ან მოი-თ
3. მეი-რე, ან მეი-რე	გი-რე, ან გი-რე	სტაი-რე, ან სტაი-რე	მოი-რე, ან მოი-რე

8. მოქმედ. გვარის აწმყო ღრის ბრძანებითი კილო

მხ. რიც. 2 პ. რ-მე,	2. რ-მე, გაუშვი!	რ-მე, ღაღი!	2. მ-მე, მიეცი!
დაღი!		რ-მე-რ, ღაღი!	3. მ-მე-რ, მისცეს!
3 პ. რ-მე-რ, ღაღი!	3. რ-მე-რ, (გა)-	რ-მე-რე, ღაღი!	2. მ-მე-რე, მიეცი!
მრ. რ. 2 პ. რ-მე-რე	უშვი!	რ-მე-რე, ან	3. მ-მე-რე, ან
დაღი!	2 პ. რ-მე-რე	რ-მე-რე, ღაღი!	მ-მე-რე, მისცეს!
3 პ. რ-მე-რე, ან	3. რ-მე-რე ან	რ-მე-რე, ღაღი!	3. მ-მე-რე, ან
რ-მე-რე-რ, ღაღი!	რ-მე-რე	რ-მე-რე, ღაღი!	მ-მე-რე, მისცეს!
ორბ. 2 პ. რ-მე-რე,	გაუშვი!	რ-მე-რე, ღაღი!	2. მ-მე-რე, ღაღი!
ორბა ღაღი!	2 პ. რ-მე-რე	რ-მე-რე, ღაღი!	3. მ-მე-რე, ღაღი!
3 პ. რ-მე-რე, ღაღი!	3 პ. რ-მე-რე	რ-მე-რე, ღაღი!	3. მ-მე-რე, ღაღი!

9. მოქმედ. გვარის აორისტი. II-ის ბრძანებითი კილო

მხლ. 2 პ. მ-ც,	მ-ც, გაუშვი!	მ-ც, „ღაღი“!	მ-ც, მიეცი!
დაღი!		მ-ც-რ, „ღაღი“!	მ-ც-რ, მისცეს!
3 პირ. მ-ც-რ, ღაღი!	მ-ც-რ, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
მრავ. რ. 2 პ. მ-ც-რე	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
დაღი!	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
3 პ. მ-ც-რე, ან მ-ც-რე	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
რ-მე-რე, ღაღი!	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
ორბ. 2. მ-ც-რე, ღაღი!	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
დაღი!	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...
3. მ-ც-რე, ღაღი!	მ-ც-რე, გაუშვი!	მ-ც-რე, „ღაღი“!	მ-ც-რე, მიეცი!...

ხაზულა გვარის ნატვრითი კილოს აორისტი II

(ნეტა) ღამელო	(ნეტა) გამეშვა	არ აქვს	(ნეტა) მიმეცა
S. 1. (მე-ი-მე) → მეი-მე	(გ-ი-მე) → გი-მე		(მო-ი-მე) → მოი-მე
2. (მე-ი-ო) → მეი-ო	(გ-ი-ო) → გი-ო		(მო-ი-ო) → მოი-ო
3. (მე-ი-რე) → მეი-რე	(გ-ი-რე) → გი-რე		(მო-ი-რე) → მოი-რე

P.		არ აქვს	(ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა (ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა (ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა
1. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		
2. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		
3. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		
D.		არ აქვს	(ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა (ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა (ბო-ი-მეზა) — ბო-მეზა
1. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		
2. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		
3. (მე-ი-მეზა) — მე-მეზა	(ბ-ი-მეზა) — ბ-მეზა		

1) საშუალო და 2) ვნებიანი გვარის აწმყო დროის ბრძანებითი კილო

S. 2. რ-მე-თ	რ-მე-თ	რ-მე-თ	რ-მე-თ
3. რ-მე-თ	რ-მე-თ	რ-მე-თ	რ-მე-თ
P. 2. რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე
3. რ-მე-მე, ან რ-მე-მე-მე	რ-მე-მე, ან რ-მე-მე-მე	რ-მე-მე, ან რ-მე-მე-მე	რ-მე-მე, ან რ-მე-მე-მე
D. 2. რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე
3. რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე	რ-მე-მე
1) დაიდგ!	1) „იჩქარე“!	1) დადგე!	1) მიეცი შენთვის!
2) დადგონ!	(გაუშვი შენთვის)		

1) საშუალო და 2) ვნებიანი გვარის აორისტ II-ის ბრძანებითი კილო

S. 2. მ-მე	მ-მე	არ აქვს	მ-მე
3. მ-მე	მ-მე		მ-მე
P. 2. მ-მე	მ-მე		მ-მე
3. მ-მე, ან მ-მე-მე	მ-მე, ან მ-მე-მე		მ-მე, ან მ-მე-მე
D. 2. მ-მე	მ-მე		მ-მე
3. მ-მე	მ-მე		მ-მე

10. მოქმედებითი გვარის აწმყო დროის ინფინიტივი

რ-მე-მე, დადგა, (მახვილი!)	რ-მე-მე, გაშვება, (მახვილი!)	რ-მე-მე, დადგა, მ-მე-მე, მიეცა (მახვილი!) (მახვილი!)
-------------------------------	---------------------------------	---

ინფინიტივი აორისტ II-სა მოქმედებ. გვარისა

მ-მე-მე, დადგა, (მახვილი!)	მ-მე-მე, გაშვება, (მახვილი!)	მ-მე-მე, დადგა, (მახვილი!)	მ-მე-მე, მიეცა, (მახვილი!)
-------------------------------	---------------------------------	-------------------------------	-------------------------------

11. მიმღობა აწმყო ღროისა მოქმედ. გვარისა

მამ. რ-მეწ (მახელი), ნათ. რ-მეწთც, მღედ. რ-მეწ-თა, ნათ. რ-მეწ-ო-რც, საშ. რ-მეწ, ნათ. რ-მეწ-თც დამღები (მახელი!)	მამ. რ-მეწ (მახელი!) ნათ. რ-მეწთც, მღედ. რ-მეწ-თა, ნათ. რ-მეწ-ო-რც, საშ. რ-მეწ, ნათ. რ-მეწთც გამშე- ბი, რომელიცუშეგბს (მახელი!)	მამ. რ-მეწ-მც (მახ.) ნათ. რ-მეწ-მც-ო-რც, მღედ. რ-მეწ-მც-თა, ნათ. რ-მეწ-მც-ო-რც, საშ. რ-მეწ-მც, ნათ. რ-მეწ-მცთც მღგმელი (მახელი!)	მამ. მ-მეწ-მც (მახ.) ნათ. მ-მეწ-მც-ო-რც, მღედ. მ-მეწ-მც-თა, ნათ. მ-მეწ-მც-ო-რც, საშ. მ-მეწ-მც, ნათ. მ-მეწ-მცთც მიმცემი (მახელი!)
--	--	---	---

12. მიმღობა აორისტ II-ის მოქმედ. გვ.

მამრ. მეწ ნათ. მეწ-რც, მღედ. მეწ-თა, ნათ. მეწ-ო-რც, საშ. მეწ, ნათ. მეწ-რც რომ- მელმაც დაღო	მამ. მეწ ნათ. მეწ-რც, მღედ. მეწ-თა, ნათ. მეწ-ო-რც, საშ. მეწ, ნათ. მეწ-რც რომელმაც გაუშეა	მამ. მეწ-მც ნათ. მეწ-მც-რც, მღედ. მეწ-მც-თა, ნათ. მეწ-მც-ო-რც, საშ. მეწ-მც, ნათ. მეწ-მც-რც რომელ. დაღა	მამ. მ-მეწ-მც ნათ. მ-მეწ-მც-რც, მღედ. მ-მეწ-მც-თა, ნათ. მ-მეწ-მც-ო-რც, საშ. მ-მეწ-მც, ნათ. მ-მეწ-მც-რც რომელმაც მისცა
--	--	--	---

13. მომავალი I, პერფექტ. I, პლუსკამპერფ. I მოქმედებითი და საშუალო გვარისა, აგრეთვე, აორისტ I და მომავ. I გნებითი გვარისა ამ წმნებს აქვთ ისეთივე, როგორც ა-ზე დაბოლოებულ წმნებს

მოქმედებითი გვარის, თხრობ. კალოს მომავალი I			
1. მეწ-რც, დაღედ,მ	მეწ-რც, გაუშეგბ	მეწ-რც დაღედამ	მ-მეწ-რც, მივეცემ
2. მეწ-რც-მც...	მეწ-რც-მც	მეწ-რც-მც...	მ-მეწ-რც-მც...
და ასე შემდეგ, როგორც პაიბეს-რც			
მოქმედებითი გვარის: თხრობ. კალოს პერფექტ. I			
1. მეწ-რც-რც	(მეწ-რც-რც) — მეწ-რც	მეწ-რც-რც	მ-მეწ-რც-რც მივეცი
2. მეწ-რც-რც-მც	მეწ-რც-რც-მც	მეწ-რც-რც-მც	მ-მეწ-რც-რც-მც
3. მეწ-რც-რც-მც...	მეწ-რც-რც-მც...	მეწ-რც-რც-მც...	მ-მეწ-რც-რც-მც...
და ასე შემდეგ, როგორც პე-პაი-მეს-რც			

1) საშუალო და 2) გნებითი გვარის აწმყო ღროის ინფინიტივი

რ-მეწ-მეწ	რ-მეწ-მეწ	რ-მეწ-მეწ	მ-მეწ-მეწ
1) თავისთვის დაღე- ბა, 2) დაღებულად ყოფნა	1) თავისთვის გა- შეგბა, 2) გაშეგბუ- ლად ყოფნა	1) თავისთვის დაღ- გმა, 2) დაღგმულად ყოფნა	1) თავისთვის მივე- ცმა, 2) მივეცემულად ყოფნა

ინფინიტივი აორისტი II-ისა საშუალო გვარისა

მზ-ს მხა:	მ-ს მხა: თავისთვის	აწ აქვს	მზ-ს მხა:
თავისთვის ღაღდება,	გაშეგება		თავისთვის მიიღება

1) საშუალო და 2) ვნებიანი გვარის აწმყოს მიმღეობა

მამ. უ-მე-მეოც ნათ. უ-მე-მეოც, მღერ. უ-მე-მეოც ნათ. უ-მე-მეოც, საშ. უ-მე-მეოც ნათ. უ-მე-მეოც, 1) რომელიც იღებს 2) რომელსაც სღ- ბენ	მამ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, მღერ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, საშ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, 1) თავისთვის გამ- შეები 2) რომე- ლიც გაიშვება	მამ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, მღერ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, საშ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, 1) თავისთვის ღამ- დგმელი 2) რომელ- საც ღგამენ	მამ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, მღერ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, საშ. ლ-მეოც ნათ. ლ-მეოც, 1) თავისთვის მიმ- ცემი 2) რომელსაც აძლევენ
--	---	---	--

საშუალო გვ. აორისტ II-ის მიმდებარე

მამ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცა, მღელ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცჲს, საშ. მ ^რ -მეოცო ნათ. მ ^რ -მეოცო რომელმაც დაიდო	მამ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცა, მღელ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცჲს, საშ. მ ^რ -მეოცო ნათ. მ ^რ -მეოცო რომელმაც გაუშ- ვა თავისთვის	არ აქვს	მამ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცა, მღელ. მ ^რ -მეოც ნათ. მ ^რ -მეოცჲს, საშ. მ ^რ -მეოცო ნათ. მ ^რ -მეოცო რომელმაც მისცა თავისთვის
--	--	---------	---

დრონი, რომლებიც წესიერად იუღვლებიან როგორც
παιδευτα

საშუალო გვარის თხრობითი კ. მომავალი I			
S. 1. ზ-რ-ო-მაი	რ-ო-მაი	თრ-ო-მაი	ბ-ო-მაი
2. ზ-რ-ე (ან-ე)...	რ-ე, ან (-სე)...	თრ-ე, ან (-სე)...	ბ-რ-ე, ან (-სე)...
და ასე შემდეგ, როგორც პარაფრაზი-			
1) საშუალო და 2) ვნებ. გვარის, თხრობ. კალ. პერექტუმი I			
S. 1. რ-ე-მაი	(ე-ე-მაი)→ე-მაი	ე-თა-მაი	ბ-ე-მაი
2. რ-ე-თაი	ე-თაი...		ბ-ე-თაი
3. რ-ე-თაი...			ბ-ე-თაი...
და ასე შემდეგ, როგორც პარაფრაზი...			

შოქმედ. გვარი, თხრობითი კ. პლუსკვაშპერე.

1. მხ. რ. ღ-ტე-მ-რ-კე, ან ღ-ტე-მ-რ-კეი	მ-რ-კე, ან მ-რ-კეი	ღ-ტე-მ-რ-კე, ან ღ-ტე-მ-რ-კეი	ღ-ტე-მ-რ-კე, ან ღ-ტე-მ-რ-კეი...
2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ, ან ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	მ-რ-კე, მ-რ-კეი...	ღ-ტე-მ-რ-კე, ან ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	
დამიღვია			
და ასე შემდეგ, როგორც ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი			

1) საშუალო და 2) ვნებ. გვარი, თხრობითი კ. პლუსკვაშპერე.

მხ. რ.			
1. ღ-ტე-მ-რ-კე	მ-რ-კე	არ	ღ-ტე-მ-რ-კე
2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ...	მ-რ-კე-რ...	აქვს	ღ-ტე-მ-რ-კე-რ...
და ასე შემდეგ, როგორც ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი			

ვნებითი გვ. თხრობითი კ. პლუსკვაშპერე I

მხ. რ. 1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ	1. (ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი)	1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი	1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი
2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	მ-რ-კე-რ-ი...	2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...
დადებული ვარ	გაშვებული ვარ	დადებული ვარ	მიცემული ვარ
და ასე შემდეგ, როგორც ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი			

ვნებითი გვ. თხრობითი კ. პლუსკვაშპერე II

მხ. რ. 1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი	1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი	1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი	1. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი
2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	მ-რ-კე-რ-ი...	2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...	2. ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი...
დადებული ვიქნები	გაშვებული ვიქნ.	დადებული ვიქნები	მიცემული ვიქნები
და ასე შემდეგ, როგორც ღ-ტე-მ-რ-კე-რ-ი			

ნაწმენარი ზედსართავი სახელები

მამ. მ-რ-კე-რ-ი დადებული მდე. მ-რ-კე-რ-ი საშ. მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მამ. მ-რ-კე-რ-ი დადებული მდე. მ-რ-კე-რ-ი საშ. მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)
მამ. მ-რ-კე-რ-ი დასა- მდე. მ-რ-კე-რ-ი საშ. მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მამ. მ-რ-კე-რ-ი დასა- მდე. მ-რ-კე-რ-ი საშ. მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)	მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი მ-რ-კე-რ-ი (მამული!)

§ 74. წიგნის სხვადასხვა მნიშვნელობა აქვს გვარისა და ღრრის მიხედვით

1. აწმყო ღრრ

- ა) მოქმედ. გვარი წიგნი, ვღვამ (გარღვმავალი მნიშვნ.),
- ბ) საშუალო გვარი წიგნი, ვიღვამ (გარღვმავალი მნიშვნ.),
- გ) ვნებითი გვარი წიგნი, მღვამენ, მავნებენ (ვნებითი გვ.),

2. მომავალი ღრრ

- ა) მოქმედ. გვ. წიგნი, ღვამენ (გარღვმავ. მნიშვნ.)
- ბ) საშუალო გვ. წიგნი, ღვამენ (გარღ. სათავისო)
- გ) ვნებითი გვ. წიგნი, ღვამენ, ღვამენ (ვნებ. მნიშვნ.)

3. აორისტი I

- ა) მოქმედ. წიგნი ღვამენ (გარღვმავ. მნიშვნ.)
- ბ) საშუალო გვ. წიგნი ღვამენ (გარღ. მნიშვნ.)
- გ) ვნებითი წიგნი ღვამენ ღვამენ (ვნებ. მნიშვნ.)

4. აორისტი II

მოქმედ. გვ. წიგნი ღვამენ (გარღვმავალი)

5. პერფექტუმი I

წიგნი ღვამენ, რაკი ღვამენ (გარღვმავ.)

6. პლუსკვამპერფექტი I

მოქმედ. გვარი ღვამენ ვიღვამ (გარღვმავ.)

7. წიგნი-პერფექტუმიში ორი ფორმა აქვს, ერთში ღრრის მაჩვენებელი -ა- რჩება, მეორეში ამოვარღვრა და აქვს უფრო შეკვეცილი ფორმები.

მოქ. გვ. პერფექტუმის შეკვეცილი ფორმები

თბრობითი კილო	კავშირებითი კილო	ბრძანებითი კილო
S. 1. წიგნი ღვამენ = ვღვამენ 2. წიგნი 3. წიგნი(ვ)	წიგნი (რომ) ვიღვამ წიგნი წიგნი	მხ. 2. წიგნი ღვამენ 3. წიგნი
P. 1. წიგნი, შეკვეცი. წიგნი 2. წიგნი 3. წიგნი(ვ)	წიგნი წიგნი წიგნი(ვ)	მრ. 2. წიგნი 3. წიგნი, ან წიგნი
D. 1. წიგნი 2. წიგნი 3. წიგნი	წიგნი წიგნი წიგნი	ორბ. 2. წიგნი 3. წიგნი

პერფექტუმის მიმდებარე

მამრ. წიგნი შეკვეცილი წიგნი, ნათ. წიგნი, შეკ. წიგნი
მდედ. წიგნი " წიგნი " წიგნი, " წიგნი
საშ. წიგნი " წიგნი " წიგნი, " წიგნი

რომელიც ღვამენ = რომელიც ღვამენ

(მახვილი!)

ორივე ფორმა ერთნაირად იხმარება.

შეუყვეტ. ბოუჰაჲაჲ, შეყვეტილია ბოუჲაჲ დადგომა
(მახვილი!)

შენი შენა 1. პერფექტ. I-ში ზ არა აქვს აგრეთვე ზმნას ბე-ჲიჲ-ჲა მოყვედი, მკედა-
რი ეარ, მრავლობითსა და ორობითში.

პერფექტუმის შეყვეტილი ფორმები

თხრობითი კ.	ნატერითი კ.	ბრძანებითი კილო	მიმღება
P. 1. ბეჲაჲჲჲ 2. ბეჲაჲჲ 3. ბეჲაჲჲ(ვ) D. 1. ბეჲაჲჲჲ 2. ბეჲაჲჲთ 3. ბეჲაჲჲთ	1. ბეჲაჲჲჲ 2. ბეჲაჲჲჲ... და ასე შემდეგ	მხოლ. რ. 2 პ ბეჲაჲჲჲ მოყვედი! 3. ბეჲაჲჲა... მოყვედეს! და ასე შემდეგ	მამ. ბეჲაჲჲჲ მღელ. ბეჲაჲჲჲჲ საშ. ბეჲაჲჲჲ ინფინიტივი ბეჲაჲჲჲ

შენი შენა 2. ზ ამოუარდება აგრეთვე ზმნაში ბბბბბა, შემეშინდა, მეშინია, რომე-
ლიც პერფექტუმის ფორმაა, ზოლო მნიშვნელობა აწმყო დროისა აქვს. ასეთია ბუნება პერ-
ფექტუმისა, რომელიც მეტ ყურადღებას აქცევს, თუ რა შედეგი მოჰყვა შესრულებულ მოქმე-
დებას, როგორც აქ: „შემეშინდა“, მაშასადამე, „მეშინია“. სხვანაირად რომ უთქვათ, ამ ზმნას
აქვს ორი პერფექტუმი: ა) პერფექტუმ I-ია ბბბბბა, რომელიც იუღლებდა ისე, როგორც პე-
ბაბბბ-ჲა, და ბ) პერფექტუმ II ბბბბა სადაც ზ ამოვარდა.

მოქმედ. გვარის პერფექტუმი II

თხრობითი კ.	კავშირებ. კ.	ნატერითი	ბრძანებითი კ.	მიმღება
S. 1. ბბბბა 2. ბბბბაჲ 3. ბბბბჲ P. 1. ბბბბჲჲ 2. ბბბბჲჲ 3. ბბბბაჲ(ვ) D. 1. ბბბბჲჲ 2. ბბბბჲთ 3. ბბბბჲთ	ბბბბა ბბბბჲჲ ბბბბჲ ბბბბაჲჲ ბბბბჲჲჲ ბბბბაჲ(ვ) ბბბბაჲჲჲ ბბბბჲთ ბბბბჲჲჲ	ბბბბჲჲჲ ბბბბჲჲჲ ბბბბჲჲჲ ბბბბბჲჲჲ (-ბჲჲჲჲ) ბბბბბჲჲჲ (-ბჲჲჲჲ) ბბბბბჲჲჲ (-ბჲჲჲჲ) ბბბბბჲჲჲ (-ბჲჲჲჲ) ბბბბბჲჲჲ ბბბბბჲჲჲ	მხ. 2. ბბბბბჲჲ 3. ბბბბბაჲ მრ. 2. ბბბბბჲჲ 3. ბბბბბჲჲჲ, ან ბბბბბაჲჲჲ ორობ. 2. ბბბბბჲთ 3. ბბბბბაჲ	მამ. ბბბბბჲჲ მღელ. ბბბბბაჲჲ ¹ საშ. ბბბბბჲჲ ნათ. ბბბბბაჲჲჲ ბბბბბაჲჲჲჲ, ბბბბბაჲჲჲჲ (მახვილი!) ინფინიტივი ბბბბბაჲჲ: (მახვილი!)

ამ ზმნის აორისტი I არის ბბბბბა. მომავალი I ბბბბბაჲ, აწმყო ბბბბა,
მაგრამ ეს ფორმები იხმარება მხოლოდ პოეზიაში, პროზაში მის ნაცვლად
გვაქვს ბბბბბაჲჲჲჲჲ.

¹ შეყვეტილ ფორმაში ბბბბ-ს ნაცვლად შეიძლება იყოს

ლია ბრძოლა; აორისტია ანაჲ; პასივის აორ. I-ია ანაჲ, მნიშვნელობა. აქვს საშუალო გვარისა, ე. ი. ითარგმნება: ვისარგებლე.

საქმის მსგავსად (საშუალო და ვნებითი გვარი) იუღვლებიან:

1. ბრძოლა (ბრძ, ბრძ) გავიგებებს ვეძლევი, ალტაცებაში მოვდივარ; მომავალია ბრძოლა, აორ. I ვნებ. გვარისა ანაჲ ალტაცებაში მოვედი.

2. ბრძოლა ძალა შემწევეს, შემოძლია; მომავალია ბრძოლა, აორისტია ბრძოლა, პერფექტუმი ბრძოლა შემწევი.

3. ბრძოლა ვიცი, შემოძლია, უნარი მაქვს; მომავალია ბრძოლა, აორისტია ბრძოლა უნარი მქონდა.

ეს სამი უკანასკნელი ზმნა არის გადადებული ზმნა (verba dependentia). ე. ი. მნიშვნელობა აქვთ მოქმედებითი გვარისა; ფორმა კი საშუალო და ვნებითი გვარისა.

§ 76. სა-ზე დაბოლოებული ზმნების მეორე ჯგუფი. (-სა და -სა). ჩვენ უკვე განვიხილეთ, რომ ეს ზმნები ორფუძიანია. მოვიყვანოთ მაგალითი. მარტივი, ანუ ზმნის ფუძეა ბრძ-; აწმყო და ნაწმყო სრულის ფუძეა ბრძ-სა, თვით აწმყოა ბრძ-სა, ეჭვებზე; თუ ზმნა თანხმოდანფუძიანია (ბრძ-), მას აწმყო დროის ფუძის საწარმოებლად დაემატება სა; თუ ხმოდანფუძიანია, სას ემატება; მაგ. ბრძ- მარტივი ფუძეა, აწმყო დროის ფუძე იქნება ბრძ-სა, თვით აწმყო იქნება ბრძ-სა-სა, შევურევ.

ზმნას ბრძ-სა-სა აორისტი II არ აქვს. აქვს აორისტი I ბრძ-სა, ეუ-ჩვენ, რომელიც წესიერად იუღვლება როგორც ბრძ-სა.

ყველა დანარჩენი ფორმა ზმნისა ბრძ-სა ჩვეულებრივად (როგორც ბრძ-სა) იწარმოება: მომავ. I-ია ბრძ-სა (ბრძ-სა — ბრძ-სა), პერფექტუმი ბრძ-სა, პერფექტუმი საშუალო და ვნებითი გვარისა ბრძ-სა-სა, ვნებითი გვარის აორისტი I ბრძ-სა-სა.

ზევით ნათქვამი ეხება აგრეთვე მეორე მაგალითს, ზმნას ბრძ-სა-სა. მასაც მხოლოდ აწმყო და ნაწმყო სრული აქვს სა-ზე დაბოლოებული ზმნების სახისა, დანარჩენი ფორმები წესიერია და იმავე სახისაა, როგორც აქვს ზმნას ბრძ-სა, მაგალ.: მომავ. I-ა ბრძ-სა, აორისტი I-ია ბრძ-სა. პერფექტ. I-ია ბრძ-სა, პერფექტ. საშუალო გვარისა ბრძ-სა-სა, აორისტი I ვნებითი გვარისა არის ბრძ-სა, და სხვა.

§ 77. ბერძნულ ენაში გვაქვს (სა)სა-ზე დაბოლოებული შემდეგი ზმნები (ზმნათა მესხეთე კლასის ჯგუფიდან):

ხმოდანფუძიანები

1. ბრძ-სა-სა, შევურევ.

2. ბრძ-სა-სა, ვიცი; მარტივი ფუძეა ბრძ, აწმყოსი ბრძ-სა, აწმყოა ბრძ-სა-სა, ნაწმყო სრულია ბრძ-სა-სა-სა, ეს ორი ფორმა იუღვლება როგორც ბრძ-სა-სა, დანარჩენი ფორმები ისეთია, როგორც ბრძ-სა-სა-სა. მომავალია ბრძ-სა (ბრძ-სა-სა — ბრძ-სა-სა), იუღვლება როგორც შერწყმული ზმნა ბრძ-სა (ნახე ზემოთ). აორისტი I-ია ბრძ-სა-სა, ვნებითი გვარის აორისტი I-ია ბრძ-სა-სა-სა-სა; ვნებითი გვარის პერფექტუმი ნაცვლად იხმარება ზმნა ბრძ-სა (აწმყო) ვიცი.

მსოფლიოში უცხოეთში დაბრუნების უფლება

თბილისი კილო	ნამყოფი უსრული	კავშირებითი	ნატურითი	ბრძანებითი	მიმღებობა
S. 1. დეკაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმ. 2. ბმე:კაჟი	ბმ. ბმე:კაჟი
2. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	3. ბმე:კაჟი	ნათ. ბმე:კაჟი
3. ბმე:კაჟი(v)	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	მრ. 2. ბმე:კაჟი	მდლ. ბმე:კაჟი
P. 1. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	3. ბმე:კაჟი	ნათ. ბმე:კაჟი
2. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ან ბმე:კაჟი	საშ. ბმე:კაჟი
3. ბმე:კაჟი(v)	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ორ. 2. ბმე:კაჟი	ნათ. ბმე:კაჟი
D. 1. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	3. ბმე:კაჟი	მეზღვრებითი
2. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი		ინტენციური
3. ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი	ბმე:კაჟი		ბმე:კაჟი
ვუზენებ	ვუზენებ	ვუზენებ	ვუზენებ	ვუზენებ	ვუზენებ

1) საშუალო და 2) უნებთი გვარის აწეო და ნაბეო უსრულო

აწვეთი თხრობა	ნამყოფი უსრ.	კუთვნილებითი	ნაბეჭდოთი	პროდუქციითი	მიმღებობა
S. 1. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
2. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
P. 1. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
2. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
3. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
D. 1. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
2. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
3. დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი
1) დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი	მ. 2. დეკანუზი

3. $\alpha\mu\phi\iota\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვაცმევ; მარტივი ფუძეა $\acute{\epsilon}\text{-}$, აწმყო ღროის ფუძეა $\acute{\epsilon}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}$, აწმყო $\acute{\epsilon}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვაცმევ, დაეუმართო პრეფერბი $\alpha\mu\phi\iota$ გვექნება $\alpha\mu\phi\iota\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$; ნამყო უწყვეტელია $\eta\mu\phi\iota\text{-}\acute{\epsilon}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\nu$, დანარჩენი ფორმები წესიერია: მომავალი I-ა $\alpha\mu\phi\iota$ $\acute{\epsilon}\text{-}\sigma\omega$, ატიკური მომავალია $\alpha\mu\phi\alpha\varsigma$, აორისტი I-ია $\eta\mu\phi\iota\text{-}\epsilon\text{-}\sigma\omega$ და ასე შემდეგ.

4. $\rho\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ეამგარებ; მარტივი ფუძეა $\rho\acute{\alpha}\text{-}$; აწმყო ღროის ფუძეა $\rho\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\text{-}$; აწმყოა $\rho\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ნამყო უსრულია $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\nu$; წესიერი ფორმებია: მომავალი I $\rho\acute{\alpha}\text{-}\sigma\omega$, აორისტი I-ია $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\acute{\alpha}\text{-}\sigma\omega$, აორისტი I ვნებითი გვარისა არის $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\acute{\alpha}\text{-}\sigma\text{-}\theta\text{-}\eta\text{-}\nu$; საშუალო გვარის აწმყოა $\acute{\epsilon}\rho\rho\acute{\alpha}\text{-}\mu\alpha\iota$ ჯანსაღად ვარ, აწმყოს ბრძანებითი კილოა $\acute{\epsilon}\rho\rho\acute{\alpha}\text{-}\sigma\theta\iota$, კარგად იყავი! (= მშვიდობით!).

5. $\zeta\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, შემოვარტყამ; მარტივი ფუძეა $\zeta\acute{\alpha}\text{-}$; აწმყოსია $\zeta\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}$, ნამყო უსრულია $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\acute{\alpha}\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\nu$; წესიერი ფორმებია: მომ. I $\zeta\acute{\alpha}\sigma\omega$, აორისტი I-ია $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\acute{\alpha}\text{-}\sigma\omega$, აორისტი I ვნებითი გვარისაა $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\acute{\alpha}\text{-}\sigma\text{-}\theta\text{-}\eta\text{-}\nu$, პერფექტუშია $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\acute{\alpha}\sigma\text{-}\mu\alpha\iota$.

თ ა ნ ხ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ე ბ ი

6. $\chi\alpha\tau\text{-}\acute{\alpha}\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ეამტერევ; მარტივი ფუძეა $\acute{\alpha}\gamma\text{-}$, აწმყოსი $\acute{\alpha}\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma$, პრეფერბია $\chi\alpha\tau\text{-}(\alpha)$, აწმყოა $\chi\alpha\tau\text{-}\acute{\alpha}\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$; წესიერი ფორმებია: მომავ. I $\chi\alpha\tau\text{-}\acute{\alpha}\zeta\text{-}\omega$, აორისტია $\chi\alpha\tau\text{-}\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\zeta\text{-}\alpha$, აორისტი II ვნებ. გვარისაა $\chi\alpha\tau\text{-}\epsilon\acute{\alpha}\zeta\text{-}\eta\upsilon$.

7. $\zeta\epsilon\acute{\upsilon}\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვუერთებ, ვეერთიანებ, უღელში შევბადამ; მარტივი ფუძეა $\zeta\upsilon\gamma\text{-}(\alpha\text{ნუ } \zeta\epsilon\upsilon\gamma\text{-})$, აწმყოსია $\zeta\epsilon\upsilon\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}$; წესიერი ფორმებია: მომავალი I-ი $\zeta\epsilon\acute{\alpha}\zeta\text{-}\omega$, აორისტი I-ია $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\epsilon\upsilon\text{-}\zeta\text{-}\alpha$ აორისტი I ვნებ. გვარ. $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\epsilon\acute{\alpha}\chi\text{-}\theta\text{-}\eta\text{-}\nu$; აორ. II ვნებითი გვ. $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\acute{\upsilon}\gamma\text{-}\eta\text{-}\nu$, პერფექტუშია $\acute{\epsilon}\text{-}\zeta\epsilon\upsilon\gamma\text{-}\mu\alpha\iota$.

8. $\mu\acute{\alpha}\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვურევ, შევურევ; მარტივი ფუძია $\mu\gamma\text{-}$, აწმყოსია $\mu\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma$; წესიერი ფორმებია: მომავ. I $\mu\acute{\alpha}\zeta\omega$, აორ. I $\acute{\epsilon}\text{-}\mu\acute{\alpha}\zeta\text{-}\alpha$, მომ. II გვ. $\mu\gamma\eta\text{-}\sigma\text{-}\theta\text{-}\mu\alpha\iota$, აორისტი I ვნებ. გვ. $\acute{\epsilon}\text{-}\mu\acute{\alpha}\chi\text{-}\theta\text{-}\eta\text{-}\nu$, აორ. II ვნებითი გვარისაა $\acute{\epsilon}\text{-}\mu\acute{\alpha}\gamma\text{-}\eta\text{-}\nu$; პერფექტუშია $\mu\acute{\epsilon}\text{-}\mu\gamma\text{-}\mu\alpha\iota$.

9. $\rho\eta\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვხევ, ვწყვეტ; მარტივი ფუძეა $\rho\eta\gamma\text{-}(\rho\alpha\gamma\text{-})$, აწმყო ღროის ფუძეა $\rho\eta\gamma\text{-}\nu\upsilon\varsigma$; წესიერი ფორმებია: მომავ. I $\rho\eta\zeta\omega$, აორისტი I-ია $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\eta\zeta\text{-}\alpha$; ვნებითი გვარის აორისტიაა $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\acute{\alpha}\gamma\text{-}\eta\text{-}\nu$ პერფექტი. II-ა $\acute{\epsilon}\rho\text{-}\rho\alpha\gamma\text{-}\alpha$, მომავალი ვნებითი გვარისაა $\rho\alpha\gamma\text{-}\eta\text{-}\sigma\text{-}\theta\text{-}\mu\alpha\iota$.

10. $\delta\mu\text{-}\nu\upsilon\varsigma\text{-}\mu\iota$, ვფიცავ; მარტივი ფუძეა $\delta\mu\text{-}$; აწმყოსია $\delta\mu\text{-}\nu\upsilon\varsigma$; წესიერი ფორმებია: მომავალი მე-2 ბმისმა, აორისტი I $\delta\mu\text{-}\sigma\text{-}\omega$. პერფექტი I $\delta\mu\text{-}\acute{\omega}\mu\sigma\text{-}\alpha$, ვნებ. გვარის მომავ. I-ა $\delta\mu\sigma\text{-}\theta\eta\text{-}\sigma\text{-}\theta\text{-}\mu\alpha\iota$, აორისტი I ვნებითი გვარისაა $\acute{\alpha}\mu\sigma\text{-}\theta\text{-}\eta\text{-}\nu$ ანუ $\acute{\alpha}\mu\sigma\theta\eta\upsilon$.

11. $\delta\pi\text{-}\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha\text{-}\mu\iota$ ($\delta\pi\text{-}\acute{\alpha}\lambda\text{-}\nu\upsilon\text{-}\mu\iota\text{-}\varsigma$ ნაცვლად) ვლუბავ, ვკარგავ; მარტივი ფუძეა $\text{-}\acute{\alpha}\lambda\text{-}$, აწმყოსია $\acute{\alpha}\lambda\text{-}\nu\upsilon\text{-}$ = $\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha\text{-}$; წესიერი ფორმები: ატიკური მომავალია $\delta\pi\sigma\lambda\omega$, $\text{-}\epsilon\acute{\iota}\zeta$, $\text{-}\epsilon\acute{\iota}\dots$; აორისტი I-ა $\delta\pi\text{-}\acute{\omega}\lambda\epsilon\text{-}\sigma\omega$, მომავალი ატიკური საშუალო გვარისაა $\delta\pi\text{-}\sigma\lambda\text{-}\sigma\theta\mu\alpha\iota$, აორისტი საშუალო გვარისაა $\delta\pi\text{-}\acute{\omega}\lambda\text{-}\theta\text{-}\mu\eta\upsilon$, პერფექტუში II $\delta\pi\text{-}\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha$, დავილუბე.

§ 60. $\mu\iota\text{-}\zeta\epsilon$ დაბოლოებული ერთფუძიანი ზმნები (ფორმანაკლი ზმნები)

1. $\phi\eta\text{-}\mu\acute{\iota}$, ვამბობ, ფუძეა $\phi\alpha\text{-}$

გარდა საკუთარი ფორმებისა, ეს ზმნა სარგებლობს აგრეთვე ამავე შინაარსის სხვა ზმნების ფორმებითაც; მაგალითად, მომავ. I იქნება $\phi\eta\text{-}\sigma\text{-}\omega$ და ნიშნავს „დავდასტურებ“, ხოლო $\lambda\acute{\epsilon}\zeta\omega$ ნიშნავს „ვიტყვი“ (ზმნისაგან $\lambda\acute{\epsilon}\gamma\omega$ ვამბობ), აგრეთვე $\acute{\epsilon}\rho\omega$ „ვიტყვი“, აორისტი I-ა $\acute{\epsilon}\text{-}\phi\eta\text{-}\sigma\omega$ ნიშნავს „დავდასტურებ“.

რე“, და ჰყვ, რომელიც არის ნამყო უსრული, იხმარება აგრეთვე აორისტის მნიშვნელობით და ითარგმნება „ვთქვი“, ამავე მნიშვნელობით იხმარება εἶπον, რაც არის აორისტი II, ან აორისტი I ჰლექა „ვთქვი“, ის ფყჲ უარყყოფ (ფყჲ — ენკლიტიკა, ნახ § 7); ამიტომ ამ ზმნას ჰქვია ფორმანაკლი.

აწყო თბრ.	ნამყო უსრ.	კავშირებითი	ნატვრითი კ.	ბრძანებითი კ.
S. 1. ფჲ-მს 2. ფჲ-ც 3. ფჲ-სი(ν)	ჲ-ფჲ-ვ ჲ-ფჲ-თჲ ჲ-ფჲ	ფმ ფჲც ფჲ	ფაჲ-ჲ-ვ ფაჲ-ჲ-ც ფაჲ-ჲ	2. ფა-ჲ-სი, ან ფა-ჲ-სი თქვი! 3. ფა-ტა თქვას!
P. 1. ფა-მენ 2. ფა-ტე 3. ფა-სი(ν)	ჲ-ფა-მენ ჲ-ფა-ტე ჲ-ფა-თენ	ფმ-მენ ფჲ-ტე ფმ-სი(ν)	ფაჲ-მენ ფაჲ-ტე ფაჲ-ენ	2. ფა-ტე თქვით 3. ფან-ტა, ან ფან-ტა-თენ
D. 1. ფა-მენ 2. ფა-ტონ 3. ფა-ტონ ვამბობ	ჲ-ფა-მენ ჲ-ფა-ტონ ჲ-ფა-ტჲ ვამბობლი	ფმ-მენ ფჲ-ტონ ფჲ-ტონ (რომ) ვამ- ბობლე	ფაჲ-მენ ფაჲ-ტონ ფაჲ-ტჲ (ნეტა) ვამ- ბობლე	2. ფა-ტონ 3. ფა-ტა

მიმღეობა აწყო დროისა

მამრ. (ფაჲ) ანუ ფა-თ-ა-ნ, ნათეს. ბრ. ფა-თ-თ-ო-ც, მთქმელი, ეს მეორე ფორმა აღებულია ზმნისაგან ფა-თ-ა „ვამბობ“, რომელსაც წესიერი უღვლი-
ლება აქვს. მღელრ. ფა-თ-თ-ო-ც, ნათეს. ფა-თ-თ-ო-ც, საშ. ფა-თ-თ-ო-ც ნათეს.
ბრ. ფა-თ-თ-ო-ც.

ინფინიტივია ფა-ვსი თქმა

შენი შენა. როგორც ხვეთ ითქვა, ნამყო უსრულს აქვს მნიშვნელობა აგრეთვე აორისტისა.

2. ჲ-მს, ვამბობ.

ამ ზმნისაგან იხმარება მხოლოდ სამი ფორმა: ა) ჲ-მს ვამბობ, ბ) ჲ-
მ-ც, ვთქვი მე, და გ) ჲ-მ-ც ნს ამბობდა.

3. ელ-მ წავალ, ფუძეა i (ლათინური i-re სვლა)

თბრობითი კილო აწყო	ნამყო უსრ.	კავშირებ.	ნატვრითი	ბრძანებითი
S. 1. ელ-მ წავალ 2. ელ 3. ელ-სი(ν)	ჲ-ა, ან ჲ-ელ-ვ ჲ-ელ-თჲ, ჲ-ელ-ც ჲ-ელ(ν)	ლ-ა ლ-ჲ ლ-ჲ	ლ-ი-ჲ-ვ(-ლ-ი-ჲ) ლ-ი-ც ლ-ი	S. 2. ჲ-მს, წადი! 3. ჲ-ტა, წავიდეს!
P. 1. ჲ-მენ 2. ჲ-ტე 3. ჲ-ა-სი	ჲ-მენ (ჲ-ელ-მენ) ჲ-ტე (ჲ-ელ-ტე) ჲ-თენ (ჲ-ელ-თენ)	ლ-ა-მენ ლ-ჲ-ტე ლ-ა-სი(ν)	ლ-ი-მენ ლ-ი-ტე ლ-ი-ენ	P. 2. ჲ-ტე, წადით! 3. ჲ-ბნ-ტა, ანუ ლ-ტა-თენ!
D. 1. ჲ-მენ 2. ჲ-ტონ 3. ჲ-ტონ	ჲ-მენ ჲ-ტონ ჲ-ტჲ მივდიოლი	ლ-ა-მენ ლ-ჲ-ტონ ლ-ჲ-ტონ	ლ-ი-მენ ლ-ი-ტონ ლ-ი-ტჲ (ნეტა) მივ- დიოლე	D. 2. ჲ-ტონ, ორნი წადით 3. ჲ-ტა, ორი წავიდეს!

შენიშვნები ექსპ-ს უღვლილების შესახებ:

1. თბრობითი კილოს აწმყო დროში ესა-ს აქვს მომავალი დროის მნი-
შენელობა „წავალ“ (მოვალ^ა) ზმნისათვის ჰეჩოჟაჲ მიედივარ.

2. ექსპ-საგან იწარმოება რთული ზმნები პრევერბების მიმატებით. მათ მახვილი გადააქვთ პრევერბებზე თხრობითი კილოს აწმყოსა და ნამყო უსრულში, მაგ.: აძრ-ექს გვერდზე ჩაუვული, აძ-ექს (წავალ) მივდივარ; დანარჩენ ფორ-მებში მახვილი პრევერბებზე არ გადადის.

4. **ეს-სი** ვარ, ფუძეა **ეს-** (ლათინ. *es-se*).

თხრობითი კილო აწმყო	ხაზო ხაზო	კავშირებითი აწმყო	ნატურითი აწმყო	ბრძანებითი აწმყო
S. 1. ელ-მე ვარ 2. ელ ხარ 3. ეს-ელ არის	ჟ-ვ ვიყავი ჟ-მე იყავი ჟ-ვ იყო	მ ვიყო ჟ იყო ჟ იყოს	ელ-ვ (ნეტა) ვიყო ელ-ვ ელ ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე	S. 2 ბ. ზ-მე იყავი! 3. ეს-მე იყოს! P. 2. ეს-მე იყავი 3. ეს-მე-ან-ელ-მე ეს-მე-ან-ელ-მე იყავი!
P. 1. ეს-მე ვართ 2. ეს-მე ხართ 3. ეს-მე(ვ) არი- ან	ჟ-მე ვიყავით ჟ-მე იყავით ჟ-მე იყვნენ	მ ვიყოთ ჟ იყოთ მ-მ(ვ) იყვნენ	ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე	D. 2. ეს-მე იყავით! 3. ეს-მე-ან-ელ-მე ეს-მე-ან-ელ-მე იყავით!
D. 1. ეს-მე ორ- ნი ვართ 2. ეს-მე ორ- ნი ხართ 3. ეს-მე ორ- ნი არიან	ჟ-მე ორნი ვი- ყავით ჟ-მე ორნი იყავით ჟ-მე ორნი იყვნენ	მ-მე ვიყოთ ჟ-მე იყოთ ჟ-მე იყვნენ	ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე ელ-მე-ან-ელ-მე	D. 2. ეს-მე იყავით! 3. ეს-მე-ან-ელ-მე ეს-მე-ან-ელ-მე იყავით!

მიმღებია აწმყო დროისა	ინტენიტივი აწმყო დროისა
-----------------------	----------------------------

მამრ. ღვ, ნათეს. ბრ. გუ-იც მდედრ. იმშა, ნათეს. ბრ. იმშ-რც საშ. გვ, ნათეს. ბრ. გუიც	} მყოფი, არსებული	ექ-ვა: ყოფნა
--	-------------------	-----------------

მ ა მ ა ვ ა ლ ი დ რ ა

თხრობითი	მიმღება	კავშირე- ბითი	ნატურითი	ბრძანებითი
ვიქნები			ნეტა ვიქნე	
S. 1. ჰო-ო-ჰაი	მამ. ჰო-ო-ჰეი		ჰო-ო-ჰეი	
2. ჰა-ჟ ან ჰო-ჟ	ნათ. ჰო-ო-ჰეი		ჰო-ო-ჟ	
3. ჰო-ჟაი	მღელ. ჰო-ო-ჰეი		ჰო-ო-ჟა	
P. 1. ჰო-ო-ჰეი	ნათ. ჰო-ო-ჰეი	არ აქვს	ჰო-ო-ჟა	
2. ჰო-ე-ოჟი	საშ. ჰო-ო-ჰეი		ჰო-ო-ჟი	
3. ჰო-ო-ჟაი	ნათ. ჰო-ო-ჰეი		ჰო-ო-ჟა	
D. 1. ჰო-ო-ჰეი			ჰო-ო-ჟა	
2. ჰო-ე-ოჟი	რომელიც იქნება		ჰო-ო-ჟი	
3. ჰო-ე-ოჟი			ჰო-ო-ჟა	

შენიშვნები ე-მ-ს უღვლილების შესახებ:

ა) აწმყო დროის თხრობითი კილოს ფორმები ასე წარმოიშვა: მხოლ. რიცხ. I პირი ე-მ-ს წარმოიშვა ჰ-მ-საგან, ო ამოვარდა, ე გადავიდა ე-ში.

II პირი ე-ს წარმოიშვა ჰ-მ-საგან ორივე ო-ს ამოვარდნით.

III პირი ჰ-მ-ს(ვ) დარჩენილია ძველი ფორმა: ფუძეა ჰ- და დაბოლოებაა -ი (ლათინურად es-t, რუსულად es-ть).

ბ) აწმყო დროის კავშირებითი კილოს ფორმები:

მხოლ. რიცხ. I პირი ა მძლეულისა ჰ-ა-დან (ჰ- ფუძეა), ო ორ ხმოვანშუა ამოვარდა, მივიღეთ ჰ-ა, შერწყმის წესით (ნახე პიძ-ა) ჰ + ა = ა-ს. ასევე აიხსნება II, III პირის და სხვა ფორმები: ო-ს ამოვარდნით და ხმოვანთა შერწყმით.

გ) აწმყო დროის თხრობითი კილოს ყველა ფორმა, გარდა II პირის მხოლ. რიცხვისა ე-ს, ენკლიტიკებია.

დ) აწმყო დროის III პირის მხოლ. რიცხვის ფორმაში ჰ-მ-ს ხდება მახვილის გადასვლა ბოლო მარცვლიდან პირველ მარცვალზე შემდეგ შემთხვევებში:

ა) როდესაც ჰ-მ-ს წინააღმდეგ „არსებობას“, მაშინ გვექნება ჰ-მ-ს.

ბ) როდესაც იგი წინააღმდეგ „შეუძლია“, მაშინ გვაქვს ჰ-მ-ს.

გ) როდესაც ჰ-მ-ს წინ უძღვის იხ, ყ, არა, ან და, ე-ს — თუ, ან — როგორც, ალღ — მაგრამ, თხრობა — ეს, როდესაც ელიზია, მაგალ.: თხრობა ჰ-მ-ს = ესე იგი, და ბ) წინადადების თავში.

დ) ე-მ-საგან პრეფერების მიმატებით ვიღებთ რთულ ზმნებს. ამ ზმნებში მახვილი გადადის პრეფერებზე მხოლოდ აწმყოში, ნამყო უსრულში და ბრძანებით კილოში. მაგალ.: პაძ-ე-მ-ს — ვესწრები (მახვილი გადავიდა პრეფერებზე), მაგრამ პაძ-ე-ს, დამსწრე (მახვილი არ გადასულა).

ფორმანაკლია აგრეთვე ზმნები: იძა, ვიცი, აძეყმა, ვზივარ და სხვ.

5. ზმნა იძა არის პერფექტუმი ფუძისაგან იძ || იძ და აქვს აწმყოს მნიშვნელობა „ვიცი“. ამ ზმნას აქვს რამდენიმე ფუძე: იძ-, ეძ-, ეძე-, იძ-.

პერფექტუმი = აწმყოს

თხრობითი	კავშირებითი	ნატვრითი	ბრძანებითი	ენიონიტივი
S. 1. იძ-ა ვიცი 2. იძ-ა 3. იძ-ე	იძ-ა იძ-ე იძ-ე	იძ-ე-ი-ყ-ვ იძ-ე-ი-ყ-ვ იძ-ე-ი-ყ	S. 2 პ. ი-ა-მ 3. ი-ა-ა	იძ-ე-ყ-ა ცოდნა
P. 1. ი-ა-მ 2. ი-ა-ე 3. ი-ა-ს(ვ)	იძ-ა-მ-ყ იძ-ე-ი-ყ-ე იძ-ა-ს(ვ)	იძ-ე-ი-მ-ყ იძ-ე-ი-ყ-ე იძ-ე-ი-ს-ყ	P. 2 პ. ი-ა-ე 3. ი-ა-ა-ს ან ი-ა-ა-ს-ყ	მიმღეობა
D. 1. ი-ა-მ 2. ი-ა-თ 3. ი-ა-თ	იძ-ა-მ-ყ იძ-ე-ი-ყ-თ იძ-ე-ი-ყ-თ ვიცოდე	იძ-ე-ი-მ-ყ იძ-ე-ი-ყ-თ იძ-ე-ი-ყ-თ (ნეტა) ვიცოდე	D. 2. ი-ა-თ 3. ი-ა-ა-ს	მაშ. იძ-ა-ს, ნათეს. იძ-ა-თ-ს მღელ, იძ-ა-ს-ს, ნათ. იძ-ა-ს-ს საშ. იძ-ა-ს-ს, ნათ. იძ-ა-თ-ს მცოდნე

თ ბ რ ო ბ ი თ ი კ ი ლ ო			თხრობითი კილო
S. 1. ჟბ-ჟ ანუ	ჟბ-ჟ-ვ	ვიცოდი.	მხოლ. ჟბ-ო-მაი მეცოლინება
2. ჟბ-ჟ-თა,	ჟბ-ჟ-ც		ჟბ-ჟ ან ჟბ-ჟ
3. ჟბ-ჟ(ვ),	ჟბ-ჟ		ჟბ-ჟ-თა
P. 1. ჟბ-ჟ-მე	ჟბ-მე		მრავ. ჟბ-ბ-მე
2. ჟბ-ჟ-თე,	ჟბ-თე		ჟბ-ჟ-თე
3. ჟბ-ჟ-თა	ჟბ-თა		ჟბ-ო-თა
D. 1. ჟბ-ჟ-მე	ჟბ-მე		ორობ. ჟბ-ბ-მე
2. ჟბ-ჟ-თი,	ჟბ-თი		ჟბ-ჟ-თი
3. ჟბ-ჟ-თი,	ჟბ-თი		ჟბ-ჟ-თი

შენიშვნები იშვ-ს უღვლილების შესახებ:

ა) პლუსკვამერფექტუმს აქვს მნიშვნელობა ნამყო უსრულისა და ითარგმნება „ვიცოდი“.

ბ) ფორმები, რომლებიც ტაბულაში არაა მოყვანილი, არ აქვს იშვ-ს.

გ) საყურადღებოა შემდეგი გამოთქმები: ა) ჟბ იშვ, კარგად ვიცი, დარწმუნებული ვარ; ბ) ჟბ იშვ თი, მალეობას ვუცხადებ ვინმეს.

დ) თუ იშვ-ს აქვს პრეფერბი, მახვილი მასზე გადადის, მაგალ.: თბ-იშვ, ვალიარებ (მახვილი გადავიდა პრეფერბზე).

ე) იშვ-ს ფუძე ბ- აქვს ზმნას წარმოშობა, რაც ნიშნავს: ვიკვლევ, გამოვიცნობ, ვიცი; ამ ზმნისაგან მომდინარეობს სიტყვა ჟ ბ-თი-თა კვლევა, ისტორია.

6. ჟბ-ჟ, ვივარ, (ფუძე ჟბ-).

თხრობითი კ.	კავშირებითი კ.	ნატურითი კ.	ბრძანებითი კ.
S. 1. ჟბ-ჟ-მა	ჟბ-ბ-მა	ჟბ-ბ-მე	მბ. 2. ჟბ-ჟ-თი იჯექი!
2. ჟბ-ჟ-თა	ჟბ-ჟ	ჟბ-ბ-თი	3. ჟბ-ჟ-თა
3. ჟბ-ჟ-თა	ჟბ-ჟ-თა...	ჟბ-ბ-თი...	
P. 1. ჟბ-ჟ-მე	და ასე შემდეგ,	და ასე შემდეგ	მრ. 2. ჟბ-ჟ-თე
2. ჟბ-ჟ-თე	როგორც	როგორც წესი-	3. ჟბ-ჟ-თა
3. ჟბ-ჟ-თა	პაიხეობა...	ერი უღვლილება.	ორობ. 2. ჟბ-ჟ-თი
D. 1. ჟბ-ჟ-მე			3. ჟბ-ჟ-თა
2. ჟბ-ჟ-თი	ეს ფორმა	ეს ფორმა	ინფინიტივი
3. ჟბ-ჟ-თი	იშვითად	იშვითად	ჟბ-ჟ-თა
ვივარ	იხმარება	იხმარება	ჯღობა

ა წ მ ყ ო ს მ ი მ ლ ე ო ბ ა

მამრ. *ααθ-ή-μενος*, ნათეს. ბრ. *ααθ-η-μένος*
 მდედრ. *ααθ-η-μένη*, ნათეს. ბრ. *ααθ-η-μένης*
 საშუალ. *ααθ-ή-μενον*, ნათეს. ბრ. *ααθ-η-μένον*

რომელიც ზის

ნ ა მ ყ ო უ ს რ უ ლ ი

S. 1. <i>ἐ-ααθ-ή-μην</i>	ანუ	<i>ααθ-ή-μην</i>	ვიჯექი
1. <i>ἐ-ααθ-η-σο</i>	"	<i>ααθ-η-σο</i>	
2. <i>ἐ-ααθ-η-το</i>		<i>ααθ-η-το</i>	
P. 1. <i>ἐ-ααθ-ή-μεθα</i>		<i>ααθ-ή-μεθα</i>	
2. <i>ἐ-ααθ-η-σμε</i>		<i>ααθ-η-σμε</i>	
3. <i>ἐ-ααθ-η-ντο</i>		<i>ααθ-η-ντο</i>	
D. 1. <i>ἐ-ααθ-ή-μεθα</i>		<i>ααθ-ή-μεθα</i>	
2. <i>ἐ-ααθ-η-σθον</i>		<i>ααθ-η-σθον</i>	
3. <i>ἐ-ααθ-ή-σθη</i>		<i>ααθ-ή-σθη</i>	

დანარჩენი ფორმები ამ ზმნას აქვს ზმნისაგან *ααθ-ῥ-ζωμαι* ვჯლები (ნახე მე-8 კლასის ზმნები).

შენიშვნა 1. არის მარტივი ფორმები აწმყოსი: *ἦμαι* — ვზივარ, *ἦσθε* — ზიხარ, *ἦται* — ზის..., ამ ფორმებს ხმარობენ მხოლოდ პოეტები.

7. *αἶμαι* ემდებარეობ, ვიწყოფები, ვარ, ვწევარ; ფუძეა *αἶ-*.

თ ხ რ ო ბ ი თ ი კ ი ლ ო აწმყო ნამყო უსრული		ბრძანებითი კ.	მიმლეობა	მონაველ. დრო თხრობითი კ.
S. 1. <i>αἶ-μαι</i>	<i>ἐ-αἶ-μην</i>	S. 2 ბ. <i>αἶ-σο</i>	მამ. <i>αἶμενος</i>	<i>αἶ-σ-ο-μαι</i>
2. <i>αἶ-σαι</i>	<i>ἔ-αἶ-σο</i>	3. <i>αἶ-σθω</i>	ნათ. <i>αἶμενος</i> ,	<i>αἶ-σ-ει, ან -η</i>
3. <i>αἶ-ται</i>	<i>ἔ-αἶ-το</i>		მდედ. <i>αἶμένη</i>	<i>αἶ-σ-ε-ται</i>
P. 1. <i>αἶ-μεθα</i>	<i>ἐ-αἶ-μεθα</i>	P. 2. <i>αἶ-σθε</i>	ნათ. <i>αἶμεν</i> ,	<i>αἶ-σ-ο-μεθα</i>
2. <i>αἶ-σθε</i>	<i>ἔ-αἶ-σθε</i>	3. <i>αἶ-σθων</i>	საშ. <i>αἶμενον</i>	<i>αἶ-σ-ε-σθε</i>
3. <i>αἶ-νται</i>	<i>ἔ-αἶ-ντο</i>	D. 2. <i>αἶ-σθον</i>	ნათ. <i>αἶμενος</i>	<i>αἶ-σ-ο-νται</i>
D. 1. <i>αἶ-μεθα</i>	<i>ἐ-αἶ-μεθα</i>	3. <i>αἶ-σθων</i>	ნათ. <i>αἶμενος</i>	<i>αἶ-σ-ο-μεθα</i>
2. <i>αἶ-σθον</i>	<i>ἔ-αἶ-σθον</i>			<i>αἶ-σ-ε-σθον</i>
3. <i>αἶ-σθον</i>	<i>ἐ-αἶ-σθων</i>			<i>αἶ-σ-ε-σθον</i>
ემდებარეობ	ემდებარეობდი		მდებარე	

კავშირებითი კილოდან იხმარება:

აწმყოს III პირი მხოლ. რიცხ. *αἶ-η-ται* იწვეს, მდებარეობდეს, იდოს, იყოს; მრავ. II პირი *αἶ-η-σθε*, მრავ. III *αἶ-ω-νται*.

ნატვრითი კილოდან იხმარება: აწმყოს III ბ. მხ. რიცხ. *αἶ-οι-το* და მრავ. რიცხ. *αἶ-οι-ντο*.

შენი შენა. *κε-μα* იხმარება როგორც პერფექტში გნებითი გვარისა ზნისათვის *εληκε* — ვღებ.

8. პირნაკლი ზმნა *χρη*, საპიროა.

ეს ზმნა წარმოიშვა შეერთებისაგან არსებითი სახელისა *χρη*, საპიროება, და დამხმარე ზმნისა *εμ* — ვარ; იხმარება მხოლოდ თხრობ. კილ. აწმყო დროს III პირი მხოლ. რიცხ. $\chi\rho\eta + \epsilon\sigma\epsilon = \chi\rho\eta$ საპიროა.

ნამყო უსრულის III პირი მხ. რ. $\chi\rho\eta + \nu = \chi\rho\eta\upsilon$ ან $\epsilon\chi\rho\eta\upsilon$ საპირო იყო. კავშირ. კილოს აწმყოს III პირი $\chi\rho\eta + \eta = \chi\rho\eta$ საპირო იქნეს;

ნატვრითი კილოს აწმყოს III პირი $\chi\rho\eta + \epsilon\lambda\eta = \chi\rho\epsilon\lambda\eta\upsilon$ ნეტა საპირო იქნეს.

ინფინიტივია *χρηται* (რომ საპირო არის). მიმღეობაა *χρεται*, საპირო (არ იბრუნვის).

მომავალი დროა *χρησει* (ანუ *χρησται*) საპირო იქნება.

შენი შენა 1. დამატებითი დამოკიდებული წინადადება, რომლის მთავარ წინადადებაში შემამენგელია *χρη*, ბერძნულად აკუზატივუს კუმ ინფინიტივოს ფორმაშია; მაგ., *ὅτι οὗτος ἀρχηγὸς εἶναι* — საპიროა, რომ შენ ახლა გულადი იყო (ნახე სინტაქსი Accusativus cum infinitivo, § 87).

შენი შენა 2. უნდა გავარჩიოთ ერთი მეორისაგან *χρη* და *ძაძერი* „საკმარისია“; ეს ზმნა პირნაკლია, იხმარება მხოლოდ მესამე პირში, მაგრამ მისი მეორე ნაწილი *χρη* წარმოიშვა ზნისაგან *χρεω* (*ძაძერი*), ამიტომ ფორმათა წარმოებატ სხვანაირი აქვს, მაგალ.: ნამყო უსრულია *ძაძერი* — საკმარისი იყო; მიმღეობა აქვს *ძაძერი*, ინფინიტივი აქვს *ძაძერი*. მომავალი დროა *ძაძერისე*, აორ. I-ია *ძაძერივს* (v).

§ 81. მთავარ ფორმებში მოცემული უწყესო ზმნები IV კლასიდან VIII-მდე. როგორც ვიცით (ნახე § 67), ზმნა ეკუთვნის ამა თუ იმ კლასს იმისდა მიხედვით, თუ როგორ აწარმოებს აწმყოს ფუძეს ზმნის მარტივი ფუძისაგან.

1, 2, 3 კლასის ზმნათა შესახებ ეს საკითხი ჩვენ უკვე განვიხილეთ (§ 67), აქ კი შევეხოთ ზმნებს მე-4 კლასიდან მე-8-მდე. მათი საერთო სახელია უწყესო ზმნები, რადგან ფუძე ეცვლება და, გარდა ამისა, აწმყო დროის ფუძე ვრცელდება სხვა დროთა წარმოებაზედაც, სადაც უნდა ყოფილიყო მარტივი ფუძე. ამ ზმნების უღვლილება ისეთივეა, როგორც განხილული ზმნებისა ა-ზე და მ-ზე.

IV კლასის ზმნები

IV კლასის ზმნები ორფუძიანი არიან. მარტივი ფუძე ერთმარცვლოვანია, მასში შემაველი ხმოვანი გრძელდება და ვიღებთ აწმყო დროის ფუძეს. ხმოვნების გაგრძელება ნაჩვენებია ტაბულაში.

აზვო	კართ. მნიშვნელობა	მართვითი ფუძე	აწმყის მნიშვნელობა და სპ. გვ.	მომავალი მომცდები და სპ. გვ.	პერფექტი მომცდ. გვ.	პერფექტი სპ. გვებ.	აორისტი გვებ. გვ.
1. სჲჲა	ვალბობ	საჲ-	საჲ-	საჲ-	საჲ-	საჲ-	საჲ-
2. თჲჲა	ვადნობ	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-
3. ჰჲჲა	ვამბობ	ჰაჲ-	ჰაჲ-	ჰაჲ-	ჰაჲ-	ჰაჲ-	ჰაჲ-
4. თჲჲა	ვინაჲ, ვლარობ	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-
5. პჲჲა	ვამბობ, ვინაჲ	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-
6. თჲჲა	ვმბობ, ვინაჲ	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-
7. პჲჲა	ვმბობ	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-
8. პჲჲა	ვმბობ	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-	პაჲ-
9. ლჲჲა	ვმბობ	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-
10. თჲჲა	ვმბობ	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-	თაჲ-
11. ლჲჲა	ვმბობ	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-	ლაჲ-
12. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
13. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
14. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
15. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
16. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
17. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
18. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
19. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-
20. მჲჲა	ვმბობ	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-	მაჲ-

1 აჲ : მოკლად.

შენიშვნა 1. ტაბულაში მოცემული ფუძეების შედარებამ გვიჩვენა, რომ მარტივი ფუძის *α* (მოკლე) აწმყო ფუძის შექმნისათვის ძლიერდება და გადადის *η-ში*: *σπα-σπης; τει-τεις* და სხვა; მხოლოდ ზნაში *εδωγ* *α* გადავიდა *ω-ში*: მისი მარტივი ფუძეა *εδωγ-*; *ι* მოკლე გადადის *ι* გრძელში მეტნაწილად; მაგრამ ზოგჯერ გადადის *ει-ში*: *πει-πειν* *λει-λειν*, *βει-βειν* და სხვა; *υ* მოკლე გადადის *ευ-ში*, ზნაში *γλω* ეს *υ* ამოვარდა, იყო *χρῶ-ω*.

შენიშვნა 2. ტაბულაში ფორმებიდან ჩანს, რომ ერთსა და იმავე ზნაში აწმყო დროის ფუძეს იყენებენ სხვა ფორმებიც, რაც ეწინააღმდეგება ფუძეების გამოყენების წესს და ფუძეც იცვლება (აქედან სახეწოდება „უწესი ზნები“).

შენიშვნა 3. ბერძენ პოეტებს აქვთ ზნისაგან *πειν*, ვარწმუნებ, არისტო II *ბ-პი-ბი-ბი*. ეს რომ არ ყოფილიყო, ზნა *πειν* იქნებოდა ერთფუძიანი და მოექცეოდა წესიერი ზნების რიგში.

შენიშვნა 4. ექვს ზნაში (*Πε 15 — 20*) ხმოვანთა შერწყმა ხდება მხოლოდ მაშინ, თუ შედეგად მივიღებთ *ει-ს* (ნახე § 66a, შენიშვნა).

V კლასი

ამ კლასის ზნების მარტივი ფუძე შეიძლება იყოს ერთ- და ორმარცვლიანი.

აწმყო დროის ფუძის მისაღებად მარტივი ფუძე ძლიერდება სუფიქსების *-γ-, -αγ-, -γε-, -νι-, -γυ-, -γυ-ს* ჩამატებით. თუ რომელი ზნა რომელი სუფიქსით ძლიერდება, ეს მოცემულია მომდევნო ტაბულაში.

სუფიქსების ჩამატების დროს ზოგ ზნას შიგ ფუძეში ჩაემატება ან *-μ-*, ან *-ν-*, მაგალ.: *λαμψα* ვიღებ, (ჩამატებულია *μ*), *λαμψα*, ვიმაღლები (ჩამატებულია *-ν-*).

შენიშვნა 1. ტაბულებში ფუძეების შედარებითი განხილვა გვიჩვენებს, თუ რა ემატება მარტივ ფუძეს, რომ მივიღოთ აწმყოს ფუძე. ფუძეების განსხვავების გამო ზნას ეწოდება „უწესი“. ამა თუ იმ ზნის ფორმების განხილვა გვიჩვენებს, რომ უღვლილება ჩვეულებრივია; მათ შორის ზნებს *Πε 27 — 48* აწმყო დროში აქვთ დაბოლოება *-μ* და იუღვლებიან როგორც *δείκνυμι* (იხ. § 78 — 79).

შენიშვნა 2. ყურადღებას ითხოვს ზნის ამა თუ იმ ფორმის ქართული მნიშვნელობის დადგენა, ეს კი ხდება ბერძნული ტექსტის თარგმნის დროს. ამიტომ ტაბულაში მოცემულია მხოლოდ ზნის ძირითადი მნიშვნელობა, რაც აწმყო დროს აქვს მიწერილი. ზნის სხვადასხვა ფორმის თარგმანზე მითითებანი უკვე გვქონდა.

VI კლასი (დაწვებითი) ზნები

VI კლასის ზნები აწმყო დროის ფუძეს აწარმოებენ მარტივი ფუძისაგან *-αχ-* მიმატებით, თუ მარტივი ფუძე ბოლოვდება ხმოვნით, და ზოგჯერ *-αχ-* სუფიქსის მიმატებით, თუ მარტივი ფუძე ბოლოვდება თანხმოვნით.

ამ ზნების ეწოდებათ დაწყებითი ზნები, ვინაიდან ზოგ მათგანს აქვს მნიშვნელობა ზნის მოქმედების დაწყებისა.

ამ კლასის ექვს ზნას მოუღდის ფუძის გაორკეცება: ფუძის დაწყებით თანხმოვანს ემატება *-ι-*, და მიღებული მარცვლი ზნას ემატება თავში, მაგ.: *γυ-γυν-αχ-*, ვეცნობი (*γυ* — არის გამაორკეცებული მარცვლი).

გ) მართვთ ფუძეს ვმტტბზ მარცხლი -აი- და ზნის ძის ვმტტბზ ან -ი-, ან -ი-

აწყო	კართული მნიშვნელ.	მართვი ფუძე	აწყოთ ფუძე	მომაჯალი მოკმედ. სპ. გვ.	აორისტი მოკმედ. გვ.	პერფექტი მოკმედ. გვარისა	პერფექტი მოკმედ. გვ.	აორისტი ვნებ. გვ.
17. მირტან	ვეზები	მირ-	მირ-ყავ-	მირ-	მირ-ყავ-	მირ-ყავ-	მირ-ყავ-	მირ-ყავ-
18. ლაქტან	კენჭ-ყრით მერო	ლაქ-ლაქ-	ლაქ-ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
19. ლაქტან	ვიღებ	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
20. ლაქტან	შეუძინევილი ვარ	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
21. ლაქტან	ვსწავლობ	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
22. ლაქტან	ვიკვლივ, ვარკვევ	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
23. ლაქტან	ვალწევი, მხედება, თაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-
24. ლაქტან	შემეძინება	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-	ლაქ-

დ) მართვთ ფუძეს ვმტტბზ მარცხლი -იე-

25. ჰერმანო	მოვლიდარ	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
26. ჰერმანო	ვიბოლივ	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-

ე) მართვთ ფუძეს ვმტტბზ მარცხლი -იუ ან -იუ.

27. ჰერმანო	ვერევი, შევერევი	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
28. ჰერმანო	ვიბოლივ, ჰერმანო	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
29. ჰერმანო	გაველი, გათარო.	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
30. ჰერმანო	ვფანტავ	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
31. ჰერმანო	ვიცევი	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
32. ჰერმანო	გაბოლივ	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-
33. ჰერმანო	ვიპოლივ	იე-, იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-	იე-

აწვეთა	ქართული მნიშვნელობა	მარტივი ფორმა	აწვეთის ფორმა	მიმდებარე მოქმედ. საშ. პი.	აორიტიკი მოქმედ. პი.	პერფექტივი მოქმედებ. პი.	პერფექტივი საშ. და პი. პი.	აორიტიკი ფორმ. პი.
34. ჯანთა	შემოგარტყამ	ჯა-	ჯანთა-	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა
35. რანთა	ვამაგრებ, ვაძლიერებ	რა-	რანთა-	რანთა	რანთა	რანთა	რანთა	რანთა
36. სტრანთა	ვფენ	სტრა-	სტრანთა-	სტრანთა	სტრანთა	სტრანთა	სტრანთა	სტრანთა
37. ჰრანთა	ვღებ	ჰრა-	ჰრანთა-	ჰრანთა	ჰრანთა	ჰრანთა	ჰრანთა	ჰრანთა
38. ძანთა	ვამტვრევ, ვტყე	ძა-	ძანთა-	ძანთა	ძანთა	ძანთა	ძანთა	ძანთა
39. დეანთა	ვუწვევებ	დეა-	დეანთა-	დეანთა	დეანთა	დეანთა	დეანთა	დეანთა
40. ერანთა	ვამტყე, ვამწვევ	ერა-	ერანთა-	ერანთა	ერანთა	ერანთა	ერანთა	ერანთა
41. ჯანთა	ვწვევებ	ჯა-	ჯანთა-	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა	ჯანთა
42. ანთა	ვკლავ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა
43. მანთა	ვუწვევ	მა-	მანთა-	მანთა	მანთა	მანთა	მანთა	მანთა
44. ანთა	ვკლავ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა
45. ანთა	ვუწვევ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა
46. ანთა	ვუწვევ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა
47. ანთა	ვამტყე, ვამწვევ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა
48. ანთა	ვამტყე, ვამწვევ	ან-	ანთა-	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა	ანთა

ბრუნდის სახელის მფლობელი

ბ) მარტივი ფუთე და აწმყო დროის ფუთე ერთნაირია, -e-(ი) ემატება ხოვ ფორმას

აწმყო	ქართული მნიშვნელობა	მარტივი ფუთე	აწმყო ფუთე	მომავალი ფუთე და ს.შ.	აორისტი მრგ. და ს.შ.	პერფექტ. მოქმედ. გვ.-რ.	პერფექტ. საშ. ვნებ. გვ.	აორისტი ენობითი გვ.
6. ძღწეა, ძღწეომაი	უკუვადებ, ვიცავ	ძღწე-, ძღწე-	ძღწე(ე)-	ძღწე(ე)-	ძღწე(ე)-	ძღწე(ე)-	ძღწე(ე)-	აორისტი
7. ძეგლია, ძეგლიომაი	ვლელა, ეკავრობ	ძეგ(ე)-	ძეგ(ე)-	ძეგ(ე)-	ძეგ(ე)-	ძეგ(ე)-	ძეგ(ე)-	აორისტი
8. მისაღება	მსურს, მიხდა	მის(ე)-	მის(ე)-	მის(ე)-	მის(ე)-	მის(ე)-	მის(ე)-	აორისტი
9. ნება შეე	ვაკლავარ.	ნე(ე)-	ნე(ე)-	ნე(ე)-	ნე(ე)-	ნე(ე)-	ნე(ე)-	აორისტი
10. მხელა, მხელია	მსურს	მხელ(ე)-	მხელ(ე)-	მხელ(ე)-	მხელ(ე)-	მხელ(ე)-	მხელ(ე)-	აორისტი
11. ღრუაღა	ეკითხები	ღრუა-	ღრუა-	ღრუა-	ღრუა-	ღრუა-	ღრუა-	აორისტი
12. მხედა, მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
13. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
14. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
15. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
16. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
17. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
18. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
19. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
20. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
21. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
22. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი
23. მხედა	მხედავს	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	მხე(ე)-	აორისტი

თანდებულის (ინდებულის praepositio)

§ 82. როგორც ვიცით ქართული გრამატიკიდან, თანდებული არის ისეთი დამხმარე სიტყვა, რომელიც დაერთვის სახელს და აღნიშნავს ამ სახელის მიმართებას სხვა სიტყვებთან. ასევეა ბერძნულ ენაშიც. თანდებული ითხოვს, რომ მისგან დამოკიდებული სიტყვა იყოს ამა თუ იმ ბრუნვაში; მაგალ., წავიდა სოფლისაკენ, აქ „კენ“ არის თანდებული, გამოსატავს მიმართებას და ითხოვს, რომ მისგან დამოკიდებული სიტყვა იყოს ნათესაობით ბრუნვაში (სოფლისა). სხვა თანდებული აღნიშნავს ადგილმდებარეობას, მაგალ., სოფელი-ში, სოფლიდან, ზოგი კიდევ აღნიშნავს მასალას, მაგალ., ხისაგან და ა. შ.

ბერძნულ ენაში თანდებულს იგივე დანიშნულება აქვს, რაც ქართულში, ხოლო იგი (თანდებული) წინ უსწრებს იმ სიტყვას, რომელსაც ეხება (გარდა, თანდებულისა პერსი, რომელიც შეიძლება ბოლოდებულიც იყოს, მაგრამ მახვილს შეცვლის: პერსი; ამიტომ თანდებულის ნაცვლად მას უწოდებენ „წინდებულს“, რასაც აღნიშნავს ლათინური ტერმინი praepositio და რუსული предлог.

ბრუნვებთან დაკავშირების მიხედვით წინდებულები განიყოფებიან 3 ჯგუფად: 1) ერთ ბრუნვასთან დაკავშირებულნი, 2) ორ ბრუნვასთან და 3) სამ ბრუნვასთან დაკავშირებულნი.

1. ერთ ბრუნვასთან დაკავშირებულნი

ნათესაობით ბრუნვასთან

- ა) ანუნი მაგიერ; მაგალ., ანუნი თონ ფილისი, მეგობრის მაგიერ.
- ბ) ძპო-გან (ნიშნავს განშორებას), მაგ., ძპო თონ პოთამონ მდინარიდან.
- გ) პერსი წინ, თვის, პერსი თონ ბჟამამონ თვალების წინ.
- დ) ბჟ, ბჟ-გან ბჟ თჟი ჯამრჟი ქვეყნიდან.

მიცემით ბრუნვასთან

- დ) ბჟ-ში-ზე (კითხვაზე: რა ადგილას? სად?) ბჟ თჟი პოლეს ქალაქში;
- ე) თონ-თან (ერთად), თონ თჟი ფილჟი მეგობართან ერთად.

აკუზატივთან

- ვ) ბჟ-ზე, ზემოთ, ბჟ თბ ბრის მთაზე.
- ზ) ბჟ-ში (საითყენ), ბჟ თჟი პოლეს ქალაქისაკენ, ქალაქში.

2. ორ ბრუნვასთან დაკავშირებულნი

ნათესაობით და აკუზატივთან

ა) ბჟ-ზე, ნათეს. ბრუნ., მაგალ.: ბჟ თონ თჟამთიქმონ ბანაკზე (ერთკვანთ, გადამარა).

ბჟ მიზეზით, გამო, აკუზატივთან, მაგ.: ბჟ თონთი ამის გამო; ბჟ! ბჟ-თჟთჟი სირიქხელის გამო.

ბ) ბჟ-ნათეს. ბრუნვასთან ნიშნავს მიმართულებას ზევიდან ქვევით, მაგ., ბჟ-თონ ბრის მთიდან; ბჟ თჟი მინის ქვეში; ბჟ-თონ ბრის მთიდან; ბჟ თჟი მინის ქვეში; ბჟ-თონ ბრის მთიდან; ბჟ თჟი მინის ქვეში; ბჟ-თონ ბრის მთიდან; ბჟ თჟი მინის ქვეში.

ჩვენს რეგიონში ელდაში; ჩვენს პირველ კანონების მიხედვით, კანონების შესაფერისად.

მეძ აკუსტიკიდან ნიშნავს.—ზემდეგ. მაგ., *მეძ* *რე* *მეზღვი* ბრძოლის
ზემდეგ.

დ) ბაქრ ნათესაობით ბრუნვასთან ნიშნავს: ზემოთ, -თვის, შავი: უჩუქარებო; სამშობლოსათვის.

ბაქრ აკუსტიკიდან ნიშნავს: ზემოთ, წინააღმდეგ, შავ., ბაქრ კიბრავ ზე-
ლის წინააღმდეგ.

ა) ჰე: ნათესაობ. ბრუნვასთან: -ზე (სად?) ჰე: აქვე ვახვ გეძიებ.

მითქმ. ბრუნვასთან -თან (სად?); ეს. აქ მიჯაჭრე ზღვასთან.

„აქუზატივთან: -დმი, წინააღმდეგ: ზნ: თან კიდეა: მტრების წა-
ნაღმდეგ.

Ժ) **առջև** ճառը. **Ժողովրդական**: -**դան**; **առջև** **բոլոր** **փառք** **ժողովրդական**.

Ֆուլգուր. Զրոյնդաստան Նոճնայկ -տան, թագ, խորձ Կա խաբը: Թամաստան.

Գլխադրուց — Մինալմալ: $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ $\tau\acute{o}\nu$ $\pi\omicron\lambda\acute{\epsilon}\mu\iota\omicron\nu$ $\pi\acute{\epsilon}\mu\pi\epsilon\upsilon\iota$ $\mu\acute{\iota}\tau\acute{\rho}\omicron\nu$
 Մինաալմալ զաշնալմալ:

2) პერსონალის დასაყრდენი წარმოადგენს: ზე, შესახებ, მაგ., ლეკა პერსონალის დასაყრდენი წარმოადგენს შესახებ ვამბობ.

პაქსი მიცემით ბრუნვასთან პროზაში იშვიათად იხმარება და ნიშნავს: გარემო (აღვლზე მითითებით), მაგ., პაქსი ჯერ; პაქსი მანამ გულში, სულში (გულის გარშემო, სულის გარშემო).

პერ: აკუზაციიდან — გარშემო, პერ: თჳ პოლი ქალაქის გარშემო.

დ) პრბზ ნათესაობ. ბრუნვასთან ნიშნავს: მხრივ, -გან, გასწვრივ, მაგალ.,
პრბზ თჳნ ფილას მგლობრებზის მხოლვ.

პრბზ მიცემით ბრუნვასთან: გარდა, მაგალ., პრბზ თბრთი: გარდა ამისა (რ თმყ მე).

პრბჱ აკუზატივთან ნიშნავს — წინააღმდეგ. მაგალ., პრბჱ ზიბჱ პილემისჱ მტარებდის წინააღმდეგ.

ე) სპა ნათესაობ. ბრუნვასთან ნიშნავს: ქვეშ, მიერ, -თან, მაგ., სპა
აქც კაც მიწის ქვეშ, სპა რთ ფქავ მეგობრების მიერ (როდესაც წინადად-
ებაში 'შემასმენელი პასიუზია').

ბაბო მიცემით ბრუნვასთან: ქვეშ (სად? რა ადგილას?): უპბ რე ძეგლი-
ლეს ციხის ქვეშ.

სპარ აკუზაციიდან: ქვეშ (საით?): სპარ რა მანერა ზეჯიმა, მივლივარ ხე-
ბის ქვიშ.

3) ჰმარ — გარშემო. ეს წინდებული ატიკურ პროზაში იშვიათად იხმარება.

შენი შენა 1 წინდებული შეიძლება იქცეს პრევერბად (ზმნის თავსართად) და მისცეს ზმნას ნაარსიერი მნიშვნელობა.

მაგალითები:

ἀντι-βάλλω (ἀντίστροφος) ურთიერთშორის ვავლებ (სიტყვებს), ვლაპარაკობ.

ἀπο-βάλλω გადავავლებ, უარვყოფ, (გადატ-) ვკარგავ.

παρα-βάλλω წინ ვავლებ, გავითვალისწინებ (აქედან პრობლემა).

ἐν-βάλλω შევავლებ: ასიმილაციის შემდეგ ἐν-βάλλω (ემბლემა).

συν-βάλλω (συμβάλλω) ერთ ადგილას დავყრი, შევაერთებ (აქედანაა სიმბოლო).

ἀνα-βάλλω ზედ დავყრი; ἀν. ἔπεισον ცხენზე ეჯლები.

ἐκ-βάλλω შევავლებ.

δια-βάλλω გადამაქვს, ვაბეზლებ, მოვატყუებ, შევაცდენ.

κατα-βάλλω ჩავავლებ.

μετα-βάλλω შევცვლი.

ὑπερ-βάλλω გადავისვრი (აქედან ὑπερβίωσις — გადაჭარბება, ჰიპერბოლა).

ἀμφι-βάλλω გარშემო მოვისხამ, ჩავიცვამ.

ἐπι-βάλλω ზედ დავლებ.

παρὰ-βάλλω (მივლები, შედარება) მივევლებ, ვადარებ (აქედან პარაბოლა).

περι-βάλλω გარშემოვარტყამ; περ. χερσὶ τινος მოვეხვევი ვინმეს.

πρὸς-βάλλω მივევლებ, მივეუმატებ.

ὑπο-βάλλω მივევლებ, ვუქარნახებ, შთავაგონებ.

ἐκ-βάλλω გამოვავლებ, და სხვა მრავალი.

შენიშვნა. არის ისეთი სიტყვები, რომლებიც, თუმცა ბრუნვებთან არიან დაკავშირებული, როგორც წინდებულები; მაგრამ არ შეიძლება გამოყენებულ იქმნენ პრევერბებად.

ესენია: ა) ნათესაობით ბრუნვასთან დაკავშირებული: ἀνευ -უ, მაგალ., ἀνευ τοῦ ἔρχομαι უშენოდ მოვდივარ; μέχρι -მდე, მაგალ., μέχρι θανάτου — ზღვამდე; ἐνεκα გამო, მაგალ., ἐνεκα φύλων ἔπραξα ταῦτα მეგობრების გულისათვის მოვიმოქმედე ეს; πλην გარდა; მაგალ., πάντας ἔλεξαν πλην ἡμῶν ყველამ თქვა ჩვენ გარდა.

ბ) მიცემით ბრუნვასთან დაკავშირებული: ἄμα ერთად (დროის აღნიშვნა), ἅμα ერთად (პირობის აღნიშვნა); მაგალ., ἄμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἔρχεται ὁ ἥλιος მზის ამოსვლასთან ერთად ვიწყებ მუშაობას; ἅμα τοῖς συμμάχοις νικῶ ვიმარჯვებ მოკავშირეებთან ერთად.

გ) აკუზატივთან დაკავშირებული — ἄς -კენ, მიმართ, მაგალითად, ἄς ἔσῃς πορεύεται მიდის კიროსისაკენ, მიდის კიროსთან; ἔπειθε ἄς πείσῃς გაგზავნა მეფესთან.

ს ი ნ ზ ა ქ ს ი

§ 82. მარტივი წინადადება. ცნობილია, რომ სიტყვა იღებს გარკვეულ მნიშვნელობას მხოლოდ წინადადებაში; ამიტომ ყოველი ვარჯიშობა გრამატიკის შესწავლაში უნდა ხდებოდეს წინადადების საფუძველზე.

ავილოთ მარტივი წინადადება. ბერძნულ ენაში წინადადების ნაწილების დალაგება თავისუფალია ისე, როგორც ეს რუსულ ენაშია: აირველი ადგილი წინადადებაში უჭირავს იმ სიტყვას, რომელზედაც ავტორი აძლიერებს თავის ყურადღებას და სვამს მასვილს, მაგალად:

ბ) ის *ἔλκει* *ἐπαρῆμυσιν* *εἰς* *Ἱερόσους*, ბერძნები გაემგზავრნენ ტაოხების ქვეყანაში, აქ მახვილია სიტყვაზე „ბერძნები“, და ამით ავტორი ამბობს, რომ არა სხვა ვინმე, არამედ ბერძნები გაემგზავრნენ.

ბ) *ἐπαρῆμυσιν* ის *ἔλκει* *εἰς* *Ἱερόσους*; აქ ყურადღების ქვეშაა — გაემგზავრნენ, და მერე მოდის დანარჩენი სიტყვები „ბერძნები ტაოხებზე“.

გ) *εἰς* *Ἱερόσους* ის *ἔλκει* *ἐπαρῆμυσιν*, აქ ყურადღების ქვეშ არის *Ἱερόσους* ტაოხებზე...

წინადადებაში მისი ნაწილების გამაერთიანებელია შემასმენელი, რადგან ისინი განმარტავენ შემასმენლის, როგორც მოქმედების და მდგომარეობის წინაარსს. ამიტომ შემასმენლიდან გამომდინარეობს სხვადასხვა კითხვები: ვინ გაემგზავრა? სად გაემგზავრა? და სხვა (მხედველობაში ვვაქვს ზემოთ მოყვანილი მაგალითი); ამით ჩვენ ეპოულობთ წინადადების სხვა ნაწილებს: ქვემდებარეს, დამატებას, ვითარების გარემოებას, მიზნის გარემოებას, ადგილის გარემოებას და ასე შემდეგ.

შემასმენელი შეთანხმებულია (შეწყობილია) ქვემდებარესთან პირში და რიცხვში, და, თუ შემასმენელში შედის ისეთი სიტყვა, რომელიც იცვლება სქესის მიხედვით, მაშინ შეთანხმებულია სქესშიც. ჩანს, რომ შემასმენლის შეთანხმება ქვემდებარესთან ისეთივეა, როგორც რუსულში; არის გამონაკლისიც, ამაზე ქვევით გვექნება საუბარი.

ქვემდებარედ შეიძლება იყოს ყოველი სიტყვა (მეტყველების ყოველი ნაწილი). თუ ქვემდებარედ ბრუნებადი სიტყვაა, ის ყოველთვის სახელობით ბრუნებაშია.

როდესაც ზედსართავი სახელი, მიმღეობა, ბრუნებადი რიცხვითი სახელები არიან წინადადებაში განმარტებულად რომელიმე სიტყვებისა, მაშინ ისინი შეწყობილი არიან იმ სიტყვებთან, რომლებსაც განმარტავენ ბრუნებაში, რიცხვში და სქესში.

ა) ავიღოთ ზედსართავი სახელი $\pi\lambda\acute{o}\sigma\sigma\iota\varsigma$ — მდიდარი, მიეუმატოთ მაჩვენებელი სახელობითი ბრუნვის, მამრობითი სქესის, მრავლობითი რიცხვისა, მივიღებთ არსებით სახელს $\acute{o}\iota\varsigma$ $\pi\lambda\acute{o}\sigma\alpha\iota$, რაც ნიშნავს — „მდიდრები“ (ესე იგი მდიდარი აღამიანები — $\delta\omicron\rho\alpha\iota\tau\eta$).

ბ) ავიღოთ ნაცვალსახელი $\eta\mu\acute{\alpha}\tau\epsilon\rho\iota\varsigma$ — „ჩვენი“, მიეუმატოთ მაჩვენებელი საშუალო სქესის მრავლობითი რიცხვისა სახელობით ბრუნვაში, მივიღებთ $\tau\acute{\epsilon}\eta\mu\acute{\alpha}\tau\epsilon\rho\alpha$, რაც ნიშნავს — „ჩვენი ქონება“.

გ) ავიღოთ ზმნა $\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ ინფინიტივის ფორმაში, რაც ნიშნავს აღზრდას, მიეუმატოთ საშუალო სქესის, მხოლოდითი რიცხვის, სახელობითი ბრუნვის მაჩვენებელი, მივიღებთ $\tau\acute{\epsilon}\eta\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ — რაც აგრეთვე ნიშნავს „აღზრდას“ ($\mu\omicron\sigma\eta\tau\eta\tau\eta\varsigma$). ქართულში აქ ვხედავთ იგივეობას $\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ და $\tau\acute{\epsilon}\eta\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ -ს შორის იმიტომ, რომ ჩვენი ზმნის ინფინიტივი უკვე არის სახელზმნა. ბერძნულში ასე არაა, იქ ზმნა იქცევა არსებით სახელად მხოლოდ მაჩვენებლის მიმატების შემდეგ.

დ) ავიღოთ ზმნისართი, მაგალითად, $\tau\acute{o}\tau\epsilon$ — მაშინ და მიეუმატოთ მაჩვენებელი მამრობითი სქესის, სახელობითი ბრუნვის, მრავლობითი რიცხვისა $\acute{o}\iota\varsigma$, მივიღებთ არსებით სახელს $\acute{o}\iota\varsigma$ $\tau\acute{o}\tau\epsilon$, რაც ნიშნავს: „მაშინდელი აღამიანები“.

ე) მაჩვენებელი შეიძლება მიეუმატოთ მიმლეობას (პარტაციპიუმს) დი მივიღოთ არსებითი სახელი $\acute{o}$ $\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ — „აღმზრდელი“.

შეიძლება მარტო მაჩვენებელა გამოხატავდეს მთელ სიტყვას, რომელსაც ეკუთვნის, თვით ის სიტყვა კი მხოლოდ იგულისხმებოდეს, მაგალითად: $\acute{o}$ $\tau\omicron\varsigma$ $\varphi\iota\lambda\acute{o}\sigma\phi\iota\sigma\iota$ — ფილიპეს შვილი: აქ მარტო მაჩვენებელი $\acute{o}$ გამოხატავს მთელ არსებით სახელს $\acute{o}$ $\varsigma\iota\varsigma$ — შვილი.

თუ ერთი სიტყვა განსაზღვრავს მეორეს, მაშინ მსაზღვრელი სიტყვა უნდა მოთავსდეს სასაზღვრო სიტყვასა და მის მაჩვენებელს შორის; მაგალითი: „ვირის ტვირთი“ — $\tau\acute{\epsilon}\eta\tau\omicron\varsigma$ $\theta\upsilon\varsigma$ $\varphi\omicron\rho\iota\varsigma$; აქ $\tau\acute{\epsilon}\eta\tau\omicron\varsigma$ განსაზღვრულია სიტყვით $\tau\omicron\varsigma$ $\theta\upsilon\varsigma$, რაც მოთავსებულია შუაში, მაჩვენებელ $\tau\acute{o}$ -სა და $\varphi\omicron\rho\iota\varsigma$ -ს შორის. ზოგჯერ მაჩვენებლის მიმატებით სიტყვას ძირითადი მნიშვნელობა ეცვლება. მაგალითად: $\pi\omicron\lambda\lambda\acute{o}\iota$ — „მრავალნი“, $\acute{o}\iota\varsigma$ $\pi\omicron\lambda\lambda\acute{o}\iota$ — „უმეტესობა“.

საკუთარი სახელი მოთხრობაში პირველად იხმარება უმაჩვენებლოდ, გამეორებისას შეიძლება ჰქონდეს მაჩვენებელი, შეიძლება არა. ქვეყნებისა და ტომების სახელებს უნდა ჰქონდეთ მაჩვენებელი.

სიტყვას „ $\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ “-ს როდესაც არ აქვს მაჩვენებელი, ეს ნიშნავს იმას, რომ ლაპარაკია სპარსეთის მეფეზე. თუ მას აქვს მაჩვენებელი — მაშინ სიტყვა „ $\pi\alpha\acute{\iota}\delta\epsilon\alpha\iota$ “ ნიშნავს საზოგადოდ მეფეს.

§ 24. წინადადების წევრთა შეთანხმება. თუ წინადადებაში ქვემდებარე მრავლობითი რიცხვშია და საშუალო სქესისა, მაშინ შემასმენელი მხოლოდითი რიცხვშია.

მაგალითი: $\tau\acute{\epsilon}\eta\zeta\omega\alpha$ $\tau\eta\varsigma$ $\xi\chi\theta\rho\alpha\varsigma$ $\acute{\epsilon}\pi\alpha\sigma\tau\alpha\tau\omicron$ — „ცხოველებმა მტრობა შეწყვიტეს“ (ბერძნულად — შეწყვიტა).

2. თუ წინადადებაში შემასმენელი რთულია და შემდგარია არსებითი ან ზედსართავი, ანდა რიცხვითი სახელისა და დამხმარე ზმნისაგან, ქვემდებარეც მრავლობითი რიცხვშია, შემასმენელიც მრავლობითშია ნაწილობრივ,

ესე იგი, სახელები მრავლობით რიცხვშია, დამხმარე ზმნა კი უნდა იყოს მხოლოდობით რიცხვში, მაგალითად: $\Gamma \acute{\alpha} \tau \acute{\alpha} \nu \alpha \delta \acute{\epsilon} \chi \alpha \iota$ — „შვილდნი ქარგნი არიან“ (ბერძნულად — არის).

3. უარყოფა წინადადებაში გამოხატება მხოლოდ ერთი უარყოფითი ნაწილაკის საშუალებით. თუ წინადადებაში ორი უარყოფითი ნაწილაკია, მაშინ ასეთი წინადადება გამოხატავს დადებით აზრს.

Ὅτι οὐκ ἔστιν — უარყოფაა: არაგინ არ ლაპარაკობს (ბერძნულად არაგინ ლაპარაკობს).

Ὅτι οὐκ ἔστιν — დადებითი აზრია: ესე იგი, ყველა ლაპარაკობენო (არ არის ისეთი, რომ არ ლაპარაკობდესო).

§ 85. ზმნის კილო მთავარ წინადადებაში. მთავარ წინადადებაში იხმარება თხრობითი კილო მაშინ, როდესაც გამოვხატავენ ფაქტს, ესე იგი იმას, რაც სინამდვილეში მომხდარა, ხდება, ან მოხდება.

თუ წინადადება უარყოფითია, მაშინ იხმარება უარყოფითი ნაწილაკი: οὐ, οὐκ, ან οὐχ — არ.

2. მთავარ წინადადებაში იხმარება კონიუნქტივი, ანუ კავშირებითი კილო, სურვილის, მოწოდების, განზრახვის, ეჭვის, შიშის გამოსახატავად. უარყოფითი ნაწილაკი არის μὴ = არ, არა. Μὴ ἔλθῃς — „ნუ იტყვი“. πῶς; φάρ'α; „სად გავიქცე“.

3. ოპტატივი, ანუ ნატვრითი კილო (желательное наклонение), მთავარ წინადადებაში გამოხატავს ისეთ სურვილს, რომელიც შეიძლება შესრულდეს. თუ უარყოფითი წინადადებაა, იხმარება ნაწილაკი μὴ, ნიშნავს არ. $\text{Ἐξίτη μὴ ποτὲ εἰδῇς με}$ — „ნეტა არა დროს არ განახოთ შენ.“

ნაწილაკი δὲ, დაკავშირებული ამ ოპტატივის კილოსთან, უფრო აღრმავებს შესაძლებლობას, რომ ფაქტი მოხდეს. Ἰσῆστο γένειοι δὲ — „ეს შესაძლებელია მომხდარიყო“.

4. იმპერატივი (imperativus), ანუ ბრძანებითი კილო, იხმარება იმგვარსავე შემთხვევებში, როგორც რუსულში და ქართულში, ესე იგი, თუ მთავარი წინადადება შეიცავს ბრძანებას; უარყოფითი ნაწილაკი არის μὴ — ნუ: φεῦγε — „გაიქეცი“, μὴ φεῦγε — „ნუ გარბიხარ“.

5. ინფინიტივის, განუსაზღვრელი კილოს, გამოყენებას მთავარ წინადადებაში მრავალი სახე აქვს.

ა) როგორც ზევით ითქვა, მაჩვენებლის განხილვის დროს, ყოველი ზმნა შეიძლება გადაეკეთოს არსებით სახელად, თუ ინფინიტივს მივეუმატებთ მაჩვენებელს, მაგალითად: $\tau \acute{o} \pi \alpha \tau \epsilon \rho \acute{\alpha} \varsigma \epsilon \iota \nu$ — „აღზრდა“, $\tau \acute{o} \zeta \eta \nu$ — „ცხოვრება“ და ასე შემდეგ. ასეთ სიტყვებში ჩვენ შეგვიძლია ეაბრუნოთ მაჩვენებელი და მივიღებთ არსებით სახელის ყველა ბრუნვას (მხოლოდ მრავლობითი რიცხვი არ იწარმოება): და რა გამოყენებაც არსებით სახელს აქვს მთავარ წინადადებაში (ქვემდებარე, შემასმენელი, დამატება, განსაზღვრება), ის გამოყენება აქვს მაჩვენებლიან ინფინიტივსაც $\phi \iota \lambda \acute{\epsilon} \omega$ $\tau \acute{o} \zeta \eta \nu$ — „მიყვარს სიცოცხლე“ (აქუზატივი), $\pi \acute{\alpha} \theta \iota \varsigma$ $\tau \acute{o} \varsigma \zeta \eta \nu$ — „სურვილი სიცოცხლისა“ (ნათესაობ.) და სხვა.

ბ) ზმნა, რომელსაც მივეუმატეთ მაჩვენებელი და ამით მივეციოთ ფორმა და შინაარსი არსებით სახელისა, იმავე დროს, როგორც ზმნა, ინარჩუნებს თავის თვისებებს: მას აქვს გვარი, კილო და მისგან დამოკიდებულია დამატება ამა თუ იმ ბრუნვაში, მაგალითად: $\tau \phi \chi \alpha \lambda \acute{\omega} \varsigma$ $\tau \acute{o} \varsigma \pi \alpha \tau \epsilon \rho \acute{\alpha} \varsigma$ $\pi \alpha \iota$ —

რიდან პასივად იქცა (ვნებით გვარად), მაშინ accus. cum infinitivo შეიცვლება nominativus cum infinitivo-დ (სახელობითი ბრუნვა დაკავშირებული ინფინიტივთან), ესე იგი, დამოკიდებულ წინადადებაში ქვემდებარე იქნება სახელობით ბრუნვაში (ნომინატივში), შემასმენელი კი—განუსაზღვრელ კილოში (ინფინიტივში). სახე ამგვარი წინადადებისა ასეთია: „კიროსზე ამბობენ, რომ იგი მოკლულ იქმნა ჯარისკაცის ხელით“ ანუ „ამბობენ, რომ კიროსი მოკლულ იქმნა ჯარისკაცის ხელით“... აქ მთავარი წინადადება არის—„ამბობენ“, ანუ „ითქვას“; ბერძნულად ეს შემასმენელი უნდა იყოს ვნებით გვარში (პასივი). „დამოკიდებული წინადადება იქნება—„რომ კიროსი მოკლული იქმნა ჯარისკაცის ხელით“. აქ ქვემდებარე არის — კიროსი—და ბერძნულ წინადადებაში უნდა იყოს სახელობითში (ნომინატივში), შემასმენელია—მოკლულ იქმნა, ეს უნდა იყოს შესაფერი გვარისა და დროის ინფინიტივში, და მივიღებთ: Κηρύς λέγεται ὅτι χεῖρ: τὸν στρατῶντος ἀποκτενύει (infinitivus aor. passivi-სა).

III. ნათესაობითი დამოუკიდებელი (genetivus absolutus)

§ 29. Genetivus absolutus ჰქვია იმ სახეს, რომელსაც იღებენ რთულ წინადადებაში დამოკიდებული წინადადებები შეკვეცის შემდეგ.

უნდა ითქვას, რომ დამოკიდებულ წინადადებას შეიძლება ჰქონდეს ორი სახე: ვრცელი და შეკვეცილი. იკვეცებიან მხოლოდ ისეთი დამოკიდებული წინადადებანი, რომელსაც საკუთარი ქვემდებარე აქვთ, იკვეცებიან დამოკიდებული წინადადებები დროისა, მიზეზისა, პირობითი და დათმობითი სახისა.

შეკვეცა მდგომარეობს შემდეგში:

- ა) კავშირი გამოიტოვება;
- ბ) ქვემდებარე დაისმის ნათესაობით ბრუნვაში;
- გ) შემასმენელი მიმღეობის ფორმაშია და შეთანხმებულია ქვემდებარესთან ბრუნვაში, რიცხვსა და სქესში.

მაგალითი: „როდესაც არტაქსერქსე მეფობდა, კიროსი მართავდა ლიდიას“.

აქ დროის მაჩვენებელი დამოკიდებული წინადადება არის—„როდესაც არტაქსერქსე მეფობდა“. მისი ქვემდებარე—არტაქსერქსე არ შედის მთავარ წინადადებაში. ეს წინადადება შეიძლება შეიკვეცოს: ბერძნულში გამოვტოვებთ კავშირს — როდესაც, ქვემდებარე—არტაქსერქსე იქნება ნათესაობით ბრუნვაში და შემასმენელი—მეფობდა — მიმღეობაში (პარტიციპიუმში) აწმყო დროისა აქტივის გვარისა, რადგან მოქმედება მთავარსა და დამოკიდებულ წინადადებებში წარმოებს თანადროულად, მივიღებთ: Ἀρταξέρξης βασιλεύοντος Κηρύς ἦρχε τῆς Λυδίας.

ახლა ავიღოთ ისეთი დამოკიდებული წინადადება, რომელშიც მოქმედება მთავარდება უფრო ადრე, ვიდრე დაიწყება მთავარი წინადადების მოქმედება. შეკვეცის დროს მიმღეობა იქნება ნამყო დროისა.

მაგალითად: „როდესაც დარიოსი გარდაიცვალა, ტახტზე ავიდა არტაქსერქსე“. Δαρείος (ნათესაობ.) τελευτῶντων (ნათ. ბრუნვა, აორისტიის მიმღეობა), τὸν ἱρσὶον χεῖρξεν Ἀρταξέρξης.

§ 30. რთული წინადადება (გაგრძელება) გავიხსენოთ მთავარი და ისტორიული დრონი.

1. მთავარ დროთა რიცხვში არიან:

ა) აწმყო თხრობითი,

ბ) ნაშუალო სრული (პერფექტუმი) თხრობითი,

გ) მყოფადი თხრობ. კილოსი,

დ) ბრძანებითი კილოს ყველა დრო,

ე) კონიუნქტივის (კავშირებითი კილოს) ფორმები,

ვ) ნატვრითი კილოს შესაძლებლობის მაჩვენებელი (ობტატივეს პოტენციალის),

2. ისტორიულ დროთა რიცხვში შედიან:

ა) ნაშუალო უსრული,

ბ) აორისტი თხრობითი,

გ) ნაშუალო წინარეწარსული (plusquamperfectum),

დ) ნატვრითი კილოს ყველა დრო.

წესი: თუ მთავარ წინადადებაში რომელიმე მთავარი დროა, მაშინ დამოკიდებულში უნდა იყოს კონიუნქტივი. თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამოკიდებულ წინადადებაში არის ნატვრითი კილოს (ობტატივი — *παρατελεσσε παρασσεσθαι*). აქვს ადგილი გამონაკლისს.

განვიხილოთ ცალკე შემთხვევები.

I. დამატებითი დამოკიდებული წინადადება

აგიღოთ რთული წინადადება, რომელშიც დამოკიდებული წინადადება დამატებითია, მაგალითად— „მე ვამბობ, რომ ქსენოფონტი ისტორიკოსია“. აქ— „მე ვამბობ“—მთავარი წინადადებაა, — „რომ ქსენოფონტი ისტორიკოსია“—დამოკიდებული დამატებითი წინადადებაა, და შევითვისოთ შემდეგი წესი: 1) საზოგადოდ, ყოველი დამოკიდებული დამატებითი წინადადება უკავშირდება მთავარ წინადადებას კავშირებით: *ὅτι*—რომ (*ὅτι*) და *ὥς*—რომ (*ὥς*); 2) თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა (იხილე ზევით), მაშინ დამატებითი წინადადების შემასმენელი იმ ფორმაშია, რომელიც გამოხატავს მთქმელის აზრს და დამოუკიდებელია მთავარი წინადადებისაგან; პირიქით, 3) თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამატებითი წინადადებაში შემასმენელი არის ობტატივის კილოს (ნატვრითი კილოს). 4) თუ ჩვენ დამატებითი წინადადებაში გვინდა გამოვხატოთ ეჭვი, რა სახისაც არ უნდა იყოს დამატებითი წინადადება მთავარ წინადადებასთან დამოკიდებულების მხრით (ესე იგი, მთავარ წინადადებაში იყოს გინდა მთავარი დრო, გინდ ისტორიული), ჩვენ ვხმარობთ ობტატივს. მოვიყვანოთ მაგალითი: „მცველებმა შეატყობინეს (ისტორიული დროა), რომ ნახეს მტერი“ (ვთქვათ არ არიან ამაში დარწმუნებულნი). *Οἱ ἐπεσκέψαντες ἔβρισαν* (ობტატივი) *τὸν πολεμικόν*.

რაც შეეხება დამატებითი წინადადებათა შეკვეცას, ამაზე ვთქვით ზევით (იხილე *accusativus cum infinitivo* და *nominativus cum infinitivo*).

II. მიზეზის გარემოების დამოკიდებული წინადადება

ვრცელი დამოკიდებული მიზეზის გარემოების წინადადება უერთდება მთავარს შემდეგი კავშირების საშუალებით: *ὅτι*, *ὅτι*, *ὥς* — იმიტომ

რომ, ἐπεὶ, ἐπειδή—რადგან, რადგანაც; უარყოფითი ნაწილაკი—οὐ. კილო მიზეზის გარემოებითს დამოკიდებულ წინადადებაში არ ეგუება მთავარ წინადადებას, თუ იქ მთავარი დროა, და დაისმის ის კილო, რომელიც იქნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ დამოკიდებულ წინადადება ვაქციეთ მთავარ წინადადებად. პირობით: თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამოკიდებულ მიზეზის მაჩვენებელ წინადადებაში იქნება ოპტატივი (ნატეროთი კილო). Ὁ Ἑλλήνων ἐξήμαρτον. ὅτι οὐδὲμιν Κῆρος φάσινοιτο.—„ბერძნებს უკვირდათ (გაკვირვებულნი იყვნენ), რადგან კიროსი არსაიდან არ ჩანდა“. აქ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა (ἐξήμαρτον—უკვირდათ), ამიტომ დამოკიდებულ წინადადებაში ოპტატივია (φάσινοιτο).

III. არაპირდაპირი კითხვა

პირდაპირი კითხვის მაგალითი: ვინ მოდის? არაპირდაპირი კითხვის მაგალითი: გეკითხები, ვინ მოდის? პირდაპირი კითხვა არის მთავარი წინადადება, არაპირდაპირი კი არის დამოკიდებული წინადადება; ის უერთდება მთავარ წინადადებას კითხვითი ნაცვალსახელებით, ზმნისართებით და შემდეგი კითხვითი ნაწილაკებით: εἰ—უდრის რუსულ—или (или-ли?) ქართულად—თუ. εἰ—ი თუ—ან. უარყოფითი ნაწილაკია—οὐ, კონიუნქტივთან—καί. თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, დამოკიდებული წინადადების შემასმენლის კილო ისეთია, როგორც იქნებოდი მაშინ, რომ არაპირდაპირი კითხვა შეგვეცვალა აირდაპირით. თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამოკიდებულ წინადადებაში ოპტატივია (ნატეროთი კილო). მაგალითი: „ს არ დაღმაა კი თხა დარაჯს, საღარიბან მტრები“. ამ რთულ წინადადებაში არაპირდაპირი კითხვა იქნება საღარიბან მტრები. ბერძნულად ამ წინადადებაში შემასმენელი იქნება ოპტატივის კილოში, რადგანაც მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა. Ὁ στρατηγὸς ἦρπαισε τὸν φάλακκα, ὅπου εἶεν οἱ πωλείται. თუ ჩვენ არაპირდაპირ კითხვაში შემასმენელი გვაქვს კონიუნქტივის კილოში, ეს იმის მაჩვენებელია, რომ შეკითხვაში გამოთქმულია ეჭვი, გაურკვევლობა და გამოუვალ მდგომარეობაში ყოფნა. მაგალითი: „ბერძნები ეკითხებოდნენ არქონტებს (მმართველებს), როგორ უნდა მოქცეულიყვნენ (რადგან უნდა ექნათ)“. Ὁ Ἑλλήνες ἦρπαιον τοὺς ἀρχοντας, καὶ συνήσαν. (coniunctivus).

IV. მიზნის მაჩვენებელი დამოკიდებული წინადადება

შეუკვეცელი ანუ ვრცელი მიზნის მაჩვენებელი დამოკიდებული წინადადებანი უკავშირდებიან მთავარ წინადადებას შემდეგი კავშირების საშუალებით: ἵνα, ἄς, ὥστε — რომ, იმისათვის რომ; ἵνα καί, ὥστε καί, ἄς καί — რომ არ, იმისათვის რომ არ. თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა, მაშინ დამოკიდებულ მიზნის მაჩვენებელ წინადადებაში შემასმენელს აქვს კონიუნქტივის კილო. თუ მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა, მაშინ დამოკიდებულ წინადადებაში შემასმენელი არის ოპტატივის კილოში. მაგალითი: ὁ στρατηγὸς αἰρείται, ἵνα οἱ στρατιῶται εὖ πράττωσιν „სარდალს იმისათვის ირჩევნ, რომ ჯარისკაცებმა კარგად შეასრულონ საქმე“. აქ მიზნის მაჩვენებელ წინადადებაში კონიუნქტივია (πράττωσιν), რადგან მთავარ წინადადებაში მთავარი დროა (αἰρείται—ირჩევა). მეორე მაგალითი: ὁ στρατιῶται ἐπέμψθησαν

პირველ პირობებზე, მანამ, ვიდრე დასრულდება ეს მუშაობა... „ჯარისკაცები გავზავნილ იქნენ მდინარისაყენ, რათა დაეცვათ გადასასვლელი (მდინარეზე)“. აქ დამოკიდებულ მიზნის მაჩვენებელ წინადადებაში ჩვენ გვაქვს ოპტატივი (უსაბუთო), რადგან მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა (ქაქუცხეთა-გაიგზავნენ).

14. „უიუხის“ აღმნიშვნელი ზმნები

თუ მთავარ წინადადებაში მთავარი ღრთა, მაშინ დამოკიდებულ წინადადებაში—კონიუნქტივია.

⁷«**ეპიკურიზმი, მუცლის ბრწყინვალე და თქვენი უბედურების წყალობით — ემონო-
და, რომ ვერ შეძლებდა გასვლას ქვეყნიდან**» (მახ კი უნდოდა გასვლა).

Vl. პირობითი წინადადება

მთავარი. ვიწმარებთ: პირველს ჰქვია — პ რ ო ტ ა ს ი — წინამდებარე, მეორეს — ა პ ო დ ო ს ი — მომდევნო.

ბერძნულ ენაში პირობითი წინადადებები იყვითა 4 ჯგუფად:

I ჯგუფი: პროტასის (ანუ პირველი წინადადების) მოქმედება სინამდვილეში სრულდება და აპოდოსის (მეორე წინადადების) მოქმედება სინამდვილეში ხდება, ესე იგი, ფაქტია; მაგალითი: თუ შენ ამას ამბობ (და შენ კი ამბობ), სიტყვები — $\epsilon\iota\tau\alpha\varsigma\tau\omicron\lambda\epsilon\gamma\epsilon\iota\varsigma$, $\alpha\mu\alpha\rho\alpha\chi\epsilon\iota\varsigma$, ამგვარ წინადადებაში ჩვენ გვაქვს თხრობითი კილო, როგორც აირველ წინადადებაში (შენ ამბობ — $\lambda\epsilon\gamma\epsilon\iota\varsigma$), ისე მეორეში (სიტყვები — $\alpha\mu\alpha\rho\alpha\chi\epsilon\iota\varsigma$). თუ უარყოფითი წინადადებებია, მაშინ პირველ წინადადებაში (პროტასი) იხმარება ნაწილაკი $\mu\eta$ მეორეში (აპოდოსი) $\epsilon\varsigma$.

II ჯგუფი. ამ ჯგუფის წინადადებები გამოხატავენ: ა) მოსალოდნელ მოვლენას და ბ) მოვლენის განმეორებას. ავიღოთ პირველი შემთხვევა: პირობა მოსალოდნელია, მაშინ პირველ წინადადებაშია — $\epsilon\chi\upsilon$ — (თუ); და სემასენელს აქვს კონიუნქტივის კილო (ან აწმყო დროში ან აორისტში).

ა) მეორე წინადადების შემასენელს აქვს ის კილო, რომელიც გვსვდება დამოუკიდებელ წინადადებაში. მაგალითი: $\epsilon\chi\upsilon$ $\zeta\eta\tau\eta\varsigma$ $\alpha\alpha\lambda\omega$ $\epsilon\varsigma\pi\eta\sigma\epsilon\iota\varsigma$ — თუ კარგად მოსძებნი (ჯეჟე), იპოვი (ეპეჟე) პროტასის (თუ კარგად მოსძებნი) — შესახებ არ ვიცით, მოხდება ის სინამდვილეში, თუ არა, ყოველ შემთხვევაში, ჩვენ ექვს გამოვთქვამთ კონიუნქტივის საშუალებით (ჯეჟე), რომელიც პირობითი წინადადებაშია (პროტასია); და თუ მოხდა მოქმედება პირველ წინადადებაში, აუცილებლად მოხდება მოქმედება მეორე (აპოდოსში) წინადადებაში, ამიტომ ამ მეორე წინადადებაში არის თხრობითი კილო. თუ უარყოფითი წინადადებებია, მაშინ პირველ წინადადებაში არის ნაწილაკი $\mu\eta$, მეორეში $\epsilon\varsigma$. ავიღოთ მეორე მაგალითი: $\epsilon\chi\upsilon$ $\tau\omicron\varsigma\tau\omicron\lambda\epsilon\gamma\epsilon\iota\varsigma$ $\alpha\mu\alpha\rho\alpha\chi\epsilon\iota\varsigma$ — „თუ შენ ამას ამბობ (არ ვიცი ამბობ, თუ არა), სიტყვები“.

ბ) მოვლენის ანუ პირობის გამეორება. ავიღოთ მაგალითი:

ყოველთვის, თუ კარგად ვეძებ, ვპოულობ — აქ პროტასი არის — თუ კარგად ვეძებ. მეორე წინადადება: აპოდოსი, რომელიც შედგება პირველი პირობითი წინადადების — ყოველთვის ვპოულობ. პირველი წინადადება შეიძლება მოხდეს, შეიძლება არა, ამიტომ აქ გვაქვს ჩვენ კავშირი $\epsilon\chi\upsilon$ და კონიუნქტივის კილო, მეორე წინადადებაში თხრობითი კილო. $\epsilon\chi\upsilon$ $\zeta\eta\tau\eta\varsigma$ $\alpha\alpha\lambda\omega$ $\epsilon\varsigma\pi\eta\sigma\epsilon\iota\varsigma$ ყოველთვის, თუ კარგად ეძებ, პოულობ; აქ პირველ წინადადებაშია კავშირი $\epsilon\chi\upsilon$ და კილო — კონიუნქტივი (ჯეჟე), ხოლო მეორე წინადადებაში ინდიკატივი (ეპეჟე),

III ჯგუფი. პირველი წინადადების მოქმედება მხოლოდ შესაძლებელია. თუ ვინიცობა, პირველი წინადადების მოქმედება შესრულდა, მაშინ შეიძლება შესრულდეს მეორე წინადადების მოქმედება. მაგალითი: „რომ ეს გეტყვა (არ ვიცი — სთქვი თუ არა), შეიძლება შემდარჩიყა“ — $\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma\tau\omicron\lambda\epsilon\gamma\omicron\iota\varsigma$, $\alpha\mu\alpha\rho\alpha\chi\epsilon\iota\varsigma$ $\alpha\upsilon$.

მაშასადამე, მე-3 ფორმის წინადადებათა აგებულების სქემა ასეთია: პირველ წინადადებაში (პირობითში) კავშირი არის $\epsilon\iota$ — თუ და შემასენელის კილო — ოპტატივი — (ნატვრითი); მეორე წინადადებაში შემასენელი არის

აგრეთვე ოპტატივის კილოში და მას თან სდევს ნაწილაკი *ჰν*, რაც ნიშნავს პირობას, ქართულად არ ითარგმნება.

IV ჯგუფი. ამ ჯგუფის წინადადებებში ვხედავთ წინააღმდეგობას სინამდვილესთან, ესე იგი, პირობა, რომელზედაც საუბარია პირველ წინადადებაში (პროტასში),—სინამდვილეში უკვე შეუძლებელია. დამოკიდებულება პირველსა და მეორე წინადადებას შორის ისეთია, რომ მეორე აუცილებლად გამომდინარეობს პირველი წინადადებიდან. მაგალითი: „შენ რომ ეს გეთქვა, შეცდებოდ ი“ (მაგრამ შენ არ გითქვამს და არ შემცდარხარ):—*εἰ τοῖς τοῖς λέγεις, ἤμειψεν αὐτὸς*. ამ სახის წინადადებათა აგებულების სქემა ასეთია: პირველ წინადადებაში, ესე იგი პირობით წინადადებაში, არის კავშირი *εἰ* და შემასმენლის კილო—*თხრობითია*, დრო—ნამყო უსრული; მეორე წინადადებაში აგრეთვე კილო *თხრობითია* და დართული აქვს ნაწილაკი *ჰν*. ნამყო უწყვეტელის მაგიერ შეიძლება იყოს აორისტი.

VII. ვრცელი განმარტებითი. დროის, ადგილისა და ვითარების მაჩვენებელი

დამოკიდებული წინადადება

ყველა ამ წინადადებაში შემასმენელი იქნება თხრობით კილოში მაშინ, როდესაც ამ წინადადებაში საუბარია სინამდვილეზე, ფაქტზე და როდესაც თხრობითი კილოა აგრეთვე მთავარ წინადადებაში. მაგალითები: *οἱ Ἑλλήνες διήκουσαν τὴν πᾶσιν, ἣν κατέλαβον*—„ბერძენებმა გაძარცვეს ქალაქი, რომელიც აიღეს“ (ლაპარაკია ფაქტზე). აქ მთავარი წინადადებაა—*გაძარცვეს ქალაქი*; რომელიც აიღეს—არის განმარტებითი დამოკიდებული წინადადება. როგორც პირველ წინადადებაში, ისე მეორეში, საუბარია სინამდვილეზე, ამიტომ ორივე წინადადებაში არის თხრობითი კილო. მეორე მაგალითი: *ἐπεὶ Δαρειὸς ἐτέλεσεν, οἱ παῖδες αὐτοῦ εἰς διαφορὰν ἦσαν*—როცა დარიოსი გარდაიცვალა, (მისი შვილები მივიდნენ განხეთქილებაში) მის შვილებს მოუვიდათ უთანხმოება“. აქ მთავარი წინადადებაა—*მის შვილებს მოუვიდათ უთანხმოება*—ლაპარაკია ფაქტზე, ამიტომ შემასმენელი თხრობით კილოშია (*ἦσαν*), მეორე წინადადება არის დამოკიდებული, დროის მაჩვენებელი—როცა დარიოსი გარდაიცვალა. აქაც ლაპარაკია ფაქტზე, ამიტომ შემასმენელს აქვს თხრობითი კილო (*ἐτέλεσεν*).

შევეხოთ ახლა მეორე შემთხვევას: თუ ზემოთ ჩამოთვლილ წინადადებებში საუბარია არა სინამდვილეზე, ფაქტზე, არამედ ზოგადად, მაშინ მთავარ წინადადებაშია თხრობითი კილო; დამოკიდებულ წინადადებაში კი გვხვდება ან კონიუნქტივი და თან დართული აქვს ნაწილაკი *ჰნ* ან ოპტატივი. კონიუნქტივი გვხვდება მაშინ, როცა მთავარ წინადადებაში რომელიმე მთავარი დროა; ოპტატივი გვხვდება მაშინ, როდესაც მთავარ წინადადებაში გვხვდება რომელიმე ისტორიული დრო. მაგალითი: ბერძენებმა გაძარცვეს ყოველი ქალაქი, რომელიც აიღეს. აქ ლაპარაკია არა გარკვეულ რომელიმე შემთხვევაზე, არამედ ზოგადად; ამიტომ მთავარ წინადადებაში იქნება თხრობითი კილო და დამოკიდებულში ოპტატივი, რადგანაც მთავარ წინადადებაში ისტორიული დროა—გაძარცვეს. მივიღებთ: *οἱ Ἑλ-*

ληνες διήρπασαν πασαν πόλιν, ηντινα κατελαμβάνουσιν. ავიღოთ მეორე მაგალი-
თი: „ჯარისკაცები ასრულებენ ყველაფერს, რაც უნდა უბრძანოს სარდალმა“.
აქ გვაქვს ერთი რთული წინადადება; მთავარია—ჯარისკაცები ასრუ-
ლებენ ყველაფერს და აქ ლაპარაკია არა რომელიმე კონკრეტულ ფაქტ-
ზე, არამედ ზოგადად—შემასმენელი იქნება თხრობითი კილოში. მეორე წინა-
დადება არის დამოკიდებული განმარტებითი—აქაც საუბარია ზოგად მოვლე-
ნაზე, ამიტომ გვექნება კონიუნქტივი, რადგან მთავარ წინადადებაში მთავარი
დროა. მივიღებთ: οί στρατιῶται ποιῶσιν πάντα, ἃ δι καλῶν ὁ στρατηγός.

ბერძნული მეტრიკა

მეტრიკა არის მოძღვრება ლექსწყობის, სალექსო საზომების შესახებ. (ძ. ქართ. „საზომი“). ბერძნული ლექსწყობა მეტრული ლექსწყობაა. იგი დამყარებულია მარცვალთა სიგრძე-სიმოკლეზე (კვანტიტეტზე). ძველ ბერძნულ ლექსში რიტმს ქმნის არა მარცვალთა რაოდენობა, არამედ გრძელ და მოკლე მარცვალთა გარკვეული თანამიმდევრობა. ჰომეროსის პოემების ტაეპები, მაგალითად: შეიძლება იყოს 17, 16, 15, 14 ან 13 მარცვლიანი, მაგრამ ყველა ტაეპში ერთნაირია ე. წ. მორების რაოდენობა. მორა (mora) ეწოდება დროის იმ მონაკვეთს, რომელიც მოკლე ხმოვნის წარმოთქმას სჭირდება. მორების რაოდენობას გრძელი და მოკლე მარცვლები ქმნიან. გრძელი მარცვალი (—) ორი mura-ს შემცველია, მოკლე (·) კი — ერთისა. ბერძნული ლექსი რომ წავიკითხოთ, უთუოდ უნდა შეგვეძლოს გრძელი და მოკლე მარცვლების გამოჩენა. მორათა შეერთება ერთი რიტმული (მეტრული) ხმის ამაღლებისა (ე. წ. არსისის) და დაწევის (ე. ი. თესისის) ქვეშ ქმნის იმ რიტმულ — მელოდიურ ერთეულს, რომელსაც ტერფს (მუსიკაში — ტაქტს) ეძახიან. ტერფთა რიტმულ-მელოდიური ერთიანობა იძლევა სალექსო სტრიქონს — ტაეპს.

ტერფი შეიძლება იყოს ორმარცვლიანი, სამმარცვლიანი და ოთხმარცვლიანი. ბერძნულ ლექსწყობაში ყველაზე უფრო გავრცელებული იყო შემდეგნაირი ტერფები: — ქორე, — იამბი, — დაქტილი, — სპონდეი, სპანაესტი...

ქორე სამმორიანი ტერფია, იამბიც სამმორიანია, ხოლო დაქტილი, სპონდეი და სპანესტი კი ოთხმორიანი ტერფებია.

1. დაქტილური ჰეგზამეტრი. ბერძნული ეპიკური ძეგლები (ჰომეროსის „ილიადა“ და „ოდისეა“, ჰესიოდესა და სხვათა პოემები) შეთხზულია იმ საზომით, რომელსაც დაქტილური ჰეგზამეტრი ეწოდება. ეს არის ექვსი ტერფის შემცველი ტაეპი (ქვ. „ექვსი“ ძ. ქართ. „ზომი“). ასეთ ტაეპში ხუთი ტერფი დაქტილურია, მეექვსე კი კატალექტიკურია (შეკვეცილია) და ყოველთვის ორი მარცვლისაგან შედგება (ან ქორეს — ან სპონდელის — წარმოვიდგენს). აი დაქტილური ჰეგზამეტრის სქემა:

— — — — —

რადგანაც ყოველი გრძელი მარცვალი მუსიკალური ოდენობით ორ მოკლე მარცვალს უდრის, დაქტილურ ჰეგზამეტრში დაქტილური ტერფი შეიძლება შეიცვალოს სპონდელით. ეს შენაცვლება შეიძლება მოხდეს ყველა მუხლში (ოლონდ იშვიათად მუხუთეში). დაქტილის შეცვლა სპონდელით მოსალოდნელია ერთსა და იმავე დროს რამდენსამე მუხლში: ორ, სამ და ოთხ მუხლშიც:

— — — — —

უქანასკნელი მუხლიც, როგორც ითქვა, შეიძლება იყოს სპონდეი.

მარტო სპონდეური ტერფებით შეთხზული ჰეგზამეტრი ძალზე იშვიათია; უფრო ხშირია წმინდა დაქტილური ტერფებით გამართული ტაემი. ხშირია დაქტილ-სპონდეის მონაცვლეობაც.

დაქტილების სიუხვე ლექსს სიცოცხლეს აძლევს და დინამიკურს ხდის; სპონდეური ტერფებით დატვირთვა ტაემს მძიმე და ნაღვლიან ხასიათს ანიჭებს. ასეთი ტაემი ჩვეულებრივ დაძაბულ სულიერ მდგომარეობას გადმოგვცემს.

დაქტილური ჰეგზამეტრი ორ ნახევარ-ტაეზად განიყოფება შესვენებით ე. წ. ცეზურით — „განკვეთით“ (caesura). ცეზურა უთუოდ სიტყვის ბოლოს არის. ჰეგზამეტრში ორი მთავარი ცეზურაა: 1) პენთემიმერესი — „ხუთი ნახევარ-ტერფის შემდეგ“ (τομή πενταμμετρής) ე. ი. მესამე ტერფის გრძელი ნახევრის (არსისის) შემდეგ; ეს ვაჟური ცეზურაა; 2) ტროქეული ცეზურა (αμαρτίαν τομή) — მესამე ტერფის პირველი მოკლე მარცვლის შემდეგ; ეს ქალური ცეზურაა. როდესაც მესამე ტერფში ცეზურა მოუხერხებელია ან პოეტის განწყობას სურს სხვა რამეს გაუსვას ხაზი, ცეზურა შეიძლება იყოს ნაცვლად ერთისა ორი — მეორე ტერფში გრძელ მარცვალთან (τομή τομμετρής) და მეოთხეში ასევე გრძელი მარცვლის შემდეგ (τομή τεταρτημμετρής). ცეზურის ნიშანი ასეთია //.

ჰეგზამეტრის კითხვის დროს ტერფის პირველ (გრძელ) ნახევარზე ხმა უნდა ავამალლოთ (დაქტილურ ტერფში —, სპონდეურში —) ე. ი. ექვსჯერ უნდა ვიხმაროთ მეტრული მახვილი (არსისი). ტერფების შეუცდომლად გამოყოფისათვის მტკიცედ უნდა გვახსოვდეს კვანტითების (ხმოვნის რაოდენობის) კანონი. სახელდობრ უნდა ვიცოდეთ შემდეგი ძირითადი წესები:

1. მარცვალი გრძელია წარმომავლობით, თუ გრძელ ხმოვანს შეიცავს. გრძელი ხმოვნებია: η, α, αι, αυ, ει, ευ, ηυ, οι, ου, υι, φ, ψ, φ; ზოგჯერ — ε, ι, υ.

შენიშვნა: αι, οι დიფთონგები ლექსში გრძელია იქაც, სადაც მახვილისათვის მოკლედი ითვლებიან (αἰσῶμαι, εὐφραίνω).

2. მარცვალი მოკლეა, თუ მოკლე ხმოვანს შეიცავს. მოკლე ხმოვნებია: ε, ι; ზოგჯერ — α, ι, υ.

შენიშვნა: მოკლე მარცვალი ჰეგზამეტრში გრძლად მიიჩნევა შემდეგ შემთხვევებში:

1) თუ მარცვლის მოკლე ხმოვანს მოსდევს ორი ან მეტი თანხმოვანი ან რთული თანხმოვანი (ζ, ξ, η);

2) თუ მარცვლის მოკლე ხმოვანს, რომლითაც სიტყვა მთავრდება მოსდევს ხმოვნით დაწყებული ისეთი სიტყვა, რომელსაც თავში არსებული ორი თანხმოვანი დაუკარგავს (ძროხი = ძროხი ძრეო) ან ერთი შემორჩენია (ქრე ბიძგე = ქრე ბძრეო). ასეთი შემთხვევა შეიძლება იყოს სიტყვის შიგნითაც;

3) თუ მარცვლის მოკლე ხმოვანს, რომელსაც თანხმოვანი ახლავს, მოსდევს სიტყვა, რომელიც F-ით (დიგამით) იწყებოდა (οὐ μὲν οἶσιν = Fοισιν; πειθεῖς ἰδὲ = Fიდეს)

3) თუ მოკლე მარცვალს არსისში ცეზურა მოუდის.

შენიშვნა. გრძელი მარცვალი ჰეგზამეტრში მოკლედ მიიჩნევა შემდეგ შემთხვევებში:

1) თუ თვისში (ტერფის მეორე ნახევარში) მყოფ გრძელ ღია მარცვალს, რომლითაც სიტყვა მთავრდება, ხმოვნით დაწყებული სიტყვა მოსდევს („Αχθὲν μὲν ზυνεσ..., πλὴν γὰρ ἐπελ...“)

2) თუ გრძელი მარცვლის ხმოვანს სიტყვის შიგნით უშუალოდ ხმოვანი მოსდევს (βέλγαι = —, ἦρας = —, ἔπαυσιν = —, σὺς = —...) აღნიშნულ შემთხვევებს თან მრავალი გამონაკლისი ახლავს.

ელიზია. თუ სიტყვა ბოლოვდება ხმოვნით და მომდევნო სიტყვა იწყება ხმოვნით და ამ ხმოვნის წინ დიგამმა არ იგულისხმება, წინამდებარე სიტყვის ბოლოკიდური ხმოვანი ტაეპში მოიკვეცება. ამ მოვლენას ეწოდება ელიზია (elision „ამოვდება“). მისი ნიშანია აპოსტროფი '. ჰეგზამეტრში ელიზიას განიცდიან მოკლე ხმოვნები α, ε, ο და ზოგჯერ ι. ელიზია არ მოუღიოთ. υ და ι-ს სიტყვებში: παρί, τί τί, θι (ამიტომ θι' = θιε და არა θι, τ' = τე და არა τί ან τι). დიფთონგებიდან ელიზიას განიცდის αι ზმნის დაბოლოებებში (-μαι, -ται, -νται და -σθαι). ელიზიას განიცდის οι ნაცვალსახელებში μαι და σθι (τοι).

შენიშვნა: ხშირია აგრეთვე ტაეპში სინიძესის (Synizesis) ანუ ორი მომიჯნავე ხმოვნის შერწყმა გამოთქმის დროს (ბჟი აბჟე—ბაბჟე...)

დაქტილური ჰეგზამეტრის ნიმუშები:

Ἀνδρᾶ μαι | ἔννεπε | μινσᾶ || πο | λῆτροπον | δς μᾶλ | πoλλᾶ
 ო — — | ო — — | ო — — || ო — | ო — — | ო — — | ო — —

ტროქეული ცეზურა.
დაქტილური ტერაფები.

ἀλλᾶ | χᾶ | χᾶς ᾄψι | ει | χρατε | ρὸν ὀ'επι | μνθον | ἔ | τελλεν
 ო — — | ო — — | ო — — | ო — — | ო — — | ო — — | ო — — | ო — —

პენტემიმერესი.
დაქტილური ტერაფები.

ᾠς ᾄρα | φωνή | σᾶς || ᾄπῆ | βη πρὸς | δᾶματᾶ | πατρὸς
 ო — — | ო — — | ო — — || ო — — | ო — — | ო — — | ო — —

პენტემიმერესი.
დაქტილურ-სპონდეური ტერაფები.

დაქტილური ჰეგზამეტრის საწყისების კვლევამ მეცნიერები იმ დასკვნამდე მიიყვანა, რომ დაქტილური ჰეგზამეტრი არ არის ორგინალური ბერძნული სალექსო ზომა; კიდევ მეტი: იგი არც ინდოევროპული წარმოშობისაა. როგორც ცნობილია, ელინური კულტურის დასაბამი იყო დიდი და უძველესი კულტურა წინაბერძნული მოსახლეობისა, რომელსაც მცირეაზიული და კავკასიური მოდგმის ტომებს უნათესავებენ. პროფ. პ. ბერაძემ სადოქტორო დისერტაციაში „ბერძნული დაქტილური ჰეგზამეტრის ქართული საწყისები“ (თბილისი, 1949) წარმოადგინა ბერძნული დაქტილური ჰეგზამეტრისა და უძველესი ქართული ლექსის პარალელური შესწავლის შედეგები და მიიღო დასკვნა, რომ დაქტილური რიტმი ქართული რიტმია და ჰეგზამეტრის უძველესი სახე ქართულ ლექსწყობაში (აგრეთვე სიმღერებსა და ქორეოგრაფიაში) არის საგულეებელი.¹

2. ელევგიური დისტიქი. ბერძნულ ლირიკაში გავრცელებული იყო ორი ტაეპისაგან შედგენილი სტროფი, რომელშიც პირველი დაქტილური ჰეგზამეტრია, მეორე კი დაქტილური პენტამეტრი. დაქტილური პენტამეტრი, რომელიც ჰეგზამეტრის სახეცვლილებას წარმოადგენს, ისეთი ტაეპია,

¹ П. А. Бердзэ, Греческие истоки греческого дактилического гексаметра (автореперат), Тбнхлсп, 1942. მისივე, ბერძნული დაქტილური ჰეგზამეტრის გენეზისისათვის. თსუ „შრომები“, ტ. 33, გვ. 121—132.

რომელიც ექვსი დაქტილური ტერფისაგან შედგება, მაგრამ მესამე და მეექვსე ტერფები შეიკეცილია და თითო გრძელ მარცვალს შეიცავენ. ამგვარად, პენტამეტრი ორ ნაწილად იყოფა, თითოში $2\frac{1}{2}$ დაქტილური ტერფია (— — — — —) ე. ი. სულ ხუთი გამოდის. ამიტომ ეწოდება ასეთ ტაეპს პენტამეტრი (πέντε — „ხუთი“) პენტამეტრში ცეზურა მესამე ტერფის შემდეგაა. დაქტილური ტერფების შეცვლა სპონდეებით მხოლოდ პირველ ნახევარში ხდება. აი ელეგიური დისტიქის სქემა:

$\underline{\underline{1}} \quad \underline{\underline{2}} \quad \underline{\underline{3}} \quad \underline{\underline{4}} \quad \underline{\underline{5}} \quad \underline{\underline{6}}$ ჰეგზამეტრი.

♩ ♩ | ♩ ♩ | ♩ || ♩ ♩ | ♩ ♩ | ♩ ჰენტამეტრი.

ნ ი მ ე ჯ შ ი ბ ი:

Αὐτὸς	κήρυξ	ἦλθον	ἀφ'	ἡμερ	τῆς Σαλα	μῖνος
ⲁ —	ⲁ —	ⲁ —	ⲁ —	ⲁ —	ⲁ —	ⲁ —

κόσμον εἰ | πέφυκ ὦ | δὴν || ἀντ' ἀγο | ρῆς θέμε | νος

Ὁ ξεῖν'	ἄγγέλ	λειν	Λαχε	δαίμον!	οἱς δι	τῇδε
— —	— —	—	— —	— — —	— — —	— —

κείμεθα	τοῖς κεί	νων		ρήμασι	πειθόμε	νοι
— — —	— — —	—		— — —	— — —	—

3. იამბიკური ტრიმეტრი. ეს სამი წყვილი იამბისაგან (— —) შემდგარი ტაქტია. მისი სქემაა:

$\cup \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} | \cup \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} | \cup \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2}$

იამბური ტერფი ტაეპში შეიძლება შეიცვალოს სპონდით (— 4), ტრიბრაქით (სსს); სპონდეს საფუძველზე შეიძლება განეთარდეს დაქტილი (— 5) და ანაპესტიც (სს —)

၆၀၆ ဟု ဖိတ်:

οὐ γάρ τι καλὸς χῶρος οὐδ' ἐφίμερος

4. ტროქეული ბატრაშეტრი. ეს ისეთი ტაქტია, რომელიც ოთხ წყვილ ქორეს (ტროქეს) შეიცავს ე. ი. სულ რვა ქორეა (4-). სქემა:

$\frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \mid \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \mid \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2} \mid \frac{1}{2} \cup \frac{1}{2}$

ქორეულ ტერფში ისეთივე ცვლილებები ხდება, როგორც იამბურში.

၆၀၆၅၆၀:

Οὐκ ἔφθ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνὴρ.

5. საფლური სტროფი. ეს დიდი ბერძენი პოეტი ქალის—საფოს (VII—VI საუკ. ძვ. წ.) შექმნილი სტროფია. იგი შეიცავს ოთხ ტაქსს. პირველი

სამი ტაეპი 11—11 შარცელანია (ჰენ დეკასილაბა — „ფერმეტმარცე-
ლოვანა“), მეოთხე კი—ხუთშარცელანია.

საფორუი სტროფის სქემაა:

ა ა ა ა ა ა ა ა ტრ. ტრ. დაქტ. ტრ. ტრ.

ა ა ა ა ა ა ა ა

ა ა ა ა ა ა ა ა

ა ა ა ა

დაქტ. ტრ.

ნაწილი II

ქრესტომათია

სამარჯიშო კითხვაში

არსებით სახელს თან ახლავს სქესის მაჩვენებელი ნიშანი (არტიკლი, ნაწევარი): მამრ. ბ, მდედრ. ჰ, საშ. ტ (მღრ. გერმანულის der, die, das).

ბ ბ-ჰრ პერიო	ტბ ელ-მის სახე
ჰ სალ-ბ ჩრდილი	ტბ მბ-რონ საჩუქარი
ჰ სოს-მბ ზეჯითობა	ტბ მბ-მა სხეული
ბ ლ-ატ-როს ექიმი	ბ ოლ-ნოს ღვინო
ბ სუ-გე-ნის ნათესავი	ბ-ტლ(ვ) არის
ბ სლ-ბს შვილი (ძე)	ელ-სლ(ვ) არიან
ჰ ფ-მბ სიმღერა	ელ-ნალ ყოფნა (быть)
ბ ბ-ეს-ტბ ისარი	ჰნ იყო
ჰ აბ-გჰ სხივი	ჰ-სან იყვნენ
ბ ბლ-მბ-ხა-ლოს მასწავლებელი	ფა-სლ(ვ) ამბობენ
ჰრ-სოს ოქროსი	ხა-ლ (კავშირი)
ლ-გა ვამბობ	ბლ-ლ არამელ, მავრამ
გრ-ფა ვწერ	ობ, ოხ, ოჰ არა
პოლ-ლ-ხლ ბშირად	მჰ არა, ნუ
ბ-ელ მუღამ	გარ ვინდიან, სახელდობრ, ხომ
ობ-ტა, ობ-ტაჲ ასე	ებ კარგად
აჲ, აბ-პერ ზოგორც	ნუნ ახლა
ბტე, ბტლ, ბტეიბ ზოცა	ტბტე მამი
ტბ ფაჲ შუქი	

სამუთარი სანმუშაო

Ὁμηρος	Μένανδρος	Πλάτων	Ἱππερίδης
Ἡσίοδος	Θεόκριτος	Ἀριστοτέλης	Ἱπποκράτης
Σόλων	Ἡρόδοτος	Θεόφραστος	Σωκράτης
Θέογνις	Θουκυδίδης	Ἐπίκουρος	Διογένης
Ἀρχίλοχος	Ξενοφών	Ἀρχιμήδης	Πυθαγόρας
Σιμωνίδης	Πολύβιος	Εὐκλείδης	Θαλῆς
Σαπφώ	Διόδωρος	Γοργίας	Ζεὺς
Ἀλκαίος	Διονύσιος	Ἀντιφών	Φειδίας
Πίνδαρος	Πλούταρχος	Ἀνδοκίδης	Φίλιππος
Ἀνακρέων	Λουκιανός	Λυσίας	Ἀλέξανδρος
Αἰσχύλος	Ἀρριανός	Ἰσοκράτης	Περικλῆς
Σοφοκλῆς	Ἀππιανός	Λυκούργος	Θεμιστοκλῆς
Εὐριπίδης	Στράβων	Δημοσθένης	Λεωνίδας
Ἀριστοφάνης	Πασανίας	Αἰσχίνης	Πρίαιμος

Ἐκτωρ	Πηνελόπη	Ἥρα	Δημήτηρ
Πάρις	Οἰδίπους	Ποσειδῶν	Ἡφαιστος
Ἑλένη	Ἡρακλῆς	Ἀπόλλων	Ἑστία
Ἀχιλλεύς	Θησεύς	Ἄρτεμις	Αἰδώς
Ἀγαμέμνων	Ὀρφεύς	Ἄρης	Ἑρως
Μενέλαος	Ξέρξης	Ἀφροδίτη	Διόνυσος
Ὀδυσσεύς	Στρατονίκη	Ἑρμῆς	Ἰακχός
Νέστωρ	Ζεὺς	Ἀθήνα	

გეოგრაფიული სახელები

Σικελία	Αἴγινα	Ἀσία	Αἴγυπτος
Ἀθήναι	Σαλαμίς	Εὐρώπη	Βοιωτία
Κόρινθος	Ῥώμη	Λιβύη	Ἀττική
Θήβαι	Κολχίς	Ἑλλάς	Σπάρτη
Ἑλεσίς	Ἰβηρία	Ἰταλία	Λακεδαίμων

გეოგრაფიულიდან შეთქმნილებული სიტყვები

არითმეტიკა	ἀριθμητική	აკადემია	Ἀκαδημία
ბოტანიკა	βοτανική	არქეოლოგია	ἀρχαιολογία
პოეტი	ποιητής	ასტრონომია	ἀστρονομία
ოკეანე	Ὠκεανός	გეოგრაფია	γεωγραφία
გრამატიკა	γραμματική	ფოსტორო	φωσφόρος
ფიზიკა	φυσική	ლიაგრაძა	διάγραμμα
ეპოსი	ἔπος	ღრამა	Δράμα
სინტაქსი	σύνταξις	ტრაგედია	τραγωδία
ფილოსოფოსი	φιλόσοφος	კომედია	κωμῆδία
ფსიქოლოგოსი	ψυχόλογος	ფსევდონიმო	ψευδώνυμος
პიპლოტრომი	ἱππόδρομος	ისტორია	ἱστορία
ეპიგრაფა	ἐπιγράμμα	პლანეტა	πλανήτης
ავტონომიური	αὐτόνομος		

პირველი ქანაქელეობა

α pugum

§ 1

1. Ἡ ἀλήθεια αἰτία ἐστὶ τῆς φιλίας.
2. Ἡ ἔχθρα αἰτία ἐστὶ τῆς ἀδικίας.
3. Ἡ ἐσπέρα φέρει τὴν ἡσυχίαν.
4. Στέργομεν τὴν φιλίαν καὶ ἀλήθειαν.
5. Ἡ οἰκία ἔχει θύρας.
6. Ἡ φιλία ἀγκυρά ἐστὶν ἐν τῇ ἀτυχίᾳ.
7. Ἡ μάχαιρα πολ-
λάκις αἰτία ἐστὶ τῆς ἀτυχίας.
8. Αἱ στρατιαὶ ἔχουσι τὴν ἀνδρείαν.
9. Ἡ ἀνδ-
ρεία αἰτία ἐστὶ τῆς ἐλευθερίας.
10. Στέργε ἀνδρείαν καὶ ἐλευθερίαν!
11. Τῇ ἀληθείᾳ πρέπει ἡ ἐλευθερία.
12. Φεύγε τὴν ἀδικίαν.
13. Αἱ Μοῦσαι θεαὶ τῆς σοφίας ἦσαν.
14. Πλησίον τῶν οἰκίων ἐστὶν ἡ γέφυρα.

§ 2

1. 'Εν τῇ τῶν Ἀθηνῶν ἀγορᾷ ἦσαν αἱ ἐκκλησίαι. 2. Ἡ ἀπιστία ρίζα ἐστὶ τῆς ἐχθρας. 3. Ἡ γλῶττα (γλώσσα) πολλάκις αἰτία ἐστὶ τῆς ἐχθρας. 4. 'Εν τῇ θαλάττῃ (θαλάσση) πέτραι εἰσὶν. 5. Ἔχουμεν τὰς μελίττας (μελίσσοι). 6. Ἡ τῆς χώρας τύχη ἦν ἐν τῇ τῆς στρατιᾶς ἀνδρείᾳ. 7. Αἱ νῆκαι φέρουσι τῇ στρατιᾷ τιμὴν καὶ δόξαν. 8. Στέργομεν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν. 9. Ὡς κόραι, στέργετε τὴν σωφροσύνην καὶ ἀλήθειαν! 10. Στέργομεν τὰς τῆς ὕλης πηγὰς. 11. Ἡ γῆ φέρει τροφήν. 12. 'Εν τῇ εἰρήνῃ αἱ ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι ἀκμαΐουσιν. 13. Βλέπομεν εἰς τὴν σελήνην καὶ τὰς νεφέλας. 14. Ἐγγὺς Θηβῶν ἦν κρήνη.

§ 3

მოქმედობით გვაჩვენებს ადამიანს და ნათესავს უბრალოდ

Ἡ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν μάχη

1. Ὁ τῶν Περσῶν δυνάστης ἦν Ξέρξης. 2. Πέρσαι δεσπότῃσι τῆς θαλάττης ἦσαν. 3. 'Εν τῇ Ἀττικῇ μεγάλῃ μάχῃ ἦν. 4. Ἡ τοῦ Ξέρξου μάχη σὺν ταῖς Ἀθήναις τοῖς Πέρσαις τὴν βλάβην καὶ τὴν αἰσχύνην ἔφερεν. 5. Ταῖς Ἀθήναις ἡ μάχη ἔφερε τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. 6. Ὁ Ξέρξης τὴν τῶν Περσῶν ἦταν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀκρας ἐβλεπεν. 7. Ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Ἀσίαν φεύγει καὶ τὴν περσικὴν στρατιάν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λείπει. 8. Ἐπειτα αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι τὴν νίκην κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. 9. Ἡ τῆς τῶν Ἀθηνῶν δημοκρατικῆς πολιτείας ῥώμῃ ἐν τῇ τῶν πολιτῶν σωφροσύνῃ καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ ἦν.

§ 4

Περὶ τῶν Ἀθηνῶν

1. Οἱ τῶν Ἀθηνῶν πολῖται ἦσαν ἐργάται τῆς γῆς, στρατιῶται, ναῦται καὶ κυβερνήται. 2. 'Εν τῇ στρατιᾷ ἦσαν οἱ ὀπλίται καὶ οἱ γυμνήται. 3. Ἡ τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν γυμνητῶν ἀνδρεία πολλάκις ἔσωζε τὴν στρατιάν ἐν τῇ μάχῃ. 4. Οἱ ναῦται ἔφευγον τὴν τοῦ Βορρᾶ βίαν. 5. 'Εν ταῖς Ἀθήναις οἱ νεανῖαι ἔσπερον φιλοσοφίαν, ἱστορίαν καὶ μαθηματικὴν. 6. Οἱ πολῖται πολλάκις ἔλεγον τοῖς νεανῖαις· «τῇ μαθητῇ πρέπει σπουδή. Ἡ τῶν νεανίων ἀγνοία φέρει βλάβην». 7. Ὡς πολῖται, ὡς στρατιῶται, ὡς νεανῖα, στέργετε τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χώραν.

შეოქმედობით გვაჩვენებს ადამიანს და ნათესავს უბრალოდ

§ 5

1. Τῷ ἀνθρώπῳ πρέπει δόξος. 2. Οἱ νόμοι κελεύουσι στέργειν τὸν πόνον καὶ οὕτω παιδεύουσι τοὺς ἀνθρώπους. 3. Οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς νόμους εἰς τοὺς λῖθους ἔγραψαν. 4. Οἱ λόγοι τῶν νόμων πιστοὶ ἦσαν. 5. Γινώσχετε τὸν

πόνον τοῦ βίου. 6. Γίγνωσκε τοὺς τῶν πόνων νόμους. 7. Γίγνωσκειν νόμους: ἀγαθὸν ἐστὶ. 8. Ἐν τῷ πολέμῳ θάνατος τίμὸς ἐστὶ. 9. Ὁ θάνατος καὶ ὁ ὕπνος ἀδελφῶ εἰσιν. 10. Ἡ Λίγυπτος δῶρον τοῦ Νείλου ἐστὶ. 11. Ὁ Νεῖλος: ποταμὸς τῆς Αἰγύπτου ἐστίν.

§ 6

I და II კანკელელობის ზედსართავი სახელები. აწმყო საშუალო და ვნებობი გვარისა

1. Ἀγαθὸν καρπὸν φέρουσι οἱ ἀγαθοὶ φίλοι. 2. Ὁ χρηστὸς φίλος τῆς λύπης ἱατρός ἐστίν. 3. Φεβγε τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων φιλίαν καὶ τὴν ἐχθραν τῶν ἀγαθῶν. 4. Τὸν ἀγαθὸν ἄνθρωπον γιγνώσκομεν ἐκ τῶν ἔργων. 5. Ὁ ἄνθρωπος γιγνώσκεται ἐκ τῶν ἔργων. 6. Ὁ ποιητὴς τοὺς ἀνθρώπους τοῖς τῶν θένδρων φύλλοις εἰκάζει. 7. Οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τοῖς τῶν θένδρων φύλλοις εἰκάζονται. 8. Ἡ ψυχὴ τοῖς σοφοῖς λόγοις τρέφεται. 9. Τοὺς ἀνοήτους ἀνθρώπους αἱ βλάβαι παιδεύουσιν. 10. Ἡ τοῦ σοφοῦ ψυχὴ ἡσυχὸς ἐστὶν ἐν ταῖς τοῦ βίου συμφοραῖς. 11. Ὁ θάνατος καὶ τοῖς δειλοῖς καὶ τοῖς ἀνδρείοις ἀνθρώποις κοινὸς καὶ ἀναγκαστὸς ἐστίν. 12. Ἀδικὸς πλοῦτος οὐποτε βεβαίως ἐστίν.

§ 7

II კანკელელობის შერწყმული სახელები II ატიკური კანკელეობა

1. Οἱ τῆς θαλάττης ῥοὶ φέρουσι τῷ πλῶ ὠφέλειαν. 2. Ὁ νοὺς θαυμασίον δῶρόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ. 3. Ἐν μὲν τῷ πλῶ ὁ κυβερνήτης, ἐν δὲ τῷ βίῳ ὁ νοὺς φέρουσι σωτηρίαν. 4. Τὰ τῶν Ἀθηναίων ὅπλα ἦν χαλκᾶ. 5. Ὁ τῶν Ἀθηναίων λεῶς-ἀνδρείος ἦν καὶ πολεμικός. 6. Ἐν τῷ πεδίῳ ἦν Μενέλεω καὶ Ἀλεξάνδρου μάχη. 7. Ἐν τοῖς νεῶς βῶμοι εἰσιν. 8. Τὰ δῶτα πλέα ἐστὶ μυελος.

მესამე კანკელეობა

§ 8

-γ -x, -χ და -β, -π, -φ ფუძიანი სახელები

1. Οἱ κήρυκες εἶχον ἀργυρὰς σάλπιγγας. 2. Οἱ τῶν δπλιτῶν θώρακες ἦσαν αἰδηροί. 3. Ἐν τοῖς Ἀραβῖν οἱ ἵπποι εἰσὶ καλοί. 4. Τοῖς Λιβύης Αἰθίοψι οὐλαι τρίχες ἦσαν. 5. Ἐν τῇ τῶν Κυκλάπων νήσῳ αἶγες ἦσαν πολλαὶ καὶ τὰ πρόβατα. 6. Οἱ γυπες καὶ οἱ κόρακες καὶ οἱ γλαῦκες τοὺς δρυχας ἔχουσιν ἰσχυρούς. 7. Αἱ τοῦ πυρὸς φλόγες εἰσὶν ἐρυθραί.

§ 9

-τ, -δ, -θ და -ντ ფუძიანი სახელები
აწმყოს მთქ. გვარის მთელი

1. Τοῖς νόμοις οἱ ἵπποι ἀναγκαῖοι εἰσιν. 2. Ἡ χάρις τὴν χάριν τίκτει, ἡ ἔρις—τὴν ἔριν. 3. Αἱ ὑψηλαὶ πυραμίδες τῶν Αἰγυπτίων θαυμασῶν εἰσιν.

4. χρηστοί πολίται ἀσμενοὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος μάχονται. 5. Οἱ λέοντές εἰσιν ἄλκιμοι. 6. Ζεὺς τοὺς γίγαντας κεραυνοῖς ἔκτεινεν. 7. Οἱ πολέμοι, τὰ ὄπλα ἔχοντες, τὴν ἐξοδὸν φυλάττουσιν. 8. Ἀγαθὸν στρατεύμα, μὴ ἔχον σὺνφρονα στρατηγόν, ἕμοιόν ἐστι τῷ πλοῖω, ἀφρονα ἔχοντι κυβερνήτην. 9. Αἱ πονηραὶ ἐλπίδες ὥσπερ οἱ κακοὶ ἡγεμόνες ἐπὶ τὰ ἀμαρτήματα ἀγουσιν.

§ 10

X -ν, -λ, -ρ Գլխավոր և անգլիցոն

1. Χρηστοὶ ἡγεμόνες ποιμένες εἰσὶ τῆς στρατιᾶς. 2. Ἡ τοῦ χειμῶνος χιῶν πολλάκις θάνατον φέρει τοῖς θηροῖν. 3. Αἱ ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι μάχαι ἀξιαὶ εἰσὶ τοῦ μνήματος. 4. Ἐὰ τῶν Ἀθηναίων τεκτόνων ἔργα ἐστὶ κλυτά. 5. Στέργομεν τοὺς τῆς ὕλης λειμῶνας. 6. Οἱ τῶν Ἀθηναίων ῥήτορες ἦσαν κλυτοί. 7. Ὁ ἄλλος οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐνίοις θηροῖν ἀναγκαῖός ἐστιν. 8. Ὁ σίδηρος ἐν τῷ κυρτῷ ἐρυθρός ἐστιν. 9. Λέγετα· «Πόνος ἐστὶν εὐκλείας πατήρ.» 10. Μετὰ τὸν τῆς μητρὸς γόνον Ὁρέστης, ὁ Ἀγαμέμνωνος υἱός, ἐκ τῆς πατρίδος ἔφυγεν. 11. Οἱ ποιηταί, ὥσπερ πατέρες, τῆς σοφίας ἡγεμόνες νομίζονται. 12. Περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἱ ἐν τῷ πεδίῳ μάχονται, αἱ μνῆρες εὐχοντο τῇ Ἀθηνᾷ. 13. Ἡ τοῦ ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γινώσκεται.

§ 11

-ες Գլխավոր և անգլիցոն

1. Ἀνταλκίδας ἔλεγε, ὅτι τῆς Σπάρτης τεῖχη εἰσὶν οἱ νέοι. 2. Τὰ πονηρὰ κέρδη αἰετὶ φέρει τὴν ζημίαν. 3. Οὔτε ἡ λαμπρὰ οἰκία, οὔτε τοῦ χρυσοῦ πληθος, οὔτε ἡ τοῦ γένους εὐκλεία, οὔτε τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος παρέχει τὴν ἡσυχίαν τῇ ψυχῇ καὶ εἰρήνῃ. 4. Ἡ Ἰνδικὴ χώρα τῷ τε κάλλει καὶ τῷ πλῆθει θηρῶν διέφερεν. 5. Τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἡ σοφία μόνη φάρμακόν ἐστιν. 6. Τὰ κράνη τῶν Ἑλληνικῶν ὀπλιτῶν ἦν χαλκᾶ. 7. Μικροῦ κέρδους ἕνεκα ἀθάνατον ἀσχύνην ἔχει ὁ προδότης. 8. Τῷ μὲν ξίφει φθείρεται τὸ σῶμα, τοῖς δὲ ψεύδεσιν ἡ ψυχὴ. 9. Τὰ τῆς ἀληθείας ἐπη ἀπλᾶ ἐστίν.

§ 12

Երեսնական և անգլիցոն. Ծրարաճը I, առհնդր I

1. Ἡ δύναμις πολλάκις τὴν ὕβριν ἔφυσεν. 2. Πονηραὶς πράξεις θεία ζημία ἐψεται. 3. Ἡ τῶν ἐθνῶν φύσις ὁμοία ἐστὶ τῇ φύσει τῆς χώρας. 4. Ταῖς μὲν πόλεσιν τὰ ἀναθήματα καὶ ἀγάλματα κόσμος ἐστίν, ταῖς δὲ ψυχαῖς τὰ μαθήματα. 5. Δημοσθένης δὲ ῥήτωρ ἔλεξε, ὅτι οἱ νόμοι ψυχῇ εἰσὶν τῆς πόλεως. 6. Ὁ βίος βραχύς ἐστι, ἡ τέχνη—μακρά. 7. Ἡ μὲν ῥίζα τῆς παιδείας πικρά ἐστὶ, ὁ δὲ καρπὸς γλυκύς. 8. Ἐν τῇ μάχῃ οἱ ἱππεῖς ἦσαν. 9. Ἀλέξανδρος τὸν Ἀχιλλέα ἐμακάριζεν, ὅτι Ἀχιλλεὺς ἔχει θαυμασίον κήρυκα τῆς ἀρετῆς. 10. Ἡ Ἀθηνᾶ τῷ Ὀδυσσεὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ κινδύνοις σύμμαχος καὶ σύμβουλος ἦν. 11. Ὁ Πειραιεὺς καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη, τὰ ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἔργα ἦν ἑμιστοκλέους. 12. Οἱ θεοὶ τὸν Ἑρμῆν ἐπεμψαν πρὸς Καλυψὶν καλεῦ-

σονται ἀποπέμψαι Ὅδυσσέα εἰς Ἰθάκην. 13. Χρησται πατέρες τοὺς παῖδας ἀπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων κωλύουσιν. 14. Οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ ξυλίνου ἔππου κατέβανον, ἔπει οἱ Τρώες ἐκάθιστον.

§ 13

შესაშე კახელელობის უწესოდ ბრუნებადი სატყუებო

1. Τοῖς Πέρσαις τὸ πῦρ θεὸς ἦν, καὶ ἔθυσον τῷ πυρὶ καὶ τοὺς νεκρούς οὐκ ἔχαιον. 2. Ἐν τοῖς Λίβυσιν ὁ ἀνὴρ βασιλεύει ἀνδρῶν, ἡ γυνὴ γυναικῶν. 3. Αἱ ταχέαι νῆες τῶν Φαιάκων τὸν Ὅδυσσέα εἰς τὴν πατρίδα ἔφερον. 4. Οἱ ποιεῖται τὰς Ἑρινὺς κύνας θιῶν ὠνόμαζον. 5. Τούς πρέσβεις τὸ ἔθνος θεραπέυει. 6. Νυκτὸς ἡκούσης οἱ πρέσβεις ᾤχοντο ὡς βασιλέα. 7. Παρὰ Σαλαμῖνι τὸ πλεῖθος τῶν Περσικῶν νεῶν οὐδὲν ἴσχυσε πρὸς τὰς ὀλίγας τῶν Ἑλλήνων ναῦς. 8. Ἐὶ καλὸν ἔχεις σῶμα καὶ ψυχὴν κακὴν, κακὸν ἔχεις κυβερνήτην ἐν νηὶ καλῇ. 9. Αἱ Μοῦσαι Διὸς θυγατέρες ἐνομίζοντο. 10. Γύναι, γυναιξὶ κόσμον ἢ σιγῇ φέρει.

§ 14

შეღარბადი სახელის ზედარების ხარისხები

1. Τὰ ἔργα χαλεπώτερα εἰσι τῶν λόγων. 2. Οἱ Αἰθίοπες μελάντατοι πάντων τῶν ἀνθρώπων εἰσίν. 3. Πρώτατος φίλοις ὦν ὁ Ἀγησίλαος ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν. 4. Τῶν ἀδελφῶν ὁμόνοια παντὸς τείχους ἰσχυροτέρα ἐστίν. 5. Ξίφους πληγὴ κουφώτερα ἐστίν, ἢ γλώττης· τὸ μὲν τιτρώσκει σῶμα, ἡ δὲ ψυχὴν. 6. Ὁ δῆλαιος εὐδαιμονέστερός ἐστι τοῦ ἀδικοῦ. 7. Ταῦροι, τὸ Σκυθικὸν ἔθνος, τοῖς βασιλεῦσι τοὺς εὐνουστάτους φίλους συγκατέθεαπτον, οἱ Ἴνδοι—τὰς φιლτάτας γυναικας. 8. Τῆς ἀναρχίας μείζον κακὸν οὐκ ἐστι. 9. Ὁ χρόνος βέλτιστος σύμβουλός ἐστι. 10. Οὐδὲν ἐστι θάπτον τῶν ἐτῶν. 11. Ἀνθρώπων πάντων τῶν ζῶντων ἄρχειν ῥᾶν ἐστιν, ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν. 12. Ἐλένη, ἡ τοῦ Μενέλεω γυνή, παστῶν τῶν Ἑλληνικῶν γυναικῶν καλλίστη ἦν.

§ 15

შეხიხარბი. Accusativus cum infinitivo

1. Τοὺς παῖδας εὖ παιδεύειν οὐ μικρὸν πράγμα ἐστίν. 2. Τῷ μαθητῇ πρέπει σαφῶς καὶ ἀκριβῶς λέγειν. 3. Ἡ Πυθία Χαίρεφῶντι ἐμαντεύσατο, τὸν Σωκράτη σοφώτατον πάντων τῶν Ἑλλήνων εἶναι. 4. Κύρος ἔλεγε τὸν ἀδελφὸν ἀδίκως καταλαβεῖν τὸν θρόνον. 5. Οἱ Πολέμοι τάχιστα φεύγουσιν ἐκ τοῦ πεδίου. 6. Σπεῦδε βραδέως.

§ 16

ბავჯალსახელი

1. Ἡ πατρὶς ἐστι κοινὴ μήτηρ ἡμῶν πάντων. 2. Οἱ γονεῖς στέργουσι ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ στέργομεν τοὺς γονεάς. 3. Ἡμῖν πᾶσιν ἐστι ἡ φύσις θνητή. 4. Μὴ αἶ! ταῦτά λέγε. 5. Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης ἀλλήλοισι ἐχθροὶ ἦσαν. 6. Πολ-

λοι ἀνθρώποι οὔτε ἑαυτοῖς, οὔτε ἄλλοις ὠφέλιμοί εἰσιν. 7. Φεύγε τοὺς σεμνοὺς λόγους, οὔτοι γὰρ οὐ πρέπουσι σώφρονι νεανίᾳ. 8. Τί ἐστι σωφροσύνη;— „Σωφροσύνη ἐστὶ ἡδονῶν τινων καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια.“ 9. Τῶν ἄλλων ἀρχειν βουλόμενοι, πρῶτον δεῖ ἑαυτῶν ἀρχειν. 10. Ἡ λέγε τι σιγῆς κρείττον, ἢ σιγὴν ἔχε.

§ 17

հոգեցոտո ևսեղևո

1. Δαρείφ, τῷ τῶν Περσῶν βασιλεῖ, καὶ Παρυσάτιδι, τῇ τοῦ Δαρείου γυναικί, δύο υἱεῖς ἦσαν, Ἀρταξέρξης καὶ Κύρος. 2. Ἡ φιλία ἐστὶ μία ψυχὴ ἐν δυοῖν σώμασι. 3. Ὁ Φᾶοις ποταμὸς εἰκοσι καὶ πέντε πόδας ἔχει τὸ εὖρος. 4. Τῶν ἐπτά σοφῶν σοφώτατος ἦν Σόλων. 5. Μία θυγάτηρ Ἀίγυπτου, τοῦ Κολχκοῦ βασιλέως, ἦν Μήδεια. 6. Κρεῖττόν ἐστι ἓνα φίλον ἔχειν πολλοὺ ἐξόν, ἢ πολλοὺς οὐδενὸς ἀξίους. 7. Ἐξ οὐδενὸς γίγνεται οὐδέν. 8. Δι' Ἑλένην χίλιαι νῆες τῶν Ἑλλήνων ἐπλευσαν εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ ἄλωσιν Τροίας. 9. Σωκράτης ἐτελεύτησε δευτέρῳ ἔτει τῆς ἐνενηκοστῆς πέμπτῃς Ὀλυμπιάδος. 10. Τὰ ἐξάκις ἑξ ἐστὶν ἑξ καὶ τριάκοντα. 11. Τὰ δις πέντε δέκα ἐστίν. 12. Ἡ παιδεία τοῖς ἀνθρώποις δεύτερος ἥλιος ἐστίν. 13. Οἱ Ἕλληνες δις μίᾳ ἡμέρᾳ ἐνίκησαν κατὰ γῆν μὲν ἐν Πλαταιαῖς, κατὰ θάλατταν δὲ ἐν Μυκάλῃ. 14. Δεκάτῳ ἔτει πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης ἦν ὁ ἐν Μαραθῶνι ἀγὼν ἦν δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς ἐβδόμηκοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος. 15. Τῷ ἀδελφῷ συγγίνωσκε οὐχ ἐπτάκις, ὡ υἱέ, ἀλλὰ ἐβδόμηκοντάκις ἐπτάκις. 16. Κύρος μὲν πρῶτος, Καμβύσης δὲ δεύτερος, Ἀρταξέρξης δ' ἕκτος βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦν.

№ 850

§ 18

սִּמְעוֹן מִסְתַּמֵּךְ, נִסְתַּמֵּךְ, דְּרֻסֵּי־מִסְתַּמֵּךְ, כִּנְיֻתֵּי־מִסְתַּמֵּךְ
ևս Երִւնդոտո յոլոյծո. Genetivus absolutus.

1. Οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ δήμου ἀρχουσιν, τῶν δ' ἀρχόντων — οἱ νόμοι. 2. Ἀλεξάνδρου βασιλεύοντος ἡ Ἑλλὰς τοῖς Μακεδόσιν ἐδοῦλευεν. 3. Ὁ γραμμάτων ἀπειρος οὐ βλέπει βλέπων. 4. Ἀνδρῶν ἀγορευόντων οἱ νεανίαι σιγὴν ἔχουσι. 5. Πᾶσα δύναμις καὶ πᾶς πλοῦτος τῇ ἀρετῇ ὑπεικέτω. 6. Οἱ πολῖται τοῖς νόμοις πειθόμενοι, ἀγαθοί εἰσιν. 7. Στέργων τοὺς φίλους στεργόμενός ἐστι. 8. Οἱ Ἀρειοπαγῖται ἐν νυκτὶ καὶ σκότει ἐδίκαζον, ὅπως μὴ εἰς τοὺς λέγοντας βλέποιεν, ἀλλ' εἰς τὰ λαγόμενα. 8. Ἐὰν νῦν τὰ ἡμέτερα φυλάττωμεν καὶ σφίζωμεν ἐν τῷ πολέμῳ, ἐν πολλῇ εἰρήνῃ βιοτεύσομεν.

§ 19

Յըհփփփփ ևսեղևո (verba contracta)

1. Ὅδυσσεὺς πολλὰ ἐμυχανήσατο πάσῃ τῇ στρατιᾷ ὠφελιμώτατα. 2. Ἡρακλέα, λέγουσιν, ὑπὸ Διὸς γεννηθῆναι. 3. Ὁ Ἀλέξανδρος μεγάλην ἀρχὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐκτήσατο. 4. Ἀριστείδης, πλείστα ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεπονηκώς, ἐν μεγίστῃ πενίᾳ ἐτελεύτησεν. 5. Οἱ Πέρσαι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας καὶ Σπάρτην

ἐπεμψαν ὕδωρ καὶ γῆν αἰτῆσοντας. 6. Σοφοῦ ἀνδρὸς ἐστὶ κρατῆσαι τῆς ὀργῆς. 7. Ὁ χρόνος πάντα τὰ ἀθληὰ ὀηλοῖ. 8. Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἀνδρα καὶ τὸν σῶφρονα.

§ 20

ԹԿՈՒԹՅՈՒՆ I. ՆՈՐԻՆԵՐԻ I. ՆԱԶՅԵՐԻ ՆԵՐՆԱՐԿՈՒՅԻ ՆԱԵՅԼԵՈՒ

1. Ἄγω τὸν υἱὸν πρὸς διδασκαλὸν παιδεύσων αὐτόν. 2. Ὁ Ἀαρεῖος, βασιλεύσας μετὰ Καμβύσην, ἥρξα τὸ πόλεμον σὺν τοῖς συμμάχοις. 3. Τοῖς ἀεὶ ἀληθεύουσι πάντες πιστεύουσιν. 4. Ἐπεὶ Ἀχιλλεὺς ἐμμελλε τὸν Ἀγαμέμνονα φονεῦσειν, ἡ Ἀθηνᾶ ἦκεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ παύσουσα τὴν ὀργὴν τοῦ Μυρμιδόνος. 5. Μετὰ τὴν μάχην ἡ τῶν πολεμίων ἀρχὴ ἐπαύθη. 6. Πάντα τὰ ἀδικα καὶ παράνομα κωλυτέα ἐστὶν ἀγαθοῖς. 7. Εἰ γῆν βούλει ἀφθόγους καρποὺς φέρειν, τὴν γῆν θεραπευτέον.

§ 21

ՆԱԵՅՄ ՆՐԿՄԵՐԸ ԵՎ ՆԱԵՅՄ ՄԻՆԱՐԿՄԱՆԿՄԵՐԸ

1. Οἱ πολέμοι πολλοὺς τῆς πόλεως πολίτας πεφονεύουσιν. 2. Οἱ ἐν Ὀλυμπίᾳ νενικηκότες ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων μάλα ἐτιμῶντο. 3. Βουλευοὺς μὲν βραδέως, διαπραττε δὲ ταχέως τὰ βεβουλευμένα. 4. Ἐν τῇ Σπάρτῃ οἱ νεανῖαι μάλιστα εἰς ἀρετὴν ἐπεπαιδεύοντο. 5. Ἀλεξάνδρου ἐν Βαβυλῶνι τετελευτηκότος μεγάλη ἔρις ἦν στρατηγῶν περὶ τῆς ἀρχῆς. 6. Ἀρίστιππος ἔλεξε διαφέρειν τοὺς πεπαιδευμένους τῶν μὴ πεπαιδευμένων τῷ αὐτῷ, ὥπερ οἱ ἡμέτεροι ἵπποι τῶν ἀγρίων.

§ 22

ՊԱՆԵԹՈՒՅԱԾԵՐԿՄԵՐԸ ՆԱԵՅԵՐԻ, ՆՈՐԻՆԵՐԻ II

1. Ἐπιτάξαι ρῆθον ἐστὶ τοῦ πρᾶξαι. 2. Τοῖς τῆς πατρίδος πολεμίοις πάντες ἀνδρείως ἀντιταξόμεθα. 3. Ὁρέσσης τὴν μητέρα φονεύσας ὑπὸ τῶν Ἑρινῶν δεδιώκεται. 4. Ὑπὸ Διὸς Ἑρμῆς πρὸς Καλυψῶ ἐπέμφθη κελεύσων ἀποπέμψαι Ὀδυσσεά εἰς τὴν πατρίδα. 5. Ἀντιγόνη τὸν τοῦ ἀδελφοῦ νεκρὸν ἔθαψε, καίπερ Κρέοντος ἀποκηρύξαντος μὴ θάψαι. 6. Κῦρος ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατραπῆς Λυδίας τε καὶ Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας κατεπέμφθη. 7. Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν ἐτείχισαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. 8. Ζεὺς δεινότητά ἐκόλασε Προμηθεά διὰ τὸ ἀρπάσαι τὸ πῦρ καὶ κομίσαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. 9. Γύμναζε παῖδας, ἀνδρας οὐ γὰρ γυμνάσεις! 10. Δημοσθένους λέξαντος πρὸς τὸν Φωκίωνα· ἀποκτενοῦσί σε οἱ Ἀθηναῖοι, ἐὰν μανῶσι,—ναί, ἔλεξεν, ἐμὲ μὲν, ἐὰν μανῶσι, σὲ δέ, ἐὰν σωφρονῶσι. 11. Ὁμονοοῦντες ἰσχυροὶ μενοῦμεν. 12. Παριμενίδης πρῶτος τὴν γῆν ἀπέφηνε σφαίροειδῇ. 13. Τοὺς Τρῶας, δέκα ἔτη ἀνδρείως ἀμυναμένους, οὐ βία, ἀλλὰ δόλος ἐσφηνεν. 14. Αἰσχιστον ἦν Σπαρτιάτῃ τὴν τάξιν ἀπολιπεῖν καὶ ἐκ μάχης φυγεῖν. 15. Ἀφικόμενοι πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν, εὕρισκον οἱ μύριοι κώμας πολλὰς μεστὰς σίτου καὶ οἴνου· ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

I

1. Ὁ ἰατρὸς φάρμακα ἐπιτίθησιν ἐπὶ τὰ τραύματα. 2. Ὁ παῖς, μήποτε τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς ὑπερτιθείης. 3. Χαλεπὸν ἐστὶ ταῖς ἐπιθυμίαις δρῶν ἐπιθεῖναι. 4. Τοὺς μύθους συνέδεσαν οἱ ποιηταί, ἵνα οἱ ἀκροώμενοι μὴ ὑβρίζοιεν εἰς τὸ θεῖον. 5. Κύρος, πέμψας κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας, ἐπειράτο αὐτοὺς ἀπὸ Κροίσου ἀφιστάναι. 6. Τοὺς μὲν κενοὺς ἀσχοῦς τὸ πνεῦμα διίστηται. τοὺς δ' ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ οἶγμα. 7. Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης συνιστάνει τὴν τῶν Ἑλλήνων συμμαχίαν τὴν πρὸς τοὺς Πέρσας. 8. Τὴν Κρητικὴν πολιτείαν λέγεται πρῶτος καταστήσαι Μίνως. 9. Ὡς δ' Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τὸν Διογένη τὸν Σινωπέα, εἰ τινος τυγχάνει δεόμενος, „μικρὸν“, ἀπεκρίνατο, „ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετάσθη“.

I

1. Οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς, πλὴν δώδεκα τοῖς Λακεδαιμονίοις παρέδωκαν. 2. Ἡ μορία δίδωσι ἀνθρώποις κακά. 3. Φίλον δι' ὀργὴν ἐν κακοῖσι μὴ προδῶς. 4. Κλεινὸν ἐστὶ τὸ τοῦ Ἀρχιμήδους ρῆμα „ὁδὸς, πῇ στῶ, καὶ τὴν γῆν κινήσω“. 5. Νόμος ἦν τῶν Ἀθηναίων τῇ Ὀλύμπια ἱερὰ νικήσαντι δραχμαὶ πεντακόσια: διδόμεναι. 6. Παρ' Αἰγυπτίοις τὸ τρίτον μέρος τῆς χώρας ἐδέδοτο τοῖς ἱερεῦσι πρὸ τὰς τῶν θεῶν θεραπείας καὶ λειτουργίας.

III

1. Εἰ βούλει ἀγαθὸς εἶναι, πρῶτον πίστευσον, ὅτι κακὸς εἶ. 2. Ἀλέξανδρος, ὅτε ἐνίκησε Δαρεῖον, ἐπέστειλε τοῖς Ἕλλησι θεὸν αὐτὸν εἶναι ψηφισαθαι. Ἄλλοι μὲν ἄλλα ἐψηφίσαντο, Λακεδαιμόνιοι δ' ἐκεῖνο. „ἐπειδὴ Ἀλέξανδρος βούλεται θεὸς εἶναι, ἔστω θεός“, 3. Φιλόπονος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. 4. Σοφοκλῆς φησὶν „οὐδὲν ἔσμεν οἱ ἄνθρωποι πλὴν εἰδῶλα. 5. Ξένους ξένιζε καὶ σὺ γὰρ ξένος γ' ἔσει. 6. Ἐὰν ἧς φιλομαθής, ἔση πολυμαθής. 7. Οἶάπερ παρόντος ἔμοῦ λέγετε, τοιαῦτα καὶ περὶ ἀπόντος φρονεῖτε. 8. Τὸν κακὸν αἰεὶ δεῖ κολάζειν, ἢ ἢ ἀμείνων, οὐ τὸν δυστυχῆ.

ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙΣ

Ἱστορικῶν

I

Ἐπεὶ Πάρις, ὁ τοῦ Πριάμου υἱός, τὴν Ἑλένην, τὴν τοῦ Μενελάου γυναῖκα, ἤρπασεν, πάντες οἱ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖς, Ἀγαμέμνωνος κελεύσαντος, ἐπὶ Τροίαν στρατεύσασθαι ἐβουλεύσαντο, ὡς κατάξοντες τὴν τῶν Σπαρτιατῶν βασιλείαν. Συλλεγομένου δὲ ἐν Αὐλίδι τῆς Βοιωτίας παντὸς τοῦ τῶν Ἑλλήνων ναυτικοῦ, Ἀγαμέμνων ἐν θήρᾳ ἑλαφον ἀπέκτεινεν, ἱερὰν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ οὕτως τὴν θεὰν ὠργίζεν.

II

Πέμψασα οὖν ἐναντίους ἀνέμους τὸν τῶν Ἑλλήνων πλοῦν ἐκώλυσεν Ἀρτεμις· τοῖς δὲ ἡγεμόσιν, ἀπορίᾳ οὖσι, Κάλχας ὁ μάντις ἐμαντεύσατο, ὅτι ἡ νη-
 νεμία οὐ παύσεται, εἰ μὴ ὁ στρατηγὸς Ἴφιγένειαν, τὴν θυγατέρα, θύσει. Τότε δ'
 Ἀγαμέμνων ἠναγκάζετο τὴν παιδα ἐκ Μυκηνῶν εἰς Αὐλῖδα μεταπέμψασθαι.
 Λεξιάντων δὲ τῶν πρέσβων, ὅτι Ἀχιλλεύς, ὁ τοῦ Πηλέως, ὁ τῶν Μυρμιδόνων
 βασιλεὺς, αὐτὴν πρὸς γάμον ἄξει, ἐκοῦσα σὺν τοῖς κήρυξιν εἰς τὸ στρατόπεδον
 ἦκεν.

III

Ἐνταῦθα δὲ οἱ βασιλεῖς τὴν ἀτυχῇ πάρθενον πρὸς τὸν βωμὸν ἄγουσιν καὶ
 μελλόντων ἦδη τῶν ἱερέων, κατὰ τὸν τοῦ μάντεως λόγον, τὴν παιδα θύσαι,
 αὐτίκα ἡ θεὰ ἀντὶ μὲν Ἴφιγενείας ἐλαφον πρὸς τὸν βωμὸν ἄγει, τὴν δὲ παρθέ-
 νον ἐν νεφέλῃ εἰς τὴν Ταυρικὴν χερρόνησον ἀπάγει πρὸς θόαντα, τὸν τῶν Ταύ-
 ρων βασιλέα.

IV

Μετὰ ταῦτα, ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες χαίροντες τὴν ἐλαφον ἐθύσαν, Ἀρτεμις
 καλὰ πνεύματα ἐπεμψε, καὶ καλῶ πλὴν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις εἰς Τροίαν ἦκον.
 Ἡ δὲ Ἴφιγένεια ἐν Ταύροις ἔμενεν, ἱέρεια οὖσα τῆς Ἀρτέμιδος, μέχρι πολλοῖς
 ἔτεσι, ὕστερον Ὀρέστης τὴν ἀδελφὴν εἰς πατρίδα κατήγεν.

Ἀ ρ ί ω ν

Ἀρίων, ὁ Μηθυμαῖος κιθαρωδός, πολὺν χρόνον διατρίψας παρὰ Περιάνδρῳ
 τῷ Κορίνθου τυράννῳ, ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν. Κτησά-
 μενος δ' ἐκεῖ πολλὰ χρήματα, ἐπεθύμησεν εἰς Κόρινθον ἀναχωρησάμενος, ἄλλως τε
 καὶ Περιάνδρου δι' ἐπιστολῆς αὐτὸν πείσαντος πάλιν διατρίβειν παρ' αὐτῷ.
 Σπεύδων οὖν οἴκαδε ἐν Τάραντι τῆς Ἰταλίας ἐμισθώσατο πλοῖον Κορινθίων
 ναυτῶν, οἷς μᾶλλον, ἢ ἄλλοις, ἐπίστευσεν.

Ἦδη δ' ἐν μέτῃ τῇ θαλάττῃ οὐσης τῆς νεῶς, οἱ ναῦται, ἐπιθυμήσαντες
 τῶν τοῦ ἀνδρὸς χρημάτων, ἐβουλεύσαντο φονεῦσαι αὐτόν. Ὁ δὲ, τοῦτο μεμηχα-
 νημένος αὐτοὺς θεασάμενος, ἐλιπαρήσεν τὰ μὲν χρήματα πάντα δέξασθαι, τοῦ
 δὲ βίου φείσασθαι. Οἱ δὲ οὐτε θεοὺς οὐτ' ἀνθρώπους σεβόμενοι, οὐκ ἐπέθοντο,
 ἀλλ' ἡ ἐπὶ τῆς νεῶς αὐτὸν ἑαυτὸν φονεύσασθαι ἠξίωσαν, ἵνα ταχὴν αὐτῷ ὕστε-
 ρον ἐπὶ τῆς ἡκίρου ποιήσειαν, ἢ ἐκπηθῆσαι εἰς τὴν θάλατταν.

Ἐνταῦθα Ἀρίων ἠτήσατο τοὺς ναύτας ἐπιτρέψαι αὐτῷ τὸ ὕστατον ἔσαι,
 ὅσας δὲ ἔλεξε φονεύσεσθαι. Τοῦτο δ' αὐτῷ ἐπέτρεψαν οἱ ναῦται, ὀρεγόμενοι καὶ
 αὐτοὶ ἀκούσαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ᾠοῖδου. Καὶ κοσμησάμενος καλοῖς ἱματίοις
 Ἀρίων ἦσε καλλίστην ψῆδὴν ἄσας δὲ καὶ εὐξάμενος τοῖς θεοῖς σὺν τῇ σκευῇ
 πάσῃ κατεπήδησεν εἰς τὴν θάλατταν. Οἱ δὲ ναῦται ἔσπευσαν ἵκειν εἰς Κόριν-
 θον, τὸ ἔργον μὴ δηλωθῆσεσθαι ἐλπίζοντες, ἀλλ' ἠπάτηντο.

Ἀρίονα γάρ, ὥς λέγουσι, δελφίς ἐπὶ τὸ νῶτον ἐδέξατο καὶ ἀσφαλῶς μετ'
 αὐτοῦ τὴν θάλατταν ἐπέρασε μέχρι Ταινάρου τῆς Λακωνικῆς. Ἐντεῦθεν εἰς
 Κόρινθον πορευθεὶς ὁ Ἀρίων Περιάνδρῳ διηγῆσατο πάντα. Ὁ δὲ ἀπιστήσας τῇ
 λόγῳ, τοὺς ναύτας, ἐπεὶ ἦκον εἰς τὸν λιμένα, μετεπέμψατο καὶ ἀνθρώπησεν, εἰ

τι περὶ Ἀρίονος ἔχουσι λέγειν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐβέβησαντο, λέγοντες, ὡς σῶς εἴη ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. Ἰδίτα δὲ θεασάμενος Ἀρίονα κεκοσμημένον, ὥσπερ ἔχον ἐκ τῆς νεῶς ἐξεπήδησεν, ἀρνηθῆναι τὸ ἔργον ἡδυνάτησαν καὶ ὑπὸ Περιάνδρου θανάτῳ ἐξημυώθησαν. Ἀρίονος δὲ ἦν ἀνάθημα χαλκοῦν, οὐ μέγα, ἐπὶ Τανάρῳ, ἐπὶ Δελφίνος ἐπὶ ἄνθρωπος.

Διῶξιππος καὶ παιδίσκη

Διῶξιππος ὁ Ἀθηναῖος ἀθλητῆς, ὀλυμπιονίκης ἐπορεύετο εἰς Ἀθήνας, ὅπου συγχολοῦν ἄνθρωποι αὐτὸν ἔμενον, ὅτι τῇ τοῦ πολίτου ὁδοῇ ἔχαιρον· ἐν ταῖς δὲ καὶ καλῇ παιδίσκῃ ἐφάνετο. Διῶξιππος δ' ὅτε αὐτὴν ἐβλεπε, τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐκ ἔτρεπεν ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν ὅλην ἔστρεψε πρὸς αὐτήν. Οἱ οὖν Ἀθηναῖοι ἔλεγον, ὅτι ὁ μὲν Διῶξιππος τῷ ἐναντίῳ τὴν κεφαλὴν ἔστρεψε, τῇ δὲ Διῶξιππῃ παιδίσκῃ.

Περὶ τῆς Αἰγύπτου

Ἐν τῇ Αἰγύπτῳ μεταξὺ τῶν τοῦ Νείλου ποταμοῦ στομάτων ἐστὶ τὸ Δέλτα, τὸ τοῦ Νείλου ὄψον, ὡς Ἡρόδοτος λέγει· τὸ δὲ ὄνομα ἔχει ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ γράμματος, τοῦ δέλτα. Ἡ δὲ Αἴγυπτος μεστὴ ἐστὶ παντοίων μνημάτων· ἐγγὺς γὰρ τῆς Μέμφιδος καὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ αἱ πυραμίδες εἰσὶν, αἱ λίθιναι τῶν ἀρχόντων θήκαι, ἐν δὲ ταῖς Θήβαις θαυμάσια ἱερὰ καὶ σφίγγες καὶ ἀγάλματα καὶ στήλαι. Ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς παντοῖαι γραφαὶ εἰσι καὶ ἀγάλματα τῶν θεῶν· τὰ δὲ ἀγάλματα ἔχει τὸ μὲν σῶμα ἀνθρώπου, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνθρώπου ἢ θηρός. Αἱ δὲ σφίγγες εἰσι λίθιναι καὶ τὸ μὲν σῶμα λέοντος, τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνθρώπου ἔχουσιν. Αἱ δὲ λίθιναι στήλαι μεσταὶ εἰσιν ἱερῶν γραμμάτων καὶ γραφῶν· τὰ δὲ γράμματα μνημεῖα τὰ τῶν ἀρχόντων ἔργα.

Προμηθεύς

Προμηθεὺς ἐξ ὕδατος καὶ γῆς ἀνθρώπους πλάσας ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ πῦρ λάθρα Διὸς ἐν νάρθηκι κρύψας. Ὡς δὲ ἤσθετο Ζεὺς ἐπέταξεν Ἡφαίστῳ τῷ Καυκάσῳ ὄρει τὸ σῶμα αὐτοῦ προσηλωσάι· τοῦτο δὲ Σκυθικὸν ὄρος ἐστίν. Ἦν δὴ τοῦτῃ προσηλωθεὶς Προμηθεὺς πολλῶν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐδέδετο· καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀετὸς ἐπιπετόμενος αὐτοῦ τοὺς λοβοὺς ἐνέμετο, τοῦ ἥπατος αὐξανομένου διὰ νυκτός. Καὶ Προμηθεὺς μὲν πυρὸς κλαπέντος δίκην ἔτινε ταύτην, μέχρις Ἡρακλῆς αὐτὸν ὕστερον ἔλυσεν.

Ὀρφεύς

Ὀρφεύς, ὁ Καλλιόπης Μούσης καὶ Οἰάγρου υἱός, ᾄδων ἐκίνει λίθους τε καὶ δένδρα. Ἀποθανούσης δὲ Εὐρυδίκης, τῆς γυναῖκος αὐτοῦ, δηχθείσης ὑπ' ὄφεως, κατῆλθεν εἰς Ἅιδου, βουλόμενος ἀναγαγεῖν αὐτήν, καὶ Ἠλούτωα ἐπεισεν ἀναπέμψαι. Ὁ δὲ ὑπέσχετο τοῦτο ποιήσειν, ἐὰν μὴ πορευόμενος Ὀρφεύς ἐπιστραφῇ, πρὶν ἂν εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν παραγένηται· ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἐπιστραφεὶς, εἶδε τὴν γυναῖκα, ἣ δὲ πάλιν ὑπέστρεψεν (Ἀπολλωνίου, I, 3, 2).

1. Γέρων καὶ Θάνατος

Γέρων ποτὲ ζῦλα τεμὼν ἐξ ὁρῶν, καπὶ τῶν ὤμων ἀράμενος, ἐπειδὴ πολλὴν ὁδὸν ἐπηχθισμένος ἐβάδισεν, ἀπειρηκῶς, ἀπέθετό τε τὰ ζῦλα, καὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν ἐπεκαλεῖτο. Τοῦ δὲ θανάτου εὐθύς ἐπιστάντος, καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου, οἱ ἦν αὐτὸν καλοῖη, ὁ γέρων ἔφη· „Ἦνα τὸν φόρτον τοῦτον ἄρας ἐπιθής μοι.“

2. Γυνὴ καὶ Ὀρνίς

Γυνὴ τις χήρα ὄρνιν εἶχε, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥν αὐτὴ τίκτουσαν. Νομίσασα δὲ, ὡς, εἰ πλείους τῇ ὄρνι· κριθᾶς παραβάλῃ, δις τέσσεται τῆς ἡμέρας, τοῦτο κεποιήκεν. Ἡ δ' ὄρνις, πιμελῆς γενομένη, οὐδ' ἅπαξ τῆς ἡμέρας τεκεῖν ἠδύνατο.

3. Ὄνος καὶ Ἀλώπηξ

Ὄνος, ἐνδυσάμενος λεοντὴν, περιήει, τᾶλλα τῶν ζῴων ἐκφοβῶν. Καὶ δὴ θεασάμενος ἀλώπεκα, ἐπειράτο καὶ ταύτην δεξιτέσθαι. Ἡ δὲ (ἐτύγχανε γὰρ αὐτοῦ φθιγγαμένου προακηκουῖα) πρὸς αὐτὸν ἔφη· „ἀλλ' εὐ ἴσθι, ὡς καὶ ἐγὼ ἂν σε ἐφοβήθην, εἰ μὴ ὀγκωμένου ἦκουσα.“

4. Ἴππος καὶ ὄνος

Ἀνθρωπὸς τις εἶχεν ἵππον καὶ ὄνον. Ὀδευόντων δὲ ἐν τῇ ἐδῷ εἶπεν ὁ ὄνος τῷ ἵππῳ· „ἄρον ἐκ τοῦ ἐμοῦ βάρους, εἰ θέλεις εἶναί με σῶν“. Ὁ δὲ οὐκ ἐπέισθη· ὁ δὲ ὄνος, πεσὼν ἐκ τοῦ κόπου, ἐτελεύτησε. Τοῦ δὲ δεσπότου πάντα ἐπιθέντος αὐτῷ, καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ ὄνου δοράν, θρηγῶν ὁ ἵππος ἐβόα· „οἶμοι· τῷ παναθλίῳ, τί μοι συνέβη τῷ ταλαιπῶρῳ; μὴ θελήσας γὰρ μικρὸν βάρος λαβεῖν, ἰδοὺ ἅπαντα βραστάζω, καὶ τὸ δέρμα.“

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι τοῖς μικροῖς οἱ μεγάλοι συγκοινωνοῦντες ἀμφοτέροι σωθήσονται ἐν βίῳ.

Ζεὺς καὶ Ὀφίς

Τοῦ Διὸς γάμους ποιοῦντος, πάντα τὰ ζῶα ἀνήγγεχεν ὄῳρα, ἕκαστον κατὰ τὴν οἰκείαν δύναμιν· Ὀφίς δὲ ἔρπων ῥόδον λαβὼν ἐν τῷ στόματι ἀνέβη. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ζεὺς ἔφη· „τῶν μὲν ἄλλων ἀπάντων τὰ ὄῳρα λαμβάνω, ἀπὸ δὲ τοῦ σου στόματος λαμβάνω οὐδέν.“

6. Βόες καὶ ἄξιων

Βόες ἄμαξαν εἰλκον· τοῦ δὲ ἄξιονος τρίζοντος ἐπιστραφέντες ἔρπασαν οὕτως πρὸς αὐτόν· „ὦ οὗτος ἡμῶν τὸ ὄλον βάρος φερόντων, σὺ τί κράξεις;“

7. Βάτραχοι

Βάτραχοι δύο ἐν λίμνῃ ἐνέμοντο· θέρους δὲ ξηρανθείσης τῆς λίμνης, ἐκείνην καταλιπόντες ἐπεζήτουν ἐτέραν. Καὶ δὴ βαθεῖ περιέτυχον φρέατι, ὅπερ ἰδὼν ἄτερος θατέρῳ φησὶ· „συγκατέλθωμεν, ὦ οὗτος, εἰς τόδε τὸ φρέαρ“. Ὁ δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· „ἂν οὖν καὶ τὸ ἐνθάδε ὕδωρ ξηρανθῇ, πῶς ἀναβησόμεθα.“

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οὐ δεῖ ἀπερισκέπτως προσιέναι τοῖς πράγμασιν.

8. Λέαινα καὶ Ἀλώπηξ

Λέαινα ὄνειδιζομένη ὑπὸ ἀλώπεκος ἐπὶ. διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἔνα τίκτειν „ἕνα, ἕτη. ἄλλὰ λείοντα“.

9. Ἀλώπηξ καὶ βότρυς

Ἀλώπηξ λιμώττουσα, ὡς ἐθεάσατο ἐπὶ τινος ἀναδενδράδος βότρυας κρεμαμένους, ἐβουλήθη αὐτῶν κρατῆσαι καὶ οὐκ ἐδύνατο· ἀπαλλακτιομένη δὲ πρὸς ἑαυτὴν εἶπεν· „ὀμφακίς εἰσιν“.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΣΥΝΔΡΟΜΟΝ

I

Φρίξος καὶ Ἑλλη

Τῶν Αἰόλου παίδων Ἀθάμας ἐκ Νεφέλης γεννᾷ μὲν παῖδα Φρίξον, θυγατέρα δὲ Ἑλλην. Αὐτῆς δὲ Ἴνῳ γαμεῖ, ἐξ ἧς αὐτῷ Λέαρχος καὶ Μελικέρτης ἐγένοντο. Ἐπιβουλεύουσα δὲ Ἴνῳ τοῖς Νεφέλης παισὶν ἔπεισε τὰς γυναῖκας τὴν πυρὸν φρύγειν. Λαμβάνουσαι δὲ κρύφα τῶν ἀνδρῶν τοῦτο ἔπραττον. Γῆ δὲ πεφρυγμένους πυροῦς δεξαμένη καρποὺς ἐτησίους οὐκ ἀνεδίδου. Διὸ πέμπων ὁ Ἀθάμας εἰς Δελφοὺς ἀπαλλαγὴν ἐπυνθάνετο τῆς ἀφορίας. Ἴνῳ δὲ τοὺς πεμφθέντας ἀνέπειπε λέγειν, ὡς εἴη κεχρησμένον, παύσεσθαι τὴν ἀκαρπίαν, ἐὰν σφαγῇ Διὶ ὁ Φρίξος. Τοῦτο ἀκούσας Ἀθάμας, συναναγκάζομενος ὑπὸ τῶν γῆν κατοικούντων, τῷ βωμῷ παρέστησε Φρίξον, Νεφέλῃ δὲ μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτὸν ἀνήρπασε, καὶ παρὰ Ἑρμοῦ λαβοῦσα χρυσόμαλλον κριὸν ἔδωκεν, ἐφ' οὗ φερόμενοι δι' οὐρανοῦ τὴν μεταξὺ γῆν ὑπερέβησαν καὶ θάλατταν. Ὡς δὲ ἐγένοντο κατὰ τὴν μεταξὺ Σιγείου καὶ Χερρόνησου θάλατταν, ὥλισθεν εἰς τὸν βυθὸν ἡ Ἑλλη, κακεῖ θανούσης αὐτῆς, ἀπ' ἐκείνης Ἑλλησποντος ἐκλήθη τὸ πέλαγος. Φρίξος δὲ ἦλθεν εἰς Κόλχους, ὧν Διήτης ἐβασίλευε. Οὗτος αὐτὸν ὑποδέχεται καὶ μίαν τῶν θυγατέρων Σαλκιόπην δίδωσιν. Ὁ δὲ τὸν χρυσόμαλλον κριὸν Διὶ θύει Φρυγίῳ, τὸ δὲ τούτου δέρας Διήτῃ δίδωσιν. Ἐκεῖνος δὲ αὐτὸ περὶ ὀρνὲν ἐν Ἀρεῶς ἄλσει καθήλωσεν. Ἀθάμας δὲ ὕστερον διὰ μῆνιν Ἥρας καὶ τῶν ἐξ Ἴνους ἐστερήθη παίδων· αὐτὸς μὲν γὰρ μανεῖς ἐτόξευσσε Λέαρχον, Ἴνῳ δὲ Μελικέρτην μεθ' ἑαυτῆς εἰς πέλαγος ἔρριψεν.

II

Ἰάσων καὶ Ἀργοναῦται

Ἐπὶ τὸ δέρας, ὃ Φρίξος ἐν Κόλχοις ἀνέθηκε καὶ ὃ ἐν Ἀρεῶς ἄλσει κρεμáμενον ἐκ δρυὸς ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δράκοντος ἀθπνου, Ἰάσων ἐπέμφθη ὑπὸ Πελίου, τῆς Ἰωλκοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλέως. Ἐπὶ τούτῳ πεμπόμενος Ἰάσων Ἀργον παρεκάλεσε τὸν Φρίξον, κάκεινος Ἀθηναῖς ὑποδεμένης πεντηκόντορον ναῦν κατεσκευάσασθαι τὴν προσαγορευθεῖσαν ἀπὸ τοῦ κατασκευάσαντος Ἀργῷ. Ὡς δὲ ἡ ναὺς κατεσκευάσθη, χρωμένῳ ὁ θεὸς πλεῖν ἐπέτρεψε συναθροίσαντι τοὺς ἀρίστους τῆς Ἑλλάδος. Τῶν δὲ συναθροισθέντων ἦσαν οἶδε· Ὀρφεύς Οἰάγρου,

Ζήτης καὶ Κάλαις Βορέου, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης Διός, Ἐλαμών καὶ Πηλεὺς Αἰάκου, Ἡρακλῆς Διός, Θησεὺς Αἰγέως, Ἀμφιάραος Ὀϊκλέους, Μελέαγρος Ὀϊνέως, Ἄργος Φρύξου καὶ ἄλλοι.

2

Οὗτοι ναυαρχοῦντες Ἰάσωνος ἀναχθέντες προσέχουσι Δολίοσιν, ὧν ἐβασίλευε Κύζικος. Οὗτος αὐτοὺς ὑπεδέξατο φιλοφρόνως. Νυκτὸς ἀναχθέντες ἐντεῦθεν, καὶ περιπεσόντες ἀντιπνοῖα ἀγνοοῦντες πάλιν τοῖς Δολίοσι προσέχουσιν. Οἱ δὲ νομίζοντες Πελασγικὸν εἶναι στρατόν, — ἔτυχον γὰρ ὑπὸ Πελασγῶν συνεχῶς πολεοῦμενοι — μάχην νυκτὸς συνάπτουσιν ἀγνοοῦντες πρὸς ἀγνοοῦντας. Κτείναντες δὲ πολλοὺς οἱ Ἀργοναῦται, μεθ' ὧν καὶ Κύζικον, τῇ ὑστεραίᾳ ὥς ἔγνωσαν ἀποδουρόμενοι τὰς τε κόμας ἐκείραντο καὶ τὸν Κύζικον πολυτελῶς ἔθαψαν, καὶ μετὰ τὴν ταφὴν πλεύσαντες, Μυσίᾳ προσέχουσιν. Ἀπὸ δὲ Μυσίας ἀπῆλθον εἰς τὴν Βεβρύκων γῆν, ἧς ἐβασίλευσεν Ἀμυκος, Ποσειδῶνος παῖς καὶ Βιδυνίδος. Γενναῖος δὲ ὢν οὗτος τοὺς προσσχόντας ξένους ἡγάχαζε πυκτεύειν, καὶ τοῦτον τὴν τρόπον ἀνῆρει. Παραγερόμενος οὖν καὶ τότε ἐπὶ τὴν Ἀργῶ τὸν ἀριστον αὐτῶν εἰς πυγμὴν προῦκαλεῖτο. Πολυδεύκης δὲ ὑποσχόμενος πυκτεύειν πρὸς αὐτὸν πλῆξας κατὰ τὸν αὐχένα ἀπέκτεινεν.

3

Ἐντεῦθεν ἀναχθέντες καταντῶσιν εἰς τὴν τῆς Θράκης Σαλμυδησόν, ἔνθα ῥκε: Φινεὺς μάντις τὰς δψεις πεπηρωμένος. Τοῦτον πηρωθῆναί φασιν οἱ μὲν ὑπὸ θεῶν, ὅτι προῦλεγε τοῖς ἀνθρώποις τὰ μέλλοντα, οἱ δὲ ὑπὸ Βορέου καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν, ὅτι πεισθεὶς μητριᾷ τοὺς ἰδίους ἐτύφλωσε παῖδας. Ἐπεμφαν δὲ αὐτῷ καὶ τὰς Ἀρπυῖαι· οἱ θεοί. Πτερωτοὶ δὲ ἦσαν αὗται, καὶ δπότε τῷ Φινεῖ παρατιθεῖτο τράπεζα, ἐξ οὐρανοῦ καταπατάμεναι· τὰ μὲν πλείονα ἀνῆρπαζον, ὀλίγα δὲ ὀμῆς ἀνάπλειω κατέλιπον, ὥσθι μὴ δύνασθαι προσενέγκασθαι. Βουλομένοις δὲ τοῖς Ἀργοναύταις τὰ περὶ τοῦ κλοῦ μαθεῖν, ὑποθήσασθαι τὸν πλοῦν ἔφη, τῶν Ἀρπυιῶν αὐτὸν ἐὰν ἀπαλλάξωσιν. Οἱ δὲ πρέθεσαν αὐτῷ τράπεζαν ἐδεσμάτων. Ἀρπυιαι δὲ ἐξαίφνης σὺν βροτῇ καταπατάμεναι τὴν τροφὴν ἤρπαζον. Θεοσάμενοι δὲ οἱ Βορέου παῖδες, Ζήτης καὶ Κάλαις, ὄντες πτερωτοί, σπασάμενοι τὰ ξίφη δι' ἀέρος ἐδίωκον. Ἦν δὲ ταῖς Ἀρπυῖαις χρεῶν τεθνάναι ὑπὸ τῶν Βορέου παίδων, τοῖς δὲ Βορέου παισὶ, τότε τελευτήσειν, ὅταν διώκοντες μὴ καταλάβωσιν. Διωκομένων δὲ τῶν Ἀρπυιῶν ἡ μὲν κατὰ Πελοπόννησον εἰς Τίγρην ποταμὸν τινα ἐμπίπτει, ὅς νῦν ἀπ' ἐκείνης Ἀρπυς καλεῖται· ἡ δὲ ἑτέρα μέχρις Ἐχινάδων ἦλθε νῆσων, αἱ νῦν ἀπ' ἐκείνης Στροφάδες καλοῦνται· ἐστράφη γάρ ὡς ἦλθεν ἐπὶ αὐτάς καὶ γενομένη κατὰ τὴν ἥονα ὑπὸ καμάτου πίπτει σὺν τῷ διώκοντι.

4

Ἀκαλλαγεῖς δὲ τῶν Ἀρπυιῶν Φινεὺς ἐμήνυσε τὸν πλοῦν τοῖς Ἀργοναύταις, καὶ περὶ τῶν Συμπληγάδων ὑπέθετο πετρῶν τῶν κατὰ τὴν τοῦ Πόντου εἰσοδόν. Ἦσαν δὲ ὑπερμεγέθεις αὗται, συγκρουόμεναι δὲ ἀλλήλαις ὑπὸ τῆς τῶν πνευμάτων βίας τὸν διὰ θαλάττης πόρον ἀπέκλειον. Ἐφέρετο δὲ πολλὴ μὲν ἀπ' αὐτῶν ὀμίχλη, πολὺς δὲ πάταγος· ἦν δὲ ἀδύνατον καὶ τοῖς ὄρσι· δι' αὐτῶν

ἔλθειν. Ἐΐπεν οὖν αὐτοῖς ἀφεῖναι πελειάδα διὰ τῶν πετρῶν, καὶ ταύτην ἐὰν μὲν ἴδωσι σωθεῖσαν, διαπλεῖν, ἐὰν δὲ ἀπολομένην, μὴ πλεῖν βιάζεσθαι. Ταῦτα ἀνήγοντο ἀκούσαντες καὶ ὥς πλησίον ἦσαν τῶν πετρῶν, ἀφίσχιν ἐκ τῆς πρώρας πελειάδα· τῆς δὲ πετομένης, τὰ ἄκρα τῆς οὐρᾶς ἢ σύμπτωσις τῶν πετρῶν ἀπεθέρυσεν. Ἀναχωρούσας οὖν ἐπιτηρήσαντες τὰς πέτρας μετ' εἰρασίας ἐντόνου, συλλαβομένης Ἑρας, διηλθον, τὰ ἄκρα τῶν ἀφάστων τῆς νεῶς περικοπεῖσης. Αἱ μὲν οὖν Συμπληγάδες ἐκτοτε ἔστησαν, χρεῶν γὰρ ἦν αὐτοῖς, νεῶς περαιωθείσης στήνα· παντελῶς.

5

Οἱ δὲ Ἀργοναῦται παραπλεύσαντες Θερμῶδοντα καὶ Καύκασον ἐπὶ Φιάσιν ποταμὸν ἦλθον. Οὗτος τῆς Κολχικῆς ἐστὶ γῆς. Καθορμισθείσης δὲ τῆς νεῶς, ἦκε πρὸς Αἰήτην Ἰάσων καὶ τὰ ἐπιταχθέντα ὑπὸ Πελλοῦ λέγων παρεχάλει δοῦναι τὸ δέρμας αὐτῷ. ὁ δὲ δώσειν ὑπέσχετο, ἐὰν τοὺς χαλκοπόδας ταύρους μόνος καταξέυῃ· ἦσαν δὲ ἄγριοι παρ' αὐτῷ οὗτοι ταῦροι δύο μεγέθει διαφέροντες, δῶρον Ἠφαίστου, οἱ χαλκοὺς μὲν εἶχον πόδας, πῦρ δὲ ἐκ στομάτων ἐφύσων. Τούτους αὐτῷ ξεύξαντι ἐπετάσσετο σπεῖρειν δράκοντος ὁδόντας· εἶχε γὰρ λαβῶν παρ' Ἀθηναῖς ἡμίσεις, ὧν Κάδμος ἔσπειρεν ἐν Θήβαις.

6

Ἀποροῦντος δὲ τοῦ Ἰάσονος, πῶς ἂν δύναιτο τοὺς ταύρους καταξέυει, Μήδεια αὐτοῦ ἔρωτα ἔχει· ἦν δὲ αὕτη θυγάτηρ Αἰήτου καὶ Ἰδυίας τῆς Ὀκεανοῦ, φαρμακίς. Δεδοκίμα· δὲ μὴ πρὸς τῶν ταύρων διαφθάρη, κρύψα τοῦ πατρὸς συνεργήσῃ αὐτῷ πρὸς τὴν καταξέυειν τῶν ταύρων ἐπηγγέλτατο καὶ τὸ δέρμας ἐγχειριεῖν, ἐὰν ὁμόσῃ αὐτὴν ἔξῃ γυναῖκα, καὶ εἰς Ἑλλάδα σύμπλουν ἀγάγῃται. Ὁμόσαντος δὲ Ἰάσονος, φάρμακον δίδωσιν, ᾧ καταξευγνύνα μέλλοντα τοὺς ταύρους ἐκέλευσε χρίσαι τὴν τε ἀσπίδα καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ σῶμα· τούτῳ γὰρ χρισθέντα, ἔφη, πρὸς μίαν ἡμέραν μῆτε ὑπὸ πυρὸς ἀδικηθῆσεσθαι μῆτε ὑπὸ σιδήρου. Ἐδῆλωσε δὲ αὐτῷ, σπειρομένων τῶν ὁδόντων, ἐκ γῆς ἀνδρὸς μέλλειν ἀναδύεσθαι· ἐπ' αὐτὸν καθωπλισμένους, οὓς ἐπειδὴν ἀθρώους θεάσῃται, ἐκέλευσε βᾶλλειν εἰς μέσον λίθους ἀποθεῖν· ὅταν δὲ ὑπὲρ τούτου μάχωνται πρὸς ἀλλήλους, τότε κτείνειν αὐτούς.

7

Ἰάσων δὲ τοῦτο ἀκούσας καὶ χρυσάμενος τῷ φαρμάκῳ, παραγενόμενος εἰς τὸ τοῦ νεῶ ἄλσος, ἐμάστευσε τοὺς ταύρους, καὶ σὺν πολλῇ πυρὶ ὁρμήσαντας αὐτοὺς κατέξευσε. Σπείροντος δὲ αὐτοῦ τοὺς ὁδόντας, ἀνέτελλον ἐκ τῆς γῆς ἀνδρες ἑνοπλοί· ὁ δὲ, ὅπου πλείονας ἑώρα, βάλων λίθους πρὸς αὐτούς μαχομένους πρὸς ἀλλήλους προσίων ἀνῆρει. Κατεξευγμένων δὲ τῶν ταύρων οὐκ ἐδίδου τὸ δέρμας Αἰήτης· ἐβούλετο δὲ τὴν τε Ἀργὴν καταφλέξει καὶ κτείνειν τοὺς ἐμπλέοντας. Φιθάσασα δὲ Μήδεια τὸν Ἰάσωνα νυκτὸς ἐπὶ τὸ δέρμας ἤγαγε καὶ τὸν φυλάσσοντα δράκοντα κατακομίσασα τοῖς φαρμάκοις μετὰ Ἰάσονος ἔχουσα τὸ δέρμας ἐπὶ τὴν Ἀργὴν παρεγένετο.

8

Συνεΐπετο δὲ αὕτῃ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀψυρτος. Οἱ δὲ νυκτὸς μετὰ τούτων ἀνήχθησαν. Αἰήτης δὲ ἐπιγνούς τὰ γεγενημένα εὐθύς ἐδίωξε τοὺς Ἀργοναύτας.

Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν πλησίον ὄντα Μήδεια τὸν ἀδελφὸν φονεῦει καὶ μελίσασσα κατὰ
 βυθοῦ ῥίπτει. Συναθροίζων δὲ Αἰήτης τὰ τοῦ παιδὸς μέλη τῆς διώξεως ἐπαύσατο
 καὶ ὑποστρέψας καὶ τὰ σωθέντα τοῦ παιδὸς μέλη θάψας τὸν τόπον προσηγόρ-
 ευσεν Ἵδμους.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΛΟΪΣΤΑΙ

ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

II, 2. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμήτιχος σφέων βασιλεύσαι, ἐνόμιζον
 ἑωυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας
 ἡθέλησε εἰδέναι οἵτινες γένοιτο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέ-
 ρους γενέσθαι ἑωυτῶν. τῶν δὲ ἄλλων ἑωυτοὺς. Ψαμμήτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο
 πυθθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἱ γένοιτο πρῶτοι ἀνθρώπων,
 ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδίᾳ δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποι-
 μένι τρέφειν ἐς τὰ ποιμένα τροφὴν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδὲν ἀντίον
 αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἔχειν, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κείσθαι αὐτὰ
 καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἰγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρή-
 σασθαι. ταῦτα δὲ ἐποίησε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος θέλων ἀκοῦσαι τῶν
 παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν δαίμων κυζημάτων, ἥντινα φωνὴν ῥήξουσιν· πρῶτην.
 τὰ περ ὧν καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεσεν ταῦτα τῷ ποιμένι πρή-
 σοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ εἰσόντι· τὰ παιδία ἀμφοτέρω προσπίπτοντα
 „βεκόσ“ ἐφώνεον ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἤσυχος ἦν ὁ
 ποιμήν, ὡς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος,
 οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἡγαγὴ τὰ παιδία κειλεύσαντος ἐς δψιν τὴν ἐκεί-
 νου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκός
 τι καλέουσι, πυθθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω
 συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιούτῳ σταθμισάμενοι πρήγματι τοὺς Φρύγας
 πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν. ὥδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἰφασίου τοῦ ἐν
 Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὡς γυναικῶν
 τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκταμὼν τὴν δόλπειν οὕτω ἐποίησατο τῶν παιδίων
 παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (V—IV β. 2. 4. 5. 6.)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

IV, 6

ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΗ

4. Μετὰ τοῦτο ἐπορεύθησαν ἐπτά σταδίου, ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς
 ἡμέρας, παρὰ τὸν θάσιν ποταμόν, εὖρος πλεθριαῖον. 5. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν
 σταδίου δύο, παρασάγγας δέκα. ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδῖον ὑπερβολῇ ἀπῆντησαν
 αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. 6. Χειρίσσοφος δ' ἐπεὶ κατεῖδε τοὺς

πολεμίου· ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων εἰς τριάκοντα σταδίους, ἵνα μὴ κατὰ χέρας ἄγων πλησιάζῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παραγγεῖν τοὺς λόγους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. 7. ἐπεὶ δὲ ἤλθον οἱ ὀπισθοφύλακες, συνεκάλυψε στρατηγούς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Οἱ μὲν πολέμιοι, ἧς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὁρους· ὥρα δὲ βουλευέσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. 8. ἔμοι μὲν οὖν δοκεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλευέσθαι· εἴτε τήμερον εἴτε αὐριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὅρος. 9. Ἐμοὶ δὲ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὶ τὰς τάχιστα ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἵνα ἐπὶ τοῖς ἄνδρες. εἰ γὰρ διατρίβωμεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἳ τε νῦν ἡμᾶς ὁρώντες πολέμιοι θαραλεώτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι. 10. μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ' οὕτω γινώσκω· εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχοῦμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾶστα ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτεόν εἶναι, ὅπως ἔλαχιστα μὲν τραύματα λάβωμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλωμεν. 11. τὸ μὲν οὖν ὅρος ἐστὶ· τὸ ἐρώμενον πλέον ἢ ἐφ' ἐξήκοντα στάδια, ἄνδρες· δ' οὐδαμῶς φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροὶ εἰσιν ἄλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ἑδρὴν. πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὁρους καὶ κλέψαι τι πειράσθαι λαθόντας καὶ ἡρπάζαι φθάσαντας, εἰ δυναίμεθα, μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας παρασκευασμένους μάχεσθαι. 12. πολὺ γὰρ ῥᾶον δρῖθον ἄμαχεϊ ἵναί τι ὁμαλές, ἐνθεν καὶ ἐνθεν πολεμίων ὄντων, καὶ νύκτωρ ἄμαχεϊ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸ παῶν ὁρήῃ τις ἢ μεθ' ἡμέραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχέια τοῖς ποσὶν ἄμαχεϊ ἰοῦσιν εὐμενεστέρα ἢ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις. 13. καὶ κλέψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν μὲν νυκτὸς ἵναί τι, ὡς μὴ ὁρᾶσθαι, ἐξὸν δὲ ἀπελθεῖν τσοῦτον, ὡς μὴ αἰσθησιν παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἂν μοι ταύτῃ προσποιούμενοι προσβάλεῖν ἐρημοτέρῳ ἢ τῷ ἄλλῳ θρεῖ χρῆσθαι· μένοιεν γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἄνθρωποι οἱ πολέμιοι. 14. αὐτὰρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων, εὐθύς ἐκ καίδων κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ ἀσχρόν εἶναι, ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν ὅσα μὴ κωλύει νόμος. ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτῃτε καὶ πειράσθε λαυθάνειν, νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστὶ, ἐὰν ληφθῇτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. 15. νῦν οὖν μάλα σοι καιρὸς ἐστὶν ἐπιδειξάσθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὁρους, ὡς μὴ πληγὰς λάβωμεν. 16. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, καὶ γὰρ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλα θυτος δεινοῦ τοῦ κινδύνου τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κατατίστους μέντοι μάλιστα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἐξιόνται· ὥστε ὥρα καὶ σοὶ ἐπιδεικνυσθαι τὴν παιδείαν. 17. Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφών, ἐτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὴν δειπνήσωμεν, ἵνα καταληψόμενος τὸ ὅρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας. οἱ γὰρ γυνήτερες τῶν ἐπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἐλαβόν τινας ἐνεδρεῦσαντες· τούτων καὶ πυνθάνομαι, ὅτι οὐκ ἄβαστόν ἐστι τὸ ὅρος, ἀλλὰ νέμεται αἰεὶ καὶ βουσίην· ὥστε, ἐάνπερ ἄπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὁρους, βατὰ καὶ τοῖς ὀποζυγίοις ἔσται. 18. ἐλπίζω δὲ οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἐτι, ἐπειδὴν ἰδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων. οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν ἡμῖν εἰς τὸ ἴσον. 19. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· καὶ τί δεῖ σὲ ἵνα καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλὰ ἄλλους πέμψον, ἂν μὴ τινες ἐθελούσιοι φαίνωνται. 20. ἐκ τούτου Ἀριστάνυμος

Μεθυσθεὶς ἔρχεται: ὀπλίταις ἔχων, καὶ Ἀριστέας Χίος γυμνήτας, καὶ Νικόμαχος (Ἰταῖος γυμνήτας) καὶ σύνθημα ἐποιήσαντο, ὅποτε ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυρὰ καί-
 ειν πολλὰ. 21. ταῦτα συνθέμενοι ἤριστων. ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ
 Χειρίσοφος τὸ στρατεύμα πᾶν ὡς δέκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως
 ὡς μέλιστα δοκοῖη ταύτῃ προσάξιν. 22. Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένε-
 το, οἱ μὲν ταχύνετες ὄχοντο, καὶ καταλαμπέζοντο: τὸ δρος οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ
 ἀνεπαύοντο. 23. οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἦθοντο ἐχόμενον τὸ δρος, ἐργηγόρεσαν καὶ
 ἔκαπον πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός. 24. ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν
 θυσάμενος ἦγε κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ δρος καταλαβόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἐπῆσ-
 αν. 25. τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ δρους, μέρος
 δ' αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα, πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι: τοὺς πολλοὺς ἀλλήλων,
 συμμεινύσαντι οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες καὶ διώκουσιν. 26. ἐν
 τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων ὁρόμῳ ἔθειον πρὸς
 τοὺς παρτεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βράδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὀπλίταις. 26. οἱ
 δὲ πολέμιοι: οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ, ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἔωρων ἡττώμενον, φεύγουσι καὶ ἀπέθανον
 μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέρρα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη, ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς μαχαί-
 ραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίησαν. 27. ὡς δ' ἀνέστησαν, θύσαντες καὶ τρόπαιον
 στήσαντες: κατέρησαν εἰς τὸ πεδίον, καὶ εἰς κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας
 ἤλθον.

IV, 7.

ბრძენის ჯარს მებრძოლის მეთაურობით ვადის ხაზობნის და სიონის ქვეყნებ-
 ხე: ხელდასაძლავი გიბნისი და მთა თები, აღწევნა შუა ხელაძგი: ამის გამო უსახლრო სიბა-
 რულოთ გატაცებულნი აგრძნე ძვალს.

1. Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Τάοχους σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας
 τριάκοντα: καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε: χωρὶς γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν
 οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακακομιζόμενοι. 2. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς
 χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας—συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐτόσε καὶ
 ἄνδρες, καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλὰ—Χειρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλ-
 λεν εὐθύς ἦκων. ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμινεν, ἄλλη προσῆλ: καὶ αὐτὴς
 ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλὰ ποταμὸς ἦν κύκλῳ. 3. ἐπειδὴ δὲ
 Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφυλάξιν καὶ πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις, ἐνταῦθα δὴ
 λέγει: Χειρίσοφος· Εἰς καλὴν ἦκατε¹. τὸ γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ
 οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληφόμεθα τὸ χωρίον. 4. ἐνταῦθα δὴ κοινῇ ἐβου-
 λάζοντο: καὶ τοῦ Ξενοφώντος ἐρωτῶντος², τί τὸ κωλύον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ
 Χειρίσοφος· μία αὕτη πάροδος ἔστιν, ἣν ὀρέξ· ὅταν δὲ τις ταύτῃ πειράται παρ-
 ἔναι, κυλινδρῶσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας· ὅς δ' ἂν κατα-
 ληφθῇ, οὕτω δεσπόζεται. ἅμα δ' ἔδειξε συντεταγμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη
 καὶ πλευράς³. Ἦν δὲ τοὺς λίθους ἀναλίσσασιν, ἔφη ὁ Ξενοφών, ἄλλο

¹ εἰς καλὴν ἦκατε = კარგ ღრას მოხვედით.

² ...τοῦ Ξενοφώντος ἐρωτῶντος... = რომელსაც მებრძოლმა ჰკითხა... („მეთესობითი და-
 მოუკითებელი“).

³ ...ἀνθρώποι συντεταγμένοι πλευράς... = ადამიანები, რომლებსაც გვერდები (ხეხე-
 ბი) ჩაბრუნული აქვთ.

τι ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐρώμεν, ἀλλ' ὀλίγους
 τούτους ἀνθρώπους, καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὥπλισμένους. 6. τὸ δὲ χωρίον, ὡς
 καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν, ὃ δὲ βαλλομένους διεκθεῖν· τούτου
 δὲ ὅσον πλέθρον ὁσὺ πίτυσι διαιλεπούσαις μαγδαλαῖς, ἀνθ' ὧν ἐστηκότες¹ ἀνθ-
 ρες τὶ ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδομένων; τὸ
 λοιπὸν οὖν ἱδρὴ γίνεται ὡς ἡμίπλεθρον, ὃ δὲ, ὅταν λωφίσωσιν οἱ λίθοι, παρα-
 δραμεῖν. 7. Ἀλλὰ εὐθύς, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ θασὺ
 προσιέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη· θάττον γὰρ
 ἀνγκλῶσουσιν τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα, ἐνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν
 ἔσται, ἣν θυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥᾶδιον, ἣν βουλώμεθα. 8. Ἐντεῦθεν ἐπορεύ-
 οντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος Παράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ
 ἡ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκεῖνη τῇ ἡμέρᾳ. οἱ δὲ ἄλλοι λο-
 χαγοὶ ἔμμενον ἐν τῇ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρω-
 ποι ὡς ἐξ ὁδομήκοντα, οὐκ ἀθροοί, ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς
 ἐδύνατο. 9. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ οὗτοι
 τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δὲ, ἐφέετσαν ἐξω τῶν δένδρων·
 οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἐστάναι πλέον ἢ τὸν ἕνα λόχον. 10. Ἐνθα
 δὴ Καλλίμαχος μηχανάται τι προύτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὅφ' ὃ ἦν αὐτός, δύο
 ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ² δὲ οἱ λίθοι φέροντο, ἀνεχώρει εὐπετῶς. ἐφ' ἑκάστης δὲ
 προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἄμαξαι πετρῶν ἀνελίσκοντο. 11. ὁ δὲ Ἀγασίας, ὡς
 ἔρᾳ τὸν Καλλίμαχον ἂν ἐποίει, καὶ τὸ στρατεύμα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ οὐ
 πρῶτος παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρα-
 κλέσας, οὔτε ἑὺρύλοχον τὸν Λουσιέα, ἐταίρους ὄντας, οὔτε ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ
 αὐτός, καὶ παρέρχεται πάντας. 12. ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς ἔρᾳ αὐτὸν παριόντα,
 ἐπιλαμβάνεται³ αὐτοῦ τῆς ἱτιος· ἐν δὲ τούτῳ παρθεῖ αὐτοὺς Ἀριστώνυμος
 Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὗτοι ἀντεπιστοῦν-
 το ἕρπειν καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους· καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἰρούσι τὸ χω-
 ρίον. ὡς γὰρ ἅπας εἰσέδραμον, οὐδεὶς πέτρος ἀνωθεν ἦν ἐχθρῇ. 13. ἐνταῦθα δὴ
 δεινὸν ἦν θέαμα. αἱ γὰρ γυναῖκες ῥίπτουσαι τὰ παιδία εἶτα καὶ ἑαυτάς ἐπικα-
 τερρίπτουν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἐνθα δὴ καὶ Αἰνέας Στυμφάλιος λοχαγός,
 ἰδὼν τινα θέοντα ὡς ῥίποντα ἑαυτὸν στολήν ἔχοντα καλὴν ἐπιλαμβάνεται ὡς
 κωλύσων. 14. ὁ δὲ αὐτὸν ἐπισπάται, καὶ ἀμφοτέροι ὄχοντο κατὰ τῶν πετρῶν
 φερόμενοι καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν πάντες ὀλίγοι· ἐλήφθησαν, βόες
 δὲ καὶ ὄνοι πολλοί· καὶ πρόβατα. 15. Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλνύβων σταθ-
 μούς ἐπτά, παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διήλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ
 εἰς χεῖρας ἦσαν⁴. εἶχον δὲ θώρακας λιγυροὺς μέχρι τοῦ ἵππου, ἀντὶ δὲ τῶν πε-

¹ ...ἀνθ' ὧν ἐστηκότες... = ...რომელთა უკან მიმალული (მდგარი) ადამიანები...

² ἔπει ῥοდეσας (წინადადებაში თუ ἔπει-ს მოსდევს შემანაწინებელი ოპერატივის ფორმაში, მაშინ ἔπει ოპერატივებია: ყოველ შემთხვევაში, ῥοდეσας კი)... ἔπει φέρονται... = როგორც კი ჰვები დაუკანებოდნენ, დაიძროდნენ, ჩაეოგორებოდნენ...

³ ἐπι-λαμβάνομαι ჩამოვეცილება, ვიჭერ, ხელს ვაელებ (ამის შემდეგ დამატება კითხვა-ზე, რას ვაელებ ხელს, რაზე ჩამოვეცილება, დანების ნათესაობა. ბოთვნები: ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἱτιος = ჩამოვიდა მას ფარის ბოლოში, მოსკიდა მას ხელი ფარის ბოლოში).

⁴ ...εἰς χεῖρας ἦσαν... = მარტავედნენ ხელჩართულ ბრძოლას.

ῥύγων¹ σπάρτα πυκνά ἐστραμμένα. 16. εἶχον δὲ καὶ κνημίδας καὶ κράνη καὶ
 παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυήλην λασκωνικήν, ὃ ἑσφαττον ὡν κρατεῖν
 δύναιντο, καὶ ἀποτέμνοντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ
 ἐχόρευον, ὅποτε οἱ πολέμιοι αὐτοὺς δῦσεσθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς
 πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. 17. Οὗτοι ἐνέμενον ἐν τοῖς πολιῖσιν·
 ἐπεὶ δὲ παρῆλθον οἱ Ἕλληνες, εἶποντο αἱ μαχόμενοι· ὥκουσι δὲ ἐν τοῖς ὄχυ-
 ραῖς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε² μηδὲν λαμβά-
 νειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήρεσιν, ἃ ἐκ τῶν Τάρ-
 χων ἔλαβον. 18. ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ Ἀρπασον ποταμόν εὐρος
 τεττάρων πλῆθρων. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθίωνν σταθμοὺς τέτταρας,
 παρασάγγας εἴκοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας· ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπε-
 στίσαντο. 19. ἐντεῦθεν διήλθον σταθμοὺς τέτταρας, παρασάγγας εἴκοσι, πρὸς
 πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ οἰκουμένην, ἣ ἐκαλεῖτο Ἰυμνίას. ἐκ ταύτης ὁ
 τῆς χώρας ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολε-
 μίας χώρας ἄγοι αὐτούς. 20. ἐλθὼν δ' ἐκεῖνος λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς πέντε
 ἡμερῶν εἰς χωρίον, ὅθεν θύονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι· ἐπηγγέλατο,
 καὶ ἡγοούμενος ἐπειδὴ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῖς πολέμιαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν
 καὶ φθείρειν τὴν χώραν. 21. καὶ ἀφίκονονται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ·
 ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήγης. ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ
 κατείδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. 22. ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ
 οἱ ὀπισθοφύλακες ᾗθησαν ἐμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολέμιους. εἶποντο
 γὰρ καὶ ἐπισθεν οἱ ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτὼν ὁ ὀπισθοφύλακας
 ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώργησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέρρα ἔλαβον θα-
 σσειὼν βοῶν ὡμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. 23. ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλείων τε ἐγίνετο καὶ
 ἐγγύτερον, καὶ οἱ αἱ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἱ βοῶντας, καὶ πολλῶ
 μείζων ἐγίνετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίνοντο, ἐδόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ
 Ξενοφῶντι, καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἱππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρε-
 βοήθει. 24. καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν, θάλλαττα, θάλατ-
 τα, καὶ παρεγγύωντων. ἐνθ' αὖ δὴ ἔθεον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ
 ὑποζύγια ἡλαύνετο καὶ οἱ ἱπποὶ. 25. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον,
 ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγοὺς θαυμάζοντες,
 καὶ ἑξαπίνης, ὅτου δὴ παρεγγύησαντος, οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ
 ποιοῦσι κολωνὸν μέγαν. 26. ἐνταῦθα ἀνέτιθесαν δερμάτων πληθὺς ὡμοβοείων
 καὶ βακτηρίας καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρρα, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτὸς τε κατέτεμνε τὰ
 γέρρα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο. 27. μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ Ἕλληνες
 ἀποκέμπουσι δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἱππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν
 Περσικὴν καὶ θρακικοὺς³ δέκα· ἤτει δὲ μάλιστα τοὺς θαυμάσιους, καὶ ἔλαβεν

¹ ἡ πτερέα, πτερόφυς 1) ფრთა; 2) ჯავშნის ქვედა ნაწილი; 3) ტყავი, რომელიც ფარის
 ზევიდან ქმნიდა და მოკვეთილი იყო ლითონის ფირფიტებით.

² ὥστε ისე რომ (თუ ამ კავშირს მისდევს ფაქტის მაჩვენებელი წინადადება, იგი გად-
 მოცემული იქნება accusativus cum infinitivo-ს სახით: ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν
 τοὺς Ἕλληνας... = ისე რომ იქიდან ბერძენება ვერაფერი ხელს ვერ იგდეს. (ვერაფერი აიღეს)

³ ὁ θრაκικός - ომ ღარიკი. სპარსული ὀქროს ფული = 5 მან. ὀქროსთ; ვრთ: მხარხებრ..
 ღარიკონის სახე.

πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς, οὗ σκηγήσουσι καὶ τὴν ὁδόν, ἣν πορεύονται· εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἐσπέρα ἐγένετο, ὄρχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.

ՃԻՆԵՐՈՒԹԷՄ (IV ԵԶԺ. ԺԶ, Գ.)

Περὶ ποιητικῆς

I ՄԱՅՈՒՆԵ

Περὶ ποιητικῆς αὐτῆς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἣν τινα δύνανται ξηχαστὸν ἔχει, λέγωμεν ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων...

Ἐποποιία δὲ καὶ ἡ τῆς τραγωδίας ποιήσις, ἔτι δὲ κωμῳδία καὶ ἡ δεθυραμβοποιητικὴ καὶ τῆς ἀυλητικῆς ἡ πλείστη καὶ κιθαριστικῆς· πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις.

ԵՌԿԱԾՈՒՄԵՆ (I ԵԶԺ. ԺԶ, Գ.)

Γεωγραφικά

(ՄԵՐՈՅՅՈՒ ԵԾԺԿՈՒՅՅԷՄՈՒՆ ՄԵՆԱԵՅՅ)

յուշեցո

Καὶ ἡ λοιπὴ δὲ Κολχίς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ ἡ πλείων ἐστί· διαρρεῖ δ' αὐτὴν ὁ Φάσις, μέγας ποταμὸς ἐξ Ἀρμενίας τὰς ἀρχὰς ἔχων, δεχόμενος τὸν τε Γλαυκὸν καὶ τὸν Ἴππον ἐκ τῶν πλησίον ὀρύων ἐκπίπτοντας· ἀναπλεῖται δὲ μέχρι Σαραπκωνῶν, ἐρύματος δυναμένου δέξασθαι καὶ πόλεως συνοικισμόν, ὅθεν πεζεύουσιν ἐπὶ τὸν Κύρον ἡμέραις τέτταρσι δι' ἀμαξιτοῦ. ἐπὶκείται δὲ τῷ Φάσιδι ὁμώνυμος πόλις, ἐμπόριον τῶν Κόλχων, τῇ μὲν προβεβλημένη τὸν ποταμόν, τῇ δὲ λίμνην, τῇ δὲ τὴν θάλατταν· ἐντεῦθεν δὲ πλοῦς ἐπὶ Ἀίμου καὶ Σινώπης ὁκτὼ ἡμερῶν ἢ ἐννέα διὰ τὸ τοὺς αἰγιαλοὺς μαλακοὺς εἶναι καὶ τὰς τῶν ποταμῶν ἐκβολὰς. ἀγαθὴ δ' ἐστὶν ἡ χώρα καὶ καρποῖς πλην τοῦ μέλιτος (πικρὶζει γὰρ τὸ πλεόν) καὶ τότε πρὸς ναυπηγίαν πᾶσιν· πολλὴν τε γὰρ ὕλην φύει καὶ ποταμοῖς κατακομίζει, λίγαν τε ποιεῖ πολὺ καὶ ἀνάβιν καὶ κηρὸν καὶ πίτταν· ἡ δὲ λινουργία καὶ τεθρύληται· καὶ γὰρ εἰς τοὺς ἔξω ἐπεκόμζον, καὶ τινες βουλόμενοι συγγένειάν τινα τοῖς Κόλχοις πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους ἐμφανίζειν ἀπὸ τούτων πιστοῦνται. ὑπέρκειται δὲ τῶν λεχθέντων ποταμῶν ἐν τῇ Μιοσχικῇ τὸ τῆς Λευκοθέας ἱερὸν, ἱριζοῦ Ἰδρυμα, καὶ μαντεῖον ἐκείνου, ὅπου κριὸς οὐ θύεται, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, συληθὲν δὲ ὑπὸ Φαρνάκου κατ' ἡμᾶς, καὶ μικρὸν ὕστερον ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Περγαμενοῦ. Κακωθείσης γὰρ χώρας, νοσεῖ τὰ τῶν θεῶν οὐδὲ τιμᾶσθαι θέλει, φησὶν Εὐριπίδης.

(XI, 2, 17)

Πλησίον δὲ καὶ οἱ Σόανες εἰσίν. Οὗτοι κράτιστοί εἰσι κατὰ ἀλήτην καὶ δύναμιν· δυναστεύουσι γοῦν τῶν κύκλῳ, τὰ ἄκρα τοῦ Κιουκάτου κατέχοντες τὰ ὑπὲρ τῆς Διοσκουριᾶδος· βασιλέα δ' ἔχουσι καὶ συνέδριον ἀνδρῶν τριακοσίων, συνάγουσι δ' ὡς φασι στρατιὰν καὶ εἰκοσι μυριάδων· ἅπαν γάρ ἐστι τὸ πληθὸς μάχιμον, οὐ συντεταγμένον. παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάρρους· ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάντασι κατατετηρημέναις καὶ μαλλωταῖς δορατῖς· ἀπ' οὗ δὴ μεμυθεύσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρος... χρωῖνται δ' οἱ Σόανες φαριμάκοις πρὸς τὰς ἀκίδας θυμασσοῖς ἃ καὶ τοὺς μὴ φαριμακτοὺς τετρωμένους βέλει· λυπεῖ κατὰ τὴν ὁσμήν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἔθνη τὰ πλησίον τὰ περὶ τὸν Κιούκασον λυπρὰ καὶ μικρόχωρα, τὸ δὲ τῶν Ἀλβανῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἰβήρων, ἃ δ' πληροὶ μάλιστα τὸν λεγθέντα ἰσθμὸν, Καυκάσια καὶ αὐτὰ λέγοιτ' ἄν, εὐδαίμονα δὲ χώραν ἔχει καὶ σφόδρα καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένην.

(XI, 2, 19)

ἀρχαία

1. Καὶ δὴ καὶ ἡ γε Ἰβερία κατοικεῖται· καλῶς τὸ πλέον πόλεσι τε καὶ ἐποικίοις. ὥστε καὶ κεραμωτάς εἶναι στέγας καὶ ἀρχιτεκτονικὴν τὴν τῶν οἰκήσεων κατασκευὴν καὶ ἄγοράς καὶ τάλλα κοινά.

2. Τῆς δὲ χώρας τὰ μὲν κύκλῳ τοῖς Κιουκάσιοις ὕρεσι περιέχεται· προπεπτώκασι γάρ, ὡς εἶπον, ἀγκῶνες ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν εὐκαρποὶ, περιλαμβάνοντες τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν καὶ συνάπτοντες πρὸς τε τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Κολχίδα· ἐν μέσῳ δ' ἐστὶ πεδῖον ποταμοῖς διάρρυστον, μεγίστῳ δὲ τῷ Κύρῳ, ὃς τὴν ἀρχὴν ἔχων ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας, εἰσβαλὼν εὐθύς εἰς τὸ πεδῖον τὸ λεγθὲν, παραλαβὼν καὶ τὸν Ἀραγον ἐκ τοῦ Καυκάσου ρέοντα, καὶ ἄλλα ὕδατα, διὰ στενῆς ποταμίας εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐκπίπτει· μεταξὺ δὲ ταύτης τε καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐνεχθεῖς πολὺς διὰ πεδίων εὐβοτουμένων σφόδρα, δεξιόμενος καὶ πλείους ποταμούς, ὧν ἐστὶν ὁ τε Ἀλαζόνιος καὶ ὁ Σανδοβάνης καὶ ὁ Ροιτάκης καὶ Σάνης, πλωτοὶ πάντες, εἰς τὴν Κασπίαν ἐμβάλλει θάλατταν. ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Κόρος.

3. Τὸ μὲν οὖν πεδῖον τῶν Ἰβήρων οἱ γεωργικώτεροι καὶ πρὸς εἰρήνην νενευκότες οἰκοῦσιν, ἀρμενιστὶ τε καὶ μηδιστὶ ἐσκευασμένοι, τὴν δ' ὀρεινὴν οἱ πλείους καὶ μάχιμοι κατέχουσι, Σκυθῶν δίκην ζῶντες καὶ Σαρμάτων, ὧν περ καὶ ὄμοροι καὶ συγγενεῖς εἰσιν· ἅπτονται δ' ὅμως καὶ γεωργίας, πολλὰς τε μυριάδας συνάγουσιν καὶ ἐξ ἑαυτῶν καὶ ἐξ ἐκείνων, ἐπειδὴν τι συμπέσῃ θορυβώδης.

4. Τέτταρες δ' εἰσὶν εἰς τὴν χώραν εἰσβολαί· μία μὲν διὰ Σαραπανῶν, φρουρίου Κολχικοῦ, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ στενῶν, δι' ὧν ὁ Φάσις γεφύραις ἐκατὸν καὶ εἰκοσι περατὸς γινόμενος διὰ τὴν σχολιότητα καταρρεῖ τραχὺς καὶ βίαιος εἰς τὴν Κολχίδα, πολλοῖς χειμάρροις κατὰ τὰς ἐπομβρίας ἐκχαρὰδρουμένων τῶν τόπων· γεννᾶται δ' ἐκ τῶν ὑπερχειμένων ὀρῶν πολλαῖς συμπληρούμενος πηγαῖς, ἐν δὲ τοῖς πεδίοις καὶ ἄλλους προσλαμβάνει ποταμούς, ὧν ἐστὶν ὁ τε Γλαυκὸς καὶ ὁ Ἴπκος· πληρωθεὶς δὲ καὶ γανόμενος πλωτὸς ἐξίτην εἰς τὸν Πόντον καὶ ἔχει πόλιν ὁμώνυμον ἐπ' αὐτῇ καὶ λίμνην πλησίον.

Ἡ μὲν οὖν ἐκ τῆς Κολχίδος εἰς τὴν Ἰβηρίαν ἐμβολή τοιαύτη, πέτρας καὶ ἐρύμαισι καὶ ποταμοῖς χαραθρῶδες διακεκλεισμένη.

5. Ἐκ δὲ τῶν πρὸς ἄρκτον νομάδων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀνάγκαις χαλεπή, καὶ μετὰ ταύτην ποταμία στενὴ ἐπὶ τοῦ Ἀράγου ποταμοῦ τεττάρων ἡμερῶν ὁδὸν ἔχουσα ἐφ' ἑνα, φρουρεῖ δὲ τὸ πέρας τῆς ἑδοῦ τείχος δύσμιχρον. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀλβανίας διὰ πέτρας πρῶτον λατομητῇ εἰσοδος, εἴτα διὰ τέλματος, ὃ ποιεῖ ὁ ποταμὸς Ἀλαζόσιος ἐκ τοῦ Καυκάσου καταπίπτων. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀρμενίας τὰ ἐπὶ τῷ Κύρῳ στενὰ καὶ τὰ ἐπὶ τῷ Ἀράγῳ πρὶν γὰρ εἰς ἀλλήλους συμπεσεῖν, ἔχουσιν ἐπικειμένους πόλεις ἐρυμνάς ἐπὶ πέτραις, διεχούσαις ἀλλήλων ὅσον ἐκαίδεκα σταδίου ἐπὶ μὲν τῷ Κύρῳ τὴν Ἀρμοζικήν, ἐπὶ δὲ θιτέρῳ Ξευτήμορα. ταύταις δὲ ἐχρήσατο ταῖς εἰσβολαῖς πρότερον Πομπήιος ἐκ τῶν Ἀρμενίων ὁρμηθεὶς, καὶ μετὰ ταῦτα Κανίδιος.

6. Τέτταρα δὲ καὶ γένη τῶν ἀνθρώπων οἰκεῖ τὴν χώραν. ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ἐξ οὗ τοὺς βασιλέας καθίστασι κατ' ἀρχιστείαν τε καὶ ἡλικίαν τὸν πρεσβύτατον, ὃ δὲ δευτέρος δικαιοδοτεῖ καὶ στρατηλατεῖ. δευτέρον δὲ τὸ τῶν ἱερέων οἱ ἐπιμελοῦνται καὶ τῶν πρὸς τοὺς ὁμόρους δικαίων. τρίτον δὲ τὸ τῶν στρατευομένων καὶ γεωργούντων. τέταρτον δὲ τὸ τῶν λαῶν, οἱ βασιλεῖς δούλοί εἰσι καὶ πάντα διακονοῦνται τὰ πρὸς τὸν βίον. κοιναὶ δ' εἰσὶν αὐτοῖς αἱ κτήσεις κατὰ συγγένειαν, ἄρχει δὲ καὶ ταμιεύει ἐκάστην ὁ πρεσβύτατος.

Τοιοῦτοι μὲν οἱ Ἰβηρες καὶ ἡ χώρα αὐτῶν.

(XI, 3, 1—6)

ԵՃՈՒՅԺՈՒ

Οἱ Χάλυβες μεταλλεύοντες σίδηρον πωλοῦσι καὶ οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται, τραχεῖαν ἔχοντες πρὸς καρπὸν τὴν γῆν.

(սմալուծողն հաղուցեղոն «հրջուհայոցի» սյուղուծ-
ն — II, 1005)

ՎՈՒԼԵՍԻ ՀՅՈՒՄՆԵՐ

Κόλχοι τοὺς νεκροὺς ἐν βύρσαις θάπτουσι καὶ καταρράψαντες ἐκ τῶν δένδρων ἐξαρτῶσι.

(շաղթողն ցուծն, «շրջլ-շրջլո օստորո» — IV, 1)

ՅՈՒԿԱ ՎՈՒՆԻՆ

Ἔστι δὲ Πέτρα πόλις ἐπιθαλασσία ἐν Κόλχοις πρὸς Εὐξείνῳ καλουμένην πόντῳ. Πέτρα ἦν φαυλὸν τι χωρίον τὰ πρότερα, Ἰουστινιανὸς δὲ βασιλεὺς τῷ τε περιβόλῳ καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ ἐχυρὰν κατεστήσατο.

(Յույսյոժո յԵսահուլո — II, 17)

ՅՈՒՐԵՄԼԻ ՅՅՈՒՆԻՆ ԱՎ ԼՈՒԿՈՅԻՆ ՏՈՅՄԱՅՈ

ՅՈՒՐԵՄԼԻ

Ἰλιάδος Προοίμιον

A, 1 — 7

Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος
οὐλομένην, ἣ μυρ' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν,
πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἀΐδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τευχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσι τε πᾶσι — Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή,
ἔξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα διαστήτην ἐρίσαντε
Ἀτρεΐδης τε ἄναξ ἀνδρῶν καὶ δῖος Ἀχιλλεύς.

Ὀδυσσεύς α

Θεῶν ἀγορά. Ἀθηναῖς παραίνεσις πρὸς Τηλέμαχον

- Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, δὲ μάλα πολλὰ
πλάγχθη, ἐπεὶ Τροίης ἱερὸν πτολίεθρον ἔπερσεν,
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω·
πολλὰ δ' ἔγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ἐν κατὰ θυμόν,
5 ἀρνύμενος ἣν τε ψυχὴν καὶ νόστον ἐταίρων.
ἀλλ' οὐδ' ὧς ἐτάρους ἐρρύσατο, ἰέμενός περ·
αὐτῶν γάρ σφετῆρηναι ἀτασθαλίησιν ὀλοντο
νῆπιοι· οἳ κατὰ βοῦς Ἰπερίονος Ἥελίοιο
ἦρθηον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.
10 τῶν ἀμόθεν γε, θεᾶ, θύγατερ Διός, εἰπὲ καὶ ἡμῖν.
Ἦνθ' ἄλλοι μὲν πάντες, ὅσοι φύγον αἰπὺν Ὀλεθρον,
οἴκοι ἔσαν, πόλεμόν τε περσευγότες ἦρδ' ἰθάλασσαν·
τὸν δ' οἶον, νόστου κεχρημένον ἦρδ' ὀϊναικός,
νύμφη πότνι' ἔρυκε Κάλυψώ, δῖα θεᾶων,
15 ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, λιλαιομένη πότιν εἶναι.
ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε, περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδ' ἐνέσθαι
εἰς Ἰθάκην, οὐδ' ἔνθα πεφυγμένος ἦεν ἀέθλων,
καὶ μετὰ εἴσι φίλοισι. θεοὶ δ' ἐλέειρον ἅπαντες
20 νόστοι Ποσειδάωνος· ὁ δ' ἀπαργές μενέεινεν
ἀντιθέψ Ὀδυσσεὺς πάρος ἦν γαῖαν ἰκέσθαι

- 'Ἄλλ' ὁ μὲν Αἰθίοπας μετεκίαθε τηλόθ' ἔοντας,
 Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίεσθαι, ἔσχατοι ἀνδρῶν,
 οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος,
 25 ἀντιῶν ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἑκατόμβης.
 ἔνθ' ὅγε τέρπετο δαιτὶ παρήμενος· οἱ δὲ δὴ ἄλλοι
 Ζηνὸς ἐνὶ μεγάροισιν Ὀλυμπίου ἀθροοὶ ἦσαν.
 τοῖσι δὲ μύθων ἤρχε πατήρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 μνήσατο γὰρ κατὰ θυμὸν ἀμύμονος Αἰγίσθοιο,
 30 τὸν ρ' Ἀγαμέμνονίδης τηλεκλυτὸς ἔκταν' Ὀρέστης.
 τοῦ θυ' ἐπιμνησθεὶς ἔπε· ἀθανάτοισι μετηύδα·
 ὦ πόποι, οἶον δὴ νῦ θεοὺς βροτοὶ αἰτιώωνται·
 ἐξ ἡμέων γάρ φασι κάκ' ἔμμεναι· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
 σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπέρμωρον ἄλγε' ἔχουσιν,
 35 ὥς καὶ νῦν Αἰγίσθος ὑπέρμωρον Ἀτρεΐδαο
 γῆμ' ἄλοχον μνηστήν, τὸν δ' ἔκτανε νοστήσαντα,
 εἰδὼς αἰπὺν δλεθρον, ἐπεὶ πρό οἱ εἵπομεν ἡμεῖς,
 Ἑρμείαν πέμψαντες ἐύσκοπον Ἀργεῖφόντην,
 μήτ' αὐτὸν κτείνειν μήτε μνάσασθαι ἄχοιτιν·
 40 ἐκ γὰρ Ὀρέσταο τίσις ἔσσεται Ἀτρεΐδαο,
 ὀππότ' ἂν ἡβήσῃ τε καὶ ἤς ἱμείρεται αἵης.
 ὥς ἔφατ' Ἑρμείας, ἀλλ' οὐ φρένας Αἰγίσθοιο
 πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων· νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀπέτισεν."
 Τὸν δ' ἡμέμβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 45 „ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κραιόντων,
 καὶ λίην κείνός γε εἰκότι κείται δλεθρῷ,
 ὥς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅστις τοιαυτὰ γε ρέζοι·
 ἀλλὰ μοι ἄμφ' Ὀδυσῆϊ δαίφρονι δαίεσθαι ἦτορ,
 50 δυσμώρῳ, δς δὴ δῆθ' αὖ φίλων ἀπο πῆματα πάσχει
 νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, θδι τ' ὀμφαλὸς ἐστὶ θαλάσσης.
 νῆσος δονδρήεσσα, θεὰ δ' ἐν δώματα ναίει,
 Ἀτλαντος θυγάτηρ ὀλοόφρονος, ὅτε θαλάσσης
 πάσης βένθεα οἶδεν, ἔχει δὲ τε κίονας αὐτὸς
 μακράς, αἱ γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἀμφίς ἔχουσιν.
 55 τοῦ θυγάτηρ δύστηνον δδυρόμενον κατερύκει,
 αἰεὶ δὲ μαλακοῖσι καὶ αἰμυλίοισι λόγοισιν
 θέλγει, ὅπως Ἰθάκης ἐπιλήσεται· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς,
 ἔμμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῶσκοντα νοῆσαι
 ἥς γαίης, θανέειν ἱμείρεται. οὐδέ νῦ σοὶ περ
 60 ἐντρέπεται φίλον ἦτορ, Ὀλύμπιε, οὐ νύ τ' Ὀδυσσεύς
 Ἀργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ρέζων
 Τροίῃ ἐν εὐρείῃ; τί νύ οἱ τόσον ὠδύσσαο, Ζεῦ;"
 Τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
 „τέκνον ἐμόν, ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος δόδων,
 65 πῶς ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θελοιο λαοδίμην,
 δς περὶ μὲν νόον ἐστὶ βροτῶν, περὶ δ' ἱρὰ θεοῶν

- ἀθανάτοισιν ἔδωκε, τοῖ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν.
 ἀλλὰ Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰεὶ
 Κύκλωπος κεχόλωται, δν ὀφθαλμοῦ ἀλάσεν,
 70 ἀντίθεον Πολύφημον, δου κράτος ἐστὶ μέγιστον
 πᾶσιν Κυκλώπεσσι· θῶσα δέ μιν τέκε νύμφη,
 Φόρκυνος θυγάτηρ, ἀλὸς ἀτρυγέτοιο μέδοντος,
 ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι Ποσειδάωνι μιγεῖσα.
 ἐκ τοῦ δὴ Ὀδυσῆα Ποσειδάων ἐνοσίχθων
 75 οὔτι κατακτείνει, πλάζει δ' ἀπὸ πατρίδος αἴης.
 ἀλλ' ἄγεθ', ἡμεῖς οἶδε περιφραζόμεθα πάντες
 νόστον, θπως ἔλθῃσι. Ποσειδάων δὲ μεθήσει
 δν χόλον· οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντίᾳ πάντων
 ἀθανάτων ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἷος.“
 80 Τὸν δ' ἡμίβετ' ἔπειτα θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 „ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη, ὕπατε κρειόντων,
 εἰ μὲν δὴ νῦν τοῦτο φίλον μακάρεσσι θεοῖσιν,
 νοστήσαι Ὀδυσῆα δαΐφρονα δνδε δόμονδε,
 Ἑρμείαν μὲν ἔπειτα, διάκτορον Ἀργειφόντην,
 85 νῆσον ἐς Ὠκυγίην ὀτρύνομεν, θφρα τάχιστα
 νύμφη ἔυπλοκάμῳ εἴπῃ νημερτέᾳ βουλήν,
 νόστον Ὀδυσσῆος ταλασίφρονος, ὥς κε νήταται.
 αὐτὰρ ἐγὼν Ἰθάκηνδ' ἐσελεύσομαι, θφρα οἱ υἱὸν
 μᾶλλον ἐποτρύνω, καὶ οἱ μένος ἐν φρεσὶ θείω,
 90 εἰς ἀγορὴν καλέσαντα καρηκομόωντας Ἀχαιοὺς
 πᾶσι μνηστήρεσσιν ἀπεικέμεν, οἳ τέ οἱ αἰεὶ
 μῆλ' ἀδινὰ σφάζουσι καὶ εἰλίποδας ἑλικας βούς.
 πέμψω δ' ἐς Σπάρτην τε καὶ ἐς Πύλον ἡμαθόδεντα,
 νόστον πευσόμενον πατρὸς φίλου, ἦν που ἀκούσῃ,
 95 ἡδ' ἵνα μιν κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισιν ἔχῃσιν.“
 Ὡς εἰποῦς' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
 [ἀμβρόσια, χρύσεια, τὰ φέρον ἡμὲν ἐφ' ὕγρην
 ἡδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῆς ἀνέμοιο.
 εἶλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχημένον δξεί· χαλκῷ,
 100 βριθύ, μέγα, στιβαρόν, τῷ δάμνησι στίχας ἀνδρῶν
 ἡρώων, τοῖσιν τε κοτέσσεται ὀβριμοπάτρη·]
 βῆ δὲ κατ' Οὐλύμπιοι καρῆνων αἶψατα,
 στῆ δ' Ἰθάκης ἐνὶ δῆμῳ ἐπὶ προθύροις Ὀδυσσῆος,
 οὐδοῦ ἐπ' αὐλείου, παλάμῃ δ' ἔχε χάλκεον ἔγχος,
 105 εἰδομένη ξείνῳ, Ταφίων ἡγήτορι, Μέντη.
 εὔρε δ' ἄρα μνηστήρας ἀγήνορας. οἳ μὲν ἔπειτα
 πεσσοῖσι προπάροιθε θυράων θυμὸν ἔτερπον,
 ἦμενοι ἐν ῥινοῖσι βοῶν, οὖς ἔκτανον αὐτοί.
 κήρυκες δ' αὐτοῖσι καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες
 110 οἳ μὲν ἄρ' οἶνον ἔμισγον ἐνὶ κρητῆρσι καὶ ὕδωρ,
 οἳ δ' αὐτὲ σπῆγγοισι πολυτρήτοισι τραπέζας

νίζον καὶ πρότιθεν, τοὶ δὲ κρία πολλὰ θατεῦντο.

Τὴν δὲ πολὺ πρῶτος ἶδε Τηλέμαχος θεοειδής.

ἦστο γάρ ἐν μνηστῆρσι φίλον τετιημένον ἦτορ,

115 ὁσσόμενος πατέρ' ἐσθλὸν ἐνὶ φρεσίν, εἴ ποθεν ἐλθὼν

μνηστῆρων τῶν μὲν σκέδασιν κατὰ δῶματα θείη,

τιμὴν δ' αὐτὸς ἔχοι καὶ κτήμασιν οἷσιν ἀνάσσοι.

τὰ φρονέων, μνηστῆρσι μεθήμενος, εἰσὶδ' Ἀθήνην,

βῆ δ' ἰθύς προθύροιο, νεμεσσήθη δ' ἐνὶ θυμῷ

120 ξείνον δητὰ θύρῃσιν ἐφρεσάμεν· ἐγγύθι δὲ στάς

χεῖρ' ἔλε δεξιτερὴν καὶ ἐδέξατο χάλκεον ἔγχος,

καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα·

„Χαῖρε, ξεῖνε, παρ' ἄμμι φιλήσεται· αὐτὰρ ἔπειτα

δεῖπνον πασσάμενος μυθήσεται, ὅτεός σε χρή.“

125 Ὡς εἰπὼν ἤγειθ', ἥ δ' ἔσπετο Παλλὰς Ἀθήνη.

οἱ δ' ὅτε δὴ ρ' ἐντοσθεν ἔσαν δόμου ὑψηλοῖο,

ἔγχος μὲν ρ' ἔστησε φέρων πρὸς κίονα μακρὴν

δοουροδόκης ἐντοσθεν ἐϋξόου, ἐνθα περ ἄλλα

ἔγχε' Ὀδυσσεύς ταλασίφρονος Ἰστατο πολλά

130 αὐτὴν δ' ἐς θρόνον εἰσεν ἄγων, ὑπὸ λίτα πετάσσας,

καλὸν δαιδάλεον· ὑπὸ δὲ θρηγυς ποσὶν ἦεν,

πάρ δ' αὐτὸς κλισμὸν θέτο ποικίλον, ἐκτοθεν ἄλλων

μνηστῆρων, μὴ ξείνος ἀνιηθεὶς ὀρυμαγδῷ

δεῖπνῳ ἀδῆσαιεν, ὑπερφιάλοισι μετελθῶν,

135 ἥδ' ἵνα μιν περὶ πατρὸς ἀποιχομένοιο ἔροιτο.

χέρνιβας δ' ἀμφίπολος προχῶν ἐπέχευε φέρουσα

καλῇ χρυσεῇ, ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος,

νίψασθαι· παρὰ δὲ ξεστὴν ἐτάνυσσε τράπεζαν.

σίτον δ' αἰδοίῃ ταμίῃ παρέθηκε φέρουσα,

140 εἶδ' αὖτ' ἐπιθεῖσα, χαριζομένη παρεόντων·

[δαιτὸς δὲ κρειῶν πίνακας παρέθηκεν αἰέρας

παντοίων, παρὰ δὲ σφί τίθει χρύσεια κύπελλα·]

κηρυξ δ' αὐτοῖσιν θάμ' ἐπώχετο οἴνοχοεύων·

Ἔς δ' ἦλθον μνηστῆρες ἀγήνορες. οἱ μὲν ἔπειτα

145 ἐξείης ἔζοντο κατὰ κλισμούς τε θρόνους τε.

τοῖσι δὲ κήρυκες μὲν ὕδωρ ἐπὶ χεῖρας ἔχευαν,

σίτον δὲ δμῳαὶ παρενήγεον ἐν κανέοισιν,

κοῦροι δὲ κρητῆρας ἐπεστέψαντο ποτοῖο.

οἱ δ' ἐπ' ὀνειράθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἱαλλον.

150 αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο

μνηστῆρες, τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μεμῆλει,

μολπή τ' ὀρχηστὺς τε· τὰ γάρ τ' ἀναθήματα δαΐτας.

κηρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περιχάλλεα θῆκεν

Φημίφω, ὅς ρ' ἤειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκη.

155 ἦτοι ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰεΐειν,

αὐτὰρ Τηλέμαχος προσέφη γλαυκῶπιν Ἀθήνην,

- ἄγχι σχῶν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πευθοῖαθ' οἱ ἄλλοι·
 „Ξεῖνε φίλ', ἦ καὶ μοι νημισθήσῃ: ὅττι κεν εἴπω,
 τοῦτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ αἰοιδῇ,
 160 βεῖ', ἐπεὶ ἀλλότρισον βίωτον νήποινον ἐδοῦσιν,
 ἀνέρος, οὗ δῆ που λεύκ' ὅστέα πύθεται ἔμβρυον
 κείμεν' ἐπ' ἡπείρου, ἣ εἰν ἀλὶ κύμα κυλίνδει.
 εἰ κεινὸν γ' Ἰθάκῃνδε ἰδοῖατο νοστήσαντα,
 πάντες κ' ἄρησάατ' ἑλαφρότεροι πόδας· εἶναι
 165 ἡ ἀφηνεότεροι χρυσοῖό τε ἐσθ-ῆτός τε.
 νῦν δ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλωλε κακὸν μόρον, οὐδὲ τις ἡμῖν
 θαλπωρὴ, εἰ πέρ τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 φῆσιν ἐλεύσεσθαι· τοῦ δ' ὤλετο νόστιμον ἡμᾶρ.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον·
 170 τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; πόθι τοι πόλις ἦδ' ἐ τοκῆς;
 ὀπποῖης τ' ἐπὶ νηὸς ἀφίκεο· πῶς δέ σε ναῦται
 ἤγαγον εἰς Ἰθάκην; τίνες ἔμμεναι εὐχετόωντο;
 οὐ μὲν γάρ τί σε πεζὸν ὀϊομαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι.
 καὶ μοι τοῦτ' ἀγόρευσον ἐτήτυμον, ὄφρ' εὖ εἰδῶ,
 175 ἦ ἐ νέον μεθέπεις, ἦ καὶ πατρώϊός ἐσσι
 ξεῖνος, ἐπεὶ πολλοὶ ἴσαν ἀνέρες ἡμέτερον δῶ
 ἄλλοι, ἐπεὶ καὶ κείνος ἐπίστροφος ἦν ἀνθρώπων“.
 Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 „τοιγὰρ ἐγὼ τοι ταῦτα μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
 180 Μέντης Ἀγχιάλοιο δαίφρονος εὐχομαι εἶναι
 υἱός, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω
 νῦν δ' ὥδε ξύν νηὶ κατήλυθον ἦδ' ἐτάροισιν,
 πλέων ἐπὶ οἶνοπα πόντον ἐπ' ἀλλοθρόβους ἀνθρώπους,
 ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκόν, ἄγω δ' αἰθῶνα σίδηρον.
 185 νηὺς δέ μοι ἦδ' ἐσθηκεν ἐπ' ἀγροῦ νόσφι πόληος,
 ἐν λιμένι· Ῥεΐθρῳ ὑπὸ Νηϊῷ ὕληνεντι.
 ξεῖνοι δ' ἀλλήλων πατρώϊοι εὐχόμεθ' εἶναι
 ἐξ ἀρχῆς, εἰ πέρ τε γέροντ' εἰρηαὶ ἐπελθὼν
 Λασέρτην ἤρωα, τὸν οὐκέτι φασὶ πόλινδε
 190 ἔρχεσθ', ἀλλ' ἀπάνευθεν ἐπ' ἀγροῦ πῆματα πάσχειν
 γρη῏ σὺν ἀμφιπόλῳ, ἣ οἱ βρωσίην τε πόσιν τε
 παρτιθεῖ, εὖτ' ἂν μιν κάματος κατὰ γυῖα λάβῃσιν
 ἐρπύζοντ' ἀνὰ γουνὸν ἄλωης οἰνοπέδοιο.
 νῦν δ' ὅ' ἤλυθον· δὴ γάρ μιν ἔφαντ' ἐπιδήμιον εἶναι,
 195 σὸν πατέρ', ἀλλὰ νυ τὸν γε θεοὶ βλάπτουσι κελεύθου.
 οὐ γάρ πω τέθνηκεν ἐπὶ χθονὶ διὸς Ὀυσεύς,
 ἀλλ' ἔτι που ζωὸς κατερύκεται εὐρέϊ πόντῳ,
 νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ, χαλεποὶ δὲ μιν ἄνδρες ἔχουσιν,
 ἄγριοι, οἳ που κείνον ἐρυκανόωσ' ἀέκοντα.
 200 αὐτὰρ νῦν τοι ἐγὼ μαντεύσομαι, ὥς ἐνὶ θυμῷ

- ἀθάνατοι· βάλλουσι καὶ ὥς τελέεσθαι ὄτω,
 οὔτε τι μάντις ἐὼν οὔτ' οἰωνῶν σάφα εἰδώς.
 οὔτοι ἔτι δηρόν γε φίλης ἀπὸ πατρίδος αἵης
 ἔσσεται, οὐδ' εἰ πῆρ τε σιδήρεα δέσματ' ἔχουσιν·
 205 φράσσειται, ὥς κε νήηται, ἐπεὶ πολυμήχανός ἐστιν.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατὰλεξον,
 εἰ δὴ ἐξ αὐτοῖο τόσος παῖς εἰς Ὀδυσῆος,
 αἰνῶς γὰρ κεφαλὴν τε καὶ δμματα καλὰ ἔοικας
 κείνῳ, ἐπεὶ θαμὰ τοῖον ἐμίσγόμεθ' ἀλλήλοισιν,
 210 πρὶν γε τὸν ἐς Τροίην ἀναβήμεναι, ἔνθα περ ἄλλοι
 Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἔβαν κοίλης ἐνὶ νηυσὶν·
 ἐκ τοῦ δ' οὔτ' Ὀδυσῆα ἐγὼν ἶδον οὔτ' ἐμὲ κείνους.“
 Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἦδ' ἔειπε·
 „τοὶ γὰρ ἐγὼ τοι, ξεῖνε, μάλ' ἀτρεκέως ἀγορεύσω.
 215 μήτηρ μὲν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
 οὐκ οἶδ' οὐ γὰρ πῶ τις ἐὼν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
 ὥς δὴ ἔγωγ' ὄφελον μάκαρός νύ τευ ἔμμεναι· υἱὸς
 ἀνέρος, ὃν κτεάτεσσιν ἐοῖς ἐπὶ γῆρας ἔτετμεν,
 νῦν δ' ὃς ἀποτμότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων,
 220 τοῦ μ' ἐκ φασὶ γενέσθαι, ἐπεὶ σύ με τοῦτ' ἐρεεῖνεις.“
 Τὸν δ' αὖτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 „οὐ μὲν τοι γενεὴν γε θεοὶ νῶνυμνον ὀπίσσω
 θῆκαν, ἐπεὶ σέ γε τοῖον ἐγείνατο Πηνελόπεια.
 ἀλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατὰλεξον·
 225 τίς δαίς, τίς δὲ ὄμιλος ὃδ' ἐπλετο; τίπτε δέ σε χρεώ;
 εἰλαπίνῃ ἡδὲ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.
 ὥς τέ μοι ὕβριζοντες ὑπερφιάλως δοκίουσιν
 δαίνυσθαι κατὰ δῶμα. νεμεσσήσαιτό κεν ἀνὴρ
 αἰσχρεὰ πόλλ' ὁρώων, ὅστις πινυτός γε μετέλθοι.“
 230 Τὴν δ' αὖ Τηλέμαχος πεπνυμένος ἀντίον ἦδ' ἔειπε·
 „ξεῖν' ἐπεὶ ἄρ δὴ ταυτὰ μ' ἀνείρεαι ἡδὲ μεταλλάξ,
 μέλλεν μὲν ποτε οἶκος ὃδ' ἀφνειὸς καὶ ἀμύμων
 ἔμμεναι, ὄφρ' ἔτι κείνους ἀνὴρ ἐπιδήμιος ἦεν.
 νῦν δ' ἐτέρως ἐβόλοντο θεοὶ κακὰ μητιόωντες,
 235 οἱ κείνον μὲν αἶστον ἐποίησαν περὶ πάντων
 ἀνθρώπων, ἐπεὶ οὐ κε θανόντι περ ὧδ' ἀκαχοίμην,
 εἰ μετὰ οἷς ἐτάροισι δάμνη Τρώων ἐνὶ δῆμῳ,
 ἡδὲ φίλων ἐν χερσίν, ἐπεὶ πόλεμον τολύπευσεν.
 τῷ κέν οἱ τύμβον μὲν ἐποίησαν Παναχαιοί,
 240 ἡδὲ κε καὶ ὦ παιδί μέγα κλῆος ἦρατ' ὀπίσσω.
 νῦν δέ μιν ἀλκιῶς ἄρπυιαι ἀνηρεῖψαντο·
 οἴχετ' ἄϊστος, ἄκυστος, ἐμοὶ δ' ὀδύνας τε γόους τε
 κάλλιπεν οὐδ' ἔτι· κείνον ὀδυρόμενος στεναχίζω
 οἶον, ἐπεὶ νύ μοι ἄλλα θεοὶ κακὰ κήδε' ἔτευξαν.

245. ὅσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι,
 Δουλιχίῳ τε Σάμῃ τε καὶ ὀλήγεντι Ζακύνθῳ,
 ἦδ' ὅσοι κραναιῶν Ἰθάκῃν κατὰ κοιρανέουσιν,
 τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μινῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον.
 ἦ δ' οὐτ' ἀρνείται στυγερὸν γάμον οὔτε τελευτῇν
- 250 ποιῆσαι δύνανται· τοὶ δὲ φθινύθουσιν ἔδοντες
 οἶκον ἐμὸν· τάχα δὴ με διαρραΐσουσι· καὶ αὐτόν.“

ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΝ (VII β. 2. 4. 5.)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

Ἐν δορὶ μὲν μοι μάζα μεμαγμένη, ἐν δ' δορὶ δ' οἶνος
 Ἰσμαρικὸς, πίνω δ' ἐν δορὶ κεκλιμένος.

ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ (VII—VI β. 2.)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ „ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ“

1. Οὐδέ κοτ' ἂν μέγα κῶας ἀνήγαγεν αὐτὸς Ἰήσων
 ἐξ Αἴης τελέσας ἀλγινδέσσαν ὁδόν
 ὕβριστ' Πελίῃ τελέων χαλεπῆρες ἀέθλον,
 οὐδ' ἂν' ἐπ' Ὀκεανοῦ καλὸν ἔκοντο ῥόνον

 Αἴητο πόλιν, τόφιν τ' ὠκείος Ἡελίοιο
 ἀκτῖνες χρυσέφ' κείσται ἐν θαλάμῳ
 Ὀκεανοῦ παρὰ χεῖλος, ἔν' ὦχετο θείος Ἰήσων.

ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ (VII—VI β. 2.)

1. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ „ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ“

Αὐτὸς κήρυξ ἦλθον ἀφ' ἡμερτῆς Σαλαμῖνος
 κόσμον ἐπέων ᾗδ' ἂν' ἀγορῆς θέμενος·
 εἶπεν δὴ τότε· ἐγὼ φολεγάνδριος ἢ Σικινίτης
 ἀντί γ' Ἀθηναίου πατρὶδ' ἀμειψάμενος·
 αἴψα γὰρ ἂν φάτις ἦδε μετ' ἀνδρώποισι γένοιτο·
 „Ἀττικὸς οὗτος ἀνὴρ τῶν Σαλαμινιαφῶν.“
 ἴομεν ἐς Σαλαμῖνα μαχισόμενοι περὶ νήσου
 ἡμερτῆς χαλεπὸν τ' αἰσχος ἀπωσόμενοι.

2. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΕΥΣΕΩΣ

Οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνὴρ·
 ἐσθλὰ γὰρ θεοῖς διδόντος αὐτὸς οὐκ ἔδεξατο.
 περιβαλὼν δ' ἄγραν ἀγασθεῖς οὐκ ἐπέσπασεν μέγα

ὀϊκτυον, θυμοῦ θ' ἄμπερτὴ καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς·
ῥήθελον γάρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἀφθονον λαβῶν
καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μόνον ἡμέραν μίαν,
ἀσκόδ' ὕστερον δεδάρθαι κάπιτετρίφθαι γένος.

ΣΑΡΜΕΝΙΩΔΕΣ ΑΘΟΛΟΓΟΜΕΛΩΝ (VII 123, 43. 5.)

ΠΑΡΟΔΙΟΝ ΠΑΡΟΔΙΑΣ

ὦ παῖ, τέλος μὲν Ζεὺς ἔχει βαρύκτυπος
πάντων ὅσ' ἐστὶ καὶ τίθῃσ' ὅκη θέλει.
νόος δ' οὐκ ἐπ' ἀνθρώποισιν· ἀλλ' ἐφήμεροι
ἂ δὴ βοτὰ ζῶμεν οὐδὲν εἰδότες,
ὅπως ἕκαστον ἐκτελευτήσει θεός.

ΣΑΡΜΕΝΙΩΔΕΣ (VII—VI 123, 43.)

ΠΑΡΟΔΙΟΝ ΑΘΟΛΟΓΟΜΕΛΩΝ

Ποικιλόθρον, ἁθάναντ' Ἀφρόδιτα,
παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαί σε
μή μ' ἄσαισι μήτ' ὀνύχαισι δάμνα,
πότνια θυμόν·

ἀλλὰ τωιδ' ἔλθ', αἰποτα κατέρωτα
τὰς ἑμας αὐδῶς αἰτοῖσα πῆλυι
ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λῖποισα
χρύσιον ἤλθες

ἄρμ' ὑποζεύξαισα· κάλοι δέ σ' ἄγον
ῥέεσσι στρουθιοὶ περὶ γὰς μελαίνης
πύκνα δινεύντες πτέρ' ἀπ' ὠράνω αἰθέ-
ρος διὰ μέσσω.

αἶψα δ' ἐξίχοντο· τὸ δ', ὦ μάκαιρα,
μειδιάσαισ' ἀθανάτῃ προσώπῳ,
ῥῆρε', ὅττι δηῦτε πέπονθα κῶττι
δηῦτε ἀλγῆμι,

κῶττ' ἔμω μάλιστα θέλω γενεσθαι
μεινόμεναι θυμῷ τίνα δηῦτε Πείθω
μαῖς ἄγῃν ἐς σάν φιλότατα, τίς σ', ὦ
Ψάπφ', ἀδικήεις;

καὶ γὰρ αἶ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἶ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει.
αἶ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει·
κῶν ἔθελουσα.

ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπὰν δὲ λῦσον
ἐκ μεριμνᾶν, ὅσσα δέ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἰμέρρει, τέλεσσον· σὺ δ' αὐτὰ
σύμμαχος ἔσσο.

3. ΠΑΡΟΛΟΓΟΝ (427—347)

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΟΝ (ΠΟΙΗΤΙΚΟΝ)

Ἀστέρας εἰσαθρεῖς, Ἀστὴρ ἐμός· εἶθε γενοίμην
οὐρανός, ὥς πολλοῖς ὄμμασιν εἰς σέ βλέπω.

Ἐννέα τὰς Μούσας φασὶν τινες. ὥς ὀλιγώρως.
γινίθε καὶ Σαπφὼ Λεσβόθεν, ἡ δεκάτη.

Ἄ Κύπρις τὰν Κύπριν ἐνὶ Κνίῳ εἶπεν ἰδοῦσα·
„φεῦ, φεῦ, ποῦ γυμνὴν εἶδὲ με Πραξιτέλης;“

Ἀστὴρ πρὶν μὲν ἑλαμπες ἐνὶ ζφoίσιν Ἑῶρος,
νῦν δὲ θανῶν λάμπεις Ἔσπερος ἐν φθιμένοις.

სიტყვების ახსნა

§ 1

ἡ ἀληθεία, *ეჲს ἀληθείας გულმართლობა, კეშ-
მართება*
 ἡ αἰτία, *ეჲს αἰτίας მიზეზი, საბაბი*
 ἔσθις *არის*
 ἡ φιλία, *-აჲს მეგობრობა, სიყვარული*
 ἡ ἐχθρὸς, *-აჲს მტრობა*
 ἡ δόξα, *-აჲს უსამართლობა*
 ἡ ἐσθλότης, *-აჲს საღამო*
 φέρω *მომაჰვეს*
 ἡ ἡσυχία, *-აჲს სიწყნარე, სიმშვიდე*
 στέργω *მიყვარს*
 καὶ *და (კავშირი)*
 ἡ οἰκία, *-აჲს სახლი*
 ἔχω *მაჰვეს, მყავს*
 ἡ ψύχρα, *-იჲს კარი*
 ἡ μακρὰ, *-აჲს ლუხა*
 ἡ δευτέρα, *-აჲს უბედურება*

ἐν-ში (წინდებული -- მიც. ბრ.)
 ἡ μάχη, *ეჲს μάχης მახვილი, დანა*
 πολλαπλασιάζω *ხშირავ*
 ἡ σφοδρὸς, *-იჲს ჯარი*
 ἡ ἀσθένεια, *აჲს სიმაშაცე*
 ἡ ἐλπίς, *აჲს თავისუფლება*
 πρὸς-*ა* *შემუერს*
 ὑπὲρ-*ა* *გაუერხივარ*
 αἱ Μουσῆς, *ეჲს Μουσῶν (მბ. რ. ἡ Μοῦσα)*
 მუზეები--*ხელოვნების მფარველი ღმერთა-
ლები*
 ἡ ψεῦς, *-აჲს ღმერთპალი*
 ἡ σοφία, *-აჲს სიბრძნე*
 ἡσσαν *ოყვენ*
 πλησιον *ახლოს*
 ἡ γένεσις, *-აჲს ხიდი*

§ 2

ἐν-ში, -ზე (წინდ. -- მიც. ბრ.)
 αἱ Ἀσθῆναι, *ეჲს Ἀσθῆναι ათენი*
 ἡ ძვირ, *-აჲს მოღდანი*
 ἡ ἐκκλησία, *-აჲს სახალხო კრება*
 ἡ δεισιδαιμονία, *-აჲს უნდობლობა*
 ἡ ῥίζα, *ეჲს ῥίζის ძირი*
 ἡ γλῶσσα (γλῶσση), *-ეჲს ენა*
 ἡ ὑπόστασις (ὑπόστασις), *-იჲს ზღვა*
 ἡ πέτρα, *-აჲს კლდე, ლოდი*
 εἰς-ში *არიაჲს*
 ἡ μέλισσα, *-იჲს ფუტკარი*
 ἡ τύχη, *-იჲს ბედი*
 ἡ οὐρα, *-იჲს ოყო*
 ἡ ὕλη, *-იჲს გამარჯვება*
 ἡ ἑμψυχία, *-იჲს პარტივი*
 ἡ ὁδὸς, *-იჲს სახელი, დიდება*

ἡ εἰρήνη, *-იჲს ზავი, მშვიდობა*
 ἡ ἀδελφία, *-იჲს ქალიშვილი*
 ἡ ὁμοφροσύνη, *-იჲს კეთილგონიერება*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს ტყე*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს წყარო*
 ἡ γῆ, *ეჲს γῆს მიწა*
 ἡ εὐφροσύνη, *-იჲს საზრდო*
 ἡ ἡσυχία, *იჲს ცოდნა, მეცნიერება*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს ხელოვნება*
 διακρίνω *ვყვავი*
 βλάπτω *-ა* *შეცუპავი, ვუფერებ*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს მთვარე*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს ღრუბელი*
 ἡ ἡμέρα *მახლობლად*
 αἱ ἡμέραι, *ეჲს ἡμέρας თებე*
 ἡ ἡμέρα, *-იჲს წყარო*

§ 3

ὁ Πέτρος, *ეჲს Πέτροს სპარსული*
 ἡ μάχη *ბრძოლა*
 ὁ ὑποψήφιος, *-იჲს მმართველი, განმგებელი*
 ὁ ὑπόψιος, *-იჲს ქსეტიკი*
 ὁ ὑποψήφιος, *-იჲს ბატონი, პატრონი*
 ἡ Ἀρετή, *-იჲს ატიკა*

μαχητής *დიდი*
 ὑπὲρ-თან (წინდ. -- მიც. ბრ.)
 ἡ ἡμέρα *ენება, ზიანი*
 ἡ ἀσθένεια *სირსევილი, შერცხვება*
 ἐφ' ὧς *(ა) მოჰქონდა*
 ἡ ἡμέρα *(ი)ჲსა და მართლება*

ἡ ἄξιον მწვერვალი, მაღლობი
 ἱ-βλ-α-ε (ჟ) უყურებდა
 εἰς -ში, -კენ (წინდ. → აქუნატიკ.)
 ἡ Ἄσσια აზია
 παῖς ქვეითი, ფეხოსანი
 ἡ Ἐξέρ-αჟი ევროპა
 λείπ-ა ვტოვებ
 ἵππειον წემდეგ

κατὰ -ზე (წინდ. → აქუნატიკ.)
 κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ხმელეთსა და ზღვაზე
 ἀποκοταίνω დემოკრატიული
 ἡ πολιτεία სახელმწიფო წყობილება
 ἡ ῥάμη ძალა
 ὁ πολιτεὺς, -ოს მოქალაქე
 ἡ διακοσμήσις სამართლიანობა

§ 4

παρὶ შესახებ (წინდ. → ნათ. ბრ.)
 ὁ ἑργατής, -ოს მუშა
 ὁ σιδαῖος ἄνθρωπος, -ოს ჯარისკაცი
 ὁ ῥαθύς, -ოს მებღაურე
 ὁ ἡσπεριότης, -ოს მესაჭე
 ὁ ἰπλιότης, -ოს ჰოლელი (ძმინელ შეარაღებულ მებრძოლი)
 ὁ ἡσπέρ-ოს, -ოს გინეტი (მსუბუქად შეიარაღებული მებრძოლი)
 ὁ ἰσθμὸς (და)ვიხსნი, (გადა)ვარტყნ
 ἱ-σθ-ა ოხსნიდა
 ἱ-σθ-ოს გაურბოდნენ

ὁ Πωρεῖς, -ბ ბორეასი — ჩრდილოეთის ქარი
 მიც. ἔφ Πωρεῖς აკ. ἔφ Πωρεῖς
 ἡ βία ძალა
 ὁ ῥαθύς, -ოს კაბუკი, ყრმა
 ἡ ἡσπερ-ოს უყვარდათ
 ἡ ῥαθύς ვამბობ, ვეუბნები
 ἡ ἡσპ-ოს ეუბნებოდნენ, მიმართავდნენ
 ὁ ἡσპ-ოს, -ოს მოსწავლე, შეგირდი
 ἡ ἡსპ-ოს ბეჯითობა, მუყაითობა
 ἡ ἡსპ-ოს უგუნურება, უყოლიანობა
 ἡ ἡსპ-ოს კვეყანა

§ 5

ὁ ἀντίπαλος, -ოს ოპონენტი
 ὁ ἰσθμὸς, -ოს კანონი
 ἡ ἡσპ-ოს ვებრძანება, ებრძანება
 ὁ ἡსპ-ოს ამგვარად, ასე
 ἡ ἡსპ-ოს ვხრდი
 ὁ ἡსპ-ოს ათენელი
 ἡ ἡსპ-ოს ვწერ
 ἡ ἡსპ-ოს წერდნენ
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს კვა
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს სიტყვა
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს სანდო

ἡ ἡსპ-ოს (შე)ვიცნობ
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ცხოვრება
 ἡ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς კარგი, კეთილი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ომი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს სიკვდილი
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს სასახლე, სახელობე
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ძილი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ძმა
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს ეგვიპტე
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს საჩუქარი, წყალობა
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ნილოსი
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს მდინარე

§ 6

ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ნაყოფი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს მგობარი
 ἡ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς კარგი, კეთილი, სასარგებლო
 ἡ ἡსპ-ოს მწუხარება
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ვკიმი, მკურნალი
 ἡ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς ავი. ცუდი, ბოროტი
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს (წინდ. → ნათ. ბრ.)
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს საკმე
 ἡ ἡსპ-ოს-ს-მეუ ἡსპ-ოს-მეუ
 ἡ ἡსპ-ოს-ს-მეუ ἡსპ-ოს-მეუ
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს პოეტი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ხე
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს ფოთლო
 ἡ ἡსპ-ოს ვეღარებ, (მი)ვახსენებ
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს (წინდ. → ნათ. ბრ.)

ἡ ἡსპ-ოს ზღო
 ὁ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς ბრძენი (ხელს. საბ.)
 ὁ ἡსპ-ოს, ὁ, ὅς ბრძენი (არს. საბ.)
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს სიტყვა, მოძღვრება
 ἡ ἡსპ-ოს ვასახლობ, ვკვებავ
 ἡ ἡსპ-ოს, ὁ, ὅς ბოლოკიდურნი ხელ-
 სართ. საბ.) უგუნური
 ἡ ἡსპ-ოს, -ოს (2) მშვიდი წყნარი
 ἡ ἡსპ-ოს ვებღაურობ, ვკვებავ
 ὁ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς მხალე
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს, ὅς მამაკაცი
 ἡ ἡსპ-ოს, ἡ, ὅς საერთო
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს (2) აუცილებელი
 ὁ ἡსპ-ოს, -ოს (2) უსამართლო

ἡ **Μακαρίαι**, -άριος მართონი
 ἡ **Σαλαμίς**, -ῖνος სალაშინი
 μέγας, ε, ον ლიხსი
 τὸ **μνημα**, -ματα სხოვნა, მოვონება
 τὸ **τέλειον**, **τέλειος** შვენებელი, ზელოვანი
 τὸ **ἐξοιον**, -οι საქემ
 κλεινός, ἡ, ον სახელგანთქმული
 ὁ **λεπίων**, -ώνის მდელი
 ὁ **ტიτῶν**, **ტიτῶν** მვერვმეტყველი, რიტორი,
 ორატორი
 ὁ **δῆλ**, **δῆλ** მართლი
 ἡ **λοι**, **λοι**, **λοι** ზოგიერთი
 μέγας, ἡ, ον ერთი, ერთადერთი
 ἡ **ἐλ** მეგრამ
 ὁ, ὁ, ὁ, ὁ არა
 ὁ **μῆλον**... **ἐλ** **καὶ** არა მართლ... არამედ
 ὁ **οἰκον**, -οι ოიკონა

ღვთა. ითქმის, ამბობენ
 ო *ἐκκλησία* სახელი, დიდება
 ὁ *πατήρ*, *πατέρας* მამა
μερόν შემდეგ (წინდ. → აკუზატიც.)
 ὁ *φρόνις*, *ὁς* მკვლელობა
 ὁ *κατήρ*, *κατήρας* დღვა
 ὁ *Ὀρέστης*, *ὁς* ორესტე
 ὁ *Ἀγαμέμνων*. -*ὁς* აგამემნონი
ὁ *υἱός*, *ὁς* ძე, შვილი
ἰοῦλ-ω (ჩა)ვთლი
ὁ *ἰοῦλ-ὁ* *μα* ვითვლები
ε *ἀνὴρ*, *τὸς* *ἀνδρὸς* ვეჟაკი
ἐλχ-ὁ *μα* ვლოცულობ, ვევედრები
 ὁ *Ἀψήρ*, *ἀς* ათენა
 ὁ *χαιρᾶν*, -*ῥი*ცი, ხაზი, ნიშანი, ხასიათი, თე-
 სება

§ 11

ბ 'Αντιλιδας, -ის ანტილიკიდა
ბი ლიმი
ი) Σπαρτη, სპარტა
თხ თეიხი, თიხ თეიხი (მრ. რც. თხ თეიხი ←
თეიხა ← თეიხა) კედელი
უნი, ა, თ აბალი
ბ უნი, -ის აბალგახიდა
თხ ჰედი, თხ ჰედი
ბე ჰედი
ი) Σημία სასელი
თხ... თხ ბრ... ბრ
ბ ჰედი, ბ ჰედი
ბედი, ი, თი ბედი
თხ ბედი, -ის ბედი
თხ ბედი, თხ ბედი
ი) ბედი თანადედი, ბედი
თხ ბედი, თხ ბედი
ბედი, ბ, ბ ბედი
ბედი ბედი

'Ιῴταος, ἡ, ὅι ინდოეთისა
 τὸ κάλλος, ὡς სილამაზე
 διαφέρω (აქ) განსხვავდები, გამოეჩინები
 τὸ πᾶσις, ὡς მწუხარება, ტანჯვა, განცდა
 τὸ φάρμακον, ὡς წამალი
 * τὸ κῆνος, ὡς მუხარადი
 'Ελληνοικος, ἡ, ὅς ბერძნული
 μακρὸς, ἄ, ὅς მცირე
 τὸ κέρδις, ὡς მოგება, სარგებელი
 ἔσχα გამო
 ἀπᾶντος, ὡς (2) უკეადი, მარადიული
 ἡ ἀίσχνη სიტყვით, შეტყვენა
 ὁ περιόχτης, ὡς გამცემი
 * τὸ ξίφος, -ის მახვილი
 φανεῖω ვაზიანებ, ვაუწყებ
 τὸ σῆμα, -მათს სხეული
 τὸ ψῆδος, -ის სიტყვა
 * τὸ ἐπος, ὡς (მრ. რიც. 2) სიტყვა
 ἀπλῆος, ἡ, ὡς უბრალო, მარტივი

§ 12

ἡ δὲ θύναμις, τῆς θυανάμωδος ძალა
 ἡ ძმირი, -ეად ზუიადობა, პედმაღლობა
 ფხა წარმოუცევება
 ἡ πρᾶξις, -ეად საქმე
 πείσις, ა, თვ ლთაებრიოგი, ღეთისა.
 ჭითამა, მივეყბი, მიედვე. მომაფ. I
 ἔπειται მოყვება
 τὸ ζῆλος, სუს ტომი
 ἡ φθοία, -ეად ბუნება
 ἡ πόλις, -ეად ქალაქი, საზემპწიფიო
 τὸ ἀνέστημα, -მათს ძეგლი
 τὸ θέλημα, -მათს ჰანდაკება

ბ პიჭამაჲ, ოჲ მორთულობა
 თბ მამუჲაჲ, -ჲათჲჲ ცოდნა, მეცნიერება
 ბ დიუჲსიჲიჲჲ, ოჲჲ დემოზაჲჲჲ
 ლჲჲჲ ვამბობ ზ-ლჲჲ აორ. I მოქ. გჲ. ეთჲჲრ.
 ჲიჲჲჲჲ, ჲიჲ, ოჲ მოჲჲ, ჲჲჲჲჲჲ
 ჲი ტჲჲჲჲ ჲელოჲჲჲჲ
 მაჲჲჲ, ბ, ოჲ გრძელი, დიდი, ჲჲგრძელი
 ჲი პაიბჲიჲ ალბრდა
 პიჲჲჲ, ბ, ოჲ მჲჲჲ
 გჲჲჲჲ, ჲი, ოჲ ტჲბილი
 ბ ჲიჲჲჲ, ბჲჲ ჲეღარბი
 ბ 'ბჲჲჲჲჲ, ბჲჲ აჲილოჲჲ

[illegible]

6 13

შინ მსხვერპლს ესწირავ
 ს ახადრს, თმ გუამი '
 ჯაღა ეწევე
 რ ალხვს, ალხვ-ის ლიბიელი
 მადიდესთ ემეფობ
 რ ჯურჩ, რჩე ჯურადრს ქალი
 თაჯრს, ღია, ს სწრაფი, მალი
 რ ახმდ, რჩე ახმდ, რჩე რჩე, რჩე ახმდ მრ. რიკ.
 ალ რჩე, რჩე ახმდ, რჩე ახმდ(რ), რჩე ახმდ
 ს ქალიჩ, -ის ფეაქელი
 რჩე მინაქეს, მინაქეს
 რ 'ქალიჩ, -ის, მრ. რიკ. ალ 'ქალიჩ-ის ერი-
 ნიები (შურისმამიები ლმერტქლები)
 რ რ ახმდ, ახმდ-ის მალი, (ხალი ან ქუ)
 მორაქალი ეწელობდ, სახლს ჯეგ

ოს პრეძიძე, ტან პრეძიძე ელგები
 შერეაჲს-ა ვეშაბურები, ეუელი
 ო სჲს, ზუაღს ლაშე
 ზჲს მოვლიუარ
 ოიჲოაი მიეშართები
 დს-ჲს, -მიშართ (წინდ. → აჲუზატრჲ.)
 შადრ-თან (წინდ. → მიტ. ბრ.)
 წედუდს, ო, ო სპარსული
 ობბჲს სჲსჲს არავეითარი ძალა არ ჰჲონდა
 სჲსჲ ძალა, ლოწე ნჲჲს
 პრდს მიშართ, წინაღუდჲ (წინდ. → აჲუზატრჲ)
 ძსჲს, ო ო მტირჲ
 ო შჲჲჲჲ, შჲჲჲჲჲ ჲალიშეილი
 ოჲსჲჲი ეიწოდები
 ო ოიჲ ღუმილი

§ 14

γαλεπός, η, όν **მიძივე**
 μέλας, μέλαινα, μέλαν **შავი**
 πᾶς, παντός { **ყველა,**
 πῶτα πάντος { **მთელი**
 πᾶς παντός {
 πρῶτος πρῶτην **პრვონ ლმობიერი**
 ὢν, ὄντα, ὄν **ზეუთი; აწმყოს მიმელება ზმნი-**
ლან είναι
 ὁ Ἀγχοίλατος, ον **აგესილაე**
 φοβερός, ἄ, ὢν **საშინი**
 ὁ ἐχθρός, ος **მტერი**
 ἡ δόμνιοις **თანხმობა**
 ληχῆρες, α, ὢν **ძლიერი**
 ἡ πλεηρή **ღატაკება**
 χῶσφος, η, ὢν **მსუბუქი, იოლი**
 τετρασῶα (და) **ვჭირი**
 εὐδαίμων, ον **ბედნიერი**
 ὁ δίκαιος, ὢς **სამართლიანი კაცი**
 ὁ ἀπίκτος, ὢς **უსამართლო კაცი**

[illegible]

1. *Ελένη* ელენე
 2. *Αἰδώς*, *ή*, *οἱ* ღამნაზი მშვენიერი
 3. *καλίστος*, *η*, *οἱ* უღამაზესი

§ 15

ეს კარგად
 შეიძენ-ა ვერდი
 რე პრეჟა, -მათეს სავსე
 თაფან ნათლად
 ძარიან სწორად, ზოსტად
 მადონა, -ღე ზედმიწევნითი, ზუსტი
 ჟე მსხინ, -ღე პითია (კურუმი ქალი).
 ბე ზაირფანი, -ნათეს კერეფონტი
 მათეს-ო-მაღ ვისინად
 ბე მარეძი, -თეს სკარატი

მოდრე, რ, ი, ბრძენი
ბ ჩუბი, -ის კუროსი
ამიჯად უსამართლოდ
ხაქანი, ღმრთი ხელთ ვიგდებ
ბ მიდრე, -ის ტახტი
რუჯრ, -ნი, -ის სწრაფი
რუჯრე უსწრაფესად
რუჯრ-ის ექვრობ
მიდრეად ხელის

§ 16

[illegible]

ბმნოც, ძმნო, იმნო ეს
 წც; წ; ვინ? რა?
 ე მადრიმსო, -რც კეთილგონიერება
 ჰ ჰურმწც, -აც თაეშეკაეება, დლოეება
 ე ჰაშყმწ, -აც წადილი, ენება
 ე ჰბმნ, -რც განცხრობა, სიამოვნება
 მბმლომ წინდა, მსურს
 ჰმწმთ პირველად
 მწ საკიროა, უნდა
 ე.. ე ან... ან
 ე მცო, -რც ღუმილი
 ჰმწმთ, ჰმწმთ უკეთესი (შედ. ზარიხბი ზედ-
 საბოიკა წც წცმმწ, -ე, -მც კარგი)
 ა. წ ენეე, რაეე

§ 17

ბ *Δαρείος*, -*ος* დარიოსი
 η *Παρσασαύς*, -*ιδος* პარისატიდე
 ὁ *υἱός*, ნათ. მხ. რ. *υἱὸς* და *υἱός* მიც. *υἱόν*
 და *υἱόν*, აკ. *υἱόν* და *υἱόν*. მრ. რიც. *υἱούς*.
υἱὸς და *υἱός* ძე შვილი
 ὁ *Ἀρταξέρξης*, -*ος* არტაქსერქსე
 τὸ *σῶμα*, -*ματος* სხეული
 ὁ *ψῆσος*, τὸν *ψῆσος* ფახისი
ἐκίχουσι καὶ πᾶντες ოცდახუთი
 ὁ *ποῦς*, *ποδὸς* ფეხი. 30—სიგრიძის საბოში ერ-
 თეული = დაბ. 30 სანტიმეტრს
 τὸ *ἐνδοξόν*, -*ος* განი
 ὁ *Σόλων*, *Σόλωνος* სოლონი
 ὁ *Αἰχμής*, *Αἰχμῆς* აიქმე
Κολχικός, ἡ -*ός* კოლხეთი, კოლხეთისა
 ὁ *Βασίλειος*, -*έας* მეფე, მთავარი

ჟ *ჩიხბია*, -*ხია* მედუა
 ძესი, -*ა*, -*ო* ლირსეული
 ი ვირე
 თბილს, თბაქსა, თბქს არც ერთი
ჩიხო-მა წარმოიქმნები, ვიქმნები, ვნდები
 ჭე-გან (წინდ. → ნათ. ბრ.)
 ბამ გამო, -თვის (წინდ. აკუზატ.)
 ჟ ყამს, რეს ყამს, ამ რეს ბომალი
 პლეს ეცურავ, ბომალით მიეცურავ
 ჭ-პლეს-თა გაეცურე (პირისტი 1, მოქ. გვ.)
 ჟ ძლავს, -თავ დატყვევნა, აღება
 თესთა = თესთა ველები
 საჟოთით, -ჟ, -ბი ზოთბოცდამეთე
 პჟოთბ, -ჟ -ბი მებუთე
 ჟ 'ოლჟამს, -ბმბს ოლიმბიადა
 თ ჭოც, -ბს წელწილად

ἔξαις ექსაიძ
 ὅς ὁρῶν, ὁρῶნის
 ὁ ἥμιος, -ოს მზე
 νικῶ → νικა ვძლევ, ვამარცხებ
 ἢ ἰλάσμαι, -ας პლატვა (ქალაქი ბეოტიაში)
 ἢ Μυαδλῆ, -ης მიკალე (კონსტინ მც. ახიაში)
 πῶς ῥις, -მდე (წინდ. → ნათ. ბრ.)

ὁ ἄνθρωπος, -ოს ხალხი
 ὁ ἀρχαῖος, -ოსთეს მმართველი, არქონტი
 ἢ ἱελεῖς, -ადოს საბერძნეთი, ელადა
 ὁ Μασεδών, -ოსთეს მაკედონელი
 ὁ σιλευ-ა ევმონები
 τὸ γράμμα, -ათეს ასო
 τὰ γράμματα ასოები, ანბანი, წერა-კითხვა
 διορῶν ელაპარაკობ.
 ὑπείκω-ა ეუთმობ, ეექვემდებარება
 ὑπεικένω-ა დაეთმოს, დაექვემდებაროს (აწმყოს
 ბოძანებითი)
 παῖσιμαῖ ეერწმუნები, ევმორჩილები

ὁ Ὀδυσσεύς, -έας ოდისეეს
 μαχαῶν = μαχῶν ვიგონებ, ეახვებ
 ὁ Ἡρακλῆς, -έოს ჰერაკლე
 γενοῦν = γενοῦნ ეშობ, ექმნი
 μέγας, μαγνῆ, μέγα დიდი
 κἀδῶμαι = κἀδῶμαι ეიძენ
 πλεῖστος, -η, -ონ მრავალზე მრავალი
 ποιεῖν = ποιεῖν ეაკეთებ
 ἢ πενία, -ας სიღარიბე
 μέγιστος, -η, -ონ უდიდესი

ἄνθρωπος მიმეყს
 ὁ τιμωρ, ὁ τιμῶν მოსწავლე
 ἀντὶς, -ῖ ὁ თვითონ, ოკი
 μετὰ შემდეგ (წინდ. → აკუბატივ.)
 ἀρχα ვიწყებ
 σὺν-თან, ერთად (წინდ. → მიც. ბრ.)
 αἶψα მუდამ
 ἄλγος-ა სიშარბილეს ეამბობ
 πιστεύω-ა ეენდობი, ეერწმუნები
 ἔπειθ ῥოცა
 φανεῖ-ა ცქლავ
 ἦκα მოვედი
 ἀπὸ -დან (წინდ. → ნათ. ბრ.)
 ὁ ὀφθαλμός, -ὸς ὀφθαλმოს
 πῶς ეწმუბ

φανεῖ-ა ცქლავ πεφάνη (პერფექტუმი. მოქ.
 გვ.)

ὁ Μαρσιῶν, -ῶν მარათონი
 ὁ δῶν, -ῶნ არბოლა, შეჯიბრი
 ἐβδომησθεῖς, ἡ, ὁ სამოცდამეათე
 συγγενὸς-ა შევენდობ, ვაპატივებ
 ἔπειθ შეიძლება
 ἐβδომησθεῖς სამოცდამეათე
 ὁ Καμβύσης, -ος კამბიზი

§ 18

ὁ Ἀριστοτελής, -ῶν მოსამართლე, არეოპაგის
 წევრი
 διαδῶ-ა ვსამართლებ
 παῶν რათა
 βλεπῶ ეუყრებ, ეუცნობ
 βλέπω-ა ეუცნობ (აწმყოს ოპტატივი)
 ἔδω-ა თუ
 ἔδω-ა ახლა
 βίω-ა ეცხოვრობ
 τὰ ἡμέτερα ჩემი მდგომარეობა (საქმეები, ცო-
 ნება)

§ 19

οἱ περιβόεις ელხები
 τὸ σῆμα, σῆμα-ა წყალი
 αἰεῶ = αἰεῶ მოვითხოვ
 κερῶ = κερῶ ვძლევ
 ἢ ὀρεῖ, ἡ ὀρεῖ-ა ῥიხვება, წყრომა
 ἀποθνήσκω, -ον ბუნდოვანი, უცნობი
 ὀθλῶ = ὀθλῶ ვაშლავებ, ვაცხადებ
 ζῆλος = ზელა ეეჯიბრები
 σφῶ-ა, -ონ გონიერი
 ἐπιθῶ, -ῖ, -ῖ-ა კარგი, კეთილშობილი

§ 20

ὁ Μισοδῶν, -ῶν მიროდონელი (ე. ი. ატი-
 ლესი)
 ἢ ἄλλο-ა საუბრელი, გაგებლობა
 τὸ δῶ-ა, -ონ უსამართლო საქმე
 παρῶν, -ῶν (2) უკანონო
 καλῶ-ა ვაბრკოლებ
 καλῶ-ა, -ῶ, -ῶ-ა დასაბრკოლებელი, შესა-
 რებელი
 εἰ-ა თუ
 βίω-ა მსურს
 ὀφθῶ, -ῶ-ა ὀფთობი
 ὁ ἀφῶ, -ῶ-ა ნაყოფი
 φέρω-ა მომაქვს
 φέρω-ა ემსახურები, ეუვლი
 φέρω-ა, -ῶ, -ῶ-ა დასამუშავებელი, მოს-
 ველი

§ 21

ὁ Ὀλυμπος, -ῶს ოლიმპია
 νικῶ-ა, -ῶ-ა ვძლევ, ვიმარჯვებ

ვერცხლის, -vina. -ოვ გამარჯვებული (პერფექტ.
ნიშნ. ბოჭ. გვ.)
მძღი ძალიან
ყიჲს-ყიჲს პატრის ვეგმ
მრისწიჲ ნელა, დნჯად
მისს: სოამა ვმჯულობ, ვთათბირობ
თაჯდა სწრაფად
ბიპრძეაჲ ვასრულებ, ვაყვებ
მძისთა ყველაზე უფრო მერად
ჲ მანისან, -მთოჲ ბაბილონი

ქაინძაჲ (ქაინძოჲ) ეუბრძანებ
ბძოჲ, რქით უფრო ადვილი
პრძისა ვაყვებ
მპრძიჲჲ მამაკურად
რწინძოჲჲ [გა]ვილაშქრებ
ბძოჲ ედევნი
ბ ზნდ. თსმ ანდ ზესი
მპრ -გან, მიერ (წინდ. → ნათ. ბრ.)
ქაინძ-ის ეუბრძანებ
ბიპრძე-ის (გა)ვაგზავნი, (გა)ეუშვებ
ჲ 'Αντιόχη ანტიოხენ
ბ ზაიბრძ, თს გვაში
მპრ-ის ემარბავ
ქაინძ თუმცა
კინდს, -თრძოჲ კრეონტი
ბიპრძეაჲ ვაცხადებ, ეაცნობ
ბ მარძიჲჲ. თს სარბაი
ჲ Αιθία ლიდი:
ჲ Φρυγία ფრიგია
ჲ Κιτιονοχία კაბადოკია
ქაინძ-ისა ვაგზავნი
თეიჯაჲ კედლით ვამარბებ
ბიპრძეაჲ უსასტიკესად
ქიბდ-ის ესჯი
ბიჲ ვამო (წინდ. → აყუხატე)
ბს ბრძოლაჲ მორბეობა.
ბს კომისი მორბეობა
კომისი ვაწედი, ვამლე
ბრძ-ის ვიტაცებ
კომისი ვეფარბიშებ, ვწვრთნი
ბ Διοσιμένης, თს დეობსთენ
ბ Φωκίαν, -არძიჲ ფოკიონი (ათენელთა სარ-
დალი 402—318)

ბ სარბ, -თს ექიბი
ბს ფრმაიონ, -თს წამალი
ბიპრძეაჲ ეადებ
ბიჲ -ზე (წინდ. → აყუხატე)
კინდს. -ჲ. -თს მნელი
ჲ ბიპრძეაჲ ენება, წადილი

ჲ ზრდ. მბოჲ ჯიბრი, შული
ჲ ბრძ-ის ძალაუფლება
ბ მარძიჲჲ, თს სარბალი
ბ 'Αριστοπαιος, თს არისტოპე
ბიპრძეაჲ ვანჯუხადებ
მარძიჲჲ როგორც
ჲმერძ (2 ან 3) მოწინაურეული, მოთვინიე-
რებული
ბკრძიჲ, -ა, -თს ველური
!

§ 22

მანაჲ ვრჩები
მანაჲ (მელოჲ) დაერბები
ბ Περικλῆς, -თს პარმენიდე
ბიპრძეაჲ ალმოვანენ, ვამოვაცხადებ
მარძიჲჲ, ჲ სფეროსებური
ბს ტრძე, -თს ტროლები
ბმან-ის ვიტაც
ჲ ბიჲ ძალმომრეობა
ბ ბძიჲ, -თს მზავრობა. ხერხი
მბძიჲჲ-ის ვამარბებ, დაეცემ
ბიპრძე, -ბ, -თს სამარცხვინო
ბიპრძე, -ჲ, -თს ყველაზე უფრო სამარცხვინო
ბ Σπυριδωνος, თს სპარტელი
ჲ ბძიჲ, -თს რაზმი, წყობა
ბიპრძეაჲ ვტოვებ
მპრძიჲ, -თს, -ა ათი ათასი
ბს მპრძიჲ ათიათასიანი ლაშქარი
ბიპრძეაჲ ვსოულბ
ბიპრძეაჲ მოვდივარ
ჲ კანკი სოფელი
მბრძიჲ, -ჲ. -თს სავსე
ბ ბიპრძე, თს პური (ხორბალი)
ბ ბიპრძე, თს ლინო
ბრძიჲჲ აჲ
ბიპრძეაჲ სურსათით ვმარბადები
ბიპრძეაჲ ვცლ-ვ
ბს თუ
ბიპრძეაჲ ვარბები, გონებას ვყარავ
ბს მანაჲჲ თუ დაკარგეს გონება
ბიპრძეაჲ გონიერულად ვმსჯელობ, კეუა მატეს
ბს ღიბა
ბიპრძეაჲ = ბმან ვეთანხმები, ვეზმარბები
ბიპრძე, ბ, ბს ბიპრძე

§ 23

I

ბს ბრძიჲ, -მარძიჲ კრილობა
ბიპრძეაჲ არასოდეს
ბიპრძეაჲ მალა ეაყენებ, ვამჯობინებ
ჲ ბრძიჲ, ჲ სიყვით, სიკვლე
ბიპრძეაჲ დაეუდებ, მივუტენ
ბ ბრძიჲ, -თს საზღვარი

6 მძმღ, -თ თქმულება, ანბავი მითი
 ძუძმღ (წ)ეთხზავ
 ზუა რათა
 ძუძმღი ვისმენ
 მძმღ ეთუხზობ, ეხუადობ
 მძმღ, -ა, -თ ლუთავბრევი
 თ მძმღ, -თ ლუთავბა
 მძმღ=მძმღი ეცდილობ
 მძმღ -ა თ იონიულები
 მძმღი განუღმებო
 მძმღ, თ კრეზე (ლიდიის მეფე 560 — 546)
 მძმღ, -ი, -თ ცარიელი
 მძმღ, -თ ტიკი
 თ მძმღ, -მძმღ, სუნტკა, ბერვა
 მძმღი გავმლი
 მძმღ, -თ (2) ბრიყვი, უგუნური
 თ მძმღ, -მძმღ აზრი
 მძმღი ერთად ვლავა, ეაწვობ

[illegible]

პიბღომას მსურს
 პითესან მარჯანს
 პითესეთი ირწმუნე (აორ. I ბრძ.)
 ძეს ღოგი
 მეს ღოცა
 ზეთიქლას ვაყნობებ, ვუბრძანებ
 ჟიჟიქლას კნეს ვუყრი, ღავადგენ
 ბ ღეძ, -ოთ ღმერთი
 ზქეიფი, -ჟ, -ო ის, იგი
 ზქეიფი ვინაიდან, ზადგან
 ზეთი იყოს! (ბრძ.)
 ღმსპოსი, -ოთ (2) ზომის მთევარი
 ზესი იყავ! (ბრძ.)
 ზეთიდა ვიძენ
 ბ ზეძ, -ოთ ცხორება
 ღმსპოს ვუიკრობ
 ზეიძედი, ზეიძედი ზეიძედი ისეთივე
 ბ ზეიძ, თმ ზეიძედი
 ბეჯ სავრობა, ზნა

ა) *σπουδαῖον*. ავ საბრძოლო კავშირი
Κρητικῶς, -ი, *ὁν* კრეტისა
 ἢ *πολιτικῶς*, სახელმწიფო წყობილება
κατ'ἑαυτὸν მოვაწყობ. (და)ვაყენებ
 ὁ *Μίνας*, -აოვ მინოსი
 ὧς *ῥολοῦ*
ῥεωτάτα = *ῥεωτά* ევკითხები
 ὁ *Διογένης*, -ოსვ დიოგენე (ფილოსოფოსი)
 ὁ *Σωταπένς*, -ლავ სინოპელი
ἔβουλα მკიროდება
ἐλ თუ
*ταχὺν*ა ვხდები. აღმოქნდები, ვარ
ἀποκρισόμενος ეუბასუხებ
*μυῖνον*ა გადუაადგილებ, მოვაშორებ
*μυῖνον*ა გადუაადგილქ (ბრძ. აღორისტ. II)
*ἐκείνος ταχὺν*ა ბნტაოვ თუ არის რაინეა
 მკიროველი, შემთხვევით თუ რამე სკიროდება
μακρὸν ციციგ, ცოტა

11

ბუნ მომეც! (აორო. II ბრძ.)
 აჲ სად
 თუნ დაუდგე (აოროისტ. I კავშ.)
 კახთა უძრავ
 ბ' Ὁλβιαιου λεγει ραχθιος ოლიმპიის შეჯიბ-
 რებებზე გამარჯვებული
 ἡ ბერაკი, - ἡς დრაქმა
 πεντακχοισι, - αι, - α ხუთასი
 παρι - თან (წირდ. — ზიც, ბრ.)
 τὸ μῆδος. οὐδ ნაწილი
 δ' λεგებს, ზად ქურუმ
 პირ - თვის (წინდ. — აუხუბტიე.)
 ἡ φεραιπει, - αι მოვლ, მსახურება
 ἡ λευσοι, - αι წმინდა სამსახური, წირვა

III

ბ შოფოხიჯი, -ესე სოფოკლე
 რუმი ვამბობ
 თქმბაღონ, -თ აზრდოლი, მოჩეენება
 ჳჯაოჯ, თ სტუმბარი, უტბო
 ჳჯაოჯა უმბასპინძლები
 ჳჯაოჯა, ჳჯაი, ჳჯაი ვიქნები, იქნები, იქნება
 ჳჯაოჯაოჯ, -ჳ ჳჯაოჯის მოჯჯაოჯი
 ჳჯაი იჯაი
 ჳჯაოჯაოჯი, ჳჯა ბრბაოჯის მტოდნე
 ჳჯაოჯაოჯ ოიბეი ოიბაოჯ ბბაი, ბოჯოჯაოჯ
 ჳჯაიოჯა ბბაი, ვეჳჯაოჯი
 ჳჯაიოჯ ბბიბბა ბბიბბა მჯაოჯი, ჳჯაოჯი (ბიბბა-
 ბჯაოჯი)
 ბბაი ბბა ბბა
 ბბაი, ბბიბბა, ბბაი ბბაოჯი (ბიბბა)
 ბბაიოჯი ბბაი
 ბბა ბბა
 ბბა იჯაი (ბიბბა-ს ბბაი. ბბაი.)
 ბბაოჯი, ბბა ბბაბბაი

„ილიადა“

Ἰλιάς, ძმოს ἡ „ილიადა“
 παροίμιον τὸ შესავალი
 μῆνις, ἰσ, ἔν (μυῖσιμαί) ἡ რისხვა
 ἄ-εἰδᾶ ვმლერი, ძეძღე ბრძ. უმლერი
 ჭეძ, ἡ ღმერთქალი (იგულისხმება ეპიკური
 პოეზიის მუხა)

Πηλεΐδης, ἑᾶ (Πηλεΐδης, αἰ) ო პელიდი—
 პელეგის ძე—აქილევსი

Ἀχιλλεύς, ἦος ὁ აქილევსი
 ὀνίλομενος, ἡ, ὄν (ὀνίλομαι-მკლსმად) დამ-
 ლუპველი, შემზარავი, უღმობელი

ბე, ἡ, ὁ რომელიც
 μαιρὶς ათი ათასი, ბევრი, ურიცხვი
 Ἀχαιοί, ᾧ ὅς აქაველები (=ბერძნები)
 ὄλγος, εὖς τὸ მწუხარება, ტანჯვა
 τίθυμα, აორისტი 1 ჭმუხა ეღებ, ვარგუნებ,
 მოვგვარი

ποῖς, ποῖλ, ποῖλ მრავალი
 ἰφθίμιος 3 მძლავრი, მამაცი
 ψυχή, ἡ, ἡ სული
 Ἄλφης, αἰ ἄნ ἑᾶ (=Ἄλφης, ὄν) ὁ ჰადესი,
 საიქიოს სამეფო

πρωΐπτεω წარგზავნი, ჩავენზო
 ἥρωας, ᾧ ὅς გმირი
 αὐτὸς, ἡ, ὁ თვითონ, იგი
 ბე ზოლო, კი

ἔλῃρ τὸ მრ. მრიცხვ. ἔλῃρ ἑᾶ ნადავლი,
 დასაგლეჯად მიგდებულ გეამი
 εὐσῆς გავბდი, გარდაეპქცე
 ἄνᾶν, ἄნᾶრ ὄნ. მიც. ἄნᾶმᾶ(ს) ὁ და ἡ
 ძალი

ὀϊωνός, მრ. ἰων. ὀϊωνῶν(ს) მტაცებელი
 ფრთოსანი

πῆξ, πῆξ, πῆξ ყველა
 Ζεὺς, ძეზეის
 εὐκῶ ვასრულებ
 βουλή, ἡ, ἡ სურვილი, ზრახვა
 ἐξ ὅς მას შემდეგ, იმ დროიდან
 ბე ოდეს, რაც

αἰδώς, ἡ, ὄნ. პირველი; τὸ πρῶτα პირვე-
 ლად

δι-ἰσσεύααι აორისტი. ἰσ. δι-ἰσσεύειν ეცილ-
 დები

ἐριζᾶ აორისტი. ὄნ. ἐρίσασθε ედავები

Ἀρεΐδης, ὄნ ატრიდი, ატრევსის ძე—აგა-
 მენონი (ან ამისი ძმა მენელაოსი)
 ἄναξ, ἄνακτος, ὁ მთავარი, მეუფე
 ძიჲ, ძნერის ან ძაბრის ὁ ვაჟი
 ბინე, ἑ, ὄნ ლეთისდარი

„ოდიზეა“

Οδύς, ὄნ ὁ ღმერთი
 ძიჲ, ἡ, ἡ კრება
 Ἀμύν, ἡ, ἡ ათენა, ღმერთქალი—ზევსის ას-
 ული

παράινεσις, ἑᾶ ἡ გამხმევება, წახალისება
 პრძე (წინდ. აკუხატ.) მიმართ
 Τηλέμαχος, ὄნ ὁ ტელემაქე, ოდისეგის ძე
 ზვან მიც. მოს მე

ἐννέπαι=ἐννέπαι ვუამბობ, ვუყვები ამბავს
 Μῦσα, ἡ, ἡ მუხა
 ποῖλτερος 2 (პოისე და ერეპა) მრავალტან-
 ჯული, მრავლის მომწერე და განმცდელი
 ბე, ἡ, ὁ რომელიც

μῦσα ძალიან
 ποῖლ, ποῖლ, ποῖლ ბევრი, მრავალი
 πλῆξ ვახს ავადღენ, πλῆξομαι ვებტიალობ
 ლინ მას შემდეგ რაც
 Τροίη, ἡ, ἡ ტროა
 ἑρὸς 3 წმიდა

πρῶτος, ὄნ τὸ (=პრეჯ ἡ) ქალაქი
 პრეპა (მომავ. პრეპა, აორისტი ჰერესა, აო-
 რისტი II—ჰერეპა)—ვანგრე, ვარბე.

ὀρίᾶ (აორისტი. II ὀρίᾶ=ἑἰδᾶ) ეხვდავ
 ἄνᾶ, ὄნ ὁ ქალაქი
 ἡδῶ, ὄნ ὁ გონება, ხასიათი, ადამი
 γυνᾶσκα (აორ. II ἑἰᾶ) შევიცნობ, ვგებუ-
 ლობ

ბე, ἡ, ἡ, ἡ ὄნ, სწორედ ὄნ
 ἑ. ὄნ, -ზე
 πᾶσις, ὄნ ὁ ზღვა
 πᾶσις (აორისტი II πᾶσις || ჰეპა), ვითმენ.
 კიდან

ἄλγος, ὄნ ὁ მწუხარება, ტანჯვა
 ბე, ἡ, ὄნ თავისი

καὶ ὄნ
 ὄნ, ὄნ ὁ სული, გული
 ὄნ, ὄნ ვედილობ, ვიღწე

ἡβόνα ვეჟკადლები
 ἰμεῖοιαι მუნატრება, ედარლიბ
 ἰῖα, ἡξ მიწა, ქვეყანა
 ფიჟი, ფიჟის ἡ სული, გული. ახრი
 პაῖში ვარწმუნებ
 ფიფიან ეახროვნებ, ვფიქრობ
 ῥῥიῥი ῥῥაῥა ყველაფერი ერთად
 ძაῥῥიას სანაგვიროს ვზღვევ
 ῥῥეῖῥიαι ვუბასუხებ
 ḡḡḡḡḡḡ ნათვლთვალება
 ḡḡḡḡ 3 უმაღლესი. უზენაესი
 ḡḡḡḡ, ḡḡḡḡ ḡ მეფე, უფალი
 ლḡḡ ძალიან
 ḡḡḡ ḡḡḡ მართლაც
 ḡḡḡḡ=ḡḡḡḡḡ, ḡ, ḡ ḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡḡḡ შესაფერი, დამსახურებულ
 ḡḡḡḡ ვწევარ, ვიმყუდებ
 ḡḡḡḡ. ḡḡ დალუბა
 ḡḡḡ ვაკეთებ, ჩავდივარ
 ḡḡḡ (წინდ. მიც. ბრ.) გაწო
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ გონიერი
 ḡḡḡ ვყოფ, ვმელთ
 ḡḡḡ ḡḡ გული
 ḡḡḡḡḡ 2 უბედური
 ḡḡḡḡ დიდი ხანია, დიდხანს
 ḡḡḡ (წინდ. ნათ. ბრ.) გაწ
 ḡḡḡ, ḡḡḡ ḡḡ წვალება, ტანჯვა
 ḡḡḡ. ḡḡ ḡ კუნძული
 ḡḡḡḡḡ 3 წყლით გარემოცული
 ḡḡḡ სადაც. ḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡ, ḡ კბიბი, შუაგული
 ḡḡḡḡ 3 ტყიანი
 ḡḡḡ, ḡḡḡ ḡḡ სახლი
 ḡḡḡ ვცხოვრობ, ვეზნადრობ
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ბოროტმზრახველი
 ḡḡḡ, ḡḡḡ, ḡḡ ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ. ḡḡ ḡḡ სიღრმე
 ḡḡḡ ḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ. ḡḡḡ ḡ სვეტი
 ḡḡḡḡ 3 გარბელი. მაღალი
 ḡḡḡḡ, ḡḡ ḡ ḡḡ
 ḡḡḡ ḡ = ḡḡ ḡḡḡ
 ḡḡḡḡ ḡḡḡḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ 2 უბედური
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡ: ვჭეუთინებ
 ḡḡḡḡḡ ვაკაებ, ვაბრკოლებ
 ḡḡḡ=ḡḡḡ ḡḡḡḡ. ყოველთვის
 ḡḡḡḡḡ 3 წყნარი, ნაზი, ლბილი
 ḡḡḡḡḡ 2 ალერსიანი
 ḡḡḡ, ḡḡ ḡ სიტყვა
 ḡḡḡḡ ვხიბლავ, ვაჯადოებ
 ḡḡḡ ḡḡḡ, ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡḡḡḡ (მე. ḡḡḡḡḡḡ) ვიფიქრებ

ḡḡḡḡ, ḡḡ ḡ კვალი
 ḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡ, ავდივარ
 ḡḡḡ ვკერუტ, ვხედავ
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ
 ḡḡ (ḡḡḡḡḡḡ) ახლა)
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡ. ვხეუბი
 ḡḡḡḡ 3 ḡḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ (წინდ. მიც. ბრ.) ḡḡḡ
 ḡḡḡ ḡ=ḡḡḡ ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡ ḡḡḡḡ, ḡḡḡḡ
 ḡḡḡ ḡḡ ḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ 3 ḡḡḡḡ. ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡḡḡḡḡ. ḡḡ ḡ ḡḡḡḡḡḡḡḡḡḡ (ḡḡḡ-
 ḡḡḡḡḡḡḡ)
 ḡḡḡḡ 3 ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡ ḡḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡḡḡ ḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ, ḡḡ ḡ ḡḡḡ, ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ (ḡḡḡḡ ḡḡ) ძალიან, ḡḡḡḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ=ḡḡḡ ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ 3, 2 ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ=ḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ (ḡḡḡ და ḡḡ) ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡ, ḡḡ-
 ḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ (ḡ. ḡ. ḡḡḡḡḡḡḡ)
 ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡ ḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ, ḡḡ ḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡ 2 ḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡ. ḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡ ḡḡ ḡḡ ḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡḡḡ
 ḡḡḡḡḡḡ, ḡḡḡ ḡ ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡ ḡḡ
 ḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ
 ḡḡḡḡ (ḡḡḡḡḡḡḡ). ḡḡḡ!
 ḡḡḡḡḡḡḡ ḡḡḡḡḡḡḡ

[illegible]

სურვი ზეწალი, ზღვა (სურვის 3 ნამიანი, სველი)
 ძაქსდაჲ ო. იჲ უსახლურო
 მჟა (წინდ. მიც. ბრ.) ერთად, თან
 პოიჲ. იჲ იჲ ქართლუა
 მჟეიჲ, ორ ო ქარი
 აიღწა (აორ. *აიღწაჲ*) ვიღებ. ავტაცებ
 მჟაიჲ 2 მტყილე. მაგარი
 ზეჯი. ღიჯ სო შუბი
 ძაჯაქსიჯ 3 წაწვეტებული, წამაფული
 ბჯჲ 3 ბასრი, გამაგირავი
 ჯაქსიჯ. ოჲ ო სიილენძი
 100. მქიმნს 3 მძიმი
 მქიმნს 3 ძლიერი
 ბქაჲიჲ=ბქაჲიჲ=ბქაჲაჲიჲ ვიმორჩილებ.

ძმლეგ
[იქს]. იქსჩრგ ა) რიგი. მწკრივი. მწყობრი
ჰოთა=ჰოთიოი ეწყრები. ებრაზობ
ბჰიოჰოთაძეო ო (მბეჰიძე, ოოთე) ძლიერი ბა-
მის ასული (ათენა)
ბაიწა (აორ. 2 ბჰო [ბჰო) მიეეზართები
ჰადეოთ, ოთ ო მწვერული
ძოთა მივისწრაფი
თჰო დადგა (იოთჰო)
ბჰოი, ოო ბ ხალხი. მხარე
ჰრბჰოთ, ოთ ო წინაჰარი. წინაზო
ბბბ, ობ ო ზღრუბლი
აბბიძე 2 ეზოსი
ბაბბჰო. ოჰ ო ხელის გული, ხელი
ჰბბბბ 3 სპილენძისა
ბბბიო ეეეეეეე, ეეეეეეეე
ბბბბ=ბბბ 3 უცხო, სტუბარი
ჰჰჰბ, ბბბ ბ წინაბძლოი
ბბბბბ (აორ. 2 ბბბ) ეპოულობ
ბბბ 1 ბბ ბგეჰრად
ბჰჰბბ, ბბბ ბ, ო ბედმალაი
ბი ბბბბი (ბბბბ) ბელის თამაში. კოჰობა
ბბბბ ბბბი
ბბბბბბბ (წენდ. ბბ. ბრ.) წინ
ბბბბ ბაბბბბ. ეაბბბ
ბბბ, ობ ბ სული, გული
ბბბ ბბბბ
ბბბ, ობ ო ბუბი
ბბბ, ბბბ ბ. ო ბარი. ბბბბ
ბბბბ 3 ბბბი, ბარბი
ბბბ (ბბბბბ) ეუბბ
ბბბბ, ბბბ ბ ბბბა, ბბბ (წყლისა და ლე-
ბის მესაზაგებელი)
ბბბ ბბბბ ბბბი
ბბბბ. ბბ ბ ლუბბელი
ბბბბბბბ 2 ბაბბბბბი
ბბბ ეეეენდ. ეეეეე
ბბბბბბ ბბბ დაეეეაბ
ბბბ, ბბბ ბ ბბბბ

შინაარსი

წინასიტყვაობა

ნ ა წ ი ლ ი I

პრამატიკა

ფონეტიკა

§ 1. ბერძნული ანბანი	7
§ 2. ხმოვნები	8
§ 3. მოკლე და გრძელი მარცვლები	9
§ 4. ასპირაცია ანუ ფშვინვა	9
§ 5. მახვილი	10
§ 6. ატონა ანუ უმახვილო სიტყვები	11
§ 7. ენკლიტიკები	11
§ 8. ხმოვანთა შეხედრა — ჭიატუსი	12
§ 9. რედუქცია	13
§ 10. თანხმოვნები	13
§ 11. თანხმოვნების შეხედრა	14
§ 12. სიტყვის დამარცვლა და გადატანა	16
§ 13. სასვენი ნიშნები .	16

მორფოლოგია

§ 14. კანკლედობა	17
§ 15. მახვილის წესი კონკლედობაში	17
§ 16. ნაწევარი (არტიკლი)	18
§ 17. პირველი კანკლედობა	19
§ 18—19. მახვილის წესი I კანკლედობაში	19—22
§ 20. დაბოლოება ა მოკლე (impurum) .	22
§ 21. ე-ზე დაბოლოებული სიტყვები	23
§ 22. შერთული კანკლედობა	23
§ 23. მამრობითი სქესის სიტყვების კანკლედობა	24
§ 24. მეორე კანკლედობა	25
§ 25. საშუალო სქესის სახელთა ბრუნება	26
§ 26. პირველი და მეორე კანკლედობის ზედსართავი სახელები .	26
§ 27. ზედსართავ სახელთა ბრუნება .	27
§ 28. შერწყმული II კანკლედობა	28
§ 29. მეორე კანკლედობის შერწყმული ზედსართავი სახელები	28
§ 30. ატიკური მეორე კანკლედობა	30
დამატებითი მასალა .	31
§ 31. მესამე კანკლედობა	33
1. თ ა ნ ხ მ ო ვ ა ნ ფ უ ძ ი ა ნ ი სა ხ ე ლ ე ბ ი :	
§ 32. ზორხისმიერი და ბაგისმიერი თანხმოვნები . .	34

§ 33. კბილისმიერი თანხმონები	35
§ 34. ნარნარა თანხმონები	40
§ 35. —აჲ ფუძიანი სახელების ბრუნება .	44
2. ხ მთვანთ ფუძიანი სახელები:	46
§ 36. 1. რ — და ზ — ფუძიანი სიტყვები .	46
2. ლ — ფუძიანი სახელები	47
3. ივ — და თვ — ფუძიანი სახელები .	47
§ 37. მ — და ი — ფუძიანი სახელები .	48
§ 38. უწყსოჲ ბრუნებადი სიტყვები	48
§ 39. ადგილის გარემოების აღწიშნული ნაწილაკები .	50
§ 40. ზედსართავი სახელი	51
§ 41. ზედსართავ სახელთა კანკელდობის თავისებურება	52
§ 42—44. ზედსართავი სახელების ხარისხები	54—57
§ 45. ზედსართავი სახელების ხარისხების არაწესიერი წარმოება	58
§ 46. ზედსართავი სახელისაგან წარმოები ზმნისართი	60
§ 47. რიცხვითი სახელი	61
§ 48. ჯერობითი რიცხვითი სახელი	65
§ 49. რიცხვითი სახელი არსებითი სახელის ფორმაში	65
§ 50. ნაცვალსახელი .	66
§ 51. პირთა ნაცვალსახელები	66
§ 52. გესამე პირის აღწიშნული ნაცვალსახელი	67
§ 53. უკუტყვევითი ნაცვალსახელი	68
§ 54. კუთვნილებითი ნაცვალსახელები	69
§ 55. ჩვენებითი ნაცვალსახელები	70
§ 56. კითხვითი და განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელები	71
§ 57. მიმართებითი ნაცვალსახელი	72
§ 58. თანაფარდობა ნაცვალსახელებს შორის .	74
§ 59. ურთიერთობითი ნაცვალსახელი	74
§ 60. ნაცვალსახელებსაგან წარმოებული ზმნისართები და კავშირები და მათი თანაფარდობა	75
§ 61. ზმნა	76
§ 62. ზმნის ფორმების ნაჩვენებლები	77
§ 63. ნამტა (намету)	80
§ 64. გაორკეცება (redubliatio)	82
§ 65. ა-ზე დაბოლოებული ზმნების უღვლილებება .	83
1. აწმყო დრო .	83
2. ნამყო უსრული	85
3. მომავალი I	86
4. აორისტი I მოკ. და საშ. გვარისა .	88
5. აორისტი I ენებითი გვარისა	90
6. მომავალი I ენებითი გვარისა .	92
7. ნაზმნარი ზედსართავი სახელი .	93
8. პერფექტუმი I .	93
9. პლუსკვამპერფექტუმი I	97
10. მომავალი III ენებითი გვარის	97
11. ა-ზე დაბოლოებული ზმნის უღვლილების სქემა .	99
§ 66. შერწყმული ზმნები	105
ა — ფუძიანი ზმნები	106
ე — ფუძიანი ზმნები	108
ო — ფუძიანი ზმნები	110
§ 67. თანხმონფუძიანი ზმნები	113
§ 68. ნარნარა ზმნები	124
§ 69. აორისტი II, მომავალი II, პერფექტუმი II	131
§ 70. აორისტი II და მომავალი II ენებითი გვარისა .	133

§ 71. ძირითადი ღრობების წარმოება წესიერი ზმნებისგან	140
§ 72. უღვლილე ბა მეორე: — <i>αυ</i> ზმნები	142
§ 73. ზმნები; <i>ελθεις, ληυς, ισθεις, ελθας</i>	146
§ 74. <i>ισθεις</i> -ს სხვადასხვა მნიშვნელობა	156
* 75. რთული ზმნების წარმოება	158
§ 76. რთული ზმნების მახვილი	158
§ 77. <i>ισθεις</i> -ს ჯგუფის ზმნები (<i>πικπληυς, πικπληυς...</i>)	158
§ 78. — <i>αυ</i> ზმნების მეორე ჯგუფი	159
§ 79. — (<i>υ</i>) <i>υυ</i> ბოლოკიდურიანი ზმნები	159
§ 80. ერთფუძიანი — <i>αυ</i> ზმნები	161
§ 81. IV—VIII კლასების უწყსო ზმნები	167
§ 82. თ ა ნ დ ე ბ უ ლ ი .	178

ხინტაქსი

§ 83. მარტივი წინადადება	181
§ 84. წინადადების წევრთა შეთანხმება	183
§ 85. ზმნის კილო მთავარ წინადადებაში	184
§ 86. მიმღეობა მთავარ წინადადებაში	185
§ 87. რთული წინადადება	185
1. <i>Accusativus cum infinitivo</i> .	185
2. <i>Nominativus cum infinitivo</i>	186
§ 89. <i>Genetivus absolutus</i>	187
§ 90. რთული წინადადება (გაგრძელება)	187—193
ბ ე რ ძ ნ უ ლ ი მ ე ტ რ ი კ ა :	
დაქტილური ჰეზანტრი; ელფეგური დისტიქი; იამბიკური ტრიმეტრი; ტროქეული ტეტრაშეტრი; საფორი სტროფი	194—198

ნაწილი II

ძრახტომათია

საეარჯიშო კითხვაში	201
საკუთარი სახელები	201
ბერძნულიდან შეთვისებული სიტყვები	202
§ 1. ბირველი კანკლელობა <i>α purum</i> .	202
§ 2. <i>α impurum</i>	203
§ 3. მოქმ. გვარის აწყო და ნამყო უსრული .	203
§ 4. <i>Περὶ τῶν 'Αμφωδῶν</i> .	203
§ 5. მეორე კანკლელობა	203
§ 6. I და II კანკლელობის ზედსართაუები, აწყო საშუალო და ენებითი გვარისა .	204
§ 7. II კანკლელობის შერწყმული სახელები, II ატიკური კანკლელობა	204
§ 8. მეხამე კანკლელობა	204
§ 9. III კანკლელობა. აწყოს მიმღეობა .	204
§ 10. — <i>υ</i> , — <i>λ</i> , — <i>φ</i> ფუძიანი სახელები .	205
§ 11. — <i>ε</i> ფუძიანი სახელები	205
§ 12. ხმოვანფუძიანი სახელები. მყოფადი I. აორისტი I	205
§ 13. III კანკლელობის უწყსოდ ბრუნებადი სიტყვები	206
§ 14. ზედსართავი სახელის შედარების ხარისხები	206
§ 15. ზმნისართი. <i>Accusativus cum infinitivo</i> .	206
§ 16. ნაცვლასახელი	206
§ 17. რიცხვითი სახელი	207
§ 18. ზ მ ნ ა	207
§ 19. შერწყმული ზმნები .	207

§ 20. მყოფადი I. აორისტი I. ნაზმნარი ზედსართავი .	208
§ 21. ნამყო სრული და ნამყო წინარეწარსული	208
§ 22. თანზმოვანფუძიანი ზმნები. აორისტი II .	208
§ 23. (I, II, III) -ის ბოლოკიდურიანი ზმნები	209

გაბმული ტექსტები

'Ιφιγένεια	209
'Αρίων	210
Διάκτορος και παιδίον	211
Περὶ τοῦ Αἰγύπτου	211
Προσημῆς .	211
'Οιδῆς	211

ესოპეს იგავები

1. Γέρων και Θάνατος .	212
2. Γυνή και ὄνος . .	212
3. Ὀνος και Ἀλώπηξ .	212
4. Ἴππος και ὄνος	212
5. Ζῆς και ὄνος	212
6. Βόες και ἄλγος .	212
7. Βάτραχος	212
8. Ἀέλιος και Ἀλώπηξ .	213
9. Ἀλώπηξ και Βότρυς	213

არგონავტების ციკლიდან:

I. Φρίξος και Ἑλλή	213
II. Ἰάσων και Ἀργοναῖται	213
ბეროდოტი:	
უძველესი ხალხისა და ენის შესახებ .	216
ქსენოფონი:	
ანაბასი:	
IV, 6. ფაზისთან მისვლა	216
IV, 7	218
არისტოტელე:	
Περὶ ποιητικῆς (I თავიდან)	221
სტრაბონი:	
Γεωγραφικά (ცნობები საქართველოს შესახებ XI წიგნიდან) .	221
კოლხეთი	221
სკანები	222
იბერია .	222
ხალხები .	223
კოლხთა ჩვეულებები .	223
პეტრა პოლესი	223

ბერძნული ეპოხისა და ლირიკის ნიმუშები

ჰომეროსი	
'Ιλιάδης ποίησις . .	224
'Οδυσσεύς α (I — 25I) .	224
არქილოქე	
ელეგიური დისტიქი	230
252	

მიმწერზე	
დისტიქები კრებულიდან „ჩანო“ . .	230
ხოლონა	
ელეგია „სალამინი“	230
ტეტრამეტრები ფოკოსისადმი	231
სემონიდე ამორგოხელი	
იამბი ყრმისადმი .	231
საფო	
ჰიმნი აფროდიტეს	231
პლატონი	
ელეგიური დისტიქები . .	232
ხიტუეების ახსნა . .	233

შემჩნეულ შეცდომათა გახწორება

პერედი	სტრიქონი		ა რ ი ს	უ-ნ დ ა. ი ყ ო ს
	ზემ.	ქვემ.		
8	6		მის წინაა	მის შემდეგაა
17	8		Genitivus	Genetivus
23		15	ეჩჲ უჩჲ	ეჩ უჩჲ
24	4		ეჩჲ ეჩჲ	ეჩჲ ეჩჲ
24		17	ὦ 'Ιερμα	ὦ 'Ιερμα
24		5	Σπασειναι	Σπασειναι
25	16, 19, 20		ε	ω
28		17	იოჲ	იოჲ
29	13		ჯრს-ეიჯ	ჯრს-ეიჯ=ჯრსიჯ
31		22	მარცვალზე	მარცვალზე
32	6		μητρεια	μητρεια
37		12	—კ კომპლექსი	—კ თანხმოვანი
40	14		ტბ ტბ	ტბ პტბ
45	10		კანკლელობის	კანკლელობა
45		16	Δημοσιον	Δημοσιον
46	2		მხოლოდითი რ.	მრავლობითი რ.
55		1	მძსი	მძსი
59		1	ჟე-თ	ჟე-თ
61	6		ბიკა-ან	ბიკა-ან
73	1		ონ ტიონ+	ონ+ტიონ
73	7		ბპია	ბპია
81	15		ვაბრალე, ვაბრალედი	ვაბრუნე, ვაბრუნედი
85	8		პაიბს-ეი	პაიბს-ეი
109		15	პიოიკუ	პიოიკუ
118		17	ბლპო	ბლპა
118		15	ვაკვირე	ვაკვირე
125		10	კემ—	კემ—
125		9	ტემ—	ტემ—
130		5	ბეი—	ბეი—(აწმეოს ფუძე)
133	3		მოდი!	მოდი!
139		4	ტე—	ლე—
140	5		მალ—	მან—
142	11		ტემაი	ტემაი
143	15		ბეიკო	ბეიკო
171		6	ლემა,	კრემა,

170 გვ. მე-9 სვეტში სიტყვა უნდჲ იყოს ანდჲ-ს გახწორებ.

გამომცემლობის რედაქტორი მ. მენთეშელი

მხატვრული რედაქტორი თ. ქარბეღაშელი

ტექნიკური რედაქტორი მ. გოგინაძე

ხელმოწერილია დასაბუჯდად 11.IX 65 წ.

ქაღალდის ზომა 70×108

სასტამბო თაბახი 16.

საადრიცხო-საგამომცემლო თაბახი 17,14

ფახი 58 კაპ.

შეკვეთა 237

ტირაჟი 1000

გამომცემლობა „განათლება“, თბილისი, კაშის ქ., 18

Издательство «Ганатлеба», Тбилиси, ул. Камо. 18.

თბილისის უნივერსიტეტის სტამბა, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 1.

Типография Тбилисского университета, Тбилиси, пр. И. Чавчавадзе, 1.